

Kunskap i samverkan – för samhällets utmaningar och stärkt konkurrenskraft

Sammanfattning

Utskottet ställer sig bakom regeringens förslag till lagar om ändring i socialförsäkringsbalken, lagen om överlämnande av förvaltningsuppgifter inom Utbildningsdepartementets verksamhetsområde, lagen om statlig ålderspensionsavgift, inkomstskattelagen, studiestödslagen och diskrimineringslagen. De lagändringar som utskottet tillstyrker är en följd av att regeringen avser avskaffa utbildningsbidraget för doktorander. Regeringen anser att förordningen om utbildningsbidrag för doktorander bör upphöra att gälla vid utgången av juni 2017 och föreslår därför ändringar i de lagar som innehåller bestämmelser om utbildningsbidrag för doktorander. Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 juli 2017 och innebär i huvudsak att begreppet utbildningsbidrag för doktorander tas bort ur lagarna.

Utskottet ställer sig också bakom regeringens förslag till lag om ändring i högskolelagen. Den lagändring i högskolelagen som utskottet tillstyrker är en följd av att regeringen beslutat att Malmö högskola ska benämnas Malmö universitet. Lagändringen innebär att benämningen Malmö högskola tas bort och benämningen Malmö universitet förs in i bilagan till högskolelagen. Lagändringen föreslås träda i kraft den 1 januari 2018.

Utskottet tillstyrker fyra likalydande motionsyrkanden om utbildningarnas arbetsmarknadsanknytning och föreslår att riksdagen tillkännager för regeringen att regeringen bör verka för ett ökat samarbete mellan lärosäten, arbetsliv och relevanta branschorganisationer och en kontinuerlig dialog om utbildningarnas innehåll och dimensionering. Utskottet föreslår att riksdagen avslår övriga motionsyrkanden om högskolan, forskning, forskarutbildning och rymdfrågor med hänvisning till framför allt regeringens uttalanden i propositionen, pågående arbeten och gällande rätt.

I propositionen presenterar regeringen sin syn på forskningspolitikens inriktning i ett tioårigt perspektiv. Sverige ska vara en ledande kunskapsnation och ett av världens främsta forsknings- och innovationsländer. Regeringen lämnade i budgetpropositionen för 2017 förslag och redovisade bedömningar

om fördelning av medel till forskning och innovation. I denna proposition beskrivs satsningarna närmare, bl.a. långsiktiga nationella forskningsprogram.

I betänkandet finns 85 reservationer (S, M, SD, MP, C, V, L, KD).

Behandlade förslag

Proposition 2016/17:50 Kunskap i samverkan – för samhällets utmaningar och stärkt konkurrenskraft.

Cirka 120 yrkanden i sex följdmotioner.

Cirka 80 yrkanden i motioner från allmänna motionstiden 2015/16 och 2016/17.

Innehållsförteckning

Utskottets förslag till riksdagsbeslut.....	6
Redogörelse för ärendet.....	17
Ärendet och dess beredning.....	17
Bakgrund.....	17
Propositionens huvudsakliga innehåll.....	18
Utskottets överväganden.....	20
Utbildningsbidrag för doktorander.....	20
Malmö universitet.....	21
Mål för utbildnings- och forskningspolitiken.....	23
Högskolans resurstilldelningssystem.....	25
Benämningen universitet.....	30
Doktorander och forskare i högskolan.....	32
Övriga frågor om universitet och högskolor.....	39
Lärosätenas autonomi.....	47
Lärosätenas ledning.....	47
Samverkan mellan lärosäten och lärosätenas profilering.....	47
Utbildningarnas arbetsmarknadsanknytning.....	48
Utbildningarnas kvalitet.....	49
Högskolans digitalisering.....	49
Högskolans tillgänglighet.....	49
Nationella forskningsprogram.....	50
Särskilda forskningssatsningar.....	68
Riktad fördelning av forskningsanslag m.m.....	79
Forskningens infrastruktur.....	86
Innovationer.....	92
Uppföljning och utvärdering av forskning och innovation.....	99
EU:s ramprogram för forskning.....	103
Internationella studenter och forskare.....	105
Reservationer.....	108
1. Malmö universitet, punkt 2 (SD).....	108
2. Mål för utbildnings- och forskningspolitiken, punkt 3 (M, C, L, KD).....	108
3. Ett reformerat resurstilldelningssystem, punkt 4 (M, SD).....	110
4. Utredning om högskolans resurstilldelningssystem m.m., punkt 5 (SD).....	110
5. Utredning om högskolans resurstilldelningssystem m.m., punkt 5 (C).....	111
6. Utredning om högskolans resurstilldelningssystem m.m., punkt 5 (V).....	112
7. Utredning om högskolans resurstilldelningssystem m.m., punkt 5 (L).....	113
8. Utredning om högskolans resurstilldelningssystem m.m., punkt 5 (KD).....	114
9. Omfördelning av resurser, punkt 6 (M, C, L, KD).....	115
10. Redovisning av principer för resursfördelning, punkt 7 (M, C, L, KD).....	116
11. Beslut om principer för resursfördelning, punkt 8 (L).....	116
12. Benämningen universitet, punkt 9 (M, SD, C, KD).....	117

13. Villkoren för doktorander, punkt 10 (C).....	117
14. Villkoren för doktorander, punkt 10 (V)	118
15. Meriteringsanställningar i högskolan, punkt 11 (M, C, L, KD).....	119
16. Meritering för meriteringsanställning, punkt 12 (M, C, L).....	120
17. Karriärvägar och meritering i högskolan, punkt 13 (C).....	120
18. Lärosätenas autonomi, punkt 14 (C).....	121
19. Lärosätenas autonomi, punkt 14 (KD).....	122
20. Lärosätenas ledning, punkt 15 (M)	123
21. Samverkan mellan lärosäten, punkt 16 (M, C, L).....	124
22. Lärosätenas specialisering och profilering, punkt 17 (M)	124
23. Lärosätenas specialisering och profilering, punkt 17 (SD).....	125
24. Lärosätenas specialisering och profilering, punkt 17 (C)	126
25. Lärosätenas specialisering och profilering, punkt 17 (L).....	126
26. Utbildningarnas arbetslivsanknytning, punkt 18 (S, MP, V)	127
27. Studenternas etablering på arbetsmarknaden, punkt 19 (SD)	128
28. Utbildningarnas kvalitet, punkt 20 (L)	129
29. En strategi för digitalisering av högskolan, punkt 21 (M, SD)	130
30. Digital kompetens i högskolan, punkt 22 (M)	130
31. Högskolans tillgänglighet, punkt 23 (V).....	131
32. Nationella forskningsprogram, punkt 24 (M)	132
33. Sveriges och EU:s forskningsprogram, punkt 25 (M)	134
34. Sveriges och EU:s forskningsprogram, punkt 25 (L)	134
35. Klimatrelaterad forskning, punkt 26 (C).....	135
36. Klimatrelaterad forskning, punkt 26 (KD)	136
37. Forskning om antibiotika, punkt 27 (C).....	136
38. Forskarskolor för socionomer, punkt 28 (L).....	137
39. Arbetslivsforskning, punkt 29 (KD)	138
40. Annan samhälls- och välfärdsforskning, punkt 30 (SD).....	138
41. En svensk rymdstrategi, punkt 31 (M, C, L, KD).....	139
42. Samordning av medicinsk forskning och innovation, punkt 32 (SD) .	139
43. Samverkansmodell, punkt 33 (M, C, L, KD).....	140
44. Utveckling av samverkan, punkt 34 (M)	140
45. Utveckling av klinisk forskning, punkt 35 (M)	141
46. Utveckling av klinisk forskning, punkt 35 (C)	141
47. Utveckling av klinisk forskning, punkt 35 (KD)	142
48. Övrig medicinsk forskning, punkt 36 (M)	143
49. Övrig medicinsk forskning, punkt 36 (KD).....	143
50. Genusaspekter i forskningen, punkt 38 (M)	144
51. Genusaspekter i forskningen, punkt 38 (SD).....	145
52. Genusaspekter i forskningen, punkt 38 (V).....	145
53. Riktad fördelning av forskningsanslag, punkt 39 (SD).....	146
54. Riktad fördelning av forskningsanslag, punkt 39 (C).....	147
55. Riktad fördelning av forskningsanslag, punkt 39 (V).....	147
56. Riktad fördelning av forskningsanslag, punkt 39 (L)	148
57. Riktad fördelning av forskningsanslag, punkt 39 (KD).....	149
58. Särskilda forskningscentrum m.m., punkt 40 (SD).....	149
59. Särskilda forskningscentrum m.m., punkt 40 (C)	150
60. Särskilda forskningscentrum m.m., punkt 40 (V)	151
61. Särskilda forskningscentrum m.m., punkt 40 (KD)	151
62. Forskningsinfrastruktur, punkt 41 (M)	152
63. Forskningsinfrastruktur, punkt 41 (SD).....	153

64. Forskningsinfrastruktur, punkt 41 (C)	154
65. Industriforskningsinstitut, punkt 42 (M).....	154
66. Industriforskningsinstitut, punkt 42 (KD)	155
67. Främjande av innovationer, punkt 43 (M)	155
68. Främjande av innovationer, punkt 43 (C).....	156
69. Främjande av innovationer, punkt 43 (L)	157
70. Främjande av innovationer, punkt 43 (KD).....	157
71. Villkor för investeringar i forskning och innovation, punkt 44 (M) ...	158
72. Villkor för investeringar i forskning och innovation, punkt 44 (C)	159
73. Kommersialisering av forskning vid lärosäten, punkt 45 (M)	159
74. Innovationskontor och inkubatorer, punkt 46 (M).....	160
75. Utvärdering av forskning och innovation, punkt 47 (M, C, KD).....	160
76. Utvärdering av forskning och innovation, punkt 47 (L)	161
77. Utvärdering av forsknings- och innovationsområden, punkt 48 (C)...	161
78. Utvärdering av forsknings- och innovationsområden, punkt 48 (L) ...	162
79. Uppföljning och utvärdering av innovationer, punkt 49 (KD)	163
80. Inriktningen på EU:s forskningsprogram, punkt 50 (M)	163
81. Inriktningen på EU:s forskningsprogram, punkt 50 (SD).....	164
82. Sveriges andel av beviljade EU-medel för forskning, punkt 51 (M, C, L, KD).....	164
83. Hinder för internationella studenter och forskare, punkt 52 (M, C, L, KD)	165
84. Uppföljning av regler för internationella studenter och forskare, punkt 53 (M).....	166
85. Rekrytering av internationella forskare, punkt 54 (L)	166
Särskilda yttranden	168
Benämningen universitet, punkt 9 (L).....	168
<i>Bilaga 1</i>	
Förteckning över behandlade förslag	169
Propositionen	169
Följdmotionerna	169
Motioner från allmänna motionstiden 2015/16	179
Motioner från allmänna motionstiden 2016/17	180
<i>Bilaga 2</i>	
Regeringens lagförslag	190
<i>Bilaga 3</i>	
Konstitutionsutskottets yttrande 2016/17:KU4y	201
<i>Bilaga 4</i>	
Socialutskottets yttrande 2016/17:SoU5y	207
<i>Bilaga 5</i>	
Kulturutskottets protokollsutdrag	215
<i>Bilaga 6</i>	
Trafikutskottets yttrande 2016/17:TU3y.....	217
<i>Bilaga 7</i>	
Miljö- och jordbruksutskottets yttrande 2016/17:MJU3y	226
<i>Bilaga 8</i>	
Näringsutskottets yttrande 2016/17:NU5y.....	237
<i>Tabell</i>	
Tabell 1 Föreslagna och beräknade anslagsökningar för de statliga anslagen för forskning 2017–2020.....	18

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. **Utbildningsbidrag för doktorander**

Riksdagen antar regeringens förslag till

1. lag om ändring i socialförsäkringsbalken,
2. lag om ändring i lagen (1976:1046) om överlämnande av förvaltningsuppgifter inom Utbildningsdepartementets verksamhetsområde,
3. lag om ändring i lagen (1998:676) om statlig ålderspensionsavgift,
4. lag om ändring i inkomstskattelagen (1999:1229),
5. lag om ändring i studiestödslagen (1999:1395),
6. lag om ändring i diskrimineringslagen (2008:567).

Därmed bifaller riksdagen proposition 2016/17:50 punkterna 1, 2 och 4–7 samt avslår motion 2016/17:2961 av Linda Snecker m.fl. (V) yrkande 5.

2. **Malmö universitet**

Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i högskolelagen (1992:1434).

Därmed bifaller riksdagen proposition 2016/17:50 punkt 3 och avslår motion 2016/17:3559 av Stefan Jakobsson och Robert Stenkvist (båda SD) yrkande 1.

Reservation 1 (SD)

3. **Mål för utbildnings- och forskningspolitiken**

Riksdagen avslår motionerna

- 2016/17:3389 av Anna Kinberg Batra m.fl. (M) yrkande 44,
2016/17:3564 av Fredrik Christensson m.fl. (C) yrkandena 1 och 2,
2016/17:3566 av Annika Eclund m.fl. (KD) yrkandena 1 och 2,
2016/17:3567 av Christer Nylander m.fl. (L) yrkandena 1 och 2 samt
2016/17:3568 av Camilla Waltersson Grönvall m.fl. (M) yrkandena 1 och 2.

Reservation 2 (M, C, L, KD)

4. **Ett reformerat resurstilldelningssystem**

Riksdagen avslår motionerna

- 2016/17:3048 av Camilla Waltersson Grönvall m.fl. (M) yrkande 9 och
2016/17:3389 av Anna Kinberg Batra m.fl. (M) yrkande 42.

Reservation 3 (M, SD)

5. **Utredning om högskolans resurstilldelningssystem m.m.**

Riksdagen avslår motionerna

2016/17:831 av Stefan Jakobsson m.fl. (SD) yrkandena 3 och 4,
2016/17:930 av Lars Mejern Larsson m.fl. (S) yrkande 2,
2016/17:1123 av Lars-Axel Nordell (KD) yrkandena 1 och 2,
2016/17:3038 av Fredrik Christensson m.fl. (C) yrkandena 1 och 17,
2016/17:3105 av Helena Lindahl och Per Lodenius (båda C),
2016/17:3392 av Penilla Gunther m.fl. (KD) yrkande 13,
2016/17:3559 av Stefan Jakobsson och Robert Stenkvis (båda SD)
yrkande 5,
2016/17:3561 av Linda Snecker m.fl. (V) yrkandena 3 och 5,
2016/17:3564 av Fredrik Christensson m.fl. (C) yrkandena 15 och 18
samt
2016/17:3567 av Christer Nylander m.fl. (L) yrkandena 7 och 16.

Reservation 4 (SD)

Reservation 5 (C)

Reservation 6 (V)

Reservation 7 (L)

Reservation 8 (KD)

6. Omfördelning av resurser

Riksdagen avslår motionerna

2016/17:3564 av Fredrik Christensson m.fl. (C) yrkande 3,
2016/17:3566 av Annika Eclund m.fl. (KD) yrkande 3,
2016/17:3567 av Christer Nylander m.fl. (L) yrkande 3 och
2016/17:3568 av Camilla Waltersson Grönvall m.fl. (M) yrkande 7.

Reservation 9 (M, C, L, KD)

7. Redovisning av principer för resursfördelning

Riksdagen avslår motionerna

2016/17:3564 av Fredrik Christensson m.fl. (C) yrkande 4,
2016/17:3566 av Annika Eclund m.fl. (KD) yrkande 4,
2016/17:3567 av Christer Nylander m.fl. (L) yrkande 6 och
2016/17:3568 av Camilla Waltersson Grönvall m.fl. (M) yrkande 8.

Reservation 10 (M, C, L, KD)

8. Beslut om principer för resursfördelning

Riksdagen avslår motion

2016/17:3567 av Christer Nylander m.fl. (L) yrkande 4.

Reservation 11 (L)

9. Benämningen universitet

Riksdagen avslår motionerna

2016/17:894 av Hans Ekström m.fl. (S),
2016/17:1669 av Ingela Nylund Watz m.fl. (S),
2016/17:3564 av Fredrik Christensson m.fl. (C) yrkande 17,
2016/17:3566 av Annika Eclund m.fl. (KD) yrkande 18 och

2016/17:3568 av Camilla Waltersson Grönvall m.fl. (M) yrkande 10.
Reservation 12 (M, SD, C, KD)

10. Villkoren för doktorander

Riksdagen avslår motionerna
 2016/17:2961 av Linda Snecker m.fl. (V) yrkande 6,
 2016/17:3561 av Linda Snecker m.fl. (V) yrkande 4 och
 2016/17:3564 av Fredrik Christensson m.fl. (C) yrkande 19.
Reservation 13 (C)
Reservation 14 (V)

11. Meriteringsanställningar i högskolan

Riksdagen avslår motionerna
 2016/17:3564 av Fredrik Christensson m.fl. (C) yrkandena 7 och 9,
 2016/17:3566 av Annika Eclund m.fl. (KD) yrkandena 7 och 8,
 2016/17:3567 av Christer Nylander m.fl. (L) yrkandena 12 och 14 samt
 2016/17:3568 av Camilla Waltersson Grönvall m.fl. (M) yrkandena 18
 och 20.
Reservation 15 (M, C, L, KD)

12. Meritering för meriteringsanställning

Riksdagen avslår motionerna
 2016/17:3564 av Fredrik Christensson m.fl. (C) yrkande 8,
 2016/17:3567 av Christer Nylander m.fl. (L) yrkande 13 och
 2016/17:3568 av Camilla Waltersson Grönvall m.fl. (M) yrkande 19.
Reservation 16 (M, C, L)

13. Karriärvägar och meritering i högskolan

Riksdagen avslår motionerna
 2016/17:970 av Hanna Westerén m.fl. (S),
 2016/17:3038 av Fredrik Christensson m.fl. (C) yrkandena 2, 3 och 10
 samt
 2016/17:3564 av Fredrik Christensson m.fl. (C) yrkande 24.
Reservation 17 (C)

14. Lärosätenas autonomi

Riksdagen avslår motionerna
 2016/17:3038 av Fredrik Christensson m.fl. (C) yrkande 6,
 2016/17:3564 av Fredrik Christensson m.fl. (C) yrkande 14 och
 2016/17:3566 av Annika Eclund m.fl. (KD) yrkande 12.
Reservation 18 (C)
Reservation 19 (KD)

15. Lärosätenas ledning

Riksdagen avslår motionerna

2016/17:3048 av Camilla Waltersson Grönvall m.fl. (M) yrkandena 1 och 2 samt

2016/17:3568 av Camilla Waltersson Grönvall m.fl. (M) yrkande 4.

Reservation 20 (M)

16. Samverkan mellan lärosäten

Riksdagen avslår motionerna

2016/17:3048 av Camilla Waltersson Grönvall m.fl. (M) yrkandena 12 och 13,

2016/17:3564 av Fredrik Christensson m.fl. (C) yrkande 12,

2016/17:3567 av Christer Nylander m.fl. (L) yrkande 18 och

2016/17:3568 av Camilla Waltersson Grönvall m.fl. (M) yrkande 5.

Reservation 21 (M, C, L)

17. Lärosätenas specialisering och profilering

Riksdagen avslår motionerna

2016/17:831 av Stefan Jakobsson m.fl. (SD) yrkande 5,

2016/17:2197 av Cassandra Sundin m.fl. (SD) yrkande 2,

2016/17:2520 av Stefan Jakobsson m.fl. (SD) yrkande 4,

2016/17:3389 av Anna Kinberg Batra m.fl. (M) yrkande 41,

2016/17:3564 av Fredrik Christensson m.fl. (C) yrkande 16,

2016/17:3567 av Christer Nylander m.fl. (L) yrkande 21 och

2016/17:3568 av Camilla Waltersson Grönvall m.fl. (M) yrkande 6.

Reservation 22 (M)

Reservation 23 (SD)

Reservation 24 (C)

Reservation 25 (L)

18. Utbildningarnas arbetslivsanknytning

Riksdagen ställer sig bakom det som utskottet anför om att regeringen bör verka för ett ökat samarbete mellan lärosäten, arbetsliv och relevanta branschorganisationer och en kontinuerlig dialog om utbildningars innehåll och dimensionering, och riksdagen tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2016/17:3564 av Fredrik Christensson m.fl. (C) yrkande 11,

2016/17:3566 av Annika Eclund m.fl. (KD) yrkande 10,

2016/17:3567 av Christer Nylander m.fl. (L) yrkande 17 och

2016/17:3568 av Camilla Waltersson Grönvall m.fl. (M) yrkande 21 och avslår motionerna

2016/17:1252 av Tina Ghasemi (M) och

2016/17:3048 av Camilla Waltersson Grönvall m.fl. (M) yrkande 11.

Reservation 26 (S, MP, V)

19. Studenternas etablering på arbetsmarknaden

Riksdagen avslår motion

2016/17:831 av Stefan Jakobsson m.fl. (SD) yrkande 2.

*Reservation 27 (SD)***20. Utbildningarnas kvalitet**

Riksdagen avslår motion

2016/17:3567 av Christer Nylander m.fl. (L) yrkande 5.

*Reservation 28 (L)***21. En strategi för digitalisering av högskolan**

Riksdagen avslår motionerna

2016/17:710 av Lars Hjalmered (M) yrkande 4 och

2016/17:3048 av Camilla Waltersson Grönvall m.fl. (M) yrkande 14.

*Reservation 29 (M, SD)***22. Digital kompetens i högskolan**

Riksdagen avslår motion

2016/17:3568 av Camilla Waltersson Grönvall m.fl. (M) yrkande 11.

*Reservation 30 (M)***23. Högskolans tillgänglighet**

Riksdagen avslår motionerna

2016/17:2961 av Linda Snecker m.fl. (V) yrkande 2 och

2016/17:3561 av Linda Snecker m.fl. (V) yrkande 1.

*Reservation 31 (V)***24. Nationella forskningsprogram**

Riksdagen avslår motion

2016/17:3568 av Camilla Waltersson Grönvall m.fl. (M) yrkandena 24 och 25.

*Reservation 32 (M)***25. Sveriges och EU:s forskningsprogram**

Riksdagen avslår motionerna

2016/17:3567 av Christer Nylander m.fl. (L) yrkande 10 och

2016/17:3568 av Camilla Waltersson Grönvall m.fl. (M) yrkande 12.

*Reservation 33 (M)**Reservation 34 (L)***26. Klimatrelaterad forskning**

Riksdagen avslår motionerna

2016/17:3280 av Lars-Axel Nordell m.fl. (KD) yrkande 7 och

2016/17:3564 av Fredrik Christensson m.fl. (C) yrkandena 27–29, 31, 32 och 34.

Reservation 35 (C)

Reservation 36 (KD)

27. Forskning om antibiotika

Riksdagen avslår motionerna

2016/17:824 av Annie Lööf m.fl. (C) yrkande 49,

2016/17:2634 av Jan Lindholm (MP) yrkande 4 och

2016/17:3564 av Fredrik Christensson m.fl. (C) yrkande 35.

Reservation 37 (C)

28. Forskarskolor för socionomer

Riksdagen avslår motion

2016/17:3193 av Jan Björklund m.fl. (L) yrkande 6.

Reservation 38 (L)

29. Arbetslivsforskning

Riksdagen avslår motionerna

2016/17:930 av Lars Mejern Larsson m.fl. (S) yrkande 4 och

2016/17:3279 av Aron Modig m.fl. (KD) yrkande 14.

Reservation 39 (KD)

30. Annan samhälls- och välfärdsforskning

Riksdagen avslår motionerna

2016/17:2009 av Solveig Zander (C) yrkande 7 och

2016/17:3559 av Stefan Jakobsson och Robert Stenkvist (båda SD) yrkande 3.

Reservation 40 (SD)

31. En svensk rymdstrategi

Riksdagen avslår motionerna

2016/17:3564 av Fredrik Christensson m.fl. (C) yrkande 13,

2016/17:3566 av Annika Eclund m.fl. (KD) yrkande 11,

2016/17:3567 av Christer Nylander m.fl. (L) yrkande 22 och

2016/17:3568 av Camilla Waltersson Grönvall m.fl. (M) yrkande 23.

Reservation 41 (M, C, L, KD)

32. Samordning av medicinsk forskning och innovation

Riksdagen avslår motionerna

2015/16:2846 av Josef Fransson m.fl. (SD) yrkande 4 och

2016/17:152 av Josef Fransson m.fl. (SD) yrkande 4.

Reservation 42 (SD)

33. Samverkansmodell

Riksdagen avslår motionerna

2015/16:2478 av Cecilia Widegren m.fl. (M) yrkande 9 och

2015/16:2780 av Emma Henriksson m.fl. (KD, M, C, FP) yrkande 17.

Reservation 43 (M, C, L, KD)

34. Utveckling av samverkan

Riksdagen avslår motion

2016/17:3187 av Lars Hjälmered m.fl. (M) yrkandena 1 och 2.

Reservation 44 (M)

35. Utveckling av klinisk forskning

Riksdagen avslår motionerna

2016/17:397 av Jenny Petersson (M),

2016/17:1108 av Finn Bengtsson (M),

2016/17:1706 av Finn Bengtsson och Barbro Westerholm (M, L),

2016/17:3223 av Cecilia Widegren m.fl. (M) yrkande 4,

2016/17:3564 av Fredrik Christensson m.fl. (C) yrkande 36 och

2016/17:3566 av Annika Eclund m.fl. (KD) yrkande 15.

Reservation 45 (M)

Reservation 46 (C)

Reservation 47 (KD)

36. Övrig medicinsk forskning

Riksdagen avslår motionerna

2015/16:2479 av Cecilia Widegren m.fl. (M) yrkande 1,

2015/16:3118 av Markus Wiechel och Jeff Ahl (båda SD) yrkande 3,

2016/17:282 av Finn Bengtsson och Amir Adan (båda M),

2016/17:1404 av Finn Bengtsson och Lars-Arne Staxäng (båda M) yrkande 3,

2016/17:2892 av Markus Wiechel m.fl. (SD) yrkande 3,

2016/17:3295 av Martin Kinnunen (SD) yrkande 3 och

2016/17:3305 av Emma Henriksson m.fl. (KD) yrkande 57.

Reservation 48 (M)

Reservation 49 (KD)

37. Skolforskning

Riksdagen avslår motionerna

2016/17:710 av Lars Hjälmered (M) yrkande 3 och

2016/17:1619 av Eva Lindh m.fl. (S).

38. Genusaspekter i forskningen

Riksdagen avslår motionerna

2016/17:130 av Jan Ericson (M),

2016/17:154 av Jonas Sjöstedt m.fl. (V) yrkande 4,

2016/17:246 av Jan Ericson (M),

2016/17:2520 av Stefan Jakobsson m.fl. (SD) yrkande 9 och

2016/17:3222 av Cecilia Widegren m.fl. (M) yrkande 25.

Reservation 50 (M)

Reservation 51 (SD)

Reservation 52 (V)

39. Riktad fördelning av forskningsanslag

Riksdagen avslår motionerna

2016/17:930 av Lars Mejern Larsson m.fl. (S) yrkande 3,

2016/17:2961 av Linda Snecker m.fl. (V) yrkande 4,

2016/17:3037 av Annika Qarllsson m.fl. (C) yrkande 16,

2016/17:3392 av Penilla Gunther m.fl. (KD) yrkande 21,

2016/17:3559 av Stefan Jakobsson och Robert Stenkvis (båda SD) yrkande 2,

2016/17:3561 av Linda Snecker m.fl. (V) yrkande 2,

2016/17:3564 av Fredrik Christensson m.fl. (C) yrkande 20 och

2016/17:3567 av Christer Nylander m.fl. (L) yrkande 20.

Reservation 53 (SD)

Reservation 54 (C)

Reservation 55 (V)

Reservation 56 (L)

Reservation 57 (KD)

40. Särskilda forskningscentrum m.m.

Riksdagen avslår motionerna

2016/17:522 av Edward Riedl (M),

2016/17:824 av Annie Lööf m.fl. (C) yrkande 22,

2016/17:1052 av Annika Lillemets och Valter Mutt (båda MP),

2016/17:1461 av Hans Wallmark (M),

2016/17:1987 av Jonas Sjöstedt m.fl. (V) yrkande 1,

2016/17:2197 av Cassandra Sundin m.fl. (SD) yrkande 1,

2016/17:3559 av Stefan Jakobsson och Robert Stenkvis (båda SD) yrkande 4 och

2016/17:3566 av Annika Eclund m.fl. (KD) yrkande 16.

Reservation 58 (SD)

Reservation 59 (C)

Reservation 60 (V)

Reservation 61 (KD)

41. Forskningsinfrastruktur

Riksdagen avslår motionerna

2016/17:96 av Ewa Thalén Finné (M),

2016/17:292 av Jan R Andersson (M),

2016/17:737 av Erik Ottoson (M) yrkande 2,

2016/17:826 av Michael Svensson (M),

2016/17:1591 av Jörgen Andersson och Jan R Andersson (båda M) yrkande 1,

2016/17:1772 av Mattias Bäckström Johansson m.fl. (SD) yrkande 10,

2016/17:3564 av Fredrik Christensson m.fl. (C) yrkande 26 och
2016/17:3568 av Camilla Waltersson Grönvall m.fl. (M) yrkandena 14–
17.

Reservation 62 (M)

Reservation 63 (SD)

Reservation 64 (C)

42. Industriforskningsinstitut

Riksdagen avslår motionerna

2016/17:3566 av Annika Eclund m.fl. (KD) yrkande 19 och

2016/17:3568 av Camilla Waltersson Grönvall m.fl. (M) yrkande 30.

Reservation 65 (M)

Reservation 66 (KD)

43. Främjande av innovationer

Riksdagen avslår motionerna

2016/17:930 av Lars Mejern Larsson m.fl. (S) yrkande 1,

2016/17:951 av Lars Mejern Larsson m.fl. (S) yrkande 4,

2016/17:1730 av Said Abdu och Lars Tysklind (båda L) yrkande 5,

2016/17:3564 av Fredrik Christensson m.fl. (C) yrkandena 22, 25 och
37,

2016/17:3566 av Annika Eclund m.fl. (KD) yrkande 17 och

2016/17:3568 av Camilla Waltersson Grönvall m.fl. (M) yrkande 29.

Reservation 67 (M)

Reservation 68 (C)

Reservation 69 (L)

Reservation 70 (KD)

44. Villkor för investeringar i forskning och innovation

Riksdagen avslår motionerna

2016/17:3564 av Fredrik Christensson m.fl. (C) yrkande 23 och

2016/17:3568 av Camilla Waltersson Grönvall m.fl. (M) yrkandena 26
och 28.

Reservation 71 (M)

Reservation 72 (C)

45. Kommersialisering av forskning vid lärosäten

Riksdagen avslår motion

2016/17:3149 av Lars Hjalmered m.fl. (M) yrkandena 7 och 8.

Reservation 73 (M)

46. Innovationskontor och inkubatorer

Riksdagen avslår motion

2016/17:3568 av Camilla Waltersson Grönvall m.fl. (M) yrkandena 31
och 32.

*Reservation 74 (M)***47. Utvärdering av forskning och innovation**

Riksdagen avslår motionerna

2016/17:3564 av Fredrik Christensson m.fl. (C) yrkande 6,

2016/17:3566 av Annika Eclund m.fl. (KD) yrkande 6,

2016/17:3567 av Christer Nylander m.fl. (L) yrkande 8 och

2016/17:3568 av Camilla Waltersson Grönvall m.fl. (M) yrkande 9.

Reservation 75 (M, C, KD)

Reservation 76 (L)

48. Utvärdering av forsknings- och innovationsområden

Riksdagen avslår motionerna

2016/17:3564 av Fredrik Christensson m.fl. (C) yrkande 21 och

2016/17:3567 av Christer Nylander m.fl. (L) yrkande 11.

Reservation 77 (C)

Reservation 78 (L)

49. Uppföljning och utvärdering av innovationer

Riksdagen avslår motion

2016/17:3566 av Annika Eclund m.fl. (KD) yrkandena 13 och 14.

Reservation 79 (KD)

50. Inriktningen på EU:s forskningsprogram

Riksdagen avslår motionerna

2016/17:2520 av Stefan Jakobsson m.fl. (SD) yrkande 3 och

2016/17:3568 av Camilla Waltersson Grönvall m.fl. (M) yrkande 13.

Reservation 80 (M)

Reservation 81 (SD)

51. Sveriges andel av beviljade EU-medel för forskning

Riksdagen avslår motionerna

2016/17:3564 av Fredrik Christensson m.fl. (C) yrkande 5,

2016/17:3566 av Annika Eclund m.fl. (KD) yrkande 5,

2016/17:3567 av Christer Nylander m.fl. (L) yrkande 9 och

2016/17:3568 av Camilla Waltersson Grönvall m.fl. (M) yrkande 3.

Reservation 82 (M, C, L, KD)

52. Hinder för internationella studenter och forskare

Riksdagen avslår motionerna

2016/17:3564 av Fredrik Christensson m.fl. (C) yrkande 10,

2016/17:3566 av Annika Eclund m.fl. (KD) yrkande 9,

2016/17:3567 av Christer Nylander m.fl. (L) yrkande 15 och

2016/17:3568 av Camilla Waltersson Grönvall m.fl. (M) yrkande 22.

Reservation 83 (M, C, L, KD)

53. Uppföljning av regler för internationella studenter och forskare

Riksdagen avslår motion

2016/17:3568 av Camilla Waltersson Grönvall m.fl. (M) yrkande 27.

*Reservation 84 (M)***54. Rekrytering av internationella forskare**

Riksdagen avslår motion

2016/17:3567 av Christer Nylander m.fl. (L) yrkande 19.

Reservation 85 (L)

Stockholm den 23 mars 2017

På utbildningsutskottets vägnar

Lena Hallengren

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Lena Hallengren (S), Christer Nylander (L), Camilla Waltersson Grönvall (M), Thomas Strand (S), Betty Malmberg (M), Caroline Helmersson Olsson (S), Stefan Jakobsson (SD), Michael Svensson (M), Håkan Bergman (S), Elisabet Knutsson (MP), Erik Bengtzboe (M), Gunilla Svantorp (S), Robert Stenkvist (SD), Daniel Riazat (V), Annika Eclund (KD), Roza Güclü Hedin (S) och Fredrik Christensson (C).

Redogörelse för ärendet

Ärendet och dess beredning

I detta ärende behandlas proposition 2016/17:50 Kunskap i samverkan – för samhällets utmaningar och stärkt konkurrenskraft. Regeringens förslag till riksdagsbeslut återges i bilaga 1. Regeringens lagförslag finns i bilaga 2. Med anledning av propositionen har sex motioner med totalt 121 motionsyrkanden väckts. Utskottet behandlar även ca 80 motionsyrkanden från allmänna motionstiden 2015/16 och 2016/17 om högskolan, forskning, forskarutbildning och rymdfrågor. Förslagen i motionerna återges i bilaga 1.

Yttranden över propositionen samt de motioner som väckts med anledning av denna har lämnats senast den 21 februari 2017 av konstitutionsutskottet, socialutskottet, kulturutskottet, trafikutskottet, miljö- och jordbruksutskottet samt näringsutskottet i de delar som berör respektive utskotts beredningsområde. Utskotten föreslår i samtliga fall att utbildningsutskottet avstyrker aktuella motionsyrkanden. Utskottens yttranden finns i bilaga 3–8.

Utskottet höll den 3 mars 2016 en öppen utfrågning med ett trettiotal myndigheter och organisationer inför den kommande propositionen om forskning och innovation. Den 19 januari 2016 informerades utskottet om Kungl. Ingenjörsvetenskapsakademiens inspel till den kommande forskningspropositionen, den 26 januari 2016 om Kungl. Vetenskapsakademiens inspel och den 21 april 2016 om Vinnovas inspel. Den 12 maj 2016 informerades utskottet om en internationell kunskapsöversikt över system för forskningsfinansiering och kvalitet av Sveriges universitets- och högskoleförbund (SUHF). Utskottet har under 2013–2016 fått information om forskningsfrågor av Stiftelsen Riksbankens Jubileumsfond, Svenskt Näringsliv m.fl. aktörer. Vidare har regeringen lämnat information om aktuella forskningsfrågor inom EU-samarbetet. Utskottet höll den 2 mars 2017 ett seminarium om en skola på vetenskaplig grund med utgångspunkt i utskottets uppföljning av forskarskolor för lärare och förskollärare (2016/17:RFR4).

Utskottets överväganden disponeras så att de lagförslag som läggs fram i propositionen behandlas först. Därefter behandlas motionsyrkandena i en ordning som i huvudsak följer propositionens struktur.

Bakgrund

Budgetpropositionen för 2017

Regeringen överlämnade proposition 2016/17:1 Budgetpropositionen för 2017 till riksdagen den 20 september 2016. I propositionen föreslog regeringen att de statliga anslagen för forskning skulle öka med 390 miljoner kronor 2017. För 2018, 2019 och 2020 beräknades satsningarna till 1 490 miljoner kronor, 2 100 miljoner kronor respektive 2 815 miljoner kronor. Av

tabell 1 från propositionen framgår fördelningen av föreslagna och beräknade medel mellan myndigheter (i förekommande fall bolag) under utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning och andra utgiftsområden (prop. 2016/17:1 utg.omr. 16 tabell 9.4 s. 207). Satsningarna presenteras närmare i den nu aktuella propositionen.

Tabell 1 Föreslagna och beräknade anslagsökningar för de statliga anslagen för forskning 2017–2020

Miljoner kronor

	2017	2018	2019	2020
Universitet och högskolor	15	520	780	1 300
Vetenskapsrådet	45	220	280	275
Vinnova*	265	320	430	575
Formas*	25	210	325	350
Forte*	40	95	145	175
Rymdstyrelsen	0	25	40	40
RISE*	0	100	100	100
Totalt	390	1 490	2 100	2 815

*Myndigheter (i förekommande fall bolag) under andra utgiftsområden.

Källa: Prop. 2016/17:1 utg.omr. 16 tabell 9.4 s. 207.

Riksdagens budgetbehandling

Riksdagen behandlade i det s.k. rambetänkandet från finansutskottet regeringens förslag till bl.a. utgiftstak och fördelning av utgifterna på utgiftsområden. Också oppositionspartiernas förslag i motsvarande delar behandlades. Riksdagen fastställde den 23 november 2016 utgiftstaket för staten för 2017, 2018 och 2019 och beslutade om utgiftsramar för 2017 för vart och ett av de 27 utgiftsområdena. Riksdagen godkände vidare den preliminära fördelningen av utgifter på utgiftsområden för 2018, 2019 och 2020 som riktlinje för regeringens budgetarbete (prop. 2016/17:1, bet. 2016/17:FiU1, rskr. 2016/17:49).

Utskottens förslag till anslagsfördelning inom respektive utgiftsområde för 2017 överensstämde med regeringens förslag i dessa delar. Riksdagen biföll utskottens förslag för samtliga utgiftsområden. Det innebär att medel för 2017 för de nationella forskningsprogram och andra satsningar som beskrivs i den nu aktuella propositionen är beslutade enligt regeringens förslag i budgetpropositionen för 2017. Regeringen redovisar också sina beräkningar av medel för 2018, 2019 och 2020 för de nationella forskningsprogrammen och andra satsningar i budgetpropositionen för 2017.

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen presenterar regeringen sin syn på forskningspolitikens inriktning i ett tioårigt perspektiv, med särskilt fokus på satsningar 2017–2020.

Syftet är att Sverige ska vara en ledande kunskapsnation och ett av världens främsta forsknings- och innovationsländer.

En utgångspunkt är att värna den fria forskningen samtidigt som forskningspolitiken svarar mot globala och nationella samhällsutmaningar. Prioriterade utmaningar är klimat och miljö, hälsa, ökad digitalisering, ett hållbart samhälle och förbättrade kunskapsresultat i det svenska skol- och utbildningssystemet. Ett antal satsningar som stärker den fria forskningen och svarar mot samhällsutmaningarna presenteras.

Förutsättningarna för universitetens och högskolornas långsiktiga strategiska planering bör stärkas genom ökade anslag för forskning och utbildning på forskarnivå. Även lärosätenas samverkan med det omgivande samhället och sambandet mellan utbildning och forskning förväntas stärkas. Vidare redovisar regeringen ett antal åtgärder för att främja attraktiva villkor för studerande på forskarnivå och unga forskare och för att främja jämställdhet i högskola och forskning.

Regeringen har i budgetpropositionen för 2017 lämnat förslag och redovisat bedömningar om fördelning av medel till forskning och innovation. I denna proposition beskrivs satsningarna närmare. Vissa satsningar avser dels långsiktiga nationella forskningsprogram som utgår från de utpekade samhällsutmaningarna, dels vissa särskilda forskningssatsningar.

Andra satsningar avser bl.a. en förstärkning av strategiska innovationsområden, vilka ska kopplas till prioriteringarna i regeringens samverkansprogram för forskning och innovation. Vidare redovisas satsningar på forskningsinstitut och test- och demonstrationsmiljöer. Syftet med dessa satsningar är att lägga grunden för ny, långsiktig och fördjupad gränsöverskridande samverkan mellan olika aktörer och stärkt innovationsförmåga hos dessa aktörer. Regeringen presenterar ett antal åtgärder för att forskare, näringsliv och offentlig sektor så långt som möjligt ska ha tillgång till den bästa forskningsinfrastrukturen.

Regeringen anser att utbildningsbidraget för doktorander bör tas bort och föreslår därför följdändringar i de lagar som innehåller bestämmelser om utbildningsbidrag för doktorander. Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 juli 2017.

I propositionen föreslås även en ändring i bilagan till högskolelagen (1992:1434) till följd av att regeringen har beslutat att Malmö högskola ska benämnas Malmö universitet fr.o.m. den 1 januari 2018. Ändringen i bilagan till högskolelagen innebär att den nuvarande benämningen Malmö högskola tas bort och den nya benämningen Malmö universitet förs in. Lagändringen föreslås träda i kraft den 1 januari 2018.

Utskottets överväganden

Utbildningsbidrag för doktorander

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen antar regeringens förslag till lagar om ändring i sex olika lagar till följd av att regeringen avser avskaffa utbildningsbidraget för doktorander fr.o.m. den 1 juli 2017. Lagändringarna, som ska träda i kraft den 1 juli 2017, innebär i huvudsak att begreppet utbildningsbidrag för doktorander tas bort ur lagarna.

Riksdagen avslår ett motionsyrkande om att utbildningsbidraget för doktorander bör avskaffas.

Propositionen

Utbildningsbidrag för doktorander regleras i förordningen (1995:938) om utbildningsbidrag för doktorander som, utöver statliga universitet och högskolor, även omfattar Handelshögskolan i Stockholm. Under de senaste åren har samtliga statliga universitet och högskolor på eget initiativ antingen avskaffat eller beslutat att avskaffa utbildningsbidraget för doktorander. Mot bakgrund av dessa beslut, och eftersom det anges i förordningen om utbildningsbidrag för doktorander att doktorander med utbildningsbidrag ska anställas senast när det återstår tre års utbildning, torde antalet doktorander som för närvarande beviljas utbildningsbidrag vara mycket litet. Regeringen anser därför att förordningen om utbildningsbidrag för doktorander bör upphöra att gälla vid utgången av juni 2017.

När förordningen upphävs behöver följdändringar göras i ett antal lagar som innehåller bestämmelser om utbildningsbidrag, nämligen socialförsäkringsbalken, lagen (1976:1046) om överlämnande av förvaltningsuppgifter inom Utbildningsdepartementets verksamhetsområde, lagen (1998:676) om statlig ålderspensionsavgift, inkomstskattelagen (1999:1229), studiestödslagen (1999:1395) och diskrimineringslagen (2008:567). Regeringen föreslår att följdändringarna i lag ska träda i kraft den 1 juli 2017.

Eftersom utbildningsbidrag får lämnas för tolv månader åt gången kan det finnas doktorander som fortfarande har utbildningsbidrag efter utgången av juni 2017 (enligt beslut som fattats före den 1 juli 2017). För dessa behövs övergångsbestämmelser. Vidare behövs övergångsbestämmelser bl.a. för det fall en doktorand har beviljats utbildningsbidrag under längre tid på grund av särskilda skäl, t.ex. vid sjukdom eller föräldraledighet. Äldre bestämmelser enligt den upphävda förordningen om utbildningsbidrag för doktorander föreslås gälla för den som före den 1 juli 2017 fått beslut om utbildningsbidrag, dock längst till utgången av juni 2022.

Motionen

I kommittémotion 2016/17:2961 av Linda Snecker m.fl. (V) yrkande 5 anser motionärerna att utbildningsbidraget för doktorander bör avskaffas fr.o.m. den 1 juli 2017.

Utskottets ställningstagande

Utbildningsbidrag för doktorander regleras i förordningen (1995:938) om utbildningsbidrag för doktorander. Regeringen anser att denna förordning bör upphöra att gälla vid utgången av juni 2017. Utskottet har tidigare uttalat att den långsiktiga ambitionen bör vara att utbildningsbidraget avskaffas (bet. 2013/14:UbU14 s. 34). Utskottet ser därför positivt på att så nu sker. När förordningen upphävs behöver följdändringar göras i följande lagar som innehåller bestämmelser om utbildningsbidrag för doktorander: socialförsäkringsbalken, lagen (1976:1046) om överlämnande av förvaltningsuppgifter inom Utbildningsdepartementets verksamhetsområde, lagen (1998:676) om statlig ålderspensionsavgift, inkomstskattelagen (1999:1229), studiestödslagen (1999:1395) och diskrimineringslagen (2008:567). Mot denna bakgrund tillstyrker utskottet regeringens förslag till lagar om ändring i de nämnda lagarna.

Mot bakgrund av att regeringen avser avskaffa utbildningsbidraget för doktorander fr.o.m. den 1 juli 2017 anser utskottet att motionsyrkandet med samma innebörd är tillgodosett och avstyrker därmed motion 2016/17:2961 (V) yrkande 5.

Malmö universitet

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i högskolelagen (1992:1434) till följd av att regeringen beslutat att Malmö högskola ska benämnas Malmö universitet. Lagändringen, som ska träda i kraft den 1 januari 2018, innebär att den nuvarande benämningen Malmö högskola tas bort och den nya benämningen Malmö universitet förs in i bilagan till högskolelagen.

Riksdagen avslår ett motionsyrkande om avslag på regeringens förslag till lagändring.

Jämför reservation 1 (SD).

Propositionen

Det är regeringen som föreskriver om benämningen av universitet och högskolor med statlig huvudman. Föreskrifter om detta finns i bilaga 1 till högskoleförordningen. Regeringen har beslutat att Malmö högskola ska

benämnas Malmö universitet fr.o.m. den 1 januari 2018 (förordning [2016:939] om ändring i högskoleförordningen [1993:100]).

I bilagan till högskolelagen anges de universitet och högskolor med statlig huvudman som enligt 1 kap. 17 § högskolelagen får utfärda en gemensam examen. I den bilagan anges bl.a. Malmö högskola. Eftersom regeringen har beslutat att Malmö högskola ska benämnas Malmö universitet fr.o.m. den 1 januari 2018 behöver en följdändring göras i bilagan till högskolelagen så att den nuvarande benämningen tas bort och den nya benämningen förs in. Eftersom Malmö högskola ska benämnas Malmö universitet fr.o.m. den 1 januari 2018 föreslås att även följdändringen i högskolelagen ska träda i kraft detta datum.

Beslutet att Malmö högskola ska benämnas Malmö universitet är enligt regeringen en viktig framtidssatsning och en del i regeringens långsiktiga politik att stärka Sverige som ett konkurrenskraftigt utbildnings- och forskningsland. Malmö högskola har redan i dag en framstående position bland landets högskolor, menar regeringen.

Beslutet innebär enligt regeringen ett långsiktigt åtagande från statsmakternas sida om en fortsatt utveckling av lärosätet. För att lärosätet ska få goda förutsättningar att utvecklas som universitet gjordes i budgetpropositionen för 2017 bedömningen att särskilda resurser bör satsas för att stärka lärosätets forskningsmiljöer. I budgetpropositionen aviserade regeringen därför att Malmö högskola beräknas tillföras 90 miljoner kronor fr.o.m. 2018 för forskning och utbildning på forskarnivå.

Motionen

I motion 2016/17:3559 av Stefan Jakobsson och Robert Stenkvist (båda SD) yrkande 1 yrkar motionärerna avslag på regeringens förslag till lag om ändring i högskolelagen (1992:1434). Motionärerna anser att den nya benämningen Malmö universitet inte är rimlig i dagsläget. Eftersom Lunds universitet finns i närheten av Malmö högskola menar motionärerna att en fortsatt samverkan mellan de båda lärosätena vore en bättre lösning. Motionärerna anser också att forskningen på Malmö högskola inte är av den kvalitet som man kan begära av ett universitet.

Utskottets ställningstagande

Det är regeringen som föreskriver om benämningen av universitet och högskolor med statlig huvudman. Utskottet kan konstatera att regeringen har beslutat att Malmö högskola ska benämnas Malmö universitet fr.o.m. den 1 januari 2018 och att det därför behöver göras en följdändring i bilagan till högskolelagen så att den nuvarande benämningen tas bort och den nya benämningen förs in. Mot denna bakgrund tillstyrker utskottet regeringens förslag till lag om ändring i högskolelagen och avstyrker motion 2016/17:3559 (SD) yrkande 1.

Utskottet övergår nu till att behandla motionsyrkanden i en ordning som i huvudsak följer propositionens struktur.

Mål för utbildnings- och forskningspolitiken

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om mål för utbildnings- och forskningspolitiken.

Jämför reservation 2 (M, C, L, KD).

Bakgrund

Enligt budgetpropositionen för 2017 är målet för forskningspolitiken att Sverige ska vara en framstående forskningsnation, där forskning och innovation bedrivs med hög kvalitet och bidrar till samhällets utveckling och näringslivets konkurrenskraft. I propositionen aviserade regeringen att det forskningspolitiska målet skulle ses över i samband med den kommande propositionen om forskning, innovation och högre utbildning (prop. 2016/17:1 utg.omr. 16 s. 207).

Propositionen

Enligt den nu aktuella propositionen är regeringens nya mål att Sverige ska vara ett av världens främsta forsknings- och innovationsländer och en ledande kunskapsnation, där högkvalitativ forskning, högre utbildning och innovation leder till samhällets utveckling och välfärd, näringslivets konkurrenskraft och svarar mot de samhällsutmaningar vi står inför, både i Sverige och globalt.

Regeringen anser att Sverige ska ha ambitionen att vara en av de allra främsta kunskapsnationerna, vilket föranleder en skärpning av målformuleringen jämfört med den hittillsvarande. Vidare är det centralt att även den högre utbildningen omfattas av målet samt att de strävanden som görs inom forskning, innovation och högre utbildning ytterst syftar till att främja hela samhällets utveckling och stärka samhällsbygget.

Regeringen pekar ut följande uppföljningsbara delmål för tioårsperioden:

- Sverige ska vara ett internationellt attraktivt land för investeringar i forskning och utveckling. De offentliga och privata investeringarna i forskning och utveckling bör även fortsatt överskrida EU:s mål.
- En övergripande kvalitetsförstärkning av forskningen ska ske och jämställdheten ska öka.
- Samverkan och samhällspåverkan ska öka.

När det gäller uppföljningen av forskning anger regeringen i propositionen att det blir särskilt viktigt att på sikt kunna mäta om bl.a. målen för tioårsperioden

uppnås. Regeringen avser därför att ge berörda myndigheter i uppdrag att utveckla uppföljningen av hur svensk forskning på nationell nivå utvecklas i förhållande till bl.a. regeringens mål. (Se också nedan, avsnittet Uppföljning och utvärdering av forskning och innovation.)

Motionerna

I kommittémotion 2016/17:3568 av Camilla Waltersson Grönvall m.fl. (M) anser motionärerna att det övergripande målet för utbildnings- och forskningspolitiken bör vara att Sverige ska vara en framstående kunskapsnation, där utbildning, forskning och innovation bedrivs med hög kvalitet och effektivitet samt bidrar till samhällets utveckling och näringslivets konkurrenskraft (yrkande 1). Vidare anser motionärerna att målet ska följas upp och utvärderas systematiskt genom ett antal mätbara delmål och att detta ska ingå i regeringens resultatredovisning för berörda utgiftsområden (yrkande 2). Bland de föreslagna delmålen kan nämnas att svensk forskning och innovation fortsatt ska vara ledande jämfört med andra europeiska länder mätt som citeringsgenomslag och samlat innovationsindex samt att mobiliteten bland svenska forskare ska öka såväl mellan lärosäten som mellan lärosäten och näringsliv och offentliga verksamheter. Likalydande yrkanden finns i kommittémotionerna 2016/17:3564 av Fredrik Christensson m.fl. (C) yrkandena 1 och 2, 2016/17:3567 av Christer Nylander m.fl. (L) yrkandena 1 och 2 samt 2016/17:3566 av Annika Eclund m.fl. (KD) yrkandena 1 och 2.

I partimotion 2016/17:3389 av Anna Kinberg Batra m.fl. (M) finns ett liknande yrkande om att Sverige ska vara en framstående forskningsnation (yrkande 44).

Yttrande från näringsutskottet

Näringsutskottet välkomnar regeringens ambition att Sverige ska vara en av de allra främsta kunskapsnationerna och delar uppfattningen att de strävanden som görs inom forskning, innovation och högre utbildning ytterst ska syfta till att främja hela samhällets utveckling och stärka samhällsbygget. Utskottet anser att regeringens nya övergripande mål för forsknings- och innovationspolitiken stämmer väl överens med det utskottet anför i sitt yttrande. Utskottet har heller inte något att invända mot de uppföljningsbara delmål som regeringen anger i propositionen och utgår från att dessa systematiskt kommer att följas upp och redovisas för riksdagen på ett ansvarsfullt vis.

Utskottets ställningstagande

Utskottet välkomnar regeringens nya mål och den skärpning av målformuleringen som det nya målet innebär. Utskottet är också positivt till att även den högre utbildningen omfattas av målet.

Utbildningsutskottet har i likhet med näringsutskottet inte heller något att invända mot de uppföljningsbara delmål som regeringen anger i propositionen. Utskottet ser med stort intresse fram emot att ta del av resultatet av det uppdrag att utveckla uppföljningen av regeringens mål som aviseras i propositionen.

Utskottet avstyrker därmed motionerna 2016/17:3389 (M) yrkande 44, 2016/17:3564 (C) yrkandena 1 och 2, 2016/17:3566 (KD) yrkandena 1 och 2, 2016/17:3567 (L) yrkandena 1 och 2 samt 2016/17:3568 (M) yrkandena 1 och 2.

Högskolans resurstilldelningssystem

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om en utredning av högskolans resurstilldelningssystem och principerna för tilldelning av forskningsresurser i avvaktan på ett nytt system.

Jämför reservationerna 3 (M, SD), 4 (SD), 5 (C), 6 (V), 7 (L), 8 (KD), 9 (M, C, L, KD), 10 (M, C, L, KD) och 11 (L).

Bakgrund

Statliga universitet och högskolor har ett anslag för utbildning på grundnivå och avancerad nivå och ett anslag för forskning och utbildning på forskarnivå.

För utbildning på grundnivå och avancerad nivå får universitet och högskolor ersättning för helårsstudenter (antalet studenter som har påbörjat studier på en kurs multiplicerat med kursens poäng dividerat med 60) och helårsprestationer (antalet godkända poäng på en kurs eller delkurs dividerat med 60) upp till det takbelopp som finns angivet i regleringsbrevet. (Heltidsstudier under ett normalstudieår om 40 veckor motsvarar 60 högskolepoäng.) All utbildning på grundnivå och avancerad nivå organiseras i kurser. Varje kurs klassificeras till ett utbildningsområde. De olika utbildningsområdena ger olika hög ersättning per helårsstudent och helårsprestation.

I propositionen Ett lyft för forskning och innovation (prop. 2008/09:50) bedömde regeringen att en ny modell för tilldelning av resurser för forskning och utbildning på forskarnivå borde införas för alla statliga universitet och högskolor utom de konstnärliga högskolorna och Försvarshögskolan. De enskilda utbildningsanordnarna Chalmers tekniska högskola AB och Stiftelsen Högskolan i Jönköping skulle också omfattas. Modellen beskrivs i propositionen. Den bygger på kvalitetsindikatorerna externa medel och vetenskaplig produktion (publiceringar och citeringar). Vidare bedömde regeringen i propositionen att alla lärosäten som omfattas av modellen ska få ett basanslag för forskning baserat på antalet helårsstudenter. En minimiresurs för forskning ska garanteras genom en basfinansiering om 8 000 kronor per helårsstudent. Denna modell har i huvudsak tillämpats vid fördelningen av nya

resurser fr.o.m. 2009 och för omfördelning av en viss del av lärosätenas anslag fr.o.m. 2010. Regeringens förslag till resursfördelning framgår av budgetpropositionerna.

Propositionen

Ett nytt styr- och resurstilldelningssystem

Regeringen anser att det finns skäl att tillsätta en utredning med uppdrag att lämna förslag om principer och former för högskolans styrning och resurstilldelning. Utredningen bör omfatta både resurserna till utbildning på grundnivå och avancerad nivå och till forskning och utbildning på forskarnivå. Utredningen bör föreslå ett styr- och resurstilldelningssystem som stöder universitet och högskolor och ger dem incitament att utveckla verksamheten i enlighet med kraven i högskolelagen (1992:1434) och högskoleförordningen (1993:100) samt de mål i övrigt som riksdagen och regeringen har fastställt för högre utbildning och forskning. Detta inkluderar lärosätenas integrerade uppgift att samverka med det omgivande samhället. Styrningen och finansieringen ska utformas så att den stöder lärosätenas möjligheter att möta de stora samhällsutmaningar som Sverige står inför. För detta krävs en effektiv användning och en kraftsamling av de resurser som finns i systemet.

Ett nytt styr- och resurstilldelningssystem måste kunna fungera under en lång tidsperiod och systemet ska vara väl förankrat. Arbetet med att utveckla systemet måste därför ges en rimlig tidsplan. Regeringen bedömer att ett nytt system kan påverka tilldelningen av resurser tidigast i budgetpropositionen för 2020.

Modell för tilldelning av ökade forskningsresurser 2018–2019

I budgetpropositionen för 2017 föreslogs inga förändringar i fördelningen av anslagen till forskning och utbildning på forskarnivå och därmed ingen omfördelning av anslagen. Regeringen har i budgetpropositionen för 2017 aviserat att ökade forskningsanslag bör tillföras universitet och högskolor fr.o.m. 2018. Regeringen avser att återkomma i budgetpropositionen för 2018 i frågan om en eventuell omfördelning av anslagen till forskning och utbildning på forskarnivå.

Regeringen avser att i budgetpropositionerna för 2018 och 2019 föreslå att de ökade anslagen till lärosätena för forskning och utbildning på forskarnivå fördelas utifrån både den modell som presenterades i propositionen Ett lyft för forskning och innovation (prop. 2008/09:50) och utifrån behovet av en mer jämn fördelning mellan universitet och högskolor.

Det är angeläget att forskningen stärks och utvecklas även på de statliga högskolor som inte omfattas av fördelningsmodellen som infördes 2009, dvs. de konstnärliga högskolorna och Försvarshögskolan. Regeringen avser därför att i kommande budgetpropositioner föreslå att Försvarshögskolans anslag för forskning och utbildning på forskarnivå höjs fr.o.m. 2018. Regeringen

bedömer att anslagen för konstnärlig forskning och utbildning på forskarnivå behöver ökas och avser att i kommande budgetpropositioner föreslå att anslagen till Konstfack, Kungl. Konsthögskolan och Kungl. Musikhögskolan i Stockholm ökar fr.o.m. 2018.

När det gäller den s.k. basresursen för forskning och utbildning på forskarnivå om 8 000 kronor per helårsstudent är regeringens avsikt att i budgetpropositionen för 2018 föreslå en ambitionshöjning som innebär en fördelning av medel som säkerställer att alla statliga universitet och högskolor samt Chalmers tekniska högskola AB och Stiftelsen Högskolan i Jönköping får ett anslag för forskning och utbildning på forskarnivå som omfattar minst 12 000 kronor per helårsstudent. Genom höjningen skapas goda förutsättningar för att bedriva forskning vid alla lärosäten och därmed stärka forskningsanknytningen i samtliga utbildningar på grundnivå och avancerad nivå.

Även för övriga enskilda utbildningsanordnare är det väsentligt att utbildningen är forskningsanknuten. Det är därför regeringens ambition att även de ska få resurser för forskning och utbildning på forskarnivå. Inriktning och storlek på de enskilda utbildningsanordnarnas verksamhet varierar stort varför förutsättningarna att på ett ändamålsenligt sätt tillgodogöra sig forskningsmedel varierar. Regeringen avser därför att i budgetpropositionen för 2018 föreslå att de tilldelas resurser motsvarande 8 000 kronor per helårsstudent fr.o.m. 2018.

Regeringen avser att fördela merparten av nya anslag till forskning och utbildning på forskarnivå utifrån dels nuvarande två kvalitetsindikatorer (externa medel och vetenskaplig produktion), dels samverkan med det omgivande samhället. Regeringen avser att ge samverkan samma vikt som kvalitetsindikatorerna.

Verket för innovationssystem (Vinnova) har haft i uppdrag att årligen fördela medel till universitet och högskolor utifrån kvalitet och prestation i samverkan med det omgivande samhället. Under 2017 kommer Vinnova att få ett nytt uppdrag att utvärdera lärosätenas samverkan. I avvaktan på förslag från utredningen om ett nytt system för resurstilldelning, som bl.a. ska lämna förslag på hur samverkansuppgiften kan premieras ekonomiskt, avser regeringen att använda Vinnovas bedömningar av samverkan med det omgivande samhället som grund för tilldelning av nya resurser.

Motionerna

Utredning om högskolans resurstilldelningssystem m.m.

I partimotion 2016/17:3389 av Anna Kinberg Batra m.fl. (M) yrkande 42 anser motionärerna att ett reformerat resurstilldelningssystem bör utredas. Man vill bl.a. att möjligheten att inkludera en koppling till etablering på arbetsmarknaden ska ses över. Ett likalydande yrkande finns även i kommittémotion 2016/17:3048 av Camilla Waltersson Grönvall m.fl. (M) yrkande 9.

I kommittémotion 2016/17:831 av Stefan Jakobsson m.fl. (SD) yrkande 3 anser motionärerna att en del av ersättningen till lärosätena bör betalas ut först när studenterna har fått en anställning. I samma kommittémotion yrkande 4 anser motionärerna att det bör utredas hur ett finansieringssystem för högskolan kan bli mer kvalitetsdrivande. I motion 2016/17:3559 av Stefan Jakobsson och Robert Stenkvist (båda SD) yrkande 5 föreslår motionärerna att konstnärliga högskolor ska ha ett samlat anslag.

I kommittémotion 2016/17:3038 av Fredrik Christensson m.fl. (C) vill motionärerna att möjligheterna att stärka undervisningens kvalitet ska ses över, bl.a. genom att mer lärarledd undervisning införs (yrkande 1). I samma kommittémotion vill motionärerna att möjligheterna att tillsätta en utredning av resursfördelningssystemet till den högre utbildningen ska ses över (yrkande 17). Man vill ha ett resursfördelningssystem där kvalitet, arbetslivsanknytning och regional samverkan premieras. Ett liknande yrkande finns även i kommittémotion 2016/17:3564 av Fredrik Christensson m.fl. (C) yrkande 15. I denna kommittémotion yrkande 18 vill motionärerna se ett ökat fokus på excellens och kvalitet genom att bl.a. prioritera mer resurser per forskare i stället för fler forskare. Enligt motionärerna kräver det bl.a. stabila ekonomiska förutsättningar för forskare genom basanslag och en ökad långsiktighet i de externa forskningsanslagen.

I motion 2016/17:3105 av Helena Lindahl och Per Lodenius (båda C) anser motionärerna att regeringen bör se över möjligheten att förbättra förutsättningarna för humaniora vid landets lärosäten när det gäller såväl ersättningsnivåer som andelen lärarledd undervisning.

I kommittémotion 2016/17:3561 av Linda Snecker m.fl. (V) anser motionärerna att regeringen bör införa en jämställdhetsbonus i lärosätenas basanslag för att främja en jämnare könsfördelning inom forskningen och akademien (yrkande 3). I samma kommittémotion anser motionärerna att regeringen bör utreda hur man kan uppnå minskade hyreskostnader för universitet och högskolor som hyr av Akademiska hus i syfte att frigöra en större andel av lärosätenas budget för forskning (yrkande 5).

I kommittémotion 2016/17:3567 av Christer Nylander m.fl. (L) anser motionärerna att regeringen ska ges i uppdrag att utreda ett system där lärosätena tilldelas resurser för utbildning och forskning i ett samlat anslag (yrkande 7). I samma kommittémotion anser motionärerna att en ökad specialisering bör kopplas till resurssystemet (yrkande 16). Om resursfördelningssystemet är tillräckligt skarpt och tydligt premierar kvalitet kommer det att leda till en önskvärd ökad specialisering, menar man.

I kommittémotion 2016/17:3392 av Penilla Gunther m.fl. (KD) yrkande 13 menar motionärerna att högskolans resurstilldelningssystem bör belöna både vetenskaplig kvalitet och kvalitet i samverkan och nyttiggörande.

I motion 2016/17:1123 av Lars-Axel Nordell (KD) anser motionären att statens anslag till de fyra fristående teologiska högskolorna för utbildning och forskning ska ske likvärdigt och utifrån samma beräkningsgrund (yrkande 1).

Motionären anser också att de fristående teologiska högskolorna ska få statliga fakultetsmedel på samma grunder som statliga lärosäten (yrkande 2).

I motion 2016/17:930 av Lars Mejern Larsson m.fl. (S) yrkande 2 anser motionärerna att fördelningen av forskningsanslag behöver ses över i syfte att få en jämnare fördelning mellan lärosätena så att yngre universitet och högskolor inte missgynnas.

Tilldelningen av forskningsresurser i avvaktan på ett nytt system

I kommittémotion 2016/17:3568 av Camilla Waltersson Grönvall m.fl. (M) yrkande 7 anser motionärerna att kvalitet och samverkan i forskning bör premieras och att 25 procent av tillförda direkta anslag bör fördelas baserat på prestation enligt en modell där alla lärosäten konkurrerar i samma grupp, inklusive Chalmers tekniska högskola och Högskolan i Jönköping. Ett likalydande yrkande finns även i kommittémotionerna 2016/17:3564 av Fredrik Christensson m.fl. (C) yrkande 3, 2016/17:3567 av Christer Nylander m.fl. (L) yrkande 3 och 2016/17:3566 av Annika Eclund m.fl. (KD) yrkande 3.

I kommittémotion 2016/17:3568 av Camilla Waltersson Grönvall m.fl. (M) yrkande 8 anser motionärerna att regeringen ska återkomma till riksdagen och redovisa vilka principer som ska gälla för tilldelning av forskningsresurser för 2018 och 2019. Regeringen behöver bl.a. återkomma med en definition av den nya indikatorn samverkan. Enligt motionärerna får samverkan inte ske på bekostnad av vetenskaplig och konstnärlig kvalitet och excellens. Ett likalydande yrkande finns även i kommittémotionerna 2016/17:3564 av Fredrik Christensson m.fl. (C) yrkande 4, 2016/17:3567 av Christer Nylander m.fl. (L) yrkande 6 och 2016/17:3566 av Annika Eclund m.fl. (KD) yrkande 4.

I kommittémotion 2016/17:3567 av Christer Nylander m.fl. (L) yrkande 4 förutsätter motionärerna att riksdagen, inför beslutet om resursfördelning för 2018 och 2019, kommer att ges möjlighet att besluta om principerna för fördelning av forskningsresurser för dessa år.

Utskottets ställningstagande

Utredning om högskolans resurstilldelningssystem m.m.

Utskottet kan inledningsvis konstatera att det genom åren har framförts kritik mot högskolans resurstilldelningssystem. Utskottet delar därför regeringens uppfattning att det finns skäl att tillsätta en utredning med uppdrag att lämna förslag om principer och former för resurstilldelningen till universitet och högskolor. Utskottet anser, i likhet med regeringen, att en sådan utredning bör omfatta både resurserna till utbildning på grundnivå och avancerad nivå och till forskning och utbildning på forskarnivå.

I motionerna framförs olika önskemål om vilka hänsyn som bör tas i högskolans resurstilldelningssystem. I flera fall efterfrågas även en utredning

av systemet. Med hänvisning till den utredning om högskolans resurstilldelningssystem som aviseras i propositionen och till den breda ansats för utredningen som redovisas i propositionen avstyrker utskottet motionerna 2016/17:831 (SD) yrkandena 3 och 4, 2016/17:930 (S) yrkande 2, 2016/17:1123 (KD) yrkandena 1 och 2, 2016/17:3038 (C) yrkandena 1 och 17, 2016/17:3048 (M) yrkande 9, 2016/17:3105 (C), 2016/17:3389 (M) yrkande 42, 2016/17:3392 (KD) yrkande 13, 2016/17:3559 (SD) yrkande 5, 2016/17:3561 (V) yrkandena 3 och 5, 2016/17:3564 yrkandena 15 och 18 samt 2016/17:3567 (L) yrkandena 7 och 16.

Tilldelningen av forskningsresurser i avvaktan på ett nytt system

I propositionen presenterar regeringen en modell för tilldelning av ökade resurser till forskning och utbildning på forskarnivå de närmaste åren i avvaktan på ett nytt resurstilldelningssystem för högskolan. Modellen utgår från den modell som presenterades i propositionen Ett lyft för forskning och innovation (prop. 2008/09:50). Regeringen beskriver sin vidareutveckling av modellen, bl.a. att den s.k. basresursen höjs för att stärka forskningsanknytningen i utbildningen och att samverka med det omgivande samhället ska vara en grund för resurstilldelning. Utskottet anser att denna redovisning av principerna för resursfördelning framöver är tillfyllest i detta sammanhang och finner inte skäl att vidta någon åtgärd med anledning av redovisningen. Vidare framgår i propositionen att regeringen avser återkomma med förslag till fördelning och eventuell omfördelning av resurserna till forskning och utbildning på forskarnivå i kommande budgetpropositioner. Utskottet avvaktar förslagen i kommande budgetpropositioner.

Med det ovan anförda avstyrker utskottet motionerna 2016/17:3564 (C) yrkandena 3 och 4, 2016/17:3566 (KD) yrkandena 3 och 4, 2016/17:3567 (L) yrkandena 3, 4 och 6 samt 2016/17:3568 (M) yrkandena 7 och 8.

Benämningen universitet

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om kriterier för benämningen universitet.

Jämför reservation 12 (M, SD, C, KD) och särskilt yttrande (L).

Bakgrund

I budgetpropositionen för 1997 föreslog regeringen ett antal kriterier för att ett statligt lärosäte skulle kunna benämnas universitet, bl.a. att forskningen skulle vara väl etablerad och av god vetenskaplig kvalitet. Regeringen föreslog också att det skulle ankomma på regeringen att besluta om användningen av benämningen universitet. Riksdagen beslutade enligt regeringens förslag

(prop. 1996/97:1, bet. 1996/97:UbU1, rskr. 1996/97:100). I propositionen Forskarutbildning med profilering och kvalitet föreslog regeringen att riksdagens tidigare ställningstagande om universitetsbegreppet inte längre skulle gälla och riksdagen beslutade enligt regeringens förslag (prop. 2008/09:134, bet. 2008/09:UbU18, rskr. 2008/09:276). Regeringen skulle dock även i fortsättningen besluta om benämningen universitet. Regeringen menade att det inte finns något som hindrar riksdagen eller regeringen från att i en framtid göra bedömningen att särskilda resurser ska satsas på att bygga ut något eller några lärosäten till universitet. En sådan bedömning borde dock enligt regeringens mening vara en del av en långsiktig utbildnings- och forskningspolitisk bedömning (prop. 2008/09:134 s. 56).

Motionerna

I kommittémotion 2016/17:3568 av Camilla Waltersson Grönvall m.fl. (M) yrkande 10 anser motionärerna att det ska finnas fastställda kriterier för vad som gäller för att ett lärosäte ska få benämnas universitet. Motionärerna menar att det är viktigt att möjligheterna för dagens högskolor att få universitetsstatus klargörs och att man undviker godtycke genom att ha tydliga kriterier. Regeringen bör därför enligt motionärerna återkomma till riksdagen med förslag på sådana kriterier. Ett likalydande yrkande finns i kommittémotionerna 2016/17:3564 av Fredrik Christensson m.fl. (C) yrkande 17 och 2016/17:3566 av Annika Eclund m.fl. (KD) yrkande 18.

I motion 2016/17:894 av Hans Ekström m.fl. (S) framför motionärerna bl.a. att vägen till universitetsstatus inte ska vara stängd för Mälardalens högskola. I motion 2016/17:1669 av Ingela Nylund Watz m.fl. (S) påminner motionärerna om att planeringsförutsättningen när riksdagen beslutade att starta Södertörns högskola var att ett nytt universitet skulle byggas upp och inte en regional högskola. Motionärerna anser därför att det är önskvärt att staten fullföljer sin ursprungliga ambition för Södertörns högskola.

Utskottets ställningstagande

Nuvarande ordning för beslut om benämningen universitet, som riksdagen beslutade våren 2009 (bet. 2008/09:UbU18), är enligt utskottets mening tillfyllest. Utskottets uppfattning är att det bör vara regeringen som beslutar om benämningen universitet och att ett sådant beslut bör vara en del av en långsiktig utbildnings- och forskningspolitisk bedömning. Utskottet ser därför inte att det finns skäl att vidta någon åtgärd med anledning av de aktuella yrkandena. Utskottet avstyrker därmed motionerna 2016/17:894 (S), 2016/17:1669 (S), 2016/17:3564 (C) yrkande 17, 2016/17:3566 (KD) yrkande 18 och 2016/17:3568 (M) yrkande 10.

Doktorander och forskare i högskolan

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om villkoren för doktorander, meriteringsanställningar i högskolan samt karriärvägar och meritering i högskolan.

Jämför reservationerna 13 (C), 14 (V), 15 (M, C, L, KD), 16 (M, C, L) och 17 (C).

Bakgrund

Gällande rätt

Anställning som doktorand

Doktorander är studenter som är antagna till och bedriver högskoleutbildning på forskarnivå (1 kap. 4 § högskoleförordningen [1993:100]). Anställning som doktorand är en tidsbegränsad anställningsform som regleras i 5 kap. högskoleförordningen. Universitet och högskolor får ha särskilda anställningar för doktorander för att dessa ska genomföra sin utbildning på forskarnivå (5 kap. 1 §). Bara den som antas eller redan har antagits till en sådan utbildning på forskarnivå vid ett universitet eller en högskola får anställas som doktorand (5 kap. 3 §). En anställning som doktorand gäller tills vidare, dock längst till en viss tidpunkt och aldrig för längre tid än ett år efter avlagd doktorsexamen eller konstnärlig doktorsexamen. Den första anställningen får gälla högst ett år och anställningen får förnyas med högst två år i taget. En person får vara anställd som doktorand under sammanlagt högst åtta år (5 kap. 7 §).

Stipendium för utbildning på forskarnivå

En doktorand som finansierar sin högskoleutbildning på forskarnivå med ett stipendium är inte anställd vid högskolan. Stipendier berättigar inte till sociala förmåner på samma sätt som en anställning. Stipendier är skattefria. De berättigar inte till arbetslöshetsersättning och de är inte pensionsgrundande. När det gäller ersättning vid långvarig sjukdom och föräldraledighet då doktorandens stipendium bortfaller är doktorander med stipendier försäkrade via Kammarkollegiet. Stipendiets storlek och villkor varierar beroende på stipendiegivare. Av regleringsbrevet för universitet och högskolor framgår att stipendier som är avsedda att vara ett alternativ till lön eller annan form av studiefinansiering inte får finansieras med medel från statsbudgeten. Stipendier för doktorander kan alltså endast finansieras med medel från icke-statliga forskningsfinansiärer.

Anställning för meritering

Bestämmelser om anställning för meritering finns 4 kap. 12 a och b §§ högskoleförordningen (1993:100). En lärare får anställas tills vidare, dock

längst under fyra år, i syfte att läraren ska ges möjlighet att utveckla sin självständighet som forskare och få meriter för en annan läraranställning där det ställs högre krav för behörighet. Den sammanlagda anställningstiden får omfatta högst sex år. I fråga om anställningen gäller i övrigt lagen (1982:80) om anställningsskydd. Undantag från detta får göras genom kollektivavtal.

Behörig att anställas är den som har avlagt doktorsexamen eller har uppnått motsvarande vetenskapliga kompetens. Främst bör den komma i fråga som har avlagt doktorsexamen eller har nått motsvarande kompetens högst sju år före ansökningstidens utgång.

Forskarkarriärutredningen

Den s.k. Forskarkarriärutredningen överlämnade sitt betänkande, Trygghet och attraktivitet – en forskarkarriär för framtiden (SOU 2016:29), i mars 2016. Betänkandet har remissbehandlats och bereds inom Regeringskansliet.

Villkoren för doktorander med stipendier

Utredningen föreslår att doktorander med stipendiefinansiering ska anställas senast när det enligt den individuella studieplanen återstår en utbildningstid som motsvarar tre års utbildning på heltid till doktorsexamen eller konstnärlig doktorsexamen. Undantag från huvudregeln bör göras i vissa fall. Utredningen föreslår vidare att det ska införas en reglering om en lägsta beloppsnivå vid stipendiefinansiering. Utredningen föreslår att Kammarkollegiets försäkring ska ge rätt till ersättning för förlängd studietid på grund av sjukdom eller föräldraledighet som motsvarar tiden för frånvaro, under förutsättning att stipendium inte lämnas för den förlängda tiden.

Ny anställning som biträdande lektor

I utredningen visas att Sverige i princip aldrig har haft en sammanhållen karriärstruktur. Särskilt problematisk är enligt utredningen perioden efter doktorsexamen som ofta präglas av osäkra villkor och otydlighet i vad som gäller för att meritera sig för en tillsvidareanställning. Utredningen föreslår därför att en ny tidsbegränsad anställning som biträdande lektor om lägst fyra och högst sex år införs. Biträdande lektor ska ersätta nuvarande reglering om anställning för meritering i högskoleförordningen. Syftet med anställningen är att den biträdande lektorn ska ges möjlighet att utveckla sin självständighet som forskare och meritera sig såväl vetenskapligt som pedagogiskt för att uppfylla behörighetskraven för en anställning som lektor. En biträdande lektor ska efter ansökan befordras till en tillsvidareanställning som lektor om den biträdande lektorn har behörighet för en sådan anställning och dessutom bedöms lämplig vid en prövning enligt de bedömningsgrunder som lärosätet vid utlysningen har ställt upp för anställningen. I syfte att betona anställningens betydelse för personer i början av en karriär föreslår utredningen att tiden mellan doktorsexamen och en meriteringsanställning får uppgå till högst fem år.

Utredningen föreslår att anställning som biträdande lektor ska föregås av utlysning nationellt och, om inte särskilda skäl talar emot, även internationellt. Externa bedömare ska enligt utredningens förslag delta i rekryteringsprocessen med sakkunnigbedömning.

Propositionen

Bättre villkor för stipendiefinansierade doktorander

De senaste åren har en rad åtgärder vidtagits, på såväl nationell som lokal nivå, för att begränsa användningen av stipendier och förbättra villkoren för doktorander med stipendier. Åtgärderna kommer dock inte till rätta med alla de olikheter som finns i fråga om villkoren mellan doktorander med stipendiefinansiering respektive anställning. Regeringen bedömer att det är angeläget, inte minst ur ett jämställdhetsperspektiv, att doktorander erbjuds trygga och likvärdiga villkor. Därutöver är allas lika möjligheter till meritering ett viktigt argument för att vidta ytterligare åtgärder för att förbättra villkoren för stipendiefinansierade doktorander.

Regeringen anser att användningen av stipendier bör minska så att förhoppningsvis fler kommer att anställas som doktorander. Regeringen anser vidare att villkoren för de doktorander som fortfarande har stipendier bör stärkas och avser att vidta ytterligare åtgärder i syfte att förbättra villkoren för den aktuella gruppen av doktorander.

Forskarkarriärutredningen föreslår i sitt betänkande en rad åtgärder som kan bidra till att förbättra villkoren för stipendiefinansierade doktorander. Betänkandet med de förslag till förordningsändringar som framförs däri har remissbehandlats och bereds för närvarande inom Regeringskansliet.

Attraktiva meriteringsvägar för unga forskare

För att fler framstående unga forskare ska välja en fortsatt karriär inom högskolan krävs att det finns attraktiva karriärvägar och trygga anställningsvillkor liksom en tydlighet i vad som gäller för att meritera sig för en tillsvidareanställning. Regeringen anser därför, i likhet med Forskarkarriärutredningen, att meriteringsanställningen behöver bli mer enhetligt nationellt reglerad i vissa grundläggande avseenden. En sådan förändring kan utöver en tydligare karriärstruktur även ge viktiga mobilitets- och jämställdhetsvinster. Eftersom svenska lärosäten konkurrerar på en global arena är det vidare en fördel om det finns en nationellt reglerad anställningsform som är igenkänningsbar även i ett internationellt perspektiv.

Öppna och transparenta utlysningar av anställningar i högskolan är avgörande för att rekrytera de bäst kvalificerade kandidaterna till olika läroanställningar. Svenska lärosäten har i ett internationellt perspektiv en hög grad av rekryteringar från det egna lärosätet, vilket inte är optimalt. Regeringen anser att det är viktigt att mobiliteten bland högskolans

undervisande och forskande personal ökar och att mobilitet främjas t.ex. vid rekrytering och meritering. Här har varje lärosäte ett stort ansvar.

Regeringen menar vidare, i likhet med Forskarkarriärutredningen, att meriteringsanställningar bör utlysas i öppen konkurrens nationellt och så långt som möjligt även internationellt. Utlysningar av meriteringsanställningar bör riktas mot forskare i slutskedet av utbildningen på forskarnivå eller postdoktorsperioden och utformas för att främja rörligheten mellan lärosäten och andra forskningsmiljöer, såväl i Sverige som internationellt. En sådan ordning ökar konkurrensen om anställningarna och ger förutsättningar för ökad jämställdhet och ökad mobilitet mellan lärosäten, liksom mellan lärosäten och andra samhällssektorer, t.ex. näringsliv och offentlig verksamhet.

Forskarkarriärutredningens förslag har remissbehandlats. Det är regeringens uppfattning att åtgärder behöver vidtas för att främja unga forskares möjlighet till meritering genom attraktiva och enhetliga karriärvägar. Frågan bereds för närvarande inom Regeringskansliet.

Uppföljningar av stipendiefinansierade doktorander, meriteringsanställningar och visstidsanställningar i högskolan

Samtidigt som regeringen avser att vidta ytterligare åtgärder för att förbättra villkoren för stipendiefinansierade doktorander, finns anledning att kontinuerligt följa upp doktorander med stipendier t.ex. i fråga om antal doktorander, stipendiegivare, stipendiebelopp och tilläggsfinansiering.

Även utvecklingen av antalet meriteringsanställningar enligt högskoleförordningen bör följas upp, anser regeringen. Regeringens satsningar på ökade anslag för forskning och utbildning på forskarnivå ger goda förutsättningar att öka antalet meriteringsanställningar vid universitet och högskolor. I en uppföljning är det särskilt viktigt att även följa jämställdheten bland de personer som anställs på meriteringsanställningar.

Av den undervisande och forskande personalen vid statliga lärosäten 2015 var 30 procent anställda för viss tid. Sammantaget är andelen visstidsanställda påtagligt högre för statliga universitet och högskolor än för arbetsmarknaden i stort där andelen visstidsanställda är drygt 12 procent. Den högre andelen visstidsanställda inom högskolan kan delvis förklaras med att såväl högskoleförordningen som kollektivavtal ger större möjligheter till tidsbegränsade anställningar i högskolan. Regeringen anser att visstidsanställningarna i högskolan bör minska. Därför finns det ett behov av att få en samlad bild och analys av utvecklingen av tidsbegränsade anställningar inom högskolan, liksom könsfördelningen bland dessa.

Regeringen anser dessutom att det är angeläget att främja mobilitet mellan lärosäten men även mellan lärosäten och andra samhällssektorer, t.ex. näringsliv och offentlig verksamhet. Det behövs därför en regelbunden uppföljning av mobiliteten bland doktorander samt den undervisande och forskande personalen vid universitet och högskolor.

Regeringen avser därför att ge en myndighet i uppdrag att regelbundet följa upp stipendiefinansierade doktorander, meriteringsanställningar, visstidsanställningar och mobiliteten i högskolan. Sådana uppföljningar ger såväl regeringen som lärosätena ett viktigt underlag inför eventuella framtida överväganden om behov av åtgärder.

Motionerna

Villkoren för doktorander

I kommittémotion 2016/17:3564 av Fredrik Christensson m.fl. (C) yrkande 19 uttrycker motionärerna en oro för att ökade kostnader för att utbilda doktorer riskerar att minska antalet nya doktorer. Motionärerna menar att regeringen bör beakta detta i kommande förslag om stipendiefinansiering av doktorander.

I kommittémotion 2016/17:2961 av Linda Snecker m.fl. (V) yrkande 6 anser motionärerna att regeringen bör gå vidare med Forskarkarriärutredningens (SOU 2016:29) förslag om bättre villkor för doktorander med stipendier. På sikt bör stipendier avskaffas som finansiering av forskarutbildning, anser motionärerna.

I kommittémotion 2016/17:3561 av Linda Snecker m.fl. (V) yrkande 4 anser motionärerna att regeringen bör vidta åtgärder för en förändring i högskoleförordningen (1993:100) i syfte att öka anställningstryggheten för doktorander på så sätt att det sätts en övre tidsgräns om maximalt 24 månader under de senaste fem åren för hur länge någon kan vara tidsbegränsat anställd hos samma arbetsgivare innan anställningen övergår i en reguljär tillsvidareanställning motsvarande vad som regleras i LAS (lagen [1982:80] om anställningsskydd).

Anställningar för forskare i högskolan

I kommittémotion 2016/17:3568 av Camilla Waltersson Grönvall m.fl. (M) yrkande 18 föreslår motionärerna att man ska se över möjligheten att alla meriteringsanställningar ska ge rätt till prövning för tillsvidareanställning. En sådan prövning bör göras mot i förväg uppställda krav. Ett likalydande yrkande finns i kommittémotionerna 2016/17:3564 av Fredrik Christensson m.fl. (C) yrkande 7, 2016/17:3567 av Christer Nylander (L) yrkande 12 och 2016/17:3566 av Annika Eclund m.fl. (KD) yrkande 7.

I kommittémotion 2016/17:3568 av Camilla Waltersson Grönvall m.fl. (M) yrkande 20 anser motionärerna att regeringen bör överväga att införa ett enhetligt system för meriteringsanställningar vid svenska lärosäten. Ett likalydande yrkande finns i kommittémotionerna 2016/17:3564 av Fredrik Christensson m.fl. (C) yrkande 9, 2016/17:3567 av Christer Nylander (L) yrkande 14 och 2016/17:3566 av Annika Eclund m.fl. (KD) yrkande 8.

I kommittémotion 2016/17:3568 av Camilla Waltersson Grönvall m.fl. (M) yrkande 19 anser motionärerna att man ska kunna meritiera sig både vetenskapligt och pedagogiskt för en meriteringsanställning och att man bör

se över om även mobilitet ska vara meriterande. Ett likalydande yrkande finns i kommittémotionerna 2016/17:3564 av Fredrik Christensson m.fl. (C) yrkande 8 och 2016/17:3567 av Christer Nylander (L) yrkande 13.

I kommittémotion 2016/17:3038 av Fredrik Christensson m.fl. (C) anser motionärerna att man bör verka för tryggare anställningsformer för forskare och att tydliga karriärvägar för unga forskare bör utarbetas (yrkande 2). Vidare anser motionärerna att lärosätena själva ska få bestämma hur icke-akademiska meriter ska jämföras med akademiska meriter vid anställningar i högskolan (yrkande 10). I samma kommittémotion menar motionärerna att det bör bli mer meriterande för forskare att gå mellan akademien och näringslivet (yrkande 3). Ett liknande yrkande finns i kommittémotion 2016/17:3564 av Fredrik Christensson m.fl. (C) yrkande 24.

I motion 2016/17:970 av Hanna Westerén m.fl. (S) efterfrågar motionärerna tydliga och säkra karriärsystem för forskare som vill göra en akademisk karriär.

Utskottets ställningstagande

Villkoren för doktorander

När det gäller stipendiefinansierade doktorander kan utskottet inledningsvis konstatera att en rad åtgärder har vidtagits de senaste åren, på såväl nationell nivå som lärosätensnivå, för att begränsa användningen av stipendier och förbättra villkoren för doktorander med stipendier. Regeringen avser dock att vidta ytterligare åtgärder i syfte att förbättra villkoren för den aktuella gruppen av doktorander, och Forskarkarriärutredningens förslag till sådana åtgärder bereds för närvarande inom Regeringskansliet. Regeringen anser också att det finns anledning att kontinuerligt följa upp doktorander med stipendier och avser därför att uppdraga åt en myndighet att göra detta. Mot bakgrund av den pågående beredningen av Forskarkarriärutredningens förslag och det aviserade uppdraget avstyrker utskottet motionerna 2016/17:2961 (V) yrkande 6 och 2016/17:3564 (C) yrkande 19.

När det gäller bestämmelserna om anställning som doktorand vill utskottet påminna om att denna anställning är en form av studiefinansiering för att doktoranden ska kunna genomföra sin utbildning på forskarnivå. Det är därför naturligt att en sådan anställning upphör efter att doktorsexamen avlagts, menar utskottet. När det gäller visstidsanställningar i högskolan generellt anser regeringen att dessa bör minska och att det finns ett behov av att få en samlad bild och analys av utvecklingen av tidsbegränsade anställningar inom högskolan. Utskottet välkomnar att regeringen därför avser att följa upp visstidsanställningar i högskolan för att få ett underlag inför eventuella framtida överväganden om behov av åtgärder. Därmed avstyrker utskottet motion 2016/17:3561 (V) yrkande 4.

Anställningar för forskare i högskolan

Utskottet delar regeringens uppfattning att det måste finnas attraktiva karriärvägar, trygga anställningsvillkor och tydliga krav för tillsvidareanställning för att fler framstående unga forskare ska välja en fortsatt karriär inom högskolan. Utskottet välkomnar därför att regeringen anser att meriteringsanställningen behöver bli mer enhetligt nationellt reglerad i vissa grundläggande avseenden. Utskottet delar också regeringens uppfattning att en sådan förändring även kan ge viktiga mobilitets- och jämställdhetsvinster. Utskottet vill i sammanhanget betona lärosätenas stora ansvar att främja mobilitet och jämställdhet vid t.ex. rekrytering och meritering. Utskottet ser positivt på att regeringen anser att åtgärder behöver vidtas för att främja unga forskares möjlighet till meritering genom attraktiva och enhetliga karriärvägar och ser fram emot resultatet av den pågående beredningen av Forskarkarriäretredningens förslag. Utskottet ser också positivt på att regeringen avser att regelbundet följa upp bl.a. meriteringsanställningar och mobiliteten i högskolan.

Mot bakgrund av den pågående beredningen av Forskarkarriäretredningens förslag och aviserade uppdrag avstyrker utskottet motionerna 2016/17:970 (S), 2016/17:3038 (C) yrkandena 2, 3 och 10, 2016/17:3564 (C) yrkandena 7–9 och 24, 2016/17:3566 (KD) yrkandena 7 och 8, 2016/17:3567 (L) yrkandena 12–14 och 2016/17:3568 (M) yrkandena 18–20.

Övriga frågor om universitet och högskolor

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen tillkännager för regeringen att regeringen bör verka för ett ökat samarbete mellan lärosäten, arbetsliv och relevanta branschorganisationer och en kontinuerlig dialog om utbildningars innehåll och dimensionering.

Riksdagen avslår motionsyrkanden om lärosätenas autonomi, lärosätenas ledning, samverkan mellan lärosäten, lärosätenas profilering, studenternas etablering på arbetsmarknaden, utbildningarnas kvalitet, högskolans digitalisering och högskolans tillgänglighet.

Jämför reservationerna 18 (C), 19 (KD), 20 (M), 21 (M, C, L), 22 (M), 23 (SD), 24 (C), 25 (L), 26 (S, MP, V), 27 (SD), 28 (L), 29 (M, SD), 30 (M) och 31 (V).

Bakgrund

Lärosätenas autonomi

Autonomireformen

I den s.k. autonomipropositionen En akademi i tiden – ökad frihet för universitet och högskolor (prop. 2009/10:149) bedömde regeringen att självbestämmandet för statliga universitet och högskolor skulle öka inom ramen för myndighetsformen. Det gjordes genom lättnader i de högskolespecifika regelverken om lärosätenas interna organisation, läraranställningar och utbildning och genom att lärosätena undantogs från vissa av de regelverk som gäller allmänt för statliga förvaltningsmyndigheter inom t.ex. det ekonomiadministrativa området (bet. 2009/10:UbU23, rskr. 2009/10:337). Utgångspunkten för regeringens överväganden i propositionen var att författningsregleringar för högskoleverksamheten kan vara motiverade när dessa syftar till att t.ex. garantera frihet i forskning och utbildning. Inom ramen för arbetet med att följa upp och utvärdera riksdagsbeslut har utbildningsutskottet följt upp effekterna av autonomireformen. Uppföljningen utfördes av Dansk Center for Forskningsanalyse (CFA) vid Aarhus universitet under 2013–2016 och har publicerats i serien Rapporter från riksdagen (bl.a. 2014/15:RFR5). CFA drar bl.a. slutsatsen att den lokala lärosätesspecifika kulturen och traditionen verkar ha en avgörande betydelse för hur reformen har omsatts i praktiken. Det uttrycks också en farhåga för att reformen skulle kunna resultera i ett anställningssystem med så stor lokal variation att medarbetarrörligheten mellan lärosätena hindras.

Forskningens frihet

Forskningens frihet gavs ett uttryckligt grundlagsskydd genom att en ny bestämmelse om forskningens frihet infördes i regeringsformen 2011 (prop.

2009/10:80, bet. 2010/11:KU4, rskr. 2010/11:21). I 2 kap. 18 § regeringsformen slås fast att forskningens frihet är skyddad enligt bestämmelser som meddelas i lag. En sådan bestämmelse fanns sedan tidigare i 1 kap. 6 § högskolelagen (1992:1434), och enligt denna bestämmelse ska som allmänna principer för forskningen gälla att forskningsproblem fritt får väljas, att forskningsmetoder fritt får utvecklas och att forskningsresultat fritt får publiceras.

Lärosätenas ledning

Den s.k. Ledningsutredningen hade i uppdrag att kartlägga och analysera ledarskap och ledningsfunktioner vid universitet och högskolor (dir. 2014:70). Utredningen lämnade sitt slutbetänkande Utvecklad ledning av universitet och högskolor (SOU 2015:92) i oktober 2015. Betänkandet har remissbehandlats. I uppdraget ingick att beskriva och analysera olika alternativ för hur förslag till ordförande och sådana ledamöter i en högskolas styrelse som utses av regeringen ska tas fram och att förorda ett alternativ (dir. 2015:44). Utredningens förslag i dessa delar presenterades i propositionen Styrelser för universitet och högskolor – ledamöternas tillsättning och ansvar (prop. 2015/16:131). Riksdagen beslutade enligt regeringens förslag i propositionen (prop. 2015/16:131, bet. 2015/16:UbU20, rskr. 2015/16:266). De delar av betänkandet som inte togs upp i propositionen bereds inom Regeringskansliet.

Samverkan mellan lärosäten och lärosätenas profilering

Det finns i dag 14 statliga universitet och 17 statliga högskolor. Till följd av att lärosäten gick samman på frivillig basis åren 2010–2014 minskade antalet statliga universitet och högskolor sammanlagt från 36 till 31. Växjö universitet och Högskolan i Kalmar tog initiativ till att bilda Linnéuniversitetet den 1 januari 2010 (prop. 2008/09:1 utg.omr. 16, bet. 2008/09:UbU1, rskr. 2008/09:131). Uppsala universitet – Campus Gotland skapades den 1 juli 2013 genom att Högskolan på Gotland inordnades i Uppsala universitet (prop. 2012/13:1 utg.omr. 16, bet. 2012/13:UbU1, rskr. 2012/13:113). Stockholms konstnärliga högskola (SKH) bildades den 1 januari 2014 när Dans- och cirkushögskolan, Operahögskolan och Stockholms dramatiska högskola gick samman (prop. 2012/13:99 utg.omr. 16, bet. 2012/13:FiU21, rskr. 2012/13:287). Budgetåren 2012–2014 avsattes också särskilda medel för frivilliga lärosätessamgåenden.

Den 1 juli 2010 infördes en möjlighet för universitet och högskolor, såväl statliga som enskilda, att utfärda en gemensam examen tillsammans med ett eller flera svenska eller utländska lärosäten (prop. 2008/09:175, bet. 2008/09:UbU19, rskr. 2008/09:282). Med gemensam examen avses examina som får utfärdas av de lärosäten som tillsammans har anordnat en utbildning som kan leda till dessa examina.

Några lärosäten tilldelas särskilda åtaganden i regleringsbrevet. Umeå universitet ska enligt sitt regleringsbrev erbjuda utbildning i bl.a. samiska varje

läsåår. Av årsredovisningen ska framgå antalet erbjudna platser, antalet sökande samt antalet helårsstudenter och helårsprestationer inom utbildningen. Av regleringsbrevet för budgetåret 2017 framgår att universitetet disponerar drygt 2,4 miljoner kronor för bl.a. bidrag till lektorat i samiska under anslaget 2:65 Särskilda medel till universitet och högskolor (anslagspost 15).

Utbildningarnas arbetsmarknadsanknytning

Styrningen av högskolan

Principerna för dagens styrning av statliga universitet och högskolor infördes 1993 och sker i huvudsak genom de krav som ställs i högskolelagen (1992:1434) och de förordningar som ansluter till lagen, främst högskoleförordningen (1993:100), samt genom ett gemensamt regleringsbrev. Lärosätena har stora möjligheter att själva bestämma över sin verksamhet. Utbildningen på grundnivå och avancerad nivå ska enligt högskoleförordningen ges i form av kurser som kan sättas samman till program, men lärosätena är fria att själva utforma utbildningens innehåll för att nå de mål som satts upp av riksdagen och regeringen för olika utbildningsnivåer och examina. Lärosätenas utbildningsutbud ska enligt regleringsbrevet svara mot studenternas efterfrågan och arbetsmarknadens behov, men varje lärosäte ansvarar för dimensioneringen av sitt eget utbildningsutbud. Det finns olika underlag för lärosätena att utgå från i sina beslut om utbildningsutbudet, t.ex. arbetsmarknadsprognoser från Universitetskanslersämbetet och Statistiska centralbyrån (SCB). De bedömningar, prioriteringar och behovsanalyser som ligger till grund för ett lärosätes beslut om utbildningsutbudet ska enligt regleringsbrevet redovisas i lärosätets årsredovisning.

Universitetskanslersämbetet

Universitetskanslersämbetet (UKÄ) ska enligt sitt regleringsbrev informera universitet och högskolor samt blivande studenter om arbetsmarknadens framtida behov i relation till utbildningsutbudet på grundnivå och avancerad nivå. Vid regionala skillnader i balansen mellan utbud och efterfrågan ska detta redovisas. UKÄ ska vidare i samverkan med universitet och högskolor följa och redovisa de examinerades etablering på arbetsmarknaden.

Av regleringsbrevet framgår att UKÄ har i uppdrag att följa upp vilka inriktningar som universitet och högskolor ger inom ingenjörsutbildningarna, lärarutbildningarna och specialistsjuksköterskeutbildningarna i syfte att få en överblick över utbildningsutbudet och för att kunna följa detta över tid. Uppdraget ska redovisas senast den 5 maj 2017.

Utredningen om högskolans utbildningsutbud

Utredningen om högskolans utbildningsutbud överlämnade sitt betänkande Högre utbildning under tjugo år (SOU 2015:70) i juni 2015. Betänkandet har remitterats och bereds inom Regeringskansliet.

Utredningen hade i uppdrag att beskriva utvecklingen och sammansättningen av utbildningsutbudet i högskolan ur ett helhetsperspektiv såväl på nationell nivå som på lärosätetsnivå under de senaste 20 åren (dir. 2014:54). Av utredningen framgår att arbetslivets möjligheter att påverka utbildningsutbudet varierar mellan lärosäten och regioner och också mellan utbildningsområden och yrkesinriktningar. Utredningen föreslår bl.a. att lärosätena ska skapa arenor för regelbunden och systematisk samverkan med arbetslivets representanter och med andra lärosäten om dimensionering av högskolans utbildning i de fall detta inte redan finns. Utformningen av dessa arenor ska anpassas till respektive lärosätets profil, behov och arbetslivsintresser inklusive hänsynstagande till lärosätets regionala, nationella och internationella uppdrag. Utredningen föreslår vidare att lärosätena i årsredovisningen till regeringen ska redovisa hur den systematiska samverkan med arbetslivets intresser genomförs och att Universitetskanslersämbetet ska ges i uppdrag att utvärdera hur samverkansarenor fungerar ur lärosätets respektive arbetslivets perspektiv efter tre år.

Utbildningarnas kvalitet

I skrivelsen Kvalitetssäkring av högre utbildning (skr. 2015/16:76) presenterade regeringen bedömningar när det gäller ett nytt nationellt kvalitetssäkringssystem för högre utbildning. Bedömningarna i skrivelsen syftade till att vara ett ramverk för kvalitetssäkringssystemet. Riksdagen lade skrivelsen till handlingarna och riktade tre tillkännagivanden till regeringen: två om uppföljning av det nya systemet och ett om att se över hur utbildningars kvalitet kan jämföras mellan lärosäten (bet. 2015/16:UbU9, rskr. 2015/16:155).

Universitetskanslersämbetet har i uppdrag av regeringen att vidareutveckla och genomföra det nya systemet för kvalitetssäkring som startade i januari 2017 (U2016/01349/UH). Granskningarna utgår från högskolelagen (1992:1434), högskoleförordningen (1993:100) och principerna för kvalitetssäkring av högre utbildning inom Europa, de s.k. ESG (Standards and Guidelines for Quality Assurance in the European Higher Education Area).

Av Universitetskanslersämbetets regleringsbrev för 2017 framgår att myndigheten årligen ska redovisa hur väl kvalitetssäkringssystemet fungerar när det gäller att säkerställa utbildningars kvalitet och i vilken grad systemet har verkat kvalitetsutvecklande för lärosätena och deras utbildningar. Vidare framgår av regleringsbrevet att Universitetskanslersämbetet ska ansvara för att det, tre år efter att kvalitetssäkringssystemet har införts, görs en extern uppföljning och utvärdering av om systemet har varit kvalitetsdrivande för

såväl lärosätena som deras utbildningar. Uppföljningen ska också belysa om, och i så fall på vilket sätt, studenters och arbetslivets erfarenheter har tagits till vara i bedömningsarbetet. Uppdraget ska redovisas till Regeringskansliet (Utbildningsdepartementet) senast den 1 februari 2021.

Högskolans digitalisering

Digitaliseringskommissionen

Regeringen har beslutat om en bred och sammanhållen strategi för it-politiken, It i människans tjänst – en digital agenda för Sverige (N2011/342/ITP). Målet för it-politiken är att Sverige ska vara bäst i världen på att använda digitaliseringens möjligheter. Digitaliseringskommissionen tillsattes den 7 juni 2012 i syfte att främja digitaliseringen i Sverige och uppnå det it-politiska målet (dir. 2012:61). Slutbetänkandet För digitalisering i tiden (SOU 2016:89) presenterades i december 2016. Då presenterades också temarapporten Den högre utbildningens roll i en digital tid, som fokuserar på högskolan och de möjligheter och utmaningar som följer av digitaliseringen. I rapporten presenteras ett manifest i syfte att driva fram en ändrad inställning till digitaliseringen hos universitet och högskolor. Flera förslag läggs fram, bl.a. om att stärka samverkan med näringslivet, att utforma utbildningar utifrån arbetsmarknadens behov och att öka flexibiliteten för att göra utbildningarna relevanta och anpassningsbara för alla individer oavsett livssituation.

Nätbaserad högskoleutbildning

Universitetskanslersämbetet (UKÄ) redovisade i januari 2016 uppdraget att analysera möjligheter och eventuella hinder med ett införande av öppen nätbaserad utbildning, s.k. molar (Massive Open Online Courses). Rapporten har remitterats och bereds inom Regeringskansliet. UKÄ anser att svenska universitet och högskolor bör ges möjlighet att anordna öppen nätbaserad utbildning då en sådan bl.a. ger nya möjligheter att nå ut med kunskap till stora grupper i samhället och kan hjälpa till att hantera stora samhällsutmaningar, samtidigt som lärosätena skulle synliggöras ytterligare internationellt.

Högskolans tillgänglighet

2017 års ändringar i diskrimineringslagen

Diskrimineringslagen (2008:567) trädde i kraft den 1 januari 2009 och har till ändamål att motverka diskriminering och främja lika rättigheter och möjligheter oavsett kön, könsöverskridande identitet eller uttryck, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, funktionshinder, sexuell läggning eller ålder.

Regeringen överlämnade i mars 2016 propositionen Ett övergripande ramverk för aktiva åtgärder i syfte att främja lika rättigheter och möjligheter (prop. 2015/16:135) till riksdagen. I propositionen föreslogs ändringar i diskrimineringslagen som innebär att arbetet med aktiva åtgärder inom

arbetslivet och utbildningsområdet ska omfatta samma sju diskrimineringsgrunder som diskrimineringsförbudet (se ovan) och att en förklaring av uttrycket aktiva åtgärder införs. Ett övergripande ramverk för arbetet med aktiva åtgärder anvisas, medan utformningen av de konkreta åtgärderna överlämnas till arbetsgivare respektive utbildningsanordnare att utforma i samverkan med arbetstagare respektive studenter, elever och barn. Lagändringarna föreslogs träda i kraft den 1 januari 2017. Riksdagen beslutade enligt regeringens förslag (bet. 2015/16:AU10, rskr. 2015/16:304).

I diskrimineringslagens tredje kapitel finns reglerna om krav på att vidta aktiva åtgärder för att uppnå lika rättigheter och möjligheter inom arbetslivet och de delar av utbildningsområdet som avses i skollagen (2010:800), högskolelagen (1992:1434) och lagen (1993:792) om tillstånd att utfärda vissa examina. Att bristande tillgänglighet är en form av diskriminering enligt diskrimineringslagen betyder bl.a. att en arbetsgivare kan vara skyldig att genomföra åtgärder för att förbättra tillgängligheten. Det är bl.a. arbetsmiljölagen och diskrimineringslagen som sätter ramar för de krav på tillgänglighetsåtgärder som ställs på arbetsgivare. Arbetsmiljöverket har tillsyn över arbetsmiljölagen och DO har tillsyn över diskrimineringslagen.

Stöd till studenter med funktionsnedsättning

Av Stockholms universitets regleringsbrev för 2017 framgår att universitetet har ett särskilt åtagande som innebär att universitet och högskolor får ansöka hos Stockholms universitet om bidrag för studenter med funktionshinder. Medlen används till att delvis täcka kostnader för särskilt (personligt) pedagogiskt stöd till studenter för att undanröja eller överbrygga funktionshinder i studiesituationen. För 2017 uppgår dessa nationella medel till 34,4 miljoner kronor (prop. 2016/17:1 utg. omr. 16, bet. 2016/17:UbU1).

Motionerna

Lärosätenas autonomi

I kommittémotion 2016/17:3038 av Fredrik Christensson m.fl. (C) yrkande 6 menar motionärerna att lärosätenas autonomi bör stärkas. Motionärerna menar att mer makt måste flyttas från politikerna till professionen. Det är enligt motionärerna professionen som bäst känner till verksamheten och vad den behöver för att utvecklas. Ett liknande yrkande finns i kommittémotion 2016/17:3564 av Fredrik Christensson m.fl. (C) yrkande 14.

I kommittémotion 2016/17:3566 av Annika Eclund m.fl. (KD) yrkande 12 vill motionärerna värna akademins autonomi. Enligt motionärerna kräver forskning integritet och möjlighet att tänka nytt likaväl som fritt och stundtals obekvämt.

Lärosätenas ledning

I kommittémotion 2016/17:3048 av Camilla Waltersson Grönvall m.fl. (M) föreslår motionärerna att resultatet av Ledningsutredningens rekommendationer ska utvärderas två år efter att de har presenterats (yrkande 1). I samma kommittémotion anser motionärerna att regeringen bör tydliggöra rollen för lärosätenas styrelser (yrkande 2). Ett liknande yrkande finns i kommittémotion 2016/17:3568 av Camilla Waltersson Grönvall m.fl. (M) yrkande 4.

Samverkan mellan lärosäten och lärosätenas profilering

I kommittémotion 2016/17:3568 av Camilla Waltersson Grönvall m.fl. (M) yrkande 5 anser motionärerna att lärosäten som samverkar med varandra inom utbildningsområdet bör premieras. Ett likalydande yrkande finns även i kommittémotionerna 2016/17:3564 av Fredrik Christensson m.fl. (C) yrkande 12 och 2016/17:3567 av Christer Nylander m.fl. (L) yrkande 18, liksom i kommittémotion 2016/17:3048 av Camilla Waltersson Grönvall m.fl. (M) yrkande 12. I denna kommittémotion framhåller motionärerna också vikten av att utreda och avhjälpa formella hinder för ökat samarbete mellan lärosäten (yrkande 13).

I partimotion 2016/17:3389 av Anna Kinberg Batra m.fl. (M) yrkande 41 efterfrågar motionärerna en översyn av hur högskolor skulle kunna specialisera sig för att bli riktigt bra på vissa utbildningar. I kommittémotion 2016/17:3568 av Camilla Waltersson Grönvall m.fl. (M) framhåller motionärerna vikten av en fortsatt profilering av universitet och högskolor som ett sätt att höja kvaliteten eftersom alltför små miljöer kan ha svårare att nå upp till de krav som ställs (yrkande 6).

I kommittémotion 2016/17:831 av Stefan Jakobsson m.fl. (SD) yrkande 5 vill motionärerna att administrationen på vissa lärosäten ska slås ihop för att effektivisera resursanvändningen. Ett liknande yrkande finns i kommittémotion 2016/17:2520 av Stefan Jakobsson m.fl. (SD) yrkande 4.

I kommittémotion 2016/17:2197 av Cassandra Sundin m.fl. (SD) yrkande 2 anser motionärerna att ett nationellt universitet för samisk kultur och utbildning samt de samiska språken ska utses.

I kommittémotion 2016/17:3564 av Fredrik Christensson m.fl. (C) yrkande 16 vill motionärerna stärka lärosätenas möjlighet att profilera sig utifrån sina styrkeområden samt lokala och regionala förutsättningar.

I kommittémotion 2016/17:3567 av Christer Nylander m.fl. (L) yrkande 21 anser motionärerna att den strategiska samverkan med högkvalitativa utländska universitetsfilialer bör öka och att ett ekonomiskt stöd bör inrättas för detta ändamål.

Utbildningarnas arbetsmarknadsanknytning

I kommittémotion 2016/17:3568 av Camilla Waltersson Grönvall m.fl. (M) yrkande 21 anser motionärerna att regeringen bör verka för ett ökat samarbete mellan lärosäten, arbetsliv och relevanta branschorganisationer och en

kontinuerlig dialog om utbildningars innehåll och dimensionering. Ett likalydande yrkande finns i kommittémotionerna 2016/17:3564 av Fredrik Christensson m.fl. (C) yrkande 11, 2016/17:3567 av Christer Nylander m.fl. (L) yrkande 17 och 2016/17:3566 av Annika Eclund m.fl. (KD) yrkande 10. Ett liknande yrkande finns även i kommittémotion 2016/17:3048 av Camilla Waltersson Grönvall m.fl. (M) yrkande 11.

I motion 2016/17:1252 av Tina Ghasemi (M) anser motionären att en princip om nolltolerans bör råda mot oseriösa universitetskurser som saknar substantiellt innehåll och arbetsmarknadskoppling.

I kommittémotion 2016/17:831 av Stefan Jakobsson m.fl. (SD) yrkande 2 anser motionärerna att det ska framgå av högskolelagen (1992:1434) att universitet och högskolor ska följa upp hur studenter som tagit examen har upplevt utbildningen, om utbildningen varit lämplig för arbetsmarknaden och vilken framgång studenterna har haft på arbetsmarknaden efter avslutad utbildning.

Utbildningarnas kvalitet

I kommittémotion 2016/17:3567 av Christer Nylander m.fl. (L) yrkande 5 anser motionärerna att regeringen bör ges i uppdrag att jämföra kvaliteten på tentamina inom ett antal svenska utbildningar med motsvarande utbildningar i några jämförbara länder. Man menar att det är viktigt att få en bättre uppfattning om kvaliteten i svensk högre utbildning jämfört med andra länder.

Högskolans digitalisering

I kommittémotion 2016/17:3048 av Camilla Waltersson Grönvall m.fl. (M) yrkande 14 anser motionärerna att en strategi om digitalisering och modern teknik på lärosätena bör tas fram på sikt. Man menar att avsaknaden av modern teknik (IKT) på många lärosäten är både förvånande och oroande. Modern teknik står inte i något motsatsförhållande till traditionell lärarledd undervisning, enligt motionärerna, utan ska ses som ett komplement som kan förbättra undervisningen och på så sätt höja resultaten.

I kommittémotion 2016/17:3568 av Camilla Waltersson Grönvall m.fl. (M) yrkande 11 anser motionärerna att regeringen ska ge Universitetskanslers-ämbetet (UKÄ) i uppdrag att analysera utvecklingen när det gäller digital kompetens inom den högre utbildningen.

I motion 2016/17:710 av Lars Hjalmered (M) yrkande 4 anser motionären att det är rimligt att utveckla en digital strategi för den högre utbildningen i Sverige.

Högskolans tillgänglighet

I kommittémotion 2016/17:2961 av Linda Snecker m.fl. (V) yrkande 2 anser motionärerna att det bör tillsättas en utredning som tar ett helhetsperspektiv på frågan om tillgängligheten till universitet och högskolor för personer med funktionsnedsättning.

I kommittémotion 2016/17:3561 av Linda Snecker m.fl. (V) yrkande 1 anser motionärerna att regeringen bör tillsätta en utredning som granskar förutsättningarna för forskare med funktionsnedsättning inom universitet och högskolor samt undersöker vilka åtgärder som krävs för att öka tillgängligheten.

Utskottets ställningstagande

Lärosätenas autonomi

Utskottet vill framhålla universitetens och högskolornas särskilda roll i samhället. En väsentlig förutsättning för detta är lärosätenas autonomi. Utskottet kan i sammanhanget påminna om att regeringen i den s.k. autonomipropositionen redovisade att det kan vara motiverat att reglera högskoleverksamheten t.ex. i syfte att garantera frihet i forskning och utbildning. Enligt utskottets mening bör utgångspunkten för regleringen av högskoleverksamheten vara de frågor som statsmakterna finner ett behov av att reglera. Därutöver vill utskottet framhålla att forskningens frihet är central för forskningsverksamheten och att det är mycket tillfredsställande att den numera har ett uttryckligt grundlagsskydd. Utskottet delar regeringens uppfattning i propositionen att ökade direkta anslag för forskning och utbildning på forskarnivå ger lärosätena större inflytande över både forskningens inriktning och hur den genomförs.

Mot bakgrund av det anförda ser utskottet inte skäl att vidta någon åtgärd med anledning av yrkandena och avstyrker därmed motionerna 2016/17:3038 (C) yrkande 6, 2016/17:3564 (C) yrkande 14 och 2016/17:3566 (KD) yrkande 12.

Lärosätenas ledning

Utskottet delar regeringens uppfattning i propositionen att det i takt med att statliga universitet och högskolor har fått ökade resurser och större frihet att besluta om sin interna organisation och om anställningar krävs mer proaktiva och strategiska prioriteringar av ledningarna. Utskottet kan konstatera att riksdagen nyligen behandlade en proposition om styrelser för statliga universitet och högskolor (prop. 2015/16:131, bet. 2015/16:UbU20). När det gäller frågan om att utvärdera Ledningsutredningens rekommendationer kan utskottet konstatera att de delar av utredningens betänkande som inte togs upp i nyss nämnda proposition fortfarande bereds inom Regeringskansliet.

Mot denna bakgrund anser utskottet att motionerna 2016/17:3048 (M) yrkandena 1 och 2 samt 2016/17:3568 (M) yrkande 4 inte bör föranleda någon åtgärd från riksdagens sida och avstyrker dem därmed.

Samverkan mellan lärosäten och lärosätenas profilering

Utskottet kan inledningsvis konstatera att universitet och högskolor själva ansvarar för frågor som rör profilering och samverkan med andra lärosäten,

såväl svenska som utländska. Utskottet vill framhålla att det är viktiga strategiska frågor för varje lärosäte att ta ställning till. Utskottet vill betona att varje lärosäte har ett ansvar att utifrån sina särskilda förutsättningar åstadkomma starka miljöer, stimulera till profilering och ta initiativ till nationella och internationella samarbeten. Det bör därför vara en självklarhet för lärosätena att arbeta med nödvändiga prioriteringar för att ha bärkraftiga verksamheter, menar utskottet.

Utskottet kan konstatera att motionärerna lyfter frågor som lärosätena förfogar över själva och är inte berett att nu ställa sig bakom yrkanden som rör lärosätenas profilering eller samverkan mellan lärosäten. Utskottet avstyrker därmed motionerna 2016/17:831 (SD) yrkande 5, 2016/17:2520 (SD) yrkande 4, 2016/17:3048 (M) yrkandena 12 och 13, 2016/17:3389 (M) yrkande 41, 2016/17:3564 (C) yrkandena 12 och 16, 2016/17:3567 (L) yrkandena 18 och 21 samt 2016/17:3568 (M) yrkandena 5 och 6.

När det gäller frågan om att utse ett nationellt universitet för samisk kultur och utbildning och de samiska språken kan utskottet konstatera att Umeå universitet redan har i uppdrag att erbjuda utbildning i samiska och att staten bidrar till finansieringen av ett lektorat i samiska. Utskottet bedömer att Umeå universitet fyller en funktion motsvarande den som efterfrågas av motionärerna och avstyrker därmed motion 2016/17:2197 (SD) yrkande 2.

Utbildningarnas arbetsmarknadsanknytning

Utskottet kan inledningsvis konstatera att vi lever och verkar i en global värld. Arbetslivets förutsättningar och behov ändras snabbt. Det ställer krav på att lärosätena har och erbjuder ett relevant utbud av utbildningar. I och med 1993 års högskolereform ansvarar lärosätena själva för utbildningsutbudet, men det ska svara mot studenternas efterfrågan och arbetsmarknadens behov. Universitet och högskolor har en viktig uppgift att utbilda för både dagens och morgondagens arbetsmarknad och ett stort ansvar att förnya utbildningarna och se till att de knyter an till arbetsmarknadens behov på både kort och lång sikt. Arbetsmarknadens möjligheter att påverka utbildningsutbudet varierar dock mellan lärosäten och regioner och också mellan utbildningsområden och yrkesinriktningar, enligt utredningen om högskolans utbildningsutbud (SOU 2015:70).

Utskottet konstaterar vidare att det finns flera yrken där det råder brist på arbetskraft. Matchningen på arbetsmarknaden kan också vara ett problem. Därtill kommer att studenterna i vissa fall i alltför liten utsträckning väljer en utbildning som leder till ett arbete. På sikt kan det finnas en risk att en låg kompetensförsörjning försvagar Sverige.

Mot denna bakgrund menar utskottet att dialogen mellan arbetsgivare och Sveriges lärosäten behöver stärkas. Utskottet anser att regeringen därför bör verka för ett ökat samarbete mellan lärosäten, arbetsliv och relevanta branschorganisationer och en kontinuerlig dialog om utbildningars innehåll och dimensionering. Utskottet föreslår att riksdagen tillkännager detta för

regeringen. Därmed tillstyrker utskottet motionerna 2016/17:3564 (C) yrkande 11, 2016/17:3566 (KD) yrkande 10, 2016/17:3567 (L) yrkande 17 och 2016/17:3568 (M) yrkande 21. Utskottet avstyrker motionerna 2016/17:1252 (M) och 2016/17:3048 (M) yrkande 11.

När det gäller frågan om uppföljning av studenternas etablering på arbetsmarknaden konstaterar utskottet att Universitetskanslersämbetet redan har i uppdrag att följa och redovisa de examinerades etablering på arbetsmarknaden i samverkan med universitet och högskolor. Utskottet anser att denna ordning fungerar väl och att det därmed inte krävs någon särskild reglering för att uppgiften ska kunna utföras. Utskottet avstyrker därför motion 2016/17:831 (SD) yrkande 2.

Utbildningarnas kvalitet

Som framgår i propositionen behandlade riksdagen nyligen regeringens skrivelse om ett nytt nationellt kvalitetssäkringssystem för högre utbildning. Universitetskanslersämbetet har i uppdrag att vidareutveckla och genomföra det nya systemet, som startade den 1 januari 2017. Myndigheten ansvarar också för att det görs en extern uppföljning och utvärdering av systemet efter tre år enligt de tillkännagivanden som riksdagen riktade till regeringen i samband med behandlingen av regeringens skrivelse.

Utskottet ser inte något skäl att redan nu initiera ändringar i det nya systemet utan anser att man bör avvakta uppföljningen och utvärderingen av systemet. Utskottet noterar i sammanhanget att granskningarna i det nya systemet bl.a. utgår från principerna för kvalitetssäkring av högre utbildning inom Europa. Utskottet avstyrker därmed motion 2016/17:3567 (L) yrkande 5.

Högskolans digitalisering

Utskottet delar regeringens uppfattning i propositionen att den digitala utvecklingen på ett genomgripande sätt har förändrat förutsättningarna för hur bl.a. högre utbildning bedrivs, lärosäten organiseras och samverkan sker med näringsliv och det omgivande samhället. Utskottet noterar att Digitaliseringskommissionen nyligen överlämnade sitt slutbetänkande som bl.a. innehåller en rapport om digitaliseringens möjligheter och utmaningar för den högre utbildningen. Utskottet noterar också att frågan om nätbaserad högskoleutbildning bereds inom Regeringskansliet.

Utskottet anser att den digitala utvecklingen av högskolan är en mycket angelägen fråga men vill inte föregripa de beredningar som pågår. Därmed avstyrker utskottet motionerna 2016/17:710 (M) yrkande 4, 2016/17:3048 (M) yrkande 14 och 2016/17:3568 (M) yrkande 11.

Högskolans tillgänglighet

Utskottet vill framhålla att alla ska ha samma möjlighet att vara verksam vid universitet och högskolor. Att verksamheten är tillgänglig på alla sätt är en

central förutsättning för detta. Utskottet välkomnar därför den lagändring som nyligen trädde i kraft och som innebär att bristande tillgänglighet är en form av diskriminering enligt diskrimineringslagen. Utskottet ser inte något skäl att föreslå någon ytterligare åtgärd utan anser att man bör följa resultatet av den nya lagändringen. Utskottet vill i sammanhanget också påminna om det särskilda pedagogiska stöd som finns för studenter med funktionsnedsättning. Utskottet avstyrker därmed motionerna 2016/17:2961 (V) yrkande 2 och 2016/17:3561 (V) yrkande 1.

Nationella forskningsprogram

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om inriktning och utformning av de nationella forskningsprogrammen liksom om forskningsinriktningar inom ett flertal övergripande områden.

Jämför reservationerna 32 (M), 33 (M), 34 (L), 35 (C) 36 (KD), 37 (C), 38 (L), 39 (KD) och 40 (SD).

Propositionen

Bakgrund till satsningar på forskning och innovation

Forskning och innovation spelar en avgörande roll för att möta de samhällsutmaningar som vi står inför. I budgetpropositionen för 2017 (prop. 2016/17:1 utg.omr. 9, 16, 20, 23 och 24) presenterade därför regeringen ökade anslag till forskning och innovation med totalt 2 815 miljoner kronor till 2020. Utöver detta har regeringen även beräknat en ökning för anslaget till forskning och innovation på energiområdet med 250 miljoner kronor till 2020 (prop. 2016/17:1 utg.omr. 21). De ökade anslagen inrymmer flera satsningar med en tydlig koppling till de globala samhällsutmaningar som regeringen har pekat ut som särskilt angelägna för Sverige. För att uppnå en hållbar utveckling globalt sett, men även en stärkt konkurrenskraft, har regeringen tillsammans med Nationella innovationsrådet pekat ut klimatutmaningen, hälsoutmaningen inklusive livsvetenskap (life science) samt digitaliseringsutmaningen som särskilt viktiga.

Regeringen menar även att det är av stor vikt att vi fortsätter att bygga ett modernt och hållbart välfärdssamhälle. Detta samhälle måste vara hållbart i miljömässigt, ekonomiskt och socialt hänseende, samtidigt som det måste vara säkert, tryggt och inkluderande för både kvinnor och män, gamla och unga. I ett hållbart samhällsbyggande spelar skolan en central roll varför den vetenskapliga grunden i skolan måste stärkas. Nedan utvecklas dessa aspekter ytterligare.

Klimatutmaningen

Klimatutmaningen är global men också nationell. Regeringen anser att Sverige ska vara ett föregångsland globalt i klimatomställningen och i genomförandet av Parisavtalet. Stora utmaningar återstår framför allt inom transportsektorn, jordbruket och basindustrin. Regeringen ser ett fortsatt behov av att öka kunskapen och utveckla lösningar för att Sverige ska kunna nå högt ställda klimatmål och bli ett fossilfritt välfärdssamhälle. Det är av stor betydelse att forsknings- och innovationspolitiken kan bidra till kunskap för att skapa mer hållbara städer och transportsystem med fossilfria och resurseffektiva transporter och resor. Forskning och innovation som kan bidra till minskade transportbehov är också av betydelse. Även forskning om cirkulär ekonomi och biobaserade produktionssystem som avser jord- och skogsbruk, hållbar livsmedelsproduktion samt annan vatten- och markanvändning är av central betydelse för att möta klimatutmaningen. Hållbar avfallshantering och biobaserade produktionssystem måste utvecklas för att bidra till minskad klimatpåverkan, vilket även kan leda till att nya produkter och material utvecklas. Exempel på annan betydelsefull forskning är frågan om samband i ett livscykelperspektiv mellan miljöproblemen och konsumtions- och produktionsmönster samt tvärvetenskaplig forskning där brukarperspektiv och beteendemönster integreras.

Hälsoutmaningen

Hälsoutmaningen är mångfacetterad och både nationell och global. Det blir alltmer angeläget att främja hälsa, förebygga ohälsa, utveckla läkemedel och behandlingar och arbeta för skydd mot globala hälsohot såsom utbrott av smittsamma sjukdomar och ökad antimikrobiell resistens. Många folksjukdomar har samband med både livsstils- och miljöfaktorer och ärftlighet. På flera håll skapas samtidigt närmare samverkan mellan forskningen, hälso- och sjukvården och näringslivet i syfte att lösa utmaningarna.

Regeringen vill stärka Sveriges möjligheter att bidra till förbättrad hälsa i Sverige och i världen genom satsningar inom klinisk forskning i samverkan med hälso- och sjukvården, förstärkning av infrastruktur och andra resurser för medicinsk forskning. Dessutom vill regeringen förstärka samverkan mellan akademisk forskning och näringslivet, speciellt vad gäller biologiska läkemedel, forskning inom antimikrobiell resistens, forskning om välfärd, socialtjänst och arbetsliv samt deltagande i internationella samarbeten.

Digitaliseringsutmaningen

Digitaliseringen utgör en viktig drivkraft för dagens utveckling av offentlig verksamhet. Sammantaget finns helt nya sätt att organisera och styra arbete och att producera och förmedla många varor och tjänster. Utmaningen består delvis i att forskning och innovation har en betydande roll för fortsatt digitalisering i samhället men också i att digitaliseringen utmanar forskning och innovation med nya möjligheter och problemställningar. Inom många

forskningsområden ökar datavolymerna snabbt, vilket bereder väg för att besvara nya vetenskapliga frågeställningar, utveckla nya metoder och tillämpning samt förstå komplexa samband. Detta ställer samtidigt höga krav på teknisk infrastruktur för bearbetning, analys, lagring och tillgängliggörande av data. En del i den utvecklingen är att forskningsresultat, både i form av vetenskapliga publikationer och forskningsdata, i allt högre grad är digitala och förväntas vara öppet tillgängliga.

Förutom möjligheter finns det också risker med digitaliseringen. Det kan handla om att skydda den personliga integriteten vid hantering av persondata inom forskning och offentlig sektor, att skydda forskningsresultat och innovationsidéer från industrispionage, nät- och informationssäkerhet, eller att skydda samhället mot andra typer av cyberhot.

Säkra, inkluderande och hållbara samhällen

Politiken för ett hållbart samhällsbyggande utgår från relevanta nationella mål men även från Agenda 2030:s globala hållbarhetsmål. För att skapa ett säkert, tillgängligt, inkluderande och hållbart samhälle krävs åtgärder på flera plan. Det handlar bl.a. om att bekämpa klimatförändringarna men även om att skapa hållbara städer och hållbara transportsystem, likaväl som att skapa ett fredligt, tryggt, jämställt och demokratiskt samhälle där människans livsmiljö sätts i centrum.

Forskning för ett säkert, inkluderande och hållbart samhälle kan t.ex. handla om säkerhetspolitik, stadsutveckling, samhällsplanering och byggande, migration och integration, samhällssäkerhet samt kriminalpolitik. Grundläggande för att skapa ett sådant samhälle är gränsöverskridande och tvärspektoriella perspektiv.

I globaliseringens och digitaliseringens spår följer ökade hot mot samhällets säkerhet. Exempel på hot är en förändrad säkerhetspolitisk situation på många håll i världen, brott mot internationell rätt, gränsöverskridande brottslighet, terrorism, våldsbejakande extremism och digital sårbarhet.

Kunskapsresultat i skol- och utbildningssystemet

Om inte den negativa kunskapsutvecklingen i grundskolan vänds hotas Sveriges position som framstående kunskapsnation, vilket på sikt riskerar att få allvarliga konsekvenser även för svensk högre utbildning och forskning och för Sverige och svenska företags konkurrenskraft. Därför behövs insatser som medför ett större nationellt ansvar för samverkan mellan lärosäten med lärarutbildning och skolväsendet i syfte att stärka den vetenskapliga grunden i skol- och utbildningssystemet.

Instrument för att möta utmaningarna

Långsiktiga tioåriga nationella forskningsprogram bör utvecklas av de statliga forskningsfinansiärerna. Forskningsprogrammen förväntas skapa kraftfulla synergier mellan olika aktörer som kompletterar varandra vad det gäller kunskap, kompetens och uppdrag. Därigenom skapas goda förutsättningar för

forskningens medverkan i att lösa samhällsutmaningar, för tvärvetenskaplig och tvärssektoriell samverkan samt för ett nära samband mellan forskning och utbildning.

För att möta samhällsutmaningarna har regeringen även lanserat fem samverkansprogram. Dessa samverkansprogram bygger på nära samverkan mellan staten och näringslivet inom särskilt prioriterade områden och kan resultera i gemensamma satsningar och överenskommelser som stärker Sveriges konkurrenskraft. En viktig del av samverkansprogrammen består av satsningen på strategiska innovationsområden. Dessa lanserades i propositionen Forskning och innovation (prop. 2012/13:30) som ett nytt instrument för att möta samhällsutmaningar och öka samverkan mellan universitet och högskolor, näringsliv och offentlig sektor och för ett effektivt nyttiggörande av forskningsresultat. De strategiska innovationsområdena drivs av styrgrupper som består av olika aktörer.

Upplägg och utformning av nationella forskningsprogram

Internationellt är det vanligt att såväl regeringar som forskningsfinansiärer väljer att formulera forskningspolitik utifrån strategiska prioriteringar som möter samhällsutmaningar. Inom EU:s ramprogram för forskning och innovation, Horisont 2020, samlas flera forskningssatsningar i forskningsprogram som utgår från samhällsutmaningar. Utifrån sådana forskningsstrategier eller strategiska forskningsagendor kan forsknings-samarbeten i form av breda långsiktiga och hållbara forskningsprogram byggas upp.

De statliga forskningsfinansiärerna har i sitt gemensamma underlag till den forskningspolitiska propositionen föreslagit att nationella forskningsprogram etableras. Regeringen anser att nationella forskningsprogram av denna typ bör utvecklas av de statliga forskningsfinansiärerna. Därigenom skapas goda förutsättningar för forskningens medverkan i att lösa samhällsutmaningar, för tvärvetenskaplig och tvärssektoriell samverkan såväl som samband mellan forskning och utbildning. För att de nationella forskningsprogrammen ska kunna skapa långsiktiga planeringsförutsättningar bör programmen vara tioåriga. Forskningsprogrammen förväntas skapa kraftfulla synergier mellan olika aktörer som kompletterar varandra vad gäller kunskap, kompetens och uppdrag. Programmen ska präglas av en aktiv och strategisk övergripande koordinering av forskningsfinansiering och andra aktiviteter. De kan även verka som en plattform för pågående forskning inom ett område. Nationella forskningsprogram förväntas utgöra en naturlig länk till internationella forskningsprogram, exempelvis i gemensamma programplaneringsinitiativ (s.k. Joint Programming Initiatives).

De nationella forskningsprogrammets kärna bör vara den koordinerande och strategiska forskningsagendan som tas fram för programmet gemensamt av ansvariga finansiärer. Den strategiska forskningsagendan bör redovisa både

gemensamma och befintliga satsningar och program hos forskningsfinansiärerna för att underlätta en bedömning av synergier och optimalt utnyttjande av medlen. De nationella forskningsprogrammen kompletterar andra forskningssatsningar och motverkar oönskade överlappningar mellan forskningsfinansiärernas satsningar. Programmen bör anpassas och utformas till de olika forskningsområdenas förutsättningar och bedrivs i flexibla former. De kan initiera forskning inom identifierade och prioriterade kunskapsluckor. Finansiärerna utgår i sitt arbete inom de nationella forskningsprogrammen från sina befintliga underlag och analyser inom respektive myndighets verksamhetsområde där så är lämpligt. Programmen bidrar till långsiktig planering för ett effektivt användande av forskningsinfrastruktur. Vidare bidrar programmen till en ökad forskningsanknytning av den högre utbildningen. Forskningsprogrammen bör även bidra till jämställdhet och till att öka forskningsresultatens genomslag i samhället i form av utveckling, kunskapsuppbyggnad, evidensbaserad politik och förvaltning.

Den ansvariga forskningsfinansiären för respektive program är samordnande och leder samordningen med övriga deltagande intressenter. Varje nationellt forskningsprogram bör ha en programkommitté som under ansvarig myndighets styrelse kan bistå forskningsfinansiären med utformning, genomförande och regelbunden uppdatering av den strategiska forskningsagendan. I programkommittén ska berörda forskningsfinansiärer ingå. Till kommittén kan knytas rådgivande grupper med bred kompetens att bedöma samhällets kunskapsbehov inom respektive utmaning och nationellt forskningsprogram. Programmen bör utvärderas med jämna mellanrum och kontinuerligt följas upp.

De nationella forskningsprogrammen kommer, tillsammans med de nyinrättade samverkansprogrammen som inkluderar strategiska innovationsområden och de befintliga strategiska forskningsområdena, att utgöra kompletterande delar i ett kraftfullt forsknings- och innovationssystem för ökad svensk konkurrenskraft och hantering av de stora samhällsutmaningarna. Tillsammans med satsningarna på strategiska innovationsområden kan satsningar på fler utmaningsdrivna nationella program också skapa plattformar för utökade internationella samarbeten och förstärkt svenskt deltagande i de europeiska programmen. I det följande presenteras flera satsningar som bör inrättas som nationella forskningsprogram. Regeringen ser positivt på att forskningsfinansiärerna använder verktyget nationella forskningsprogram inom andra områden där de bedömer att så är lämpligt.

Tioårigt nationellt forskningsprogram om klimat

Regeringen anser att klimatrelaterad forskning utgör en viktig grund för att nå de klimatpolitiska målen. För att Sverige ska kunna bli ett fossilfritt välfärdssamhälle och vara ledande i det globala arbetet med att förverkliga

Parisavtalets ambitiösa målsättningar måste kunskapen ökas och lösningar utvecklas som leder till att vi möter klimatutmaningen. För att minska människans påverkan på klimatet krävs omfattande omställningar i Sverige, inom EU och globalt. Omställningar och anpassningar till ett förändrat klimat krävs bl.a. vad gäller energisystem, industri, jord-, skogs- och vattenbruk, markanvändning, transport och samhällsbyggnad samt övrig produktion och konsumtion. För att möta klimatutmaningen behövs därför forskning inom flera olika ämnesområden liksom tvärvetenskaplig och tvärssektoriell forskning och innovation. Inom ramen för det nationella forskningsprogrammet ska det även finnas möjlighet till aktiviteter och satsningar som syftar till att kommunicera och nyttiggöra forskningsresultat, t.ex. genom att forskare bidrar till olika forskningsbaserade klimatrappporter.

Ett nationellt forskningsprogram om klimat bör mot denna bakgrund inrättas av Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande (Formas) i samverkan med andra relevanta forskningsfinansiärer och aktörer.

Tioårigt nationellt forskningsprogram för hållbart samhällsbyggande

För att möta samhällsutmaningarna behövs forskningsbaserad kunskap som ger möjlighet att utveckla nya lösningar inom samtliga samhällssektorer för att skapa ett säkert, tryggt, hållbart och inkluderande samhälle. Ett nationellt forskningsprogram om hållbart samhällsbyggande bör inrättas som utgår från relevanta hållbarhetsmål i Agenda 2030, liksom övriga relevanta miljömål. Exempel på andra mål som kan vara av relevans är regeringens mål för arkitektur, kulturmiljö, byggande, samhällssäkerhet, demokrati och kriminalpolitik. Programmet bör inrättas av Formas i samverkan med andra relevanta forskningsfinansiärer och aktörer.

Social bostadspolitik och tillgänglighetsdesign

En nationell satsning på forskning för en socialt hållbar bostadspolitik bör utgå från samhällsutmaningarna, Agenda 2030 liksom miljö kvalitetsmålen och regeringens mål för bostäder, byggande, planering, arkitektur, formgivning och design, kulturmiljö och samhällssäkerhet. Även regeringens mål för jämställdhet är en viktig utgångspunkt för forskning kring socialt hållbar bostadspolitik.

Verksamheter, miljöer och tjänster kan utformas universellt så att de blir tillgängliga och användbara för alla människor, oavsett kön, ålder, bakgrund eller eventuella funktionsnedsättningar. En universell utformning innebär att man utgår från och designar med medvetenhet om den variation som återfinns i befolkningen. Satsningen ska vara bred och uppmuntra till nya innovationssamarbeten mellan universitet och högskolor, offentlig sektor, näringsliv och andra relevanta aktörer.

Satsningen på social bostadspolitik och forskning och innovation inom tillgänglighetsdesign kan stödja det nationella forskningsprogrammet för hållbart samhällsbyggande och det strategiska samverkansprogrammet Smarta

städer. Dock behöver de inte följa den struktur dessa program följer, utan Formas respektive Vinnova ska bygga upp satsningarna på lämpligast sätt.

Tioårigt nationellt forskningsprogram om migration och integration

Just nu pågår den svåraste flyktingsituationen i modern tid. Fler människor än någonsin tidigare har sökt asyl i Sverige, med påföljande frågor om nyanländas etablering och integration. Det innebär stora utmaningar för vårt samhälle och behov av ökade kunskaper, dels för att möta utmaningarna, dels för att bidra till att främja migrationens potential för utveckling, både i ursprungsländer och i destinationsländer. Det understryker även behovet av forskning om migrationens och integrationens alla aspekter samt behovet av ökad kunskap om förutsättningarna för att skapa inkluderande och demokratiska samhällen.

Ett nationellt forskningsprogram om migration och integration bör mot denna bakgrund inrättas av Vetenskapsrådet i samverkan med andra relevanta forskningsfinansiärer och aktörer. Vetenskapsrådets redan pågående forskningssatsning om rasism och främlingsfientlighet kan ingå i ett nationellt forskningsprogram om migration och integration.

Tioårigt nationellt forskningsprogram om antibiotikaresistens

Ökningen av antibiotikaresistens hos sjukdomsframkallande bakterier och den snabba spridningen av dessa bakterier bland människor och djur är en av vår tids stora globala samhällsutmaningar. Det uppskattas att flera hundratusentals personer dör globalt sett per år i infektionssjukdomar på grund av resistens mot olika läkemedel. Antibiotikaresistens medför dessutom samhällskostnader och konsekvenser för hållbar utveckling världen över. Regeringen ser allvarligt på resistensproblematiken och fattade under våren 2016 beslut om en ny nationell strategi för arbetet mot antibiotikaresistens (S2016/02971/FS).

Arbetet mot antibiotikaresistens främjas av grundforskning och verksamhetsnära forskning liksom samverkan mellan offentliga och privata aktörer. Problematikens gränsöverskridande natur förutsätter även ett globalt perspektiv och internationellt samarbete. Internationellt sett är Sverige ett föregångsland i arbetet mot antibiotikaresistens. Regeringens politik för global utveckling och åtaganden som Sverige gjort inom Agenda 2030 utgör centrala ramverk för det internationella arbetet inom området.

Ett nationellt forskningsprogram om antibiotikaresistens bör mot denna bakgrund inrättas av Vetenskapsrådet i samverkan med andra relevanta forskningsfinansiärer och aktörer. Vetenskapsrådet har en redan pågående forskningssatsning om infektion och antibiotika och denna kan ingå i det nationella forskningsprogrammet om antibiotikaresistens.

Tioårigt nationellt forskningsprogram om tillämpad välfärdsforskning

Den offentligt finansierade socialtjänsten är en viktig del av det svenska välfärdssystemet. Varje år får ca 800 000 personer insatser från kommunernas socialtjänst. För att stärka kunskapsbasen bedömer regeringen att det behövs en satsning på klient- och praktikinära forskning i socialtjänsten, inklusive interventionsforskning. Sådan forskning behöver uppfylla höga kvalitets- och metodkrav och svara mot prioriterade kunskapsbehov. Forskningen bör främja tvärvetenskap och teknikutveckling samt bidra till att öka nyttiggörandet av kvalitetssäkrad kunskap. Satsningen ska stärka samverkan mellan forskning och praktik samt öka delaktigheten från brukare och anhöriga.

En viktig del av forskningssatsningen inom socialtjänstområdet är att utveckla strukturer och arbetssätt för att prioritera kunskapsbehov. Inom ramen för satsningen på tillämpad välfärdsforskning bör Forskningsrådet för hälsa, arbetsliv och välfärd (Forte) få i uppdrag att i samverkan med berörda aktörer arbeta för att utveckla ett system för att identifiera och prioritera forskningsbehov samt utlysa medel för att finansiera forskning som avser att möta dessa forskningsbehov.

Psykisk ohälsa är ett av våra största hälsoproblem som påverkar såväl individen och dess anhöriga som samhället som helhet. Som en del av satsningen på tillämpad välfärdsforskning bör forskningen om psykisk ohälsa och sjukfrånvarons utveckling därför stärkas. Detta är en viktig del i arbetet med att utveckla kunskapsbaserade och verkningsfulla insatser för att förbättra hälsan för grupper med en särskilt utsatt situation och nå regeringens mål att de påverkbara hälsoklyftorna ska slutas inom en generation.

Regeringen avser vidare att inom ramen för satsningen avsätta medel till en satsning på en eller flera forskarskolor för att långsiktigt bidra till kunskapsuppbyggnad inom socialtjänsten. Ansvaret för forskarskolorna kan ges till ett eller flera lärosäten i samverkan. Forskarutbildningen bör kunna medge yrkesverksamhet för de forskarstuderande. Genom detta ökar förutsättningarna för stärkt praktikinära forskning, socialtjänstens forskningsanknytning och ökad samverkan mellan högskola och socialtjänst.

Ett nationellt forskningsprogram om tillämpad välfärdsforskning bör mot denna bakgrund inrättas av Forte i samverkan med andra relevanta forskningsfinansiärer och aktörer.

Tioårigt nationellt forskningsprogram om arbetslivsforskning

Arbetslivets utveckling har stor betydelse för samhällsutvecklingen och är grunden för tillväxt, hälsa och välfärd. För att upprätthålla en stark samhällsekonomi är det nödvändigt att förutsättningarna i arbetslivet kan utformas så att kvinnor och män som önskar arbeta kan delta i arbetslivet oavsett ålder. Forskningsbaserad kunskap om alla aspekter av arbetslivsfrågor bidrar till att förstå förutsättningarna för ett väl fungerande och hållbart arbetsliv. Det finns flera utmaningar på arbetslivsområdet. Det är därför

angeläget med ökad kunskap om olika typer av sätt att organisera arbete vad gäller exempelvis anställningsformer, relationen mellan parterna och effekter på hur arbetet bedrivs och medarbetarnas hälsa och välbefinnande. Strukturomvandlingar medför också nya utmaningar för arbetsmarknaden och hur arbetslivet organiseras. Andra utmaningar som är förknippade med en ökad rörlighet över nationsgränserna är att utstationerad och migrerande arbetskraft kan få andra villkor än den inhemska arbetskraften. Migrationsströmmarna innebär även utmaningar för en effektiv integrationspolitik och berör även mänskliga rättigheter och diskrimineringsfrågor.

Regeringen bedömer att det behövs en bred satsning för att stärka alla aspekter av arbetslivsforskningen för att svara mot dessa utmaningar. Den ska inkludera forskning av hög kvalitet och relevans och gärna vara tvärvetenskaplig. Ett nationellt forskningsprogram om arbetslivsforskning bör mot denna bakgrund inrättas av Forte i samverkan med andra relevanta forskningsfinansiärer och aktörer.

Motionerna

Forskningsområden

I kommittémotion 2016/17:3568 av Camilla Waltersson Grönvall m.fl. (M) yrkande 25 lämnar motionärerna kommentarer och ändringsförslag till forskningsprogram och forskningssatsningar som föreslås i propositionen. Därutöver framhåller motionärerna behovet av forskning på ytterligare områden, nämligen tjänstesektorn, livsmedel, dricksvattenförsörjning, våldsbejakande islamism samt inom Totalförsvarets forskningsinstitutets områden. I yrkande 24 föreslås också ett nytt forskningsprogram, benämnt Beredskap i en orolig tid. För att möta utmaningar som krig, terrorism och klimatförändringar ser motionärerna ett stort behov av att öka kunskapen om hur vi kan få en säkrare livsmedels- och vattenförsörjning och ökad kunskap om psykologisk krigföring och våldsbejakande extremism. Det föreslagna forskningsprogrammet, som också har koppling till ett flertal av de forskningsområden som tas upp i motionen, syftar till att öka tryggheten i en orolig tid, enligt motionärerna.

Relation till EU:s forskningsprogram

I kommittémotion 2016/17:3568 av Camilla Waltersson Grönvall m.fl. (M) yrkande 12 begärs att Sveriges forskningsprogram ska anpassas till EU:s och bli sjuåriga. Med en viss samordning mellan programmen kan resurser och kompetens utnyttjas bättre, enligt motionärerna. I kommittémotion 2016/17:3567 av Christer Nylander m.fl. (L) yrkande 10 förordas att Sverige ska sträva efter att forskningsprogram så långt som möjligt anpassas till EU:s.

Klimatrelaterad forskning

I kommittémotion 2016/17:3564 av Fredrik Christensson m.fl. (C) yrkande 27 påpekas att det är viktigt att också fokusera på hälsoaspekter i dagens forskning om klimatomställnings- och klimatanpassningsåtgärder i samhället. I yrkande 28 anges att Centerpartiet, inom ramen för en nationell livsmedelsstrategi, vill främja forskning och innovation, bl.a. för att utveckla lantbrukets odlingsmetoder. I yrkande 29 framförs att Centerpartiet anser att en nationell strategi för en biobaserad samhällsekonomi bör tas fram. En utveckling mot en cirkulär ekonomi behövs för att främja tillväxt med lägre klimatpåverkan. I yrkande 31 förespråkas att det behövs forskning på lätta material. Sådana är avgörande för att fordon i framtiden bl.a. ska dra mindre bränsle. I yrkande 32 påpekas att det behövs satsningar på forskning och innovation inom produktionsprocesser för stål och järn liksom materialutveckling, med syfte att minska miljöpåverkan och bidra till ett hållbart samhälle. I yrkande 34 understryker motionärerna att tillgången på rent vatten och livskraftiga marina ekosystem är en framtidsfråga. Eftersom det finns stora utmaningar på området vill Centerpartiet stärka den maritima forskningen.

Kommittémotion 2016/17:3280 av Lars-Axel Nordell m.fl. (KD) yrkande 7 framhåller behovet av ett kraftfullt forsknings- och innovationsarbete inom valsektorn. För att långsiktigt säkra hållbara vattentjänster krävs ökade satsningar på hållbarhetsfrågor som vatten, klimat och miljö, enligt motionärerna.

Forskning om antibiotikaresistens

I partimotion 2016/17:824 av Annie Lööf m.fl. (C) yrkande 49 liksom i kommittémotion 2016/17:3564 av Fredrik Christensson m.fl. (C) yrkande 35 understryks att det är helt nödvändigt att det utvecklas nya antibiotikum. I syfte att främja detta vill Centerpartiet att det görs en analys av hur både EU och Sverige kan bidra till en god forskningsmiljö. Det befintliga samarbetet mellan USA och EU behöver fortsätta att utvecklas, och vidare måste det ses till att internationella regelverk främjar forskningen optimalt.

I motion 2016/17:2634 av Jan Lindholm (MP) yrkande 4 förordas att regeringen tydligare bör styra medel till sådan forskning som har till syfte att ta fram nya antibiotikum.

Arbetslivs- och välfärdsforskning m.m.

I motion 2016/17:2009 av Solveig Zander (C) yrkande 7 lyfts frågan om forskning om utformning av bostäder och boendemiljöer ur ett tillgänglighetsperspektiv.

I partimotion 2016/17:3193 av Jan Björklund m.fl. (L) yrkande 6 föreslås forskarskolor för yrkesverksamma socionomer. Med större forskningsanknytning kan arbetet med uppföljning och evidensbaserade insatser i socialtjänsten stärkas. Enligt motionärerna bör forskarskolorna

utformas med utgångspunkt i de forskarskolor som den tidigare alliansregeringen inrättade inom ramen för satsningen Lärarlyftet.

I kommittémotion 2016/17:3279 av Aron Modig m.fl. (KD) yrkande 14 förespråkas forskning om det moderna arbetslivets villkor och hur detta påverkar familjeliv, personlig hälsa och barns välbefinnande. I motion 2016/17:930 av Lars Mejern Larsson m.fl. (S) yrkande 4 uppmärksammas vikten av en stark arbetslivsforskning utifrån den betydelse morgondagens arbetsmarknad har för välfärdens, miljöns och människors villkor.

I motion 2016/17:3559 av Stefan Jakobsson och Robert Stenkvist (båda SD) yrkande 3 motsätter sig motionärerna regeringens förslag om satsningar på rasismforskning inom Vetenskapsrådets forskningsprogram. Enligt motionärerna har tidigare forskning varit politiserad.

Yttranden från andra utskott

Forskningsområden

Konstitutionsutskottet tar i sitt yttrande upp frågor kring våldsbejakande extremism med anledning av det yrkande som efterfrågar ett forskningsprogram om höjd beredskap i en orolig tid och som ska inbegripa forskning om våldsbejakande islamism. I bet. 2015/16:KU4 behandlade konstitutionsutskottet regeringens skrivelse Åtgärder för att göra samhället mer motståndskraftigt mot våldsbejakande extremism (skr. 2014/15:144). Utskottet anförde då bl.a. att demokratin måste värnas och samhället måste bli mer motståndskraftigt mot radikaliserad till våldsbejakande extremism. Efter förslag från utskottet beslutade riksdagen om ett antal tillkännagivanden, bl.a. om att det fanns behov av att sprida kunskap om våldsbejakande islamistiska organisationers övergrepp och ideologi och att uppgiften att genomföra detta förslagsvis kunde tilldelas Forum för levande historia. Regeringen redovisade i budgetpropositionen för 2017 (prop. 2016/17:1 utg.omr. 1) resultatet av de åtgärder som regeringen vidtagit för att värna demokratin mot våldsbejakande extremism. Till utskottets behandling av ärendet i bet. 2016/17:KU1 lämnade regeringen in kompletterande underlag, vilket konstitutionsutskottet redogör för i sitt yttrande. Regeringen redovisade att Göteborgs universitet i april 2017 ska stå värd för en nordisk forskarkonferens om våldsbejakande extremism, bl.a. särskilt våldsbejakande islamistisk extremism. Därutöver har Totalförsvarets forskningsinstitut (FOI) fått i uppdrag att göra kvantitativa kartläggningar och analyser av våldsbejakande extremistisk propaganda, bl.a. särskilt våldsbejakande islamistisk extremism och dess internationella förgreningar. I FOI:s uppdrag ingår även att sprida resultaten till berörda aktörer, såsom den nationella samordnaren för att värna demokratin mot våldsbejakande extremism och kommunerna. Vidare har Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (MUCF) nyligen tagit fram en forskningsöversikt i frågan (Ung och extrem – om våldsbejakande islamistisk extremism). Den nationella samordnaren har tillsammans med ett antal

forskare tagit fram en antologi (Våldets sociala dimensioner) i ämnet, som är tänkt att användas i undervisning vid universitet och högskolor.

Avslutningsvis anger konstitutionsutskottet i sitt yttrande att det anser att det finns ett stort behov av kunskap om våldsbejakande extremism. Detta gäller särskilt kunskap om våldsbejakande radikal islamism då det är en relativt ny företeelse i Sverige. I likhet med andra antidemokratiska ideologier utmanar den grundläggande demokratiska värderingar. Utskottet anser därför att det vid bestämmande av forskningspolitikens inriktning bör tas hänsyn till behovet av forskning inriktad mot den våldsbejakande islamistiska ideologin och hur den uttrycks och utformas i Sverige. Konstitutionsutskottet överlåter till utbildningsutskottet att inom ramen för en samlad bedömning av olika forskningsinsatser ta ställning till frågan om forskning om våldsbejakande islamism.

Trafikutskottet lyfter i sitt yrkande upp behovet av forskning och kunskapsuppbyggnad inom samtliga transportområden. Likaså framhåller utskottet vikten av forskning på logistikområden liksom behovet av forskning om hur olika transportsätt och tjänster kan kombineras för att möta förändrade beteenden och krav från resenärer. Utskottet pekar också på nödvändigheten av att följa utvecklingen av nya och framtida tekniker inom transportområdet men att ett större fokus även behöver läggas på beteendefrågor i trafiken.

Klimatrelaterad forskning

Socialutskottet konstaterar att frågan om hälsoaspekter har uppmärksamrats inom arbetet med klimatanpassning och att Folkhälsomyndigheten i 2017 års regleringsbrev har fått i uppdrag att utveckla de övervakningssystem som myndigheten ansvarar för, eller använder sig av i sina analyser, så att de kan indikera klimatets påverkan på befolkningens hälsa. Myndigheten ska redovisa sitt uppdrag senast i maj 2018.

Miljö- och jordbruksutskottet ansluter sig i sitt yrkande till regeringens bedömning att det genom samverkansprogrammen skapas goda förutsättningar för ökad samverkan mellan de strategiska innovationsområdena och för att utveckla insatser för att nå övergripande mål. På så sätt kommer man att kunna kraftsamla forsknings- och innovationsarbetet och förbättra förutsättningarna för att forskningsresultaten kommer till nytta, menar utskottet. Vidare anser utskottet, i likhet med regeringen, att Sverige har goda förutsättningar för att ställa om till en biobaserad ekonomi och öka värdeskapandet från biobaserade näringar, dvs. skogsbruk, jordbruk, fiskeri och vattenbruk. Det finns en stor potential i att förbättra produktionskedjorna och höja förädlingsvärdet hos de förnybara råvaror som dagens svenska processindustri använder. En effektivare användning av råvaror, biprodukter och avfall och effektivare produktkedjor minskar belastningen på ekosystemen. I likhet med regeringen framhåller utskottet att det är viktigt med forskning i samverkan med näringslivet och den offentliga sektorn på lokal, regional och nationell nivå, både på kort och lång

sikt, för att finna innovativa lösningar i linje med de redovisade prioriteringarna. För omställningen till en cirkulär och biobaserad ekonomi behövs mer forskning, innovation och samverkan om biobaserade produktionssystem på land och i vatten inklusive hållbar avfallshantering. En sådan satsning kan också bidra till att underlätta anpassning till ett förändrat klimat. Utskottet påpekar att regeringen i budgetpropositionen för 2017 har beräknat en ökning av Formas två forskningsanslag till följd av satsningen på cirkulär och biobaserad ekonomi.

Miljö- och jordbruksutskottet tar också upp frågan om marin forskning i sitt yttrande. Utskottet uppmärksammar det uppdrag Havs- och vattenmyndigheten (HaV) har att identifiera och samordna forskningsbehov, både inom och utanför myndigheten. HaV stöder olika forsknings- och utvecklingsprojekt som finansieras via miljöforskningsanslaget. Detta anslag får även användas till utgifter för statens andel av den forskning som bedrivs samfinansierat med näringslivet vid IVL Svenska Miljöinstitutet AB. Östersjöprogrammet Bonus är ett stort internationellt forskningsprogram som fokuserar på Östersjöns miljö- och samhällsutveckling. Vidare finns statligt finansierad marin forskning vid flera svenska universitet.

Bakgrund

Riksdagen har beslutat om medel för 2017 för de nationella forskningsprogrammen och andra satsningar som beskrivs i den nu aktuella propositionen enligt regeringens förslag i budgetpropositionen för 2017. Riksdagen har vidare beslutat om bemyndiganden för forskningsmyndigheter för fleråriga bidrag med hänvisning till projektåtaganden som sträcker sig över längre tid. Regeringen redovisar sina beräkningar av medel för 2018, 2019 och 2020 för de nationella forskningsprogrammen och andra satsningar i budgetpropositionen för 2017.

Pågående arbete

I mars inleds en seminarieserie om samhällsutmaningarna som tar sin utgångspunkt i den nu aktuella propositionen. Fem lärosäten står som arrangörer för seminarierna där diskussioner ska föras om hur universitet och högskolor kan möta utmaningarna genom utbildning, forskning och samverkan med samhället i stort. Ministern för högre utbildning och forskning kommer att delta i dessa seminarier.

Den 10 december 2015 träffade Socialdemokraterna, Moderaterna, Miljöpartiet, Centerpartiet, Liberalerna och Kristdemokraterna en överenskommelse kring åtgärder mot terrorism. I denna överenskommelse togs bl.a. upp frågan om ansvar och åtgärder kring arbetet mot våldsbejakande extremism.

Utredningen En nationell samordnare för att värna demokratin mot våldsbejakande extremism har lämnat ett delbetänkande (SOU 2016:92). I betänkandet föreslås det bl.a. att Myndigheten för samhällsskydd och

beredskap ska ta över samordnarens uppgifter fr.o.m. 2018 och att länsstyrelserna ska ha en roll som länsvisa samordnare gentemot kommunerna. Ett antal prioriterade frågor för arbetet 2017 lyfts också upp i betänkandet, t.ex. att det förebyggande arbetet för att motverka anslutning till våldsbejakande extremism måste förstärkas i kommunerna, i samverkan med berörda aktörer. Under året kommer flera lägesrapporter om den lokala utvecklingen av det förebyggande arbetet att presenteras av utredningen. Betänkandet är utsänt på remiss fram till den 24 mars 2017.

Totalförsvarets forskningsinstitut (FOI) publicerade i januari 2017 en rapport som behandlar hatbudskap och våldsbejakande extremism i digitala miljöer, och Segerstedtinstitutet vid Göteborgs universitet arrangerar i april 2017 en konferens om våldsam extremism där syftet är att föra samman forskare och få en överblick över pågående forskning liksom behov av ytterligare forskning.

Riksdagen angav i ett tillkännagivande till regeringen att regeringen borde tillsätta en utredning om hur arbetslivsforskningen kan samlas och stärkas (bet. 2013/14:AU5, rskr. 2013/14:183). Regeringen beslutade den 21 januari 2016 att ge en särskild utredare i uppdrag att föreslå hur ett nationellt centrum för samling och spridning av kunskap och forskningsresultat om arbetsmiljö och för utvärdering av arbetsmiljöpolitik bör inrättas och utformas (dir. 2016:2). Utredningen ska redovisas senast den 31 mars 2017. Enligt uppgift i proposition 2016/17:1, utgiftsområde 14, utreds de samordnade insatserna inom ramen för den nämnda utredningen.

Utskottets ställningstagande

Allmänt

Regeringen presenterar i propositionen nationella forskningsprogram på ett antal områden. Utskottet vill påminna om att riksdagen beslutade om anslagstilldelning för 2017 vid behandlingen av budgetpropositionen för 2017. Därutöver har riksdagen beslutat om bemyndiganden för forskningsmyndigheter för fleråriga bidrag med hänvisning till projektåtaganden som sträcker sig över längre tid.

Övergripande

Regeringen presenterar i propositionen ett antal prioriteringar och satsningar som är tänkta att svara mot de globala och nationella utmaningar som regeringen lyfter fram som särskilt viktiga för Sverige. I propositionen påpekas att det internationellt är vanligt att formulera forskningspolitik utifrån strategiska prioriteringar, och regeringen föreslår därför att ett antal nationella forskningsprogram bör utvecklas av de statliga forskningsfinansiärerna. För att skapa långsiktiga planeringsförutsättningar bör programmen vara tioåriga. Regeringen menar att programmen tillsammans med samverkansprogram, inklusive strategiska innovationsområden, och strategiska forskningsområden, kommer att utgöra kompletterande delar i ett forsknings- och

innovationssystem för ökad svensk konkurrenskraft och hantering av de stora samhällsutmaningarna. Dessutom kan detta också möjliggöra utökade internationella samarbeten, inklusive förstärka det svenska deltagandet i de europeiska programmen.

Utbildningsutskottet instämmer i regeringens bedömning av de utmaningar världen och Sverige står inför. Att kunna möta dessa med forskning och innovation är av avgörande betydelse. Som regeringen anger i propositionen behövs det utveckling inom ett antal områden för att ett modernt och hållbart samhälle ska kunna fortsätta att byggas. Utskottet välkomnar regeringens förslag till tioåriga nationella forskningsprogram som ett led i denna strävan.

Utskottet noterar att regeringen betonar att de nationella forskningsprogrammets kärna bör vara den koordinerande och strategiska forskningsagendan som tas fram för programmet gemensamt av ansvariga finansörer. Regeringen anger vidare att tanken är att programmen ska kunna komplettera andra forskningssatsningar, anpassas och utformas till de olika forskningsområdenas förutsättningar samt bedrivs i flexibla former. Denna ansats, liksom det faktum att programmen ska få långsiktiga planeringsförutsättningar, talar enligt utskottet för att det finns goda möjligheter att få forskningsresultat som kan bidra till att hantera de viktiga övergripande frågor och utmaningar som beskrivs i propositionen. Utskottet noterar också att regeringen ser positivt på att forskningsfinansiärerna kan använda sig av verktyget nationella forskningsprogram inom andra områden om de anser detta vara lämpligt.

När det gäller frågan om anpassning av svenska forskningsprogram till EU:s i längd och inriktning står utskottet fast vid tidigare ställningstagande (bet. 2015/16:UbU17) att den statliga forskningspolitiken bör ha ett tioårigt perspektiv. Utskottet instämmer också i regeringens bedömning att de forskningssatsningar som presenteras kan skapa plattformar för utökade internationella samarbeten och förstärkt svenskt deltagande i de europeiska programmen. Det svenska engagemanget i EU:s forskningsprogram, både i samband med diskussioner om inriktning och upplägg liksom i deltagandet, är av stor betydelse för Sverige, men utskottet ser ingen anledning till att förändra den svenska forskningspolitiken i den riktning som motionärerna efterfrågar. Med detta sagt avstyrker utskottet motionerna 2016/17:3568 (M) yrkande 12 och 2016/17:3567 (L) yrkande 10.

Särskilt forskningsprogram

Med anledning av ett motionsyrkande med förslag om ett forskningsprogram benämnt Beredskap i en orolig tid och forskning om våldsbejakande extremism och islamism kan utbildningsutskottet konstatera att konstitutionsutskottet anser att det finns ett stort behov av kunskap om våldsbejakande extremism, och särskilt om våldsbejakande radikal islamism då detta är en relativt ny företeelse i Sverige.

Utbildningsutskottet välkomnar att regeringen i propositionen tar upp frågan om säkra, inkluderande och hållbara samhällen och i det sammanhanget påpekar att forskning som ska stödja detta också omfattar områden som säkerhetspolitik, migration och integration samt kriminalpolitik. Utskottet instämmer i regeringens uppfattning att det i globaliseringens och digitaliseringens spår också följer ett ökat hot mot samhällets säkerhet. Regeringen tar upp exempel som förändrad säkerhetspolitisk situation runt om i världen, gränsöverskridande brottslighet, våldsbejakande extremism och digital sårbarhet. Utskottet vill i sammanhanget påminna om den överenskommelse kring åtgärder mot terrorism som Socialdemokraterna, Moderaterna, Miljöpartiet, Centerpartiet, Liberalerna och Kristdemokraterna slöt den 10 december 2015 som bl.a. tar upp frågan om ansvar och åtgärder kring arbetet mot våldsbejakande extremism. Utskottet konstaterar att regeringen har vidtagit ett antal åtgärder i syfte att värna demokratin mot våldsbejakande extremism och att det pågår både kartläggningar och forskning, där resultaten ska spridas till berörda aktörer och kunna användas i utbildningar. Exempelvis kan nämnas att Totalförsvarets forskningsinstitut (FOI) i januari 2017 publicerade en rapport som behandlar hatbudskap och våldsbejakande extremism i digitala miljöer och att Segerstedtinstitutet vid Göteborgs universitet i april 2017 arrangerar en konferens om våldsam extremism.

Utskottet kan vidare peka på det delbetänkande som utredningen En nationell samordnare för att värna demokratin mot våldsbejakande extremism har lämnat (SOU 2016:92) i vilket det bl.a. föreslås att Myndigheten för samhällsskydd och beredskap ska ta över samordnarens uppgifter fr.o.m. 2018 och att länsstyrelser ska ha en roll som länsvisa samordnare gentemot kommunerna. Utskottet noterar att det under året kommer att presenteras flera lägesrapporter om den lokala utvecklingen av det förebyggandet arbetet.

I likhet med motionärerna, och även enligt konstitutionsutskottets mening, anser utskottet att det finns ett stort behov av kunskap om våldsbejakande extremism och islamism. Utskottet välkomnar därför att det pågår en mängd insatser och forskning på området och att frågan är levande hos regeringen och berörda myndigheter och aktörer. Enligt utskottets mening kan relevant forskning dessutom komma att inrymmas i de nationella forskningsprogrammen liksom inom ramen för den satsning på förstärkning av forskning inom humaniora och samhällsvetenskap som regeringen beskriver i propositionen. Utskottet finner därför inte skäl att tillstyrka förslaget om ett särskilt forskningsprogram med den inriktning som motionärerna föreslår. Därmed avstyrks motion 2016/17:3568 (M) yrkande 24.

Klimatrelaterad forskning

Forskning och innovation som kan bidra i arbetet med minskad klimatpåverkan är av stor betydelse, både globalt och nationellt. Regeringen

har tydliggjort sin ambition att Sverige ska vara ett föregångsland globalt i klimatomställningen och i genomförandet av Parisavtalet. För att nå högt ställda klimatmål och bli ett fossilfritt välfärdssamhälle krävs ökad kunskap och nya lösningar inom flera samhällssektorer. Utskottet instämmer i regeringens uppfattning att det, för att möta klimatutmaningen, behövs forskning inom flera ämnesområden liksom tvärvetenskaplig och tvärspektoriell forskning och innovation. Utskottet välkomnar därför det föreslagna forskningsprogrammet om klimatrelaterade frågor.

När det gäller hälsofrågan kan utskottet konstatera att den har uppmärksammats inom arbetet med klimatanpassning och att Folkhälsomyndigheten har i uppdrag att se över hur man kan få ökad kunskap om klimatets påverkan på befolkningens hälsa.

I klimatrelaterade frågor i övrigt som tas upp i flera yrkanden vill utskottet peka på miljö- och jordbruksutskottets bedömning att Sverige har goda förutsättningar att ställa om till en cirkulär och biobaserad ekonomi men att det behövs mer forskning, innovation och samverkan. Utbildningsutskottet instämmer i regeringens bedömning att det för en effektiv satsning krävs samarbete mellan forskningsfinansierare och berörda forskningsutförare, myndigheter och aktörer, näringsliv m.fl.

När det gäller frågan om maritim forskning vill utskottet uppmärksamma att det pågår maritim forskning vid flera svenska lärosäten och att Havs- och vattenmyndigheten (HaV) har det övergripande ansvaret för att bevaka behov av maritim forskning. Det finns även ett internationellt forskningsprogram om Östersjön.

Utifrån ovanstående anser utskottet att det inte behövs ytterligare åtgärder och avstyrker därför motionerna 2016/17:3280 (KD) yrkande 7 och 2016/17:3564 (C) yrkandena 27–29, 31–32 och 34.

Antibiotikaresistens

Utskottet instämmer i regeringens bedömning att problemet med antibiotikaresistens måste bekämpas utifrån ett brett, tvärvetenskapligt och tvärspektoriellt perspektiv och att arbetet främjas av såväl grundforskning som verksamhetsnära forskning, i samverkan mellan olika aktörer samt ett internationellt samarbete. Utskottet är därför positivt till förslaget om att ett nationellt forskningsprogram om antibiotikaresistens bör inrättas. Utskottet noterar att regeringen föreslår att Vetenskapsrådets pågående forskning på området kan ingå i detta program. Vidare kan konstateras att regeringen under våren 2016 fattade beslut om en ny nationell strategi för arbetet mot antibiotikaresistens.

När det gäller yrkanden om mer resurser till forskningen om antibiotikaresistens kan utskottet konstatera att regeringen i budgetpropositionen för 2017 beräknar en ökning av Vetenskapsrådets forskningsanslag från 2018 med hänvisning till detta. När det gäller frågan om en god forskningsmiljö för att utveckla ny antibiotika är det enligt utskottet

rimligt att de berörda aktörerna, inom ramen för sitt arbete, även bidrar till att utveckla den forskningsmiljö som behövs. Därmed avstyrks motionerna 2016/17:824 (C) yrkande 49, 2016/17:3564 (C) yrkande 35 och 2016/17:2634 (MP) yrkande 4.

Arbetslivs- och välfärdsforskning m.m.

Regeringen presenterar dels ett särskilt forskningsprogram om tillämpad välfärdsforskning, dels ett särskilt forskningsprogram om arbetslivsforskning. Därutöver beskrivs ett program för social bostadspolitik och tillgänglighetsdesign, ett program för hållbart samhällsbyggande samt ett program för migration och integration.

Enligt utskottet omfattar de valda områdena för forskningsprogrammen olika aspekter av det svenska välfärdssamhället. Fokuserad och sammanhållen forskning inom dessa områden är av stor betydelse för att svara mot många av dagens och morgondagens utmaningar i vårt samhälle. Utskottet är därför positivt till de beskrivna forskningsprogrammen och dessas huvudinriktningar. Även om de respektive forskningsfinansiärerna redan i vissa delar finansierar forskning inom områdena, finns det med det föreslagna upplägget av forskningsprogrammen förutsättningar för en ökad samverkan mellan olika aktörer. Detta kan sammantaget stärka forskningen. På motsvarande sätt kommer de tänkta satsningarna på innovationssamarbeten att bidra till ett hållbart och inkluderande samhälle. Genom satsningen på tillgänglighetsdesign möjliggörs ett tillgängligt samhälle för alla. Att öka kunskapen om arbetslivets utmaningar är avgörande för utvecklingen av ett hälsosamt och hållbart arbetsliv. Ett sådant arbetsliv är en förutsättning för att människor ska kunna delta fullt i arbetslivet, vilket i sin tur också är avgörande för att samhällsekonomin ska upprätthållas. Utskottet kan också påminna om den pågående utredningen om hur ett nationellt centrum för samling och spridning av kunskap och forskningsresultat om arbetsmiljö och för utvärdering av arbetsmiljöpolitik bör inrättas och utformas (dir. 2016:2). Utskottet påminner också om att regeringen har angett att frågan om samordnade insatser för arbetslivsforskning hanteras inom ramen för den nämnda utredningen.

Enligt utskottet är satsningen på forskarskolor inom forskningsprogrammet om tillämpad välfärdsforskning ett värdefullt sätt att öka socialtjänstens kunskapsbas. Genom inrättandet av särskilda forskarskolor ökar bl.a. möjligheterna till praktisknära forskning. Utskottet vill i sammanhanget påminna om den särskilda uppföljning av forskarskolor för lärare och förskollärare som utbildningsutskottet har tagit fram (2016/17:RFR4). Resultat från uppföljningen presenterades och erfarenheter av satsningen diskuterades vid ett särskilt seminarium i riksdagen den 2 mars 2017. Majoriteten av de ansvariga för forskarskolorna, huvudmännen, lärarna och förskollärarna ansåg att forskarskolorna gav en ökad koppling mellan verksamheten i skolväsendet och aktuell forskning.

Utskottet noterar att avsikten är att Vetenskapsrådets redan pågående forskningssatsning om rasism och främlingsfientlighet ska kunna ingå i det presenterade forskningsprogrammet om migration och integration.

Utifrån ovanstående konstaterar utskottet att det inte finns skäl att föreslå något ställningstagande från riksdagen med anledning av det som motionärerna föreslår. Därmed avstyrker utskottet motionerna 2016/17:3193 (L) yrkande 6, 2016/17:930 (S) yrkande 4, 2016/17:2009 (C) yrkande 7, 2016/17:3279 (KD) yrkande 14 och 2016/17:3559 (SD) yrkande 3.

Med hänvisning till det upplägg som regeringen har presenterat för de nationella forskningsprogrammen, att innehåll ska tas fram av forskningsfinansiärerna gemensamt och att flexibilitet ska gälla i utformning och genomförande, finner utskottet att det inte finns skäl att föreslå att riksdagen ska lämna särskilda förslag på inriktning och innehåll för de nationella forskningsprogrammen. Därmed avstyrks motion 2016/17:3568 (M) yrkande 25.

Särskilda forskningssatsningar

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om en svensk rymdstrategi, samordning och samverkan inom den medicinska forskningen, klinisk forskning, annan medicinsk forskning samt skolforskning.

Jämför reservationerna 41 (M, C, L, KD), 42 (SD), 43 (M, C, L, KD), 44 (M), 45 (M), 46 (C), 47 (KD), 48 (M), 49 (KD).

Propositionen

Förstärkning av forskning inom humaniora och samhällsvetenskap

För att möta samhällsutmaningar i Sverige och globalt samt stärka Sveriges konkurrenskraft behövs kunskap inom alla ämnesområden. Humanistisk och samhällsvetenskaplig forskning utgör därmed en viktig kunskapsbas för att finna lösningar på vår tids stora problem och utmaningar. Genom att stärka den samhällsvetenskapliga och humanistiska forskningen stärks också förutsättningarna för forskare inom dessa ämnesområden att samverka med andra discipliner och med samhällsaktörer av olika slag, t.ex. civilsamhällsgrupper, offentlig sektor, företag, institut, museer och andra kulturinstitutioner. Dessa aktörer kan erbjuda forskningsmaterial och arenor för dialog och kommunikering av nya forskningsresultat. Forskning som sker i samverkan med aktörer utanför högskolesektorn behövs för att bidra till att identifiera samhällsrelevant och behovsmotiverad forskning och för att nyttiggöra forskningsresultat.

Förstärkning av rymdforskning och rymdverksamhet

Rymdforskning och rymdverksamhet är av strategisk betydelse för samhället. Det sker för närvarande omfattande förändringar i rymdverksamheten, i Europa och globalt, vilket ställer krav på nya arbetssätt och verktyg och därmed förstärkta resurser. Den enorma datainsamling om klimat- och miljötillståndet på jorden som därmed möjliggörs kommer att ha betydelse för klimat- och miljöforskningen. Den utgör en väsentlig resurs för nya tillämpningar, inte minst för anpassning av samhället till ett förändrat klimat, innovativa tjänster och produkter hos myndigheter och företag och därmed för samhällsnytta och ekonomisk tillväxt. Detta förutsätter dock att insamlade data hanteras, tillgängliggörs och nyttiggörs på bästa sätt i Sverige.

De senaste årens försämrade omvärldssituation har aktualiserat behovet av att även hantera de utrikes-, försvars- och säkerhetspolitiska aspekterna inom rymdverksamheten. Dessa aspekter bör därför i ökad utsträckning beaktas av samtliga aktörer. Även den säkerhetspolitiska utvecklingen i Europa i stort, och i Sveriges närområde i synnerhet, måste tas i beaktande vid samarbeten inom rymdområdet. Här är en grundlig säkerhetsanalys av den som bedriver verksamhet inom området av stor vikt.

Förstärkning av biobanker och registerforskning

Det finns en stor potential för framgångsrik forskning i Sveriges sjukvårdssystem, biobanker och personuppgiftsregister. För att bättre kunna ta till vara denna potential behövs strategiska satsningar med långsiktiga perspektiv och stöd till nationella forskningsinfrastrukturer. Det finns goda förutsättningar att förstärka svensk klinisk forskning genom att skapa bättre nationell samordning där både universitet och högskolor och hälso- och sjukvården verkar för en gemensam forskningsinfrastruktur för insamlande och bevarande av biologiskt material från människor i biobanker. Detta skulle möjliggöra hög kvalitet och god tillgänglighet till prover och patientinformation för forskningsändamål, utan att äventyra patienters integritet. En fortsatt gemensam satsning på en nationell biobanksinfrastruktur som omfattar bl.a. aktörer både från forskning och hälso- och sjukvård är angelägen.

Forskning på registerdata är ett angeläget område som spelar en avgörande roll för att möta samhällsutmaningarna och som kan tjäna som underlag för politiska beslut. Det behövs också en förstärkning av tvärvetenskaplig och tvärasektoriell forskning som kan bidra till att den registerbaserade forskningsinfrastrukturen utvecklas och utnyttjas effektivt. Det bör därför skapas en nationell forskningsagenda för registerbaserad forskning som integrerar aspekter som jämställdhet, samverkan och internationalisering (särskilt nordisk samverkan). Den nationella forskningsagendan bör tas fram i samråd med intressenter och finansärer. Satsningen bör leda till stöd för registerbaserad forskning av hög kvalitet inom ett antal angelägna områden,

t.ex. medicin och hälsa, vård och omsorg, arbetsliv, socialförsäkring, humaniora, samhällsvetenskap och utbildningsvetenskap.

Förstärkning av klinisk forskning

I Sverige bedrivs omfattande klinisk forskning. Den kliniska forskningens genomslag kan dock stärkas ytterligare genom att forskningsresultat i större utsträckning tas till vara i hälso- och sjukvården i form av evidenssäkrade behandlingsmetoder och innovationer. Därför föreslås en satsning på klinisk forskning. Satsningen består av två delar.

Den första delen är en förstärkning av Vetenskapsrådets finansiering av klinisk behandlingsforskning. Klinisk behandlingsforskning utgår från hälso- och sjukvårdens behov och är inriktad mot forskning som förväntas leda till stor patient- och samhällsnytta. Förstärkning av klinisk behandlingsforskning syftar till att utöka och vidareutveckla densamma genom att utlysa medel för forskning som ska svara mot identifierade och prioriterade kunskapsbehov.

Satsningen bör inkludera att utveckla en process för att prioritera bland områden inom vilka det saknas kunskap. Detta bör kunna ske med stöd av den rådgivande grupp som är kopplad till Vetenskapsrådets kommitté för klinisk behandlingsforskning och vars uppgift är att säkerställa att kommittén har ett brett omvärldsperspektiv och förankring i det omgivande samhället.

Den andra delen är en satsning på klinisk forskning och ska bidra till att utveckla tematiska forsknings- och innovationssamarbeten mellan hälso- och sjukvården, högskolesektorn och näringslivet. Bättre samverkan mellan dessa aktörer är avgörande för att genomföra och kommersialisera forskningsresultat. Nätverk och centrum bör fungera som nationella noder för specifika diagnosområden, gärna folksjukdomar, och samla den viktigaste kunskapen inom området, samordna kontaktnät och utgöra nationella ingångar för externa parter. Nätverken bör vara knutna till landsting och regioner. Universitet och högskolor bör ingå. Det är angeläget att näringslivet och andra intressenter så ofta som möjligt ingår i nätverken och att samverkan sker med redan etablerade strukturer.

Forskning om välfärdens kvalitet, organisation och processer

Hälso- och sjukvård och socialtjänst är viktiga delar av den svenska välfärdssektorn. De har avgörande betydelse för människors hälsa, välfärd och livskvalitet samt för samhällets ekonomi och funktionssätt. Att styra verksamheterna är en balansgång mellan central styrning för att uppnå likvärdig vård och omsorg av hög kvalitet i hela landet och att ge utrymme för den kommunala självstyrelsen. På senare tid har en växande kritik riktats mot att många managementfilosofier och styrstrategier som är anpassade för näringslivet kommit att tillämpas på offentligt finansierad verksamhet, däribland hälso- och sjukvården och socialtjänsten (s.k. new public management). En delegation (Tillitsdelegationen) tillsattes i juni 2016 av

regeringen för att främja idé- och verksamhetsutveckling mot en mer tillitsbaserad styrning när det gäller kommunal verksamhet.

Med utgångspunkt i bl.a. ovanstående utreds eller bereds för närvarande många aspekter på styrningsfrågor som rör hälso- och sjukvård och socialtjänst. Kunskapen behöver öka om hur arbetssätt, processer, styrning, driftsform och organisation kan främja en kunskapsbaserad och innovativ hälso- och sjukvård och socialtjänst utifrån ett nationellt, regionalt och lokalt perspektiv. Det tar vidare för lång tid innan forskningsresultat tillämpas och nya möjligheter till effektivisering genom t.ex. digitalisering realiserar. Regeringen föreslog därför i budgetpropositionen för 2017 en forskningsattsning för att öka kunskapen om styrningen av hälso- och sjukvård och socialtjänst för en kunskapsbaserad och innovativ utveckling. Satsningen ska främja verksamhetsnära forskning och inkludera implementeringsforskning. Forskningen ska genomföras med utgångspunkt i ovanstående och med hänsyn till det arbete som pågår om styrningsfrågor inom välfärdssektorn. Forskningen ska genomföras i samverkan och med bred delaktighet av berörda aktörer och intressenter.

Förbättrade kunskapsresultat i skol- och utbildningssystemet

Utbildningen inom skolväsendet ska enligt skollagen (2010:800) vila på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet (1 kap. 5 § tredje stycket). Hållbar och omfattande samverkan mellan utbildning, praktik och forskning är därför av avgörande betydelse för att utveckla det vetenskapliga förhållningssättet och främja kunskap om effektiva undervisningsmetoder i skolan och för att stärka forskningsanknytningen i lärar- och förskollärarytbildningarna. Genom att ge forskare, lärarutbildare, lärare och förskollärare större möjligheter att delta i gemensamma forskningsprojekt kring frågor hämtade från skolans praktik, s.k. praktknära forskning, stärks den vetenskapliga grund och beprövade erfarenhet som utbildning enligt skollagen ska vila på.

Regeringen avser att genomföra en försöksverksamhet i syfte att pröva och utveckla modeller som kan stärka den praktknära forskningen och som kan lägga grunden till robusta strukturer för samverkan mellan de som är verksamma i skolväsendet och på universitet och högskolor. Kunskaper och erfarenheter från det s.k. ALF-avtalet inom hälso- och sjukvården bör kunna tas till vara när försöksverksamheten utformas. Avsikten är att försöksverksamheten ska pågå i fem år, 2017–2021.

En viktig del i att säkra kvaliteten i högskoleutbildning är tillgången till forskarutbildade lärare. Att studenter genomgår utbildning med tydlig forskningsanknytning innebär att de kan ta med sig ett vetenskapligt förhållningssätt även när de inträder i arbetslivet. Därmed bidrar de till att stärka den vetenskapliga grunden för utbildningen i skolväsendet.

Motionerna

Rymdforskning och rymdverksamhet

I kommittémotion 2016/17:3568 av Camilla Waltersson Grönvall m.fl. (M) yrkande 23 vill motionärerna att det senast 2017 presenteras ett förslag till svensk rymdstrategi. Motionärerna framhåller att även om Sverige har varit framgångsrika på rymdområdet krävs fortsatt och systematiskt arbete för att tillvarata, samordna och utveckla denna position. Rymdforskningen påverkar också andra samhällssektorer, allt ifrån utbildning och forskning till försvar och miljö. Inom EU pågår också ett arbete med en ny strategi på rymdområdet, vilket ytterligare talar för vikten av en svensk strategi. Likalydande yrkanden återfinns i kommittémotionerna 2016/17:3564 av Fredrik Christensson m.fl. (C) yrkande 13, 2016/17:3567 av Christer Nylander m.fl. (L) yrkande 22 och 2016/17:3566 av Annika Eclund m.fl. (KD) yrkande 11.

Samverkan och samordning – medicinsk forskning och innovation

I kommittémotion 2016/17:152 av Josef Fransson m.fl. (SD) yrkande 4 efterfrågas en nationell samordningsfunktion som fördelar resurser och uppdrag för medicinsk innovation och kliniska studier, och som kan skapa bryggor mellan sjukvård, akademi och den kliniska industrin. Ett likalydande yrkande återfinns i kommittémotion 2015/16:2846 av Josef Fransson m.fl. (SD) yrkande 4.

I motion 2015/16:2780 av Emma Henriksson m.fl. (KD, M, C, L) yrkande 17 begärs att ett underlag skyndsamt utvecklas i syfte att stärka samverkan mellan akademi, industri samt vård och omsorg. Motionärerna framför att de gärna ser en samverkansmodell som etablerar och utvecklar ökat samarbete mellan dessa delar. Även i kommittémotion 2015/16:2478 av Cecilia Widegren m.fl. (M) yrkande 9 efterfrågas underlag och en modell för en stärkt samverkan mellan akademi, näringsliv och vård.

I motion 2016/17:3187 av Lars Hjalmered m.fl. (M) yrkande 1 förespråkas en utvecklad samverkan mellan livsvetenskaps- (life science) och medteknärningen, akademien och hälso- och sjukvården, i syfte att tillgängliggöra forskning. I yrkande 2 understryker motionärerna behovet av att främja forskningskluster och innovationsmiljöer som ger långsiktig förutsägbarhet för forskning och utveckling inom life-science i Sverige samt att tillse förbättrade möjligheter att kunna utveckla forskningsresultat till nya produkter och tjänster.

Klinisk forskning

I motion 2016/17:397 av Jenny Petersson (M) begärs att möjligheterna att förbättra klimatet för klinisk forskning och läkemedelsprövningar i Sverige ses över. I kommittémotion 2016/17:3566 av Annika Eclund m.fl. (KD) yrkande 15 uppmärksammas vikten av nationell prövning av nya produkter i vården för fortsatt forskning.

I motion 2016/17:1706 av Finn Bengtsson och Barbro Westerholm (M, L) påpekas att den evidensbaserade medicinska kunskapen om anpassning av läkemedel till äldres behov inte är tillfredsställande. Frågan om geriatrisk klinisk farmakologi måste avgöras på nationell nivå, enligt motionärerna.

I motion 2016/17:1108 av Finn Bengtsson (M) anförs att det är svårt att pröva ut läkemedel på medvetlösa personer. Denna fråga behöver lösas genom en översyn av bl.a. etikprövningslagen.

I motion 2016/17:3223 av Cecilia Widegren m.fl. (M) yrkande 4 framförs att den patientnära kliniska forskningen inom vården för hjärt- och kärlsjukdomar långsiktigt bör stärkas och säkras.

I kommittémotion 2016/17:3564 av Fredrik Christensson m.fl. (C) yrkande 36 tas frågan om biobanker upp. Den pågående processen med att justera lagar i syfte att underlätta användningen av biobanker och kvalitetsregister i forskning är mycket viktig och bör påskyndas ytterligare, enligt motionärerna.

Övrig medicinsk forskning

I motion 2015/16:2479 av Cecilia Widegren m.fl. (M) yrkande 1 yrkar motionärerna på en förstärkning av de långsiktiga förutsättningarna för tillämpad forskning för ökad hälsa.

I motion 2016/17:282 av Finn Bengtsson och Amir Adan (båda M) uppmärksammas behovet av en riktad satsning på forskning om patienter som lider av s.k. myalgisk encefalmyelit, även kallat kroniskt trötthetssyndrom, eller överkänslig tarm (IBS). I motion 2016/17:1404 av Finn Bengtsson och Lars-Arne Staxäng (båda M) yrkande 3 framförs att det måste ses som en nationell angelägenhet att medel tillförs för forskning om sällsynta sjukdomar.

I motionerna 2015/16:3118 av Marcus Wiechel och Jeff Ahl (båda SD) yrkande 3 och 2016/17:2892 yrkande 3 av Marcus Wiechel m.fl. (SD) föreslås en satsning på svensk forskning på cannabis- och hampabaserat läkemedel. I motion 2016/17:3295 av Martin Kinnunen (SD) yrkande 3 anförs att mer forskningsfokus bör riktas mot nikotinets skadeverkningar.

I kommittémotion 2016/17:3305 av Emma Henriksson m.fl. (KD) yrkande 57 uppmärksammas bristen på forskning om barn som kommit till genom assisterad befruktning med donerade könsceller.

Skolforskning

I motion 2016/17:710 av Lars Hjalmered (M) yrkande 3 anförs att det är viktigt med skolforskning om digital kompetens för att ta vara på digitaliseringsmöjligheter t.ex. i undervisningen. I motion 2016/17:1619 av Eva Lindh m.fl. (S) förordar motionärerna att lärarutbildningens forskningsbas stärks.

Yttranden från andra utskott

Förstärkning av forskning inom humaniora och samhällsvetenskap m.m.

Kulturutskottet välkomnar att regeringen lyfter fram behovet av att digitalisera material som i dag främst finns vid kulturarvsinstitutionernas arkiv, samlingar och bibliotek. Utskottet påpekar att en digitalisering av detta material kan bidra till bredare användningsområden av kulturarvsmaterial och skapa nya möjligheter för forskning på olika vetenskapliga områden. Utskottet välkomnar vidare de satsningar som görs i syfte att tillgängliggöra forskningsdata liksom att regeringen aviserar en satsning på humanistisk och samhällsvetenskaplig forskning.

Förstärkning av rymdforskning och rymdverksamhet

Näringsutskottet framhåller i sitt yttrande vikten av att göra det möjligt för svenska företag att även i fortsättningen befinna sig i framkant i den framtida ökade konkurrensen inom rymdsektorn. Utskottet konstaterar att sektorn blir alltmer kommersiell och att näringslivet deltar i utökad omfattning. Eftersom den teknik och utveckling som kommer fram i rymdsektorn ofta är användbar inom andra områden kan insatser för rymdindustrin därmed ha betydelse för tillväxten och sysselsättningen inom andra sektorer.

Övrig medicinsk forskning

Socialutskottet anger i sitt yttrande att regeringen har gett en särskild utredare i uppdrag att göra en översyn av den lagstiftning som reglerar hanteringen av humanbiologiskt material, s.k. vävnadsprover, och informationen om proverna i biobanker (dir 2016:41). Syftet med utredningen är bl.a. att anpassa lagstiftningen så att den underlättar utvecklingen och förbättrar förutsättningarna för användning av prover och uppgifter i svenska biobanker för patienters, hälso- och sjukvårdens och forskningens behov. En översyn ska göras av lagen (2002:297) om biobanker i hälso- och sjukvården m.m. och andra angränsande författningar som har betydelse på området. Utredaren ska lämna förslag på hur gränsen kan definieras mellan biobankslagen och den lagstiftning som rör hantering av vävnader m.m. samt kliniska provningar. Vidare ska utredaren göra en översyn av om användningen av biologiskt material i databanker kan kombineras med olika registerdata, i syfte att stärka Sveriges konkurrenskraft internationellt inom medicinsk högkvalitativ forskning samtidigt som skyddet för den personliga integriteten upprätthålls. Utredaren ska föreslå de författningsändringar som krävs. En delredovisning ska lämnas i maj 2017 och slutredovisning ska ske senast i december 2017.

När det gäller kvalitetsregister har de framför allt utvecklats för att uppfylla syftet att stödja det kliniska förbättringsarbetet. Socialutskottet anger att det enligt en överenskommelse mellan staten och Sveriges Kommuner och Landsting (SKL) under perioden 2012–2016 lämnades stöd för att

vidareutveckla kvalitetsregistren och att öka registrens användning både inom vården och forskningen. Satsningen har förlängts under 2017, och ett förslag på en nationell organisation kommer enligt uppgift från Socialdepartementet till socialutskottet att presenteras under 2017 för att kunna gälla fr.o.m. 2018.

Bakgrund

Riksdagen har beslutat om medel för 2017 för de nationella forskningsprogrammen och andra satsningar som beskrivs i den nu aktuella propositionen enligt regeringens förslag i budgetpropositionen för 2017. Riksdagen har vidare beslutat om bemyndiganden för forskningsmyndigheter för fleråriga bidrag med hänvisning till projektåtaganden som sträcker sig över längre tid. Regeringen redovisar också sina beräkningar av medel för 2018, 2019 och 2020 för de nationella forskningsprogrammen och andra satsningar i budgetpropositionen för 2017.

Pågående arbete

Rymdutredningen har lämnat förslag om en svensk rymdstrategi (SOU 2015:75). Utredningen tar sikte på de möjligheter till ökad samhällsnytta och kommersialisering som rymden kan ge. Följande framhålls som särskilt angeläget: en bättre helhetssyn på nyttan för samhället i stort och med beaktande av synergier mellan civil och militär samverkan, ökat fokus på hur ett bredare internationellt samarbete kan utnyttjas liksom bättre samverkan mellan forskningsfinansiärer för ökad synergi mellan olika områden. Betänkandet bereds inom Regeringskansliet. Enligt uppgift från ministern för högre utbildning och forskning (svar på skriftlig fråga 2016/17:895) har Utbildningsdepartementet under hösten 2016 slutfört en kunskapsinhämtning om marknadsbehov för uppskjutande av små satelliter från Esrange. Ministern anger att regeringen avser att under året presentera regeringens intentioner för svensk rymdverksamhet.

Vetenskapsrådet har ett samordnande uppdrag inom kliniska studier, och i detta ingår att myndigheten ska stödja och utveckla samverkan mellan landets olika resurser för genomförande av klinisk forskning. Uppdraget hanteras under namnet Kliniska studier Sverige, i form av ett samarbete mellan Vetenskapsrådet och Sveriges sex hälso- och sjukvårdsregioner. Den nationella samordnaren för livsvetenskaperna rapporterar att frågan om samverkan mellan sjukvård, akademi och näringsliv har varit ett prioriterat område för samordnaren och den partssammansatta referensgruppen (delrapportering den 30 januari 2017).

En utredning pågår om översyn av lagstiftning som reglerar hanteringen av humanbiologiskt material och information om prover i biobanker (dir. 2016:41). En delredovisning ska lämnas i maj 2017 och slutredovisning i slutet av året.

Skolforskningsinstitutet arbetar med en forskningsöversikt om digitala resurser i matematikundervisningen. Institutet ska enligt sin instruktion sprida

forskningsresultat och göra dem tillgängliga för de verksamma inom skolväsendet.

Regeringen har beslutat att inom ramen för en försöksverksamhet ge fyra universitet i uppdrag att bedriva praktikinära forskning i samverkan med kommuner och fristående skolor. Universiteten ska tillsammans med övriga medverkande sprida resultaten av försöksverksamheten och de olika samverkansmodeller som används. Uppdraget ska delredovisas årligen till Utbildningsdepartementet under perioden 2018–2021 och slutredovisas senast den 1 mars 2022. Vidare ska en särskild utredare föreslå hur universitet och högskolor som bedriver lärar- och förskollärarytbildningar och huvudmän inom skolväsendet kan skapa långsiktig samverkan kring praktikinära forskning för att stärka den vetenskapliga grund som utbildning enligt skollagen ska vila på. Utredningen ska knyta an till den försöksverksamhet med praktikinära forskning som ska starta under 2017. Uppdraget ska redovisas senast den 1 november 2017 (dir. 2017:27).

Utbildningsutskottets tidigare arbete

Utbildningsutskottet har nyligen granskat kommissionens meddelande om en rymdstrategi för Europa (bet. 2016/17:UbU13). Utskottet uttalade då bl.a. att det med tanke på den strategiska betydelse rymdforskning och rymdverksamhet har för samhället är angeläget att skapa och öka förståelsen för rymdverksamhet och rymdforskning i olika samhällsfunktioner och hos allmänheten. Sverige är i dag en ledande rymdnation och ska fortsätta vara det.

Utbildningsutskottet har inom ramen för sitt uppföljnings- och utvärderingsarbete låtit utarbeta ett kunskapsunderlag om forskningsrön om digitaliseringen i skolan (2015/16:RFR18). Vidare har utskottet genomfört en uppföljning av fyra satsningar på forskarskolor för lärare och förskollärare (2016/17:RFR4).

Utskottets ställningstagande

Allmänt

Regeringen presenterar i propositionen strategiska forskningssatsningar på ett antal områden. Dessutom presenterar regeringen vissa uppdrag och åtgärder som regeringen bedömer vara av vikt för Sverige som forsknings- och innovationsnation. Utskottet vill påminna om att riksdagen beslutade om anslagstilldelning för 2017 vid behandlingen av budgetpropositionen för 2017. Därutöver har riksdagen beslutat om bemyndiganden för forskningsmyndigheter för fleråriga bidrag med hänvisning till projektåtaganden som sträcker sig över längre tid.

Rymdforskning och rymdverksamhet

Med anledning av yrkanden om att regeringen bör presentera ett förslag till svensk rymdstrategi i år instämmer utskottet i näringsutskottets uppfattning att

det är viktigt att göra det möjligt för svenska företag att även framöver vara i framkant i den ökande konkurrensen inom rymdsektorn liksom att insatser för rymdindustrin har betydelse för tillväxt liksom sysselsättning i andra sektorer.

I sammanhanget kan utskottet påminna om att det nyligen har granskat kommissionens meddelande om en rymdstrategi för Europa (bet. 2016/17:UbU13). Utskottet uttalade då bl.a. att det med tanke på den strategiska betydelse rymdforskning och rymdverksamhet har för samhället är angeläget att skapa och öka förståelsen för rymdverksamhet och rymdforskning i olika samhällsfunktioner och hos allmänheten.

Utskottet vill också påpeka att Rymdutredningen har lämnat förslag om en svensk rymdstrategi (SOU 2015:75). Utredningen tar sikte på de möjligheter till ökad samhällsnytta och kommersialisering som rymden kan ge. Betänkandet bereds inom Regeringskansliet. Enligt uppgift från ministern för högre utbildning och forskning i svaret på en skriftlig fråga avser regeringen att under året presentera sina intentioner för svensk rymdverksamhet.

Utskottet vill inte föregripa beredningen av ärendet om en svensk rymdstrategi och avstyrker därför motionerna 2016/17:3564 (C) yrkande 13, 2016/17:3567 (L) yrkande 22, 2016/17:3566 (KD) yrkande 11 och 2016/17:3568 (M) yrkande 23.

Medicinsk forskning och innovation m.m.

Regeringen beskriver en satsning på klinisk forskning i två delar. Den ena delen avser en förstärkning av klinisk behandlingsforskning och den andra avser en satsning som ska bidra till att utveckla forsknings- och innovationssamarbeten mellan hälso- och sjukvården, högskolesektorn och näringslivet.

Enligt utskottets mening kan en förstärkning av den kliniska forskningen på det sätt som regeringen föreslår öka förutsättningarna för att kopplingen mellan forskningsresultat och behandlingsmetoder i hälso- och sjukvården stärks. Utskottet ser också stora fördelar med en ökad samverkan mellan berörda aktörer som ett sätt att samla kunskap och erfarenheter samt att utveckla innovationer som kan svara mot behov som finns inom hälso- och sjukvården. Utskottet vill påminna om att Vetenskapsrådet har ett samordnande uppdrag inom kliniska studier och att det i detta ingår att myndigheten ska stödja och utveckla samverkan mellan landets olika resurser för genomförande av klinisk forskning. Likaså kan noteras att frågan om samverkan mellan sjukvård, akademi och näringsliv är ett prioriterat område för den nationella samordnaren för livsvetenskaperna.

Enligt utskottet innebär de beskrivna satsningarna att det inte är motiverat med något ställningstagande från riksdagen med anledning av det som motionärerna föreslår om ökad samverkan och samordning samt olika aspekter av den kliniska forskningen. När det gäller yrkanden om behov av särskilda satsningar på specifika sjukdomstillstånd menar utskottet att sådana behov kan omhändertas inom ramen för propositionens beskrivna utveckling av en

särskild process inom Vetenskapsrådet i syfte att prioritera bland områden inom vilka det saknas kunskap.

Utskottet avstyrker därmed motionerna 2015/16:2478 (M) yrkande 9, 2015/16:2479 (M) yrkande 1, 2015/16:2780 (KD, M, C, L) yrkande 17, 2015/16:2846 (SD) yrkande 4, 2015/16:3118 (SD) yrkande 3, 2016/17:282 (M), 2016/17:397 (M), 2016/17:152 (SD) yrkande 4, 2016/17:1108 (M), 2016/17:1404 (M) yrkande 3, 2016/17:1706 (M, L), 2016/17:2892 (SD) yrkande 3, 2016/17:3187 (M) yrkande 1–2, 2016/17:3223 (M) yrkande 4, 2016/17:3295 (SD) yrkande 3, 2016/17:3305 (KD) yrkande 57 samt 2016/17:3566 (KD) yrkande 15.

Biobanker och kvalitetsregister

Utskottet vill påminna om den utredning som pågår om översyn av lagstiftning som reglerar hanteringen av humanbiologiskt material och information om prover i biobanker. På motsvarande sätt kan nämnas den satsning som pågår för att vidareutveckla de kvalitetsregister som ska stödja det kliniska förbättringsarbetet liksom det planerade förslaget på en nationell organisation för dessa. Enligt utskottet innebär det anförda att yrkandet om en lagöversyn för att underlätta användningen av biobanker och kvalitetsregister i forskning är tillgodosett, och därmed avstyrks motion 2016/17:3564 (C) yrkande 36.

Skolforskning

Enligt skollagen (2010:800) ska utbildningen inom skolväsendet vila på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet. Kopplingen mellan utbildning, fortbildning och forskning är därför nödvändig för läraryrkenas utveckling, enligt utskottets mening. Utskottet är därför positivt till den försöksverksamhet som regeringen har beslutat om och som har till syfte att pröva och utveckla modeller för samverkan om praktiktäna forskning mellan skolhuvudmän och lärosäten. Utskottet noterar också att en särskild utredare ska föreslå hur lärosäten som bedriver lärarutbildningar och huvudmän inom skolväsendet kan utveckla samverkan kring praktiktäna forskning för att stärka skolutbildningens vetenskapliga grund. Vidare kan utskottet konstatera att Skolforskningsinstitutet för närvarande arbetar med en forskningsöversikt om digitala resurser i matematikundervisningen. Utskottet vill också uppmärksamma att utskottet inom ramen för sitt uppföljnings- och utvärderingsarbete har låtit utarbeta ett kunskapsunderlag om forskningsrön om digitaliseringen i skolan (2015/16:RFR18). Vidare har utskottet genomfört en uppföljning av fyra satsningar på forskarskolor för lärare och förskollärare, vilken visade positiva resultat av satsningen (2016/17:RFR4).

Mot bakgrund av det anförda avstyrker utskottet motionerna 2016/17:710 (M) yrkande 3 och 2016/17:1619 (S).

Riktad fördelning av forskningsanslag m.m.

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om riktad fördelning av forskningsanslag avseende genusaspekter, jämställdhet, tvärvetenskaplighet samt särskilda forskningsområden och forskningscentrum.

Jämför reservationerna 50 (M), 51 (SD), 52 (V), 53 (SD), 54 (C), 55 (V), 56 (L), 57 (KD), 58 (SD), 59 (C), 60 (V) och 61 (KD).

Propositionen

Genusaspekter i forskningen

Regeringen anser att det inte räcker att arbeta för jämställdhet inom forskningen och vid fördelningen av forskningsmedlen. I linje med regeringens arbete med jämställdhetsintegrering måste köns- och genusperspektivet bli integrerat och konstant närvarande i forskningens innehåll. Det handlar om att säkerställa att såväl sociala som biologiska aspekter av kön och könsidentitet inkluderas i forskningens metoder, analyser och resultat, när så är relevant. På europeisk nivå är frågan högst aktuell. Inom t.ex. EU:s ramprogram för forskning och innovation, Horisont 2020, är genusaspekten en integrerad del i såväl forskningsberedningen som i forskningens innehåll. En studie genomförd på uppdrag av EU-kommissionens generaldirektorat för forskning och innovation visar exempel på nackdelar med forskning som saknar ett köns- och genusperspektiv. Studien framhåller att sådan forskning riskerar att vara direkt ogynnsam för samhället, onödigt kostsam och motverka uppkomsten av innovationer. Studien menar vidare att ett integrerat köns- och genusperspektiv stärker forskningens kvalitet, hållbarhet och värde för samhället samt stimulerar utvecklingen av spetskompetens och nya innovationer.

För att åstadkomma jämställdhet inom forskningen anser regeringen att en jämn könsfördelning och jämställda villkor för forskare är grundläggande förutsättningar. Om Sverige ska vara ett framstående forskningsland krävs en mer jämställd högskola där såväl kvinnors som mäns kunskap och erfarenheter tas till vara. Regeringen anser att 50 procent av de nyrekryterade professorerna bör vara kvinnor 2030. Mot denna bakgrund anser regeringen att ambitiösa mål för andelen nyrekryterade kvinnor som professorer krävs inför kommande målperiod 2017–2019.

Ett köns- och genusperspektiv behöver därutöver integreras i forskningens innehåll för att stimulera framväxten av den bästa forskningen. Regeringen avser därför att utforma instruktionerna för Forte, Formas, Vetenskapsrådet och Vinnova så att de får i uppgift att verka för ett integrerat köns- och genusperspektiv i den forskning de finansierar, när så är relevant. Som stöd för myndigheternas arbete avser regeringen att ge Vetenskapsrådet i uppdrag att i samråd med Forte, Formas och Vinnova utreda vilka metoder

forskningsfinansiärerna bör använda för att, när så är relevant, främja att ett köns- och genusperspektiv inkluderas i forskningens innehåll.

Alla människor ska ha jämlika förutsättningar för goda levnadsvillkor. Jämlika villkor är en förutsättning för ett hållbart samhällsbyggande på såväl nationell och europeisk som global nivå. En viktig del i strävan efter jämlikhet handlar om jämställdhet, dvs. att kvinnor och män samt flickor och pojkar ska ha samma makt att forma samhället och sina egna liv. Vetenskapsrådet bör därför få i uppdrag att fördela medel till forskning som har ett tydligt jämlikhets- och jämställdhetsperspektiv och som kan bidra till ökad jämlikhet mellan människor, oavsett kön eller andra faktorer. Satsningen bör komma den forskning till del som är av hög kvalitet och som samtidigt kan bidra till ökad jämlikhet och jämställdhet i samhället, på såväl nationell och europeisk som global nivå.

Jämställd fördelning

Forskningens betydelse för jämställdheten är också central. En förutsättning för att forskning ska kunna bedrivas på lika villkor för kvinnor och män är att forskningsanslagen fördelas jämställt. För att möta samhällsutmaningarna och främja forskningens kvalitet måste jämställdhet, kön och genus också inkluderas i forskningens innehåll.

I budgetpropositionen för 2017 aviserade regeringen en förstärkning av anslagen för forskning och utbildning på forskarnivå för att förbättra förutsättningarna för lärosätenas långsiktiga strategiska ansvar. Regeringen anser att det är grundläggande att dessa utökade medel kommer både kvinnor och män till del på lärosätena. Med ökade anslag ges lärosätena större möjlighet att själva styra fördelningen av forskningsmedel till de anställda och de kan arbeta med att motverka snedfördelning på grund av kön. Ökade anslag får inte innebära att mer medel snedfördelas mellan könen utan universitet och högskolor måste arbeta aktivt med att analysera den könsmässiga fördelningen av forskningsmedel på respektive lärosäte. Att båda könen inte får ta del av forskningsmedel i samma utsträckning innebär slöseri med kompetens, något som inte medverkar till att nå målet att ha en forskning i världsklass.

Det saknas en systematisk uppföljning av högskolornas fördelning av forskningsanslag ur ett jämställdhetsperspektiv. Statskontorets rapport Forskningsanslagen ur ett jämställdhetsperspektiv från 2014 visar dock att män generellt fått tillgång till forskningsmedel i större utsträckning än kvinnor vid de undersökta lärosätena. Regeringen anser att det är viktigt att universiteten och högskolorna följer upp fördelningen av forskningsanslag ur ett jämställdhetsperspektiv, speciellt då anslagen avses öka. Regeringen avser att i lärosätenas befintliga uppdrag om jämställdhetsintegrering specifikt lyfta fram vikten av jämställd fördelning av forskningsmedel. Detta görs i dag på motsvarande sätt vad gäller lika möjligheter till karriärvägar, könsbundna studieval och genomströmning.

För att ytterligare säkerställa kvaliteten i beredningsprocessen finns det ett behov av att ett jämställdhetsperspektiv konsekvent tillämpas under hela processen. Vetenskapsrådet, Forte, Formas och Vinnova har under flera år arbetat aktivt för jämställdhet, men för att de ska kunna behålla och förbättra sina resultat behövs en samlad och fortsatt styrning inom området. Regeringen ser fördelningen av forskningsmedel som en väsentlig del i arbetet med att uppnå en jämställd högskola, och det är därför viktigt att medelsfördelning ingår i arbetet med jämställdhetsintegrering.

Motionerna

Genusaspekter i forskningen

Motionärerna i kommittémotion 2016/17:3222 av Cecilia Widegren m.fl. (M) yrkande 25 vill att statliga satsningar på forskning och utveckling som gäller prioritering och testning av läkemedel ses över utifrån det faktum att kvinnors respektive mäns kroppar reagerar olika på behandling.

I partimotion 2016/17:154 av Jonas Sjöstedt m.fl. (V) yrkande 4 förespråkas att regeringen tillsätter en utredning för att se över hur köns- och genusaspekter beaktas i medicinsk forskning.

I motion 2016/17:246 av Jan Ericson (M) yrkas att statens stöd till genusforskning avskaffas, och i motion 2016/17:130 av Jan Ericsson (M) yrkas att Nationella sekretariatet för genusforskning avskaffas.

I kommittémotion 2016/17:2520 av Stefan Jakobsson m.fl. (SD) yrkande 9 framförs att genusforskning och jämställdhetsforskning måste vila på vetenskaplig grund och ha sin utgångspunkt i verkliga förhållanden.

Jämställd fördelning

I kommittémotion 2016/17:3564 av Fredrik Christensson m.fl. (C) yrkande 20 förespråkas att jämställdhetsperspektivet alltid ska vara gällande i forskning och högre utbildning. En plan bör tas fram för hur forskningsmedel som går till kvinno- och mansdominerade fält kan jämnas ut, menar motionärerna. Även i kommittémotion 2016/17:3037 av Annika Qarlsson m.fl. (C) yrkande 16 framförs att forskningsmedel bör fördelas jämställt och att en plan för att uppnå detta bör upprättas.

I motion 2016/17:3559 av Stefan Jakobsson och Robert Stenkvist (båda SD) yrkande 2 framförs att jämställdheten ska öka inom forskningsområdet men utan kvotering och utan att överge principen om att den bäst lämpade alltid erhåller anslag i opartisk konkurrens.

I kommittémotionerna 2016/17:2961 av Linda Snecker m.fl. (V) yrkande 4 och 2016/17:3561 av Linda Snecker m.fl. (V) yrkande 2 framförs att regeringen bör utreda införandet av ett mål om att högst hälften av samtliga statligt finansierade forskningsanslag ska tilldelas manliga forskare.

I motion 2016/17:930 av Lars Mejern Larsson m.fl. (S) yrkande 3 understryks behovet av ett jämställdhetsarbete för fler kvinnliga forskare samt

en översyn för en mer rättvis tilldelning av forskningsanslag med hänsyn till kön och ålder.

Tvärvetenskaplig forskning

I motion 2016/17:3567 av Christer Nylander m.fl. (L) yrkande 20 poängteras vikten av att tvärvetenskaplig forskning inte missgynnas vid tilldelning av forskningsanslag från forskningsfinansiärerna.

Särskilda forskningsområden och forskningscentrum m.m.

I motion 2016/17:522 av Edward Riedl (M) föreslås att möjligheterna att instifta ett nationellt kunskapscentrum för s.k. deep brain stimulation vid Norrlands universitetssjukhus ses över.

I motion 2016/17:1461 av Hans Wallmark (M) föreslås att ett oberoende forskningsprojekt bör initieras för en eller flera institutioner om DDR-regimens relationer med Sverige fram till Berlinmurens fall.

I kommittémotion 2016/17:2197 av Cassandra Sundin m.fl. (SD) yrkande 1 uttalas att möjligheten att utveckla forskningscentret Vaartoe/Cesam bör utredas och att i förlängningen ett fristående internationellt samiskt forskningscentrum bör inrättas.

I motion 2016/17:3559 av Stefan Jakobsson och Robert Stenkvis (båda SD) yrkande 4 talas om byggandet av Nobel Center på Blasieholmen. Motionärerna är kritiska mot en sådan placering av det aktuella centret.

I partimotion 2016/17:824 av Annie Lööf m.fl. (C) yrkande 22 förordas att Swetox får ett samordningsansvar för kosmetikaforskning.

I partimotion 2016/17:1987 av Jonas Sjöstedt m.fl. (V) yrkande 1 framförs att Vetenskapsrådet bör få i uppdrag att initiera forskning om antidemokratiska budskap, med särskilt fokus på sociala medier, och hur dessa budskap tolkas av och påverkar mottagare.

I motion 2016/17:3392 av Penilla Gunther m.fl. (KD) yrkande 21 föreslås fler utbildningar liksom forskning och utveckling inom området turism, vetenskap och mötesplanering.

I kommittémotion 2016/17:3566 av Annika Eclund m.fl. (KD) yrkande 16 föreslås inrättande av geriatriska centrum som ska ge förutsättningar för klinisk forskning, utbildning, vård och rehabilitering och samarbete mellan kommun, primärvård och slutenvård.

I motion 2016/17:1052 av Annika Lillemets och Valter Mutt (båda MP) föreslås att ett institut ska upprättas på Gotland med inriktning på forskning och kunskapsspridning om freds- och konfliktlösningssfrågor.

Yttranden från socialutskottet

Socialutskottet uppmärksammar i sitt yttrande att regeringen i syfte att långsiktigt öka kunskapen och expertstödet inom demensområdet i maj 2015 gav Socialstyrelsen i uppdrag att i samråd med bl.a. Sveriges Kommuner och

Landsting (SKL) säkerställa verksamhet i form av ett nationellt kompetenscentrum. Verksamhetens huvudsakliga uppgift ska vara expertstöd till kommuner, landsting och enskilda utförare. Ansvar för råd och stöd till enskilda ligger hos kommunerna och landstingen. Socialutskottet noterar att det i regeringens beslut anges att Svenskt Demenscentrum har utvecklats till ett nationellt kunskapscentrum för spridning av information och kunskap om demensjukdomar.

Socialutskottet hänvisar i övrigt till vad regeringen anför i propositionen om att nätverk och centrum bör fungera som nationella noder för specifika diagnosområden och samla den viktigaste kunskapen inom området, samordna kontaktnät och vara nationella ingångar för externa parter.

Gällande rätt

Organisation

Av regeringsformen (2011:109) 12 kap. 1 § framgår att statliga förvaltningsmyndigheter i normalfallet lyder under regeringen. Förutom generella regelverk som gäller för myndigheter beslutar regeringen om förutsättningarna för varje myndighets verksamhet i myndighetens instruktion, i årliga regleringsbrev och i särskilda beslut om uppdrag. I myndighetsförordningen (2007:515) finns närmare bestämmelser om de statliga förvaltningsmyndigheterna. I 4 § anges t.ex. att myndighetens ledning ska besluta om föreskrifter om myndighetens organisation.

Universitet och högskolor har inte någon förordning med instruktion. I stället finns det föreskrifter i högskolelagen (1992:1434) och högskoleförordningen (1993:100) som i vissa delar motsvarar dem som vanligtvis återfinns i en instruktion. Av högskolelagen 2 kap. 5 § framgår att en högskola normalt beslutar om sin interna organisation utöver styrelse och rektor. I högskoleförordningen 2 kap. 2 § anges bl.a. att styrelsen själv ska besluta i viktigare frågor om verksamhetens övergripande inriktning och högskolans organisation.

Jämställdhet m.m.

Universitet och högskolor omfattas av ett regleringsbrev som anger gemensamma bestämmelser för lärosätena. I detta regleringsbrev anges att lärosätet ska ta fram en plan för utvecklingen av arbetet med jämställdhetsintegrering i syfte att verksamheten ska bidra till att nå de jämställdhetspolitiska målen (skr. 2016/17:10). Varje lärosäte har sedan ett eget regleringsbrev där t.ex. mål för könsfördelningen av rekryteringen av professorer är fastslaget.

Frågor om jämställdhet tas upp i forskningsrådets instruktioner och regleringsbrev. Jämställdhetsintegrering och arbete för att nå de ovan nämnda jämställdhetspolitiska målen lyfts särskilt fram i Vetenskapsrådets, Fortes och Formas instruktioner. I Vinnovas instruktion anges att myndigheten ska

genomföra utvärderingar av genomförda insatser i vilka ett jämställdhetsperspektiv ska ingå.

I Vetenskapsrådets instruktion anges särskilt också att rådet ska främja jämställdhet mellan kvinnor och män inom sitt verksamhetsområde samt rapportera i vilken utsträckning hänsyn tagits till könsspecifika förhållanden inom rådets verksamhetsområden. Rådet ska också bl.a. belysa könsskillnader i beviljandegrad för bidragsansökningar. Även Forte, Formas och Vinnova har i uppgift enligt sina instruktioner att främja jämställdhet mellan kvinnor och män. De båda förstnämnda ska vidare verka för att ett genusperspektiv får genomslag i forskningen medan Vinnova ska verka för att ett genusperspektiv får genomslag i forskning och utveckling.

Tvärvetenskaplighet m.m.

Vetenskapsrådet och Formas ska enligt sina instruktioner bl.a. initiera och stödja ämnesövergripande satsningar på forskning. I Fortes instruktion uttrycks att myndigheten ska främja och ta initiativ till mång- och tvärvetenskaplig forskning.

Utskottets ställningstagande

Genus och jämställdhet i forskningen

När det gäller frågan om köns- och genusperspektiv i forskningen instämmer utskottet i regeringens syn att detta perspektiv måste bli integrerat och närvarande i forskningens innehåll. Såväl sociala som biologiska aspekter måste vara inkluderade. Utskottet noterar med intresse den studie som regeringen refererar till och som visar att det finns en rad negativa aspekter med forskning som saknar ett köns- och genusperspektiv. Enligt utskottet är det positivt att regeringen avser att tydliggöra forskningsrådets ansvar att verka för integrering av detta perspektiv i den forskning som finansieras av råden, när så är relevant. Utskottet är också positivt till den satsning som beskrivs i propositionen om stöd till forskning för jämlika villkor och menar, i likhet med regeringen, att jämlika villkor är en förutsättning för ett hållbart samhällsbyggande. En viktig del i denna strävan efter jämlikhet handlar om jämställdhet i samhället. Utskottet noterar också att regeringen anser att 50 procent av de nyrekryterade professorerna bör vara kvinnor 2030.

Utskottet har tidigare (bl.a. i bet. 2015/16:UbU17) betonat att universitet och högskolor enligt högskolelagen har ansvar för att alltid iaktta och främja jämställdhet mellan kvinnor och män i verksamheten. Utskottet har också påtalat att det är angeläget att komma till rätta med problemet att kvinnor får tillgång till forskningsanslag i mindre utsträckning än män. Utskottet välkomnar därför att regeringen i propositionen särskilt lyfter frågan om jämställdhetsperspektivet vid fördelning av forskningsanslag. Utskottet konstaterar att regeringen avser att ge lärosätena i uppdrag att ytterligare

fokusera på denna fråga liksom att stärka forskningsfinansiärernas beredningsprocess i detta hänseende.

Mot denna bakgrund finner inte utskottet anledning att föreslå ytterligare åtgärder med anledning av yrkandena. Därmed avstyrker utskottet motionerna 2016/17:130 (M), 2016/17:154 (V) yrkande 4, 2016/17:246 (M), 2016/17:930 (S) yrkande 3, 2016/17:2520 (SD) yrkande 9, 2016/17:2961 (V) yrkande 4, 2016/17:3037 (C) yrkande 16, 2016/17:3222 (M) yrkande 25, 2016/17:3559 (SD) yrkande 2, 2016/17:3561 (V) yrkande 2 och 2016/17:3564 (C) yrkande 20.

Särskilda forskningsområden och forskningscentrum m.m.

Utskottet har tidigare (t.ex. i bet. 2015/16:UbU17) när det gäller motionsyrkanden om forskningssatsningar på mindre, avgränsade områden påpekat att detta inte är en fråga för riksdagen att besluta om. De forskningsfinansierande myndigheterna har till uppgift att utifrån konkurrens mellan forskare och forskargrupper besluta om finansiering av forskning. Det är också möjligt för lärosätena att själva initiera forskning inom dessa forskningsområden inom ramen för sina direkta forskningsanslag. På motsvarande sätt avgör forskningsfinansiärer liksom lärosäten själva om särskild organisation och struktur, t.ex. inrättandet av särskilda centrum, för sina forskningssatsningar. Det är vidare regeringen som beslutar om ansvarsfördelning mellan myndigheter, inklusive om det är någon myndighet som ska ha samordningsansvar för en särskild fråga. I övrigt kan utbildningsutskottet, i likhet med socialutskottet, hänvisa till vad regeringen anger i propositionen om uppgifter och roll för särskilda nätverk och centrum, med deltagande av lärosäten samt andra intressenter. Utbildningsutskottet vill vidare uppmärksamma Svenskt Demenscentrum, som är ett statsbidragsfinansierat nationellt kunskapscentrum för demensfrågor för vilket Socialstyrelsen har i uppdrag att återkommande följa upp verksamheten.

Utskottet finner sammantaget inte någon anledning att föreslå att riksdagen gör något ställningstagande med anledning av det som motionärerna föreslår. Därmed avstyrker utskottet motionerna 2016/17:522 (M), 2016/17:824 (C) yrkande 22, 2016/17:1052 (MP), 2016/17:1461 (M), 2016/17:1987 (V) yrkande 1, 2016/17:2197 (SD) yrkande 1, 2016/17:3392 (KD) yrkande 21, 2016/17:3559 (SD) yrkande 4 och 2016/17:3566 (KD) yrkande 16.

När det gäller frågan om tvärvetenskaplighet i forskningen vill utskottet påpeka att denna fråga redan är reglerad i de statliga forskningsfinansiärernas instruktioner och regleringsbrev. Utskottet vill också uppmärksamma att regeringen i propositionen i ett flertal sammanhang uppmärksammar vikten av tvärvetenskaplighet i forskningen. Med det anförda avstyrker utskottet motion 2016/17:3567 (L) yrkande 20.

Forskningens infrastruktur

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om forsknings- och innovationsmiljöer såsom forskningsinfrastruktur och industriforskningsinstitut.

Jämför reservationerna 62 (M), 63 (SD), 64 (C), 65 (M) och 66 (KD).

Propositionen

Digital infrastruktur

Modern forskning genererar i snabb takt kraftigt ökande datavolymer. Detta har på ett genomgripande sätt förändrat förutsättningarna för hur forskning bedrivs. Utvecklingen mot alltmer datadriven och beräkningsintensiv forskning utifrån stora datamängder (s.k. big data) har lett till att behoven av ändamålsenlig digital infrastruktur för att bearbeta, analysera, lagra och tillgängliggöra data har ökat mycket snabbt. Denna typ av forskningsinfrastruktur benämns ofta som e-infrastruktur.

Sverige har dessutom en särskild utmaning i att säkerställa att stora nationella forskningsinfrastrukturer som t.ex. synkrotronljuskällan MAX IV, Nationellt centrum för livsvetenskaplig forskning (Sci Life Lab) och europeiska spallationskällan European Spallation Source (ESS) kan utnyttjas optimalt. Det finns därför behov av att vidareutveckla den digitala infrastruktur som stöder forskning som bedrivs vid de stora forskningsanläggningarna, för att maximera utbytet av de investeringar som redan gjorts. All digital infrastruktur bör beakta vikten av god informationssäkerhet.

Forskningsinfrastruktur

Världsledande forskning, inom alla vetenskapsområden, kräver i allt högre grad tillgång till avancerad forskningsinfrastruktur för att utföra experiment, göra observationer och analysera insamlade data. Exempel på forskningsinfrastruktur är anläggningar, instrument, kunskapsamlingar och tjänster som syftar till att utnyttjas av forskare eller forskargrupper inom grundforskning eller tillämpad forskning inom alla forskningsområden. Forskningsinfrastrukturer används ofta för att besvara grundläggande forskningsfrågeställningar, och majoriteten av användarna är forskare från universitet och högskolor. Det är dock önskvärt att användningen av befintliga forskningsinfrastrukturer breddas genom att aktörer från näringsliv och offentlig sektor bereds möjlighet att bedriva framstående forskning och utveckling vid anläggningarna.

Fortsatta investeringar i forskningsinfrastruktur är nödvändiga för att Sverige ska behålla sin position som ett framstående forsknings- och innovationsland. Vetenskapsrådet har i uppgift att finansiera forskningsinfrastruktur av nationellt intresse samt svenskt medlemskap i internationella forskningsinfrastrukturer inom alla vetenskapliga discipliner. Vetenskapsrådet inför för närvarande en ny modell för prioritering och finansiering av forskningsinfrastrukturer. I den nya modellen får lärosätena ett större ansvar än tidigare för prioritering, styrning och finansiering. Den förstärkning av anslagen för forskning och utbildning på forskarnivå som regeringen beräknat i budgetpropositionen för 2017 (prop. 2016/17:1) syftar bl.a. till att stärka lärosätenas förutsättningar att göra strategiska prioriteringar och satsningar för forskningsinfrastrukturen på lång sikt. Tillförseln av forskningsmedel de senaste åren har dessutom varit omfattande, särskilt för de äldre universiteten. Regeringen anser därför att lärosätena borde ha förutsättningar att göra sådana prioriteringar och satsningar.

Under perioden 2017–2020 kommer flera stora internationella forskningsinfrastrukturer att färdigställas och uppgraderas. Återkommande utvärderingar och prioriteringar av såväl nya som befintliga svenska åtaganden blir därför viktiga för att hitta en balans mellan svensk medverkan i internationell forskningsinfrastruktur och satsningar på nationell infrastruktur. Storskalig forskningsinfrastruktur byggs också i Sverige, och genom världsunika anläggningar som ESS, MAX IV och Sci Life Lab kommer svenska forskare att ha tillgång till världsledande tekniska resurser och kompetens. Forskning vid dessa och andra anläggningar producerar snabbt växande datamängder, vilket ställer ökade krav på digital infrastruktur för att lagra, analysera och överföra data.

Tillgänglighet

Regeringens målsättning är att Sverige ska få en högre utväxling på de omfattande investeringar som görs i forskningsinfrastruktur, inte bara i form av framstående forskning utan även genom ökad tillväxt, konkurrenskraft, innovation och samhällsnytta. En del i det arbetet innebär att öka tillgängligheten för näringsliv, offentlig sektor och internationella aktörer till nationella forskningsinfrastrukturer, vilket kan ske på flera olika sätt. Det kan t.ex. innebära att användare från näringsliv och offentlig sektor får tillgång till befintliga infrastrukturer i högre grad för att bedriva forskning och utveckling. Ett ökat tillgängliggörande av forskningsinfrastruktur kan även innebära att svenska små och medelstora företag och industri får ökad tillgång till den marknad som finns genom att leverera avancerade tekniska komponenter och tjänster vid uppgradering av befintlig infrastruktur eller vid utveckling och konstruktion av ny infrastruktur.

Verket för innovationssystem (Vinnova) har i enlighet med uppdrag från regeringen (N2013/3281/FIN) etablerat ett näringslivssekretariat för att öka samverkan mellan näringslivet och forskningsaktörer i syfte att öka svenska

företags medverkan i och användning av forskningsinfrastrukturer. Näringslivssekretariatet har även till uppgift att främja svenska företags deltagande i upphandlingar kring internationella infrastrukturer.

De stora nationella forskningsinfrastrukturerna bedriver redan i dag samverkan med bl.a. företag som har en tradition av att samarbeta med lärosäten och ser mervärdet i dessa samarbeten. För andra aktörer, som saknar tradition av att samverka med forskningsutövare, finns dock behov av vägledning och tydliga ingångar till forskningsinfrastrukturerna. Det är därför viktigt att sprida kunskap om de möjligheter till framstående forskning och innovation som ESS, MAX IV och Sci Life Lab erbjuder och att skapa mötesplatser mellan forskningsinfrastrukturerna och potentiellt nya användare. En samordnare kommer att bistå Regeringskansliet i arbetet med skapandet av mötesplatser och en bättre koordinering av de insatser som planeras från de många olika aktörerna i arbetet kring ESS. Vetenskapsrådet har i uppdrag att ansvara för en stödfunktion för Sveriges värdskap för ESS.

Vetenskapsrådet bör också få i uppdrag att, i samråd med Vinnova och andra relevanta aktörer, utlysa medel för att stödja utveckling av tekniskt avancerade metoder, tekniker och komponenter. Syftet med medlen bör vara att främja svenska forskares och svenskt näringslivs medverkan vid utveckling och uppgradering av befintlig forskningsinfrastruktur. Vetenskapsrådet bör vidare utlysa medel som möjliggör för svenska lärosäten att ge vägledning och stöd för externa aktörer i syfte att öka deras deltagande och användande av forskningsinfrastrukturerna.

Konstruktion och drift av forskningsinfrastruktur täcks ofta av bidrag från offentliga och privata forskningsfinansiärer. Det är ofta kostsamt för de universitet och högskolor som är värdar för forskningsinfrastruktur att tillhandahålla de tjänster som behövs för att använda utrustningen. Av detta skäl finns det ett behov av att kunna ta ut avgifter från dem som använder infrastrukturen. På motsvarande sätt finns det ett behov av stöd till de myndigheter och organisationer som är värdar för forskningsinfrastruktur. Regeringen avser att se över frågan.

Industriforskningsinstitut

Industriforskningsinstituterna bedriver behovsmotiverad forskning och utveckling i global samverkan med lärosäten, näringsliv och samhälle inom flera olika områden och branscher. Industriforskningsinstituterna är intermediärer mellan näringsliv och lärosäten. De utgör noder för spetskompetens inom kunskapsområden och bidrar till nyttiggörande och kommersialisering av forskning och utveckling och är en av delarna i regeringens satsning Testbädd Sverige.

Ungefär två tredjedelar av den svenska institutssektorn ingår i dag i RISE-gruppen. Industriforskningsinstituterna inom RISE-gruppen är hel- eller delägda av staten genom RISE Research Institutes of Sweden AB (RISE AB) tillsammans med näringslivet. RISE-gruppen består i dag av de statligt helägda

institutskoncernerna SP Sveriges tekniska forskningsinstitut, Swedish ICT och Innventia samt koncernen Swerea, som samägs med näringslivet. RISE-gruppen fyller en viktig roll i det svenska forsknings- och innovationssystemet, bl.a. genom att sammanföra aktörer från olika sektorer och genom att koordinera komplexa nationella och internationella projekt.

Genom den organisation som RISE AB har sedan den 1 april 2016 ökar förutsättningarna för en effektivare styrning och ett bättre utnyttjande av anslaget. Det nya RISE kommer bättre att kunna bidra till att genomföra prioriterade forskningsområden och initiera branschövergripande och tvärssektoriella projekt. Samverkan mellan stora företag och unga innovativa företag kan skapa stora mervärden för båda parter. Här bedömer regeringen att RISE-gruppen har en särskilt viktig roll att fylla. För att nå ut till små och medelstora företag är det viktigt att RISE-gruppen samarbetar med andra aktörer på lokal, regional och nationell nivå.

Motionerna

Forskningsinfrastruktur

I kommittémotion 2016/17:3568 av Camilla Waltersson Grönvall m.fl. (M) yrkande 14 skriver motionärerna om visionen om Sverige som en s.k. forskningshubb. Det behövs en strategi för hur den svenska forskningsinfrastrukturen ska nyttiggöras och utvecklas. En sådan strategi ska innehålla åtgärder för hur experter ska vilja komma till Sverige och stanna kvar, liksom hur ett bra näringslivsklimat och goda affärsmöjligheter ska erbjudas, menar motionärerna. I yrkande 15 framförs att finansieringen av den forskningsinfrastruktur som är lokaliserad vid lärosäten behöver säkerställas. I yrkande 16 påpekas att det för att optimera användandet av ESS krävs att forskare, tjänsteutvecklare och näringslivet är insatta i de möjligheter till forskning om neutroner som anläggningarna ger. I yrkande 17 anges att Vetenskapsrådet, tillsammans med berörda lärosäten, bör få i uppdrag att göra en konsekvensanalys av vad ett ökat tillgängliggörande av forskningsinfrastruktur skulle innebära. Enligt motionärerna är det viktigt att de investeringar som gjorts i forskningsinfrastruktur gör maximal nytta.

I motion 2016/17:96 av Ewa Thalén Finné (M) begärs ett större statligt engagemang kring etableringen av ESS och MAX IV. Motionären efterfrågar inte bara ett ekonomiskt engagemang utan ett helhetsgrepp i frågor som är ett statligt ansvar.

I kommittémotion 2016/17:3564 av Fredrik Christensson m.fl. (C) yrkande 26 påpekas att infrastruktur i form av bl.a. anläggningar, instrument, kunskapssamlingar och tjänster är av stor betydelse inom alla forskningsområden.

I motion 2016/17:292 av Jan R Andersson (M) föreslås en forsknings- och skolreaktor vid Oskarshamns kärnkraftverk. Även i motion 2016/17:1591 av Jörgen Andersson och Jan R Andersson (båda M) yrkande 1 föreslås detta. Liknande yrkanden återfinns i motionerna 2016/17:737 av Erik Ottoson (M)

yrkande 2, 2016/17:826 av Michael Svensson och 2016/17:1772 av Mattias Bäckström Johansson m.fl. (SD) yrkande 10.

Industriforskningsinstitut

I kommittémotion 2016/17:3568 av Camilla Waltersson Grönvall m.fl. (M) yrkande 30 efterfrågas en förstärkning av institutssektorn genom Research Institute of Sweden (RISE). Motionärerna menar att instituten har en viktig roll i att utveckla de mindre och medelstora företagen.

I motion 2016/17:3566 av Annika Eclund m.fl. (KD) yrkande 19 framförs att regeringen bör få i uppdrag att göra en översyn av samtliga instituts verksamhet när det gäller resultat av insatser, att åstadkomma bättre samverkan med näringslivet och att utveckla formerna för att nå nya målgrupper för verksamheternas inriktningar.

Utskottets ställningstagande

Forskningsinfrastruktur

Utskottet konstaterar att forskningsinfrastruktur är en viktig förutsättning för att stödja forskning och innovation. Utskottet anser också, i likhet med regeringen, att det är viktigt att sträva efter att bredda användningen av befintlig infrastruktur så att aktörer från näringsliv och offentlig sektor därigenom bereds möjlighet att bedriva forskning och utveckling med hjälp av denna.

Utskottet kan konstatera att de båda forskningsanläggningarna European Spallation Source (ESS) och röntgenljuskällan MAX IV förväntas ge stor och långsiktig betydelse för den svenska forskningens och det svenska näringslivets konkurrenskraft. Som värd för anläggningarna har Sverige möjlighet att skapa en världsledande miljö med bas inom materialvetenskap, och anläggningarna kan attrahera såväl enskilda forskare som högteknologiska företag i Sverige och från andra länder. Vetenskapsrådet har i uppdrag att stimulera det svenska deltagandet kring uppbyggnaden och driften av ESS och att få nya användargrupper att utnyttja anläggningen. Utskottet noterar vidare att regeringen anger i propositionen att en samordnare ska bistå Regeringskansliet i arbetet med att utveckla det svenska värdskapet för ESS och att skapa mötesplatser och bättre koordinera de insatser som planeras från olika aktörer.

Enligt utskottet är det viktigt att den forskningsinfrastruktur som finns och som byggs upp används på ett effektivt sätt, och det är därför positivt att regeringen vidtar åtgärder i syfte att ytterligare stärka tillgängligheten för de stora satsningarna på infrastruktur.

Utskottet noterar att Vetenskapsrådet ska stödja lärosätena att i högre grad tillgängliggöra infrastruktur för externa forskare. Utskottet konstaterar också att Verket för innovationssystem (Vinnova) har etablerat ett näringslivssekretariat för att öka samverkan mellan näringslivet och

forskningsaktörer. Enligt utskottet kan dessa åtgärder sammantaget bidra till en effektivare användning av forskningsinfrastrukturen.

Regeringen påtalar i propositionen att det är kostsamt för de universitet och högskolor som är värdar för forskningsinfrastruktur att tillhandahålla de tjänster som behövs för att använda utrustningen. Av detta skäl finns det ett behov av att kunna ta ut avgifter från dem som använder infrastrukturen. På motsvarande sätt finns det ett behov av stöd till de myndigheter och organisationer som är värdar för forskningsinfrastruktur. Utskottet menar att det är positivt att regeringen avser att se över denna fråga.

Med detta anser utskottet att det inte finns behov av att begära ytterligare åtgärder med anledning av yrkandena om forskningsinfrastruktur och avstyrker motionerna 2016/17:96 (M), 2016/17:3564 (C) yrkande 26 och 2016/17:3568 (M) yrkandena 14–17.

Utskottet har tidigare (bet. 2016/17:UbU17) uttalat att det inte ser någon anledning att ställa sig bakom motionsyrkanden om att utreda eller på andra sätt verka för byggandet av en forskningsreaktor i Sverige eller att verka för att Sverige ska bidra till internationell forskning inom området. Mot denna bakgrund avstyrker utskottet motionerna 2016/17:292 (M), 2016/17:737 (M) yrkande 2, 2016/17:826 (M), 2016/17:1591 (M) yrkande 1 och 2016/17:1772 (SD) yrkande 10.

Industriforskningsinstitut

Utskottet noterar att regeringen i propositionen bedömer att den nya organisation som RISE AB har ökar förutsättningarna för en effektivare styrning och ett bättre utnyttjande av anslaget och att det nya RISE bättre kommer att kunna bidra till att genomföra prioriterade forskningsområden och initiera branschövergripande och tvärsektoriella projekt.

Mot bakgrund av detta anser utskottet att det inte finns anledning att ställa sig bakom motionsyrkanden om forskningsinstitutet och avstyrker därmed motionerna 2016/17:3566 (KD) yrkande 19 och 2016/17:3568 (M) yrkande 30.

Innovationer

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om främjande av innovationer liksom i övrigt om stöd och villkor för innovationer.

Jämför reservationerna 67 (M), 68 (C), 69 (L), 70 (KD), 71 (M), 72 (C), 73 (M) och 74 (M).

Propositionen

Samverkansprogram och strategiska innovationsområden

- Regeringen har inrättat fem strategiska samverkansprogram:
- Nästa generations resor och transporter
- Smarta städer
- Cirkulär och biobaserad ekonomi
- Life science (livsvetenskap)
- Uppkopplad industri och nya material.

Den övergripande målsättningen med programmen är att gemensamt samordna innovationsinsatser för att stärka Sveriges konkurrenskraft och samtidigt möta de nämnda samhällsutmaningarna. Inom varje samverkansprogram samlas ett urval av innovationsinsatser för området som är samfinansierade av olika aktörer i samhället.

Strategiska innovationsområden är en insats som pågått sedan 2012 och är ett centralt verktyg för att förverkliga regeringens samverkansprogram. Genom samverkansprogrammen skapas goda förutsättningar för ökad samverkan mellan de strategiska innovationsområdena och för att utveckla insatser för att nå övergripande mål. Detta är ett sätt att kraftsamla forsknings- och innovationsarbetet och förbättra förutsättningarna för att forskningsresultaten kommer till nytta inom de fem nämnda områdena.

Innovationsstöd

Ett väl utvecklat innovationsstödssystem med attraktiva villkor och en effektiv samverkan mellan stora och små innovativa företag, universitet och högskolor och offentlig sektor i övrigt är centralt för att skapa ett innovationsklimat med förmåga till förnyelse och för att möta samhällsutmaningarna. Universitet och högskolor spelar en viktig roll för nyttiggörande av forskningsbaserad kunskap och är därmed en vital del av innovationsstödssystemet. Innovationsstöds-systemet består bl.a. av innovationskontor som finns vid samtliga universitet och holdingbolag som finns knutna till både universitet och högskolor. I anslutning till universitet och högskolor finns även andra funktioner och verksamheter som stöder nyttiggörandet av forskningsbaserad kunskap.

En annan del av innovationsstödssystemet finns utanför universitet och högskolor men är starkt kopplad till dem och ofta i nära geografisk anslutning.

Här ingår bl.a. forskningsparker och inkubatorer som har en viktig roll i de regionala innovationssystemen. Inkubatorer arbetar med att stödja innovatörer och företag i tidiga skeden och att få företagen att växa.

Innovationsstödssystemet skapar förutsättningar för att idéer i tidiga utvecklingskedan kan komma vidare i kommersialiseringsprocessen. Systemet kan även bidra till att ett effektivt flöde av idéer mellan aktörer inom innovationsstödssystemet säkerställs. Små och medelstora företag, i alla delar av landet, behöver också ha en naturlig ingång till universitet och högskolor. För att åstadkomma detta behöver universitet och högskolor fortsättningsvis stärka sin förmåga till samverkan med små och medelstora företag, i både tätbefolkade och glesbefolkade regioner. Regeringen ser positivt på att universitet och högskolor stärker sin roll som samverkanspart till det omgivande samhället och som en aktiv del av innovationsstödssystemet.

Innovationskontor och holdingbolag

Sammantaget finns nu tolv innovationskontor vid femton universitet. Innovationskontoren ska verka för nyttiggörande av forskningsbaserad kunskap och riktar sig till forskare, studenter och andra anställda vid lärosätena. Nyttiggörande av forskningsbaserad kunskap inkluderar bl.a. kommersialisering, sociala innovationer och socialt entreprenörskap, hantering av immateriella rättigheter och samverkan av olika slag. Regeringen anser att universitet och högskolor har en mycket viktig roll i innovationsstödssystemet och att innovationskontorens roll och utveckling bör ses över. Detta inkluderar även deras relation till inkubatorerna för att säkerställa ett effektivt flöde av idéer. Regeringen avser att återkomma i frågan.

Holdingbolagen vid universitet och högskolor är statligt helägda bolag som förvaltas av universitet och högskolor. Holdingbolagen har till syfte att äga, förvalta och sälja aktier i hel- eller delägda bolag vars uppgift är att bedriva forskning och utvecklingsverksamhet (FoU) för kommersiell exploatering. Holdingbolagen har varit av stor vikt för att aktivt kunna kommersialisera forskningsresultat och idéer inom innovationsstödssystemet på ett sätt som bidrar till svenska intressen och säkerställer fortsatt möjlighet att bedriva forskning.

De lärosätesanknutna holdingbolagen verkar i ett mycket tidigt investeringskedje, tidigare än andra statliga finansieringsaktörer. I dessa tidiga skeden är investeringsrisken hög, vilket innebär att det i stort sett saknas privat riskkapital. I holdingbolagens uppdrag så som det är fastställt av riksdagen ligger dock krav på marknadsmässig avkastning. Detta leder till att holdingbolagens uppdrag att investera i mycket tidiga skeden försvåras. Detta och en förändrad struktur för offentlig finansiering för innovation och hållbar tillväxt medför att regeringens bedömning är att inriktningen för de holdingbolag som förvaltas av lärosätena bör ses över. Regeringen avser

därför att återkomma till riksdagen om det finns behov av förslag om ändrad inriktning.

Ett stärkt innovationsstöd bedöms ha stor påverkan på möjligheterna att få fram fler tillväxtprojekt och innovativa företag. Därför bör samarbetet mellan inkubatorer, innovationskontor, holdingbolag och andra relevanta aktörer utvecklas i syfte att ta till vara deras kompetens och kännedom om företag och affärsidéer som är lämpliga för finansiering. I budgetpropositionen för 2017 beräknade regeringen en ökning av anslaget för forskning och utveckling till Vinnova till följd av en satsning på ovanstående angivna ändamål.

Andra stödåtgärder för innovation

När forskare och innovatörer utvecklar sina idéer med hänsyn tagen till befintliga standarder underlättar det marknadstillträde. Att ha standardiseringsperspektivet med sig redan från början i forsknings- och utvecklingsfasen har alltså ofta avgörande betydelse. I budgetpropositionen för 2017 föreslog regeringen en ökning av anslaget för forskning och utveckling till Vinnova till följd av en satsning på standardisering.

För att underlätta deltagandet i internationella samarbeten bör de statliga lärosätena ges möjlighet att verka på den internationella arenan på motsvarande villkor som övriga aktörer. Det är även angeläget att motsvarande möjlighet att engagera sig i olika organisationer finns på nationell nivå. Därför bedömer regeringen att möjligheterna för statliga universitet och högskolor att delta i nationella och internationella samarbeten bör ses över. Regeringen avser att återkomma i frågan.

Sedan 2001 kan utländska arbetstagare som klassificeras som experter, specialister, forskare och andra nyckelpersoner under vissa förutsättningar beviljas skattelättnad, s.k. expertskatt. Den 1 januari 2014 infördes en möjlighet att göra skatteavdrag för forsknings- och utvecklingskostnader, ett forsknings- och utvecklingsavdrag (FoU-avdrag) för att stimulera investeringar i forskning och utveckling. I ett förslag till nationell strategi för ESS som Vetenskapsrådet har tagit fram tas bl.a. upp frågan om förändringar av expertskatten.

För att få en bättre utväxling på immaterialrättsliga frågor som strategiskt instrument och för att stärka konkurrenskraften har Patent- och registreringsverket fått i uppdrag av regeringen att etablera nätverk för erfarenhetsutbyte mellan myndigheter.

Regionala miljöer

En viktig utgångspunkt för arbetet med att stärka de regionala innovationsmiljöerna är regionala utvecklingsstrategier kombinerat med regionala innovationsstrategier, strategier för smart specialisering eller motsvarande. Europeiska struktur- och investeringsfonderna bidrar med betydande medel för att stärka regionala innovationsmiljöer. För att bidra till det samlade arbetet för innovation i hela Sverige anser regeringen att insatser

som redovisas i denna proposition bör samspela med och komplettera regionala insatser såväl som europeiska program för forskning och innovation, program för att främja entreprenörskap, strukturfondsprogrammen, landsbygdsprogrammet och nationella program.

Offentlig upphandling

Målen med den offentliga upphandlingen är att den ska vara effektiv, rättssäker och ta till vara konkurrensen på marknaden samtidigt som innovativa lösningar främjas samt miljöhänsyn och sociala hänsyn beaktas. Regeringen har inrättat Upphandlingsmyndigheten som ska ge stöd till upphandlande myndigheter och enheter för att öka kompetensen om innovationsupphandling. Regeringen har även tagit fram den nationella upphandlingsstrategin. Ett nytt regelverk innehåller ett antal förändringar som syftar till att främja innovationsupphandlingar, bl.a. ett nytt upphandlingsförfarande som särskilt är avsett för långsiktiga samarbeten mellan främst staten och näringslivet, s.k. innovationspartnerskap. Partnerskapet syftar till att utveckla en vara, tjänst eller byggentreprenad som ännu inte finns på marknaden (prop. 2015/16:195, bet. 2016/17:FiU7, rskr. 2016/17:66).

Motionerna

Främjande av innovationer

I kommittémotion 2016/17:3568 av Camilla Waltersson Grönvall m.fl. (M) yrkande 29 förespråkas att innovationsupphandling bör beaktas i högre grad i den offentliga sektorn, i såväl civil som militär sektor. På så sätt kan offentlig verksamhet bidra till kostnadseffektiv och innovativ utveckling, enligt motionärerna.

I kommittémotion 2016/17:3564 av Fredrik Christensson m.fl. (C) yrkande 22 anges att det behöver skapas mekanismer för att stärka incitamenten för vardagsnära innovationer. Ett innovationsfrämjande arbetsklimat kan både bidra till nya affärsidéer och stimulera innovatörer inom verksamheten, menar motionärerna. I yrkande 25 framförs att de kunskapsintensiva tjänsteföretagen behöver få förutsättningar att spela en viktigare roll för svensk forskning och innovation. I yrkande 37 påpekas att digitaliseringen spelar en viktig roll för att utveckla och stärka välfärden i hela landet. Ett innovativt samhällsklimat krävs om Sverige ska kunna konkurrera globalt som kunskapsnation, enligt motionärerna.

I motion 2016/17:1730 av Said Abdu och Lars Tysklind (båda L) yrkande 5 uppmärksammas betydelsen av samverkan på forskarbasis mellan industri och lärosäte, med exempel från Västsverige.

I kommittémotion 2016/17:3566 av Annika Eclund m.fl. (KD) yrkande 17 skrivs om forskares samarbete med utbildningssystemet. Arbete med attityder

om företagande och forskning är viktigt och kan ske genom att elever och forskare kopplas samman genom olika projekt, enligt motionärerna.

I motion 2016/17:930 av Lars Mejern Larsson m.fl. (S) yrkande 1 poängteras vikten av långsiktighet och samverkan över de partipolitiska gränserna för att forskningen ska få stabila förutsättningar att leverera goda resultat. I motion 2016/17:951 av Lars Mejern Larsson m.fl. (S) yrkande 4 påminns om behovet av innovation, forskning och utveckling i hela landet. Motionärerna pekar på den betydelse samverkan mellan lärosäten och näringsliv har i Västsverige.

Villkor för investeringar

I kommittémotion 2016/17:3568 av Camilla Waltersson Grönvall m.fl. (M) yrkande 26 poängterar motionärerna att det är viktigt att Sverige erbjuder internationellt konkurrenskraftiga näringsvillkor för att locka utländsk arbetskraft och forskningsinvesteringar. I yrkande 28 framhålls vikten av att mer behöver göras för att stimulera privata forsknings- och utvecklingsinvesteringar i Sverige.

I kommittémotion 2016/17:3564 av Fredrik Christensson m.fl. (C) yrkande 23 förespråkar motionärerna ett stärkt företags- och forskningsklimat. Förutom särskilda satsningar på FoU och ett bra utbildningssystem är faktorer som skattenivåer och regelverk avgörande för företags investeringsvilja, menar motionärerna.

Innovationskontor och inkubatorer

I kommittémotion 2016/17:3149 av Lars Hjalmered m.fl. (M) yrkande 7 framförs att innovationskontorens uppgift att medverka till kommersialisering av forskningen vid lärosäten bör stärkas. Enligt motionärerna bör därför det s.k. lärarundantaget ses över i syfte att stärka lärosätenas roll att stötta forskare i att nyttiggöra forskningen. I yrkande 8 anges att innovationskontorens uppgift bör tydliggöras i regleringsbrev.

I kommittémotion 2016/17:3568 av Camilla Waltersson m.fl. (M) yrkande 31 framhåller motionärerna att Vinnovas utvärdering av innovationskontoren visar att det är viktigt att stärka kvaliteten och likvärdigheten i dessas verksamhet. I yrkande 32 understryker motionärerna att Vinnovas samarbete med inkubatorer ska leda till att inkubatorernas fulla potential som kommersialiseringsmotorer utnyttjas.

Yttranden från andra utskott

Främjande av innovationer

Trafikutskottet är i sitt yttrande positivt till att regeringen identifierar ökad digitalisering som en av de prioriterade utmaningarna för att uppnå en hållbar utveckling globalt sett liksom en stärkt konkurrenskraft. Utskottet delar också bedömningen att det är avgörande att Sverige står starkt inför de möjligheter

och utmaningar som digitaliseringen erbjuder för världsledande forskning och innovation. Likaså instämmer utskottet i att den snabba digitaliseringen som samhället genomgår öppnar stora möjligheter, samtidigt som det också finns risker som måste beaktas, inte minst när det gäller skyddet av den personliga integriteten liksom nät- och informationssäkerhet.

Trafikutskottet påminner om att regeringen i december 2016 presenterade en ny bredbandsstrategi som handlar om tillgång för alla till bredband, och att regeringen parallellt utformar en digitaliseringsstrategi för att stödja näringslivet och samhällsutvecklingen. Utskottet pekar vidare på att dess arbetsgrupp för forskningsfrågor under förra året tog fram rapporten It-infrastrukturen – i dag och i framtiden (2016/17:RFR1). I rapporten framgår bl.a. att forskningen visar tydliga samband mellan tillgång till bredband och ekonomisk tillväxt liksom att den potentiella nyttan med bredband är mycket stor på lång sikt.

Näringsutskottet uppmärksammar i sitt yttrande den utredning om utveckling av innovations- och entreprenörskapsklimatet som i oktober 2016 lämnade betänkandet *Entreprenörskap i det tjugoförsta århundradet* (SOU 2016:72). I betänkandet presenteras ett antal förslag för att öka möjligheterna att utveckla entreprenörskap och innovation inom flera områden som präglas av samhällsutmaningar. Ett sådant förslag riktar in sig på behovet att göra tydligare nationella prioriteringar för att kunna koncentrera begränsade resurser till områden där Sverige har bäst förutsättningar att lösa problem och utveckla internationell konkurrenskraft. Remisstiden för betänkandet gick ut den 31 januari och beredning av ärendet pågår för närvarande inom Regeringskansliet.

Villkor för investeringar

Näringsutskottet anför att utskottet våren 2016 behandlade regeringens skrivelse om exportstrategin (skr. 2015/16:48). Ett syfte med exportstrategin är att öka Sveriges attraktionskraft för investeringar, och den innehåller ett flertal åtgärder som regeringen avser att vidta för att möta utmaningar för den svenska utrikeshandeln. Business Sweden har vidare fått i uppdrag att utveckla former och genomföra insatser för att inkludera innovativa och tidigt internationaliserade företag vid export- och investeringsfrämjande aktiviteter. I uppdraget ingår även att locka utländska start-up-företag att etablera sig i Sverige.

Bakgrund

Riksdagen har fattat beslut om ett nytt regelverk om upphandling (bet. 2016/17:FiU7) utifrån regeringens förslag (prop. 2015/16:195). Finansutskottet konstaterar i behandlingen av ärendet att regeringen har antagit en nationell upphandlingsstrategi för att skapa förnyelse inom den offentliga sektorn och näringslivet bl.a. för att innovationsupphandling ska bli

en del av de upphandlande myndigheternas verksamhetsutveckling. Upphandlingsmyndigheten tar också fram ett konkret metod- och kompetensstöd för innovationsupphandling.

Utskottets ställningstagande

Utskottet kan konstatera att regeringen har inrättat fem samverkansprogram och att dessa är kopplade till ett antal strategiska innovationsområden. Enligt utskottets mening innebär dessa satsningar och åtgärder en struktur för att kraftsamla forsknings- och innovationsarbetet och ytterst för att möta de samhällsutmaningar som beskrivs i propositionen.

Utskottet instämmer i regeringens bedömning att det krävs samverkan mellan lärosäten, näringsliv och övrig offentlig sektor för att Sverige ska kunna fortsätta vara en stark forsknings- och innovationsnation. Utskottet påminner om att universiteten och högskolorna spelar en viktig roll i arbetet med att nyttiggöra forskningsbaserad kunskap, bl.a. genom de innovationskontor och holdingbolag som finns knutna till lärosäten. Utskottet är också positivt till att lärosätena i ökad utsträckning kan stärka sin roll i detta avseende, även i förhållande till små och medelstora företag runt om i landet. Utskottet anser att det är viktigt att följa verksamheten vid lärosätenas innovationskontor och ser därför med tillfredsställelse att regeringen aviserar att se över kontorens roll och utveckling, inklusive relationen till inkubatorer. Utskottet noterar också att regeringen även aviserar att inriktningen på holdingbolag bör ses över.

När det gäller digitalisering anser utbildningsutskottet, i likhet med trafikutskottet, att det är positivt att regeringen tar upp frågan om digitalisering och de möjligheter och utmaningar som finns förknippade med den snabba utvecklingen på området.

När det gäller yrkanden om förslag att på olika sätt utveckla entreprenörskap och innovation liksom åtgärder som syftar till att förbättra möjligheten till export eller etablering i Sverige vill utbildningsutskottet uppmärksamma den redovisning som näringsutskottet ger om flera pågående aktiviteter med dessa syften.

Utskottet konstaterar att riksdagen nyligen fattat beslut om ett nytt regelverk om upphandling (bet. 2016/17:FiU7) utifrån regeringens förslag (prop. 2015/16:195) samt att regeringen har antagit en nationell upphandlingsstrategi och att Upphandlingsmyndigheten tar fram metod- och kompetensstöd för innovationsupphandling.

Vad gäller frågan om skatteregler kan utskottet notera att regeringen anger i propositionen att denna fråga behandlas i det förslag till nationell strategi för ESS som Vetenskapsrådet tagit fram. Utskottet utgår från att denna aspekt av villkor för att främja utländska forskare och investeringar övervägs av regeringen.

Med hänvisning till beslutade och planerade åtgärder anser utskottet att motionärernas yrkanden är tillgodosedda. Därmed avstyrks motionerna

2016/17:930 (S) yrkande 1, 2016/17:951 (S) yrkande 4, 2016/17:1730 (L) yrkande 5, 2016/17:3149 (M) yrkandena 7–8, 2016/17:3564 (C) yrkandena 22–23, 25 och 37, 2016/17:3566 (KD) yrkande 17 och 2016/17:3568 (M) yrkandena 26, 28, 29, 31–32.

Uppföljning och utvärdering av forskning och innovation

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden som behandlar uppföljning och utvärdering av forskning och innovation.

Jämför reservationerna 75 (M, C, KD), 76 (L), 77 (C), 78 (L) och 79 (KD).

Propositionen

Ett av regeringens övergripande mål med forskningspolitiken är att det ska ske en övergripande kvalitetsförstärkning av forskningen. Som redovisas ovan har regeringen i budgetpropositionen för 2017 bedömt att lärosätenas anslag för forskning och utbildning på forskarnivå bör öka fr.o.m. 2018. Avsikten med de ökade anslagen är att ge universitet och högskolor förbättrade förutsättningar att ta ett långsiktigt ansvar för utvecklingen av forskningen och möjliggöra ett antal förändringar som förväntas leda till ökad kvalitet. Lärosätena får därmed ökade förutsättningar att utveckla t.ex. interna system för utvärdering av forskningens kvalitet, att öka forskningsanknytningen av utbildningar på grundnivå och avancerad nivå och att öka samverkan med det omgivande samhället.

Uppföljning och utvärdering på nationell nivå är viktiga verktyg i regeringens styrning av forskningspolitiken. Regeringen ser ett behov av uppföljning och utvärdering av forskning som bl.a. kan ge underlag för en nationell bild av kvaliteten på svensk forskning och hur den utvecklas i förhållande till regeringens mål. Dessa utvärderingar och uppföljningar bör komplettera varandra och ge en bred och mer heltäckande bild av forskningens kvalitet och bidra till kvalitetsutveckling.

Statliga universitet och högskolor har ett ansvar för att hög kvalitet nås i verksamheten, vilket framgår av högskolelagen (1 kap. 4 §). Det innebär ett ansvar för såväl forskningens förutsättningar och processer som dess resultat. Regeringen ser det som angeläget att detta ansvar tydligt reflekteras vid kvalitetssäkring av högre utbildning och forskning. Förutom att ha utvecklat interna processer för kvalitetssäkring har ett flertal lärosäten under senare år på eget initiativ även anlitat externa och oberoende sakkunniga för att utvärdera forskningens kvalitet. Det har varit ett led i kvalitetsutvecklingen och har även utgjort underlag för strategiska prioriteringar och beslut.

Regeringen anser att sådana utvärderingar fyller en viktig funktion och välkomnar utvecklingen.

Vetenskapsrådet fick 2013 i uppdrag att lämna förslag till en modell för resursfördelning som innefattar sakkunniggranskning av forskningens kvalitet och relevans (U2013/01700/F). Regeringen anser att Vetenskapsrådets förslag till utvärderingssystem är alltför kostsamt och arbetsbetungande för universitet och högskolor i förhållande till det mervärde som utvärderingarna skulle ge.

Som framgår ovan har universitet och högskolor ansvar för att utbildning och forskning är av hög kvalitet, och Universitetskanslersämbetet har i uppgift att ansvara för nationell kvalitetssäkring. Därutöver framgår av förordningen (2009:975) med instruktion för Vetenskapsrådet att rådet ska främja den svenska grundforskningens kvalitet och förnyelse. Vidare framgår att Vetenskapsrådet särskilt ska utvärdera forskning och bedöma forskningen och dess vetenskapliga kvalitet och betydelse. Vetenskapsrådet har även enligt sin instruktion i uppgift att följa utvecklingen av svensk och internationell forskning samt att genomföra forskningspolitiska analyser och ge regeringen råd i forskningspolitiska frågor (2 §). Av förordningen (2007:1431) med instruktion för Forskningsrådet för hälsa, arbetsliv och välfärd respektive förordningen (2009:1024) med instruktion för Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande framgår att råden har i uppgift att utvärdera den forskning som de har fördelat medel till. Forskningsråden har således en viktig roll i att förse regeringen med underlag utifrån sina ansvarsområden.

För att nå regeringens mål om en övergripande kvalitetsförstärkning av forskningen behövs det insatser som är inriktade på både kontroll och på kvalitetsutveckling. Universitetskanslersämbetet är den myndighet som har ansvar för kvalitetssäkring och tillsyn och har ett ansvarsområde som omfattar hela högskolans verksamhet. Mot den bakgrunden avser regeringen att ge Universitetskanslersämbetet i uppgift att även ansvara för kvalitetssäkring av forskning. Granskningarna av forskningsverksamheten bör vara inriktade på både kontroll av resultat och på kvalitetsutveckling. Det är därför viktigt att Universitetskanslersämbetet granskar att kvalitetssäkringsarbetet på lärosätena ger resultat och inte stannar vid granskning av universitetsövergripande dokument och riktlinjer. Även tematiska utvärderingar av frågor med relevans för forskningen, t.ex. jämställdhet inom forskningen, villkor för unga forskare och samverkan med det omgivande samhället kan vara relevanta, liksom uppföljning av regeringens mål och delmål för forskningspolitiken. De tematiska granskningarna kan bidra till viktig kunskap och nationella jämförelser av hur lärosätena arbetar och vilka resultat som har nåtts i en viss fråga. Ett mer sammanhållet system för kvalitetssäkring som inkluderar högskolans hela verksamhet bedöms kunna bidra till en ökad koppling mellan forskning och utbildning, t.ex. genom att hela kunskapsmiljöer granskas samlat. Även risken för att samma verksamhet, t.ex. utbildning på forskarnivå, granskas i flera olika system bedöms minska

om det nationella systemet för kvalitetssäkring av utbildning och forskning är sammanhållet.

För att få en samlad nationell bild av forskningsverksamheten vid universitet och högskolor och kunna bedöma hur målen för forskningspolitiken uppfylls behöver utvärderingar kompletteras med uppföljning och analys. Regeringen har behov av underlag både för den årliga styrningen av universitet och högskolor och för den mer långsiktiga utvecklingen av forskningspolitiken. Det är också viktigt att medborgarna på ett transparent sätt kan följa den statligt finansierade forskningens kvalitet och effekter. Särskilt viktigt blir det att på sikt kunna mäta om målen för tioårsperioden och de förväntningar på ökad kvalitet i forskningen som följer av ökade anslag till forskning och utbildning på forskarnivå uppnås.

Regeringen ser dock ett behov av både ett utvecklingsarbete och en ökad samordning och systematik i de uppföljningar och analyser som berörda myndigheter ansvarar för. Regeringen avser därför att ge dessa myndigheter i uppdrag att utveckla uppföljningen av hur svensk forskning på nationell nivå utvecklas i förhållande till regeringens mål och till utvecklingen i omvärlden. I det arbetet är det centralt att involvera universitet och högskolor för att säkerställa att de uppgifter som behöver inhämtas för uppföljningen blir relevanta och av hög kvalitet.

Motionerna

I kommittémotion 2016/17:3564 av Fredrik Christensson m.fl. (C) yrkande 21 poängteras att regeringen bör ge en snabb reaktion på de rekommendationer som ges efter utvärderingar, t.ex. av de långsiktiga strategiska forsknings- och innovationsområdena.

I kommittémotion 2016/17:3566 av Annika Eclund m.fl. (KD) yrkande 13 vill motionärerna se en översyn av innovationssystemet. Systemet omsätter mycket offentliga medel och det behövs en genomgång av aktörer på alla nivåer för att göra systemet lättillgängligt, begripligt och adekvat, menar motionärerna. I yrkande 14 förespråkas att samhällsnyttan med innovationer utvärderas.

I kommittémotion 2016/17:3567 av Christer Nylander m.fl. (L) yrkande 8 framförs att regeringen bör ge Vetenskapsrådet ett särskilt uppdrag att göra jämförande utvärderingar av olika forskningsområden för att kunna jämföra kvaliteten på svensk forskning med motsvarande forskning i andra tunga forskningsländer. I yrkande 11 förespråkar motionärerna att långsiktig strategiska satsningar på forskning och innovation ska utvärderas systematiskt, avseende kvalitet och effektivitet.

I kommittémotion 2016/17:3568 av Camilla Waltersson Grönvall m.fl. (M) yrkande 9 begärs att en utredning tillsätts med uppdrag att lämna förslag om hur statliga investeringar i forskning, utveckling och innovation kan utvärderas. Enligt motionärerna saknar Sverige ett system för en samlad och oberoende analys av vilka resultat och effekter som statliga investeringar har

inom dessa områden. Samma yrkande framförs i kommittémotion 2016/17:3564 av Fredrik Christensson m.fl. (C) yrkande 6 och i kommittémotion 2016/17:3566 av Annika Eclund m.fl. (KD) yrkande 6.

Yttrande från näringsutskottet

Näringsutskottet instämmer i sitt yrkande i motionärernas uppfattning att det är svårt att ha överblick över innovationssystemet och de många aktörer som finns vad gäller både innovationsfrämjande och forskningsinstitut. Detsamma gäller det faktum att de system och aktörer som finns inte är så väl kända bland de målgrupper som skulle kunna dra nytta av deras verksamheter. Utskottet konstaterar att det nyligen har genomförts flera översyner av statens stöd till innovation och företagande.

Näringsutskottet påpekar att regeringen, i sin skrivelse till riksdagen (skr. 2016/17:79) med anledning av Riksrevisionens granskning av statligt stöd till innovation och företagande, uppger att arbetet med utvärderingar och analysmetoder ska utvecklas. Myndigheten Tillväxtanalys ska få en central roll i att hålla ihop utvecklingsarbetet för att på ett mer ändamålsenligt sätt kunna bidra till mer systematisk och sammanhållen kunskap om företagsstöd. Myndigheten ska även ges ett uppdrag att i samverkan med näringslivsfrämjande myndigheter ta fram förslag till en sammanhållen metodik för att analysera och utvärdera sådana offentliga insatser som är avsedda att leda till strukturomvandling och ekonomisk förnyelse. Näringsutskottet kommer under våren att behandla den ovannämnda skrivelsen.

Näringsutskottet påminner vidare om att Entreprenörskapsutredningen (SOU 2016:72) hade i uppdrag att se över, analysera och lämna förslag på hur det svenska innovations- och företagsfrämjande stödet kan samordnas och effektiviseras för ökat entreprenörskap, stärkt tillväxtförmåga, ökad internationalisering och ökad innovationskapacitet. Utredningen har remissbehandlats och beredning pågår för närvarande i Regeringskansliet.

Utskottets ställningstagande

Utskottet ser med tillfredsställelse att regeringen i propositionen betonar vikten av uppföljning och utvärdering av forskning. Utskottet noterar att regeringen ser ett behov av både ett utvecklingsarbete och en ökad samordning och systematik i det arbetet och att berörda myndigheter därför ska få i uppdrag att utveckla uppföljningen av hur svensk forskning utvecklas i förhållande till målsättningar och omvärlden. Enligt utskottet finns det därmed goda förutsättningar för en utveckling av arbetet med att följa upp och utvärdera forskningen. Utskottet menar att det är av stor vikt att kunna följa utvecklingen av forskningsverksamheten, inte minst utifrån de ökade anslagen till forskning som riksdagen har beslutat om och regeringens nya mål för

forskningspolitiken, och ser därför med förväntan fram emot resultatet av det aviserade utvecklingsarbetet.

När det gäller frågan om bedömningar av arbetet med innovationsstödet i vid bemärkelse är utskottets mening att det även inom detta område finns förutsättningar till utveckling genom de förslag om åtgärder för att förbättra systemet genom utveckling av analys och utvärderingar av innovationsstödsinsatser som regeringen har presenterat i en skrivelse (skr. 2016/17:79) med anledning av Riksrevisionens granskning av statligt stöd till innovation och företagande. Entreprenörskapsutredningen (SOU 2016:72), som har presenterat förslag om effektivisering och samordning av innovationsstödet, bereds dessutom för närvarande i Regeringskansliet. Mot denna bakgrund finner inte utskottet anledning att föreslå att riksdagen begär ytterligare åtgärder i frågan. Därmed avstyrks motionerna 2016/17:3564 (C) yrkandena 6 och 21, 2016/17:3566 (KD) yrkandena 6 och 13–14, 2016/17:3567 (L) yrkandena 8 och 11 samt 2016/17:3568 (M) yrkande 9.

EU:s ramprogram för forskning

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om inriktningen på EU:s forskningsprogram och Sveriges andel av beviljade EU-medel för forskning.

Jämför reservationerna 79 (M), 80 (SD) och 81 (M, C, L, KD).

Bakgrund

EU:s ramprogram för forskning och innovation för perioden 2014–2020, Horisont 2020, som även omfattar Euratom (kärnforskning) och Europeiska institutet för innovation och teknik (EIT), är EU:s åttonde ramprogram. Det är världens största forskningsprogram och den tredje största posten i EU-budgeten med knappt 80 miljarder euro 2014–2020.

Horisont 2020 antogs i ett ordinarie lagstiftningsförfarande i slutet av 2013 och började gälla den 1 januari 2014. Inför kommissionens förslag till det nya åttonde ramprogrammet hade utbildningsutskottet överläggningar med regeringen. Utskottet granskade också kommissionens grönbok om ett ramverk för EU:s forskningsfinansiering och subsidiaritetsprövade förslagen om Horisont 2020. Utskottet hade överläggningar om Horisont 2020 och regeringen redovisade sitt upplägg inför förhandlingarna i EU-nämnden.

Huvudprincipen för tilldelning av medel ur ramprogrammet för forskning och innovation är att i öppna utlysningar och full konkurrens välja ut de projektansökningar som visar mest excellens jämte nytta och genomförandekvalitet. Svenska aktörer har varit framgångsrika i tidigare ramprogram, vilket därför gett ett positivt finansiellt återflöde för Sverige. Under det förra ramprogrammet (FP7, i kraft åren 2007–2013) var Sverige ett

av de tio mest framgångsrika länderna, och svenska organisationer beviljades totalt ca 1,7 miljarder euro under perioden 2007–2013, vilket motsvarar ungefär 4 procent av ramprogrammets fördelade medel. I de första utlysningarna under 2014 och 2015 har beviljandegraden för svenska aktörer varit fortsatt god. Sveriges medverkan till att Horisont 2020 genomförs väl sker framför allt genom arbetet i programkommittéerna och framtagandet av dess tvååriga arbetsprogram. Arbetsprogrammen för perioden 2016 och 2017 beslutades hösten 2015 efter förhandlingar i alla programkommittéer under Horisont 2020, och de sista arbetsprogrammen för perioden 2018–2020 ska beslutas i början av hösten 2017. Representanter för Regeringskansliet och myndigheter ingår i programkommittéerna som leds av kommissionen.

Kommissionen genomför för närvarande en halvtidsutvärdering av nuvarande ramprogram, Horisont 2020, som väntas till sommaren/hösten 2017. Det pågår också en preliminär utvärdering av de gemensamma företagen inom Horisont 2020 i form av ett s.k. öppet samråd där kommissionen har bett berörda parter om synpunkter senast i mars 2017. Kommissionens förslag till nästa fleråriga forskningsramprogram väntas första halvåret 2018.

Vetenskapsrådet har nyligen lämnat sina rekommendationer för EU:s kommande ramprogram till kommissionen och även till Regeringskansliet som ett underlag till det kommande svenska inspelet för nästa ramprogram. Rekommendationerna har tagits fram i en process som involverat Vetenskapsrådets styrelse, ämnesråd, råd, kommittéer samt även forskare och personal på svenska lärosäten genom en enkät. Vetenskapsrådet vill bl.a. att grundforskning ska integreras i ramprogrammets alla delar, att det europeiska forskningsrådet (ERC) ska ha en fortsatt stark roll och att de tre pelarna från Horisont 2020 (excellent forskning, industriellt ledarskap och samhällsutmaningar) ska behållas.

Motionerna

Inriktningen på EU:s forskningsprogram

I kommittémotion 2016/17:3568 av Camilla Waltersson Grönvall m.fl. (M) yrkande 13 anser motionärerna att regeringen ska arbeta fram en handlingsplan för att tidigt kunna påverka kommande ramprogram inom EU. Genom att påverka inriktningen på EU:s forskningsprogram kan man ta hem mer resurser för forskning, innovation och infrastruktur, menar motionärerna.

I kommittémotion 2016/17:2520 av Stefan Jakobsson m.fl. (SD) yrkande 3 anser motionärerna att Sverige ska verka för en förändrad inriktning på forskningen inom EU. Motionärerna menar att det är fel att EU prioriterar regioner där forskning och innovation är som svagast i stället för att omvandla bra kunskapskluster till världsledande. Motionärerna anser att regeringen ska verka för att EU satsar på den bästa forskningen, utvecklingen och innovationen.

Sveriges andel av beviljade EU-medel för forskning

I kommittémotion 2016/17:3568 av Camilla Waltersson Grönvall m.fl. (M) yrkande 3 anser motionärerna att åtgärder bör vidtas för att Sverige ska öka sin andel av beviljade medel från EU:s forsknings- och partnerskapsprogram. Enligt motionärerna visar statistiken att Sveriges andel av beviljade medel har minskat jämfört med EU:s förra forskningsprogram. Ett likalydande yrkande finns även i kommittémotionerna 2016/17:3564 av Fredrik Christensson m.fl. (C) yrkande 5, 2016/17:3567 av Christer Nylander m.fl. (L) yrkande 9 och 2016/17:3566 av Annika Eclund m.fl. (KD) yrkande 5.

Utskottets ställningstagande

Utskottet vill peka på den betydelse som forskningen inom EU har generellt. Utskottet ser att det finns ett samband mellan inriktningen på programmen och den möjlighet man har att få del av EU:s forskningsmedel. Utskottet menar att det är viktigt att tidigt kunna påverka EU:s kommande ramprogram för forskning och innovation och utgår från att regeringen, liksom inför tidigare ramprogram, är aktiv inför nästa programperiod. Liksom inför nuvarande program, Horisont 2020, kommer utskottet att kunna delta i beslutsprocessen och ser därför inte anledning att föreslå någon åtgärd med anledning av motionsyrkandena. Utskottet avstyrker därmed motionerna 2016/17:2520 (SD) yrkande 3, 2016/17:3564 (C) yrkande 5, 2016/17:3566 (KD) yrkande 5, 2016/17:3567 (L) yrkande 9 och 2016/17:3568 (M) yrkandena 3 och 13.

Internationella studenter och forskare

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om bl.a. hinder för internationella studenter och forskare och rekrytering av internationella forskare.

Jämför reservationerna 82 (M, C, L, KD), 83 (M) och 84 (L).

Bakgrund

2014 års ändringar i utlänningslagen

Vissa regler kring permanent uppehållstillstånd i utlänningslagen (2005:716) ändrades den 1 juli 2014 (prop. 2013/14:213, bet. 2013/14:SfU13, rskr. 2013/14:337). Ändringarna innebar bl.a. att en person som under de senaste sju åren har haft uppehållstillstånd i sammanlagt fyra år för studier på forskarnivå kan få permanent uppehållstillstånd. Tidigare beviljades en doktorand uppehållstillstånd för studier, vilket medförde att doktorander inte på samma sätt som arbetskraftsinvandrare kunde kvalificera sig för permanent uppehållstillstånd. Ändringarna innebar också att internationella studenter

som slutfört en högskoleutbildning (för vilken uppehållstillstånd för studier beviljats) kan få uppehållstillstånd även efter studietiden. Upphållstillståndet beviljas för en tid av sex månader. Tidigare behövde internationella studenter som ville ansöka om uppehållstillstånd för arbete i praktiken ha ett arbetserbjudande före studiernas avslutande.

Migrationsverkets handläggningstid

Av Migrationsverkets regleringsbrev för 2017 framgår att myndigheten har i uppdrag att ta fram en handlingsplan för hur handläggning av studerandeärenden och andra tillståndsärenden kan förkortas genom produktivitetsökningar och effektiviseringar. Planen ska innehålla konkreta åtgärder, en tidsplan för när dessa kommer att införas samt åtgärdernas förväntade effekter under innevarande och kommande år. Åtgärderna ska ge effekt under 2017. Planen ska redovisas till Regeringskansliet (Justitiedepartementet) den 29 mars 2017. En bedömning av effekterna av vidtagna åtgärder ska redovisas den 4 oktober 2017.

Utredning om ökad internationalisering av universitet och högskolor

Regeringen tillsatte den 16 februari 2017 en utredning i syfte att öka internationaliseringen av universitet och högskolor (dir. 2017:19). En särskild utredare ska bl.a. se över systemet med anmälning- och studieavgifter, rekrytering och prövning av uppehållstillstånd och lämna ett sammanhängande förslag till ett välfungerande system. I uppdraget ingår att följa Migrationsverkets arbete med handlingsplanen för att förkorta handläggningstiderna för uppehållstillstånd för studier. Uppdraget ska redovisas den 31 oktober 2018. Utredaren ska också föreslå en nationell strategi för internationalisering av universitet och högskolor som behandlar såväl högre utbildning som forskning. Denna del av uppdraget ska redovisas den 31 januari 2018.

Propositionen

Universitet och högskolor bör ta initiativ till att se mobilitet som en prioriterad strategisk fråga och göra insatser för att främja en ökad mobilitet och för att premiera mobilitet vid rekrytering och meritering. Utländska forskare, i synnerhet unga forskare tidigt i karriären, behöver i ökad utsträckning rekryteras till Sverige. Regeringen vill betona vikten av en öppen och transparent rekrytering till alla anställningar liksom till utbildning på forskarnivå.

Motionerna

I kommittémotion 2016/17:3568 av Camilla Waltersson Grönvall m.fl. (M) yrkande 22 anser motionärerna att formella hinder för internationella studenter

och forskare som söker till, och verkar vid, svenska lärosäten eller institut måste avhjälpas. Motionärerna menar att de hinder som finns i dag för inresande studenter och forskare framför allt beror på långa handläggningstider hos svenska myndigheter. Ett likalydande yrkande finns även i kommittémotionerna 2016/17:3564 av Fredrik Christensson m.fl. (C) yrkande 10, 2016/17:3567 av Christer Nylander m.fl. (L) yrkande 15 och 2016/17:3566 av Annika Eclund m.fl. (KD) yrkande 9.

I kommittémotion 2016/17:3568 av Camilla Waltersson Grönvall m.fl. (M) yrkande 27 anser motionärerna att 2014 års ändringar i utlänningslagen (2005:716) bör utvärderas och följas upp. Lagändringarna syftade bl.a. till att underlätta för utländska studenter och forskare att stanna kvar och bedriva verksamhet i Sverige.

I kommittémotion 2016/17:3567 av Christer Nylander m.fl. (L) yrkande 19 anser motionärerna att särskilda medel bör avsättas för att rekrytera utländska framgångsrika yngre forskare tidigt i karriären.

Utskottets ställningstagande

En viktig förutsättning för framgångsrik forskning är internationella kontakter och utbyten. Det internationella samarbetet bidrar till nya perspektiv i forskningen, och större forskningsframsteg är ofta resultatet av samarbeten och utbyten av idéer mellan forskare i olika delar av världen. Utskottet delar därför uppfattningen, som framförs i propositionen och av några motionärer, att utländska forskare, i synnerhet unga forskare tidigt i karriären, behöver rekryteras till Sverige i ökad utsträckning. Utskottet välkomnar också de förbättringar i bestämmelserna om uppehållstillstånd för doktorander och studenter som 2014 års ändringar i utlänningslagen innebar. Utskottet ser fram emot resultaten av den utredning som nyligen tillsatts för att öka internationaliseringen av universitet och högskolor, särskilt översynen av dagens system för bl.a. prövning av uppehållstillstånd. Utskottet noterar också att Migrationsverket har fått i uppdrag att ta fram en handlingsplan för hur handläggningen av tillståndsärenden kan förkortas och att planen ska innehålla konkreta åtgärder som ska ge effekt under 2017.

Mot denna bakgrund avstyrker utskottet motionerna 2016/17:3564 (C) yrkande 10, 2016/17:3566 (KD) yrkande 9, 2016/17:3567 (L) yrkandena 15 och 19 samt 2016/17:3568 (M) yrkandena 22 och 27.

Reservationer

1. Malmö universitet, punkt 2 (SD)

av Stefan Jakobsson (SD) och Robert Stenkvist (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen avslår regeringens förslag till lag om ändring i högskolelagen (1992:1434).

Därmed bifaller riksdagen motion

2016/17:3559 av Stefan Jakobsson och Robert Stenkvist (båda SD) yrkande 1 och

avslår proposition 2016/17:50 punkt 3.

Ställningstagande

Regeringen har beslutat att Malmö högskola ska benämnas Malmö universitet från den 1 januari 2018 och har också i budgetpropositionen för 2017 aviserat att Malmö högskola beräknas tillföras 90 miljoner kronor fr.o.m. 2018 för forskning och utbildning på forskarnivå. Till följd av sitt beslut föreslår regeringen i denna proposition en ändring i högskolelagen (1992:1434) som innebär att den nuvarande benämningen Malmö högskola ska utgå ur bilagan till högskolelagen och att den nya benämningen Malmö universitet ska föras in i bilagan. Vi anser att denna nya benämning inte är rimlig i dagsläget eftersom Lunds universitet finns i närheten av Malmö högskola. En fortsatt samverkan mellan lärosätena vore en bättre lösning. Dessutom är inte forskningen på Malmö högskola av den kvalitet som man kan begära av ett universitet. Riksdagen bör därför avslå regeringens förslag till lag om ändring i högskolelagen (1992:1434).

2. Mål för utbildnings- och forskningspolitiken, punkt 3 (M, C, L, KD)

av Christer Nylander (L), Camilla Waltersson Grönvall (M), Betty Malmberg (M), Michael Svensson (M), Erik Bengtzboe (M), Annika Eclund (KD) och Fredrik Christensson (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 3 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2016/17:3564 av Fredrik Christensson m.fl. (C) yrkandena 1 och 2,

2016/17:3566 av Annika Eclund m.fl. (KD) yrkandena 1 och 2,

2016/17:3567 av Christer Nylander m.fl. (L) yrkandena 1 och 2 samt

2016/17:3568 av Camilla Waltersson Grönvall m.fl. (M) yrkandena 1 och 2 samt

avslår motion

2016/17:3389 av Anna Kinberg Batra m.fl. (M) yrkande 44.

Ställningstagande

Sverige behöver en långsiktigt hållbar strategi för forskning och innovation för att bibehålla en stark position i den internationella konkurrensen. Det kräver tydliga mål som kan följas upp och starkt ledarskap. Det övergripande målet för utbildnings- och forskningspolitiken bör därför vara att Sverige ska vara en framstående kunskapsnation där utbildning, forskning och innovation bedrivs med hög kvalitet och effektivitet samt bidrar till samhällets utveckling och näringslivets konkurrenskraft. Detta mål ska ersätta det nya mål som regeringen presenterar i propositionen.

Målet ska följas upp och utvärderas systematiskt enligt följande mätbara delmål:

- Sveriges offentliga och privata investeringar i FoU ska överstiga EU:s mål.
- Sveriges andel av beviljade medel från EU:s forsknings- och partnerskapsprogram ska vara minst 4,2 procent 2020.
- Svensk forskning och innovation ska fortsätta att vara ledande jämfört med andra europeiska länder mätt som citeringsgenomslag (Thomson Reuters) och samlat innovationsindex (European Innovation Scoreboard).
- Jämställdheten ska öka såväl inom grundutbildningar som bland meriteringsanställningar.
- En bredare användning och utveckling av etablerad svensk forskningsinfrastruktur såsom Sci Life Lab, ESS och MAX IV ska stimuleras.
- Mobiliteten bland svenska forskare ska öka såväl mellan lärosäten som mellan lärosäten och näringsliv samt offentliga verksamheter.
- Fördelningen av resurser från forskningsfinansiärerna ska ske effektivt.

Delmålen ska ingå i regeringens resultatredovisning för berörda utgiftsområden

Regeringen bör vidta lämpliga åtgärder enligt vad som anförts ovan.

3. Ett reformerat resurstilldelningssystem, punkt 4 (M, SD)

av Camilla Waltersson Grönvall (M), Betty Malmberg (M), Stefan Jakobsson (SD), Michael Svensson (M), Erik Bengtzboe (M) och Robert Stenkvist (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 4 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2016/17:3048 av Camilla Waltersson Grönvall m.fl. (M) yrkande 9 och

2016/17:3389 av Anna Kinberg Batra m.fl. (M) yrkande 42.

Ställningstagande

Universitetskanslersämbetet (UKÄ) har haft i uppdrag att följa upp vilka effekter Alliansens kvalitetsförstärkning av utbildningar inom humaniora och samhällsvetenskap har haft på kvaliteten i utbildningarna, och resultaten är dessvärre nedslående. UKÄ finner att de stora resursförstärkningar som gjordes av alliansregeringen endast lyckades kompensera för tidigare massutbyggnad av studieplatser. UKÄ anser därför att det nuvarande resurstilldelningssystemet bör ses över. Vi håller med om detta och anser att en utredning bör tillsättas för att se över resurstilldelningssystemet ur kvalitets- och effektivitetssynpunkt, inte bara inom det humanistisk-samhällsvetenskapliga området utan för hela högskolan.

Att satsa på en högskoleutbildning innebär att man förväntar sig ett jobb efter avslutade studier. Därför är det viktigt att de utbildningar som ges håller hög kvalitet men också att de har en stark koppling till den arbetsmarknad som väntar. Man ska utbildas till jobb och inte till arbetslöshet. Vi anser därför att högskolans resurstilldelningssystem bör reformeras, och möjligheten att inkludera en starkare koppling också till etablering på arbetsmarknaden bör ses över.

Regeringen bör vidta lämpliga åtgärder enligt vad som anförts ovan.

4. Utredning om högskolans resurstilldelningssystem m.m., punkt 5 (SD)

av Stefan Jakobsson (SD) och Robert Stenkvist (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 5 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2016/17:831 av Stefan Jakobsson m.fl. (SD) yrkandena 3 och 4 samt avslår motionerna

2016/17:930 av Lars Mejern Larsson m.fl. (S) yrkande 2,

2016/17:1123 av Lars-Axel Nordell (KD) yrkandena 1 och 2,

2016/17:3038 av Fredrik Christensson m.fl. (C) yrkandena 1 och 17,

2016/17:3105 av Helena Lindahl och Per Lodenius (båda C),

2016/17:3392 av Penilla Gunther m.fl. (KD) yrkande 13,

2016/17:3559 av Stefan Jakobsson och Robert Stenkvist (båda SD) yrkande 5,

2016/17:3561 av Linda Snecker m.fl. (V) yrkandena 3 och 5,

2016/17:3564 av Fredrik Christensson m.fl. (C) yrkandena 15 och 18 samt

2016/17:3567 av Christer Nylander m.fl. (L) yrkandena 7 och 16.

Ställningstagande

Dagens finansieringssystem för högskolan premierar i hög grad kvantitet, dvs. så många studenter som möjligt, i stället för kvalitet i utbildningarna. Vi vill att finansieringssystemet reformeras så att kvalitet premieras mer. Regeringen bör därför utreda hur ett finansieringssystem för högskolan kan bli mer kvalitetsdrivande. Utredningen bör överväga en modell där varje lärosäte får ett utbildningsanslag för ett visst antal studenter på olika linjer och därutöver en peng för varje examen och en peng när studenten fått en anställning. En del av ersättningen till lärosätet bör alltså betalas ut först när studenten fått en anställning. Ett problem som uppmärksammats är nämligen anställningsbarheten efter avslutad utbildning. Alla utbildningar leder inte till relevanta arbeten efter examen. Många studenter väljer utbildning enbart efter eget intresse. Det finns dock också ett samhällsintresse av att utbildningarna ska vara meningsfulla. Studenternas eget intresse och samhällsintresset måste balansera varandra.

Regeringen bör vidta lämpliga åtgärder enligt vad som anförs ovan.

5. Utredning om högskolans resurstilldelningssystem m.m., punkt 5 (C)

av Fredrik Christensson (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 5 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2016/17:3038 av Fredrik Christensson m.fl. (C) yrkandena 1 och 17 samt

2016/17:3564 av Fredrik Christensson m.fl. (C) yrkandena 15 och 18 samt avslår motionerna
2016/17:831 av Stefan Jakobsson m.fl. (SD) yrkandena 3 och 4,
2016/17:930 av Lars Mejern Larsson m.fl. (S) yrkande 2,
2016/17:1123 av Lars-Axel Nordell (KD) yrkandena 1 och 2,
2016/17:3105 av Helena Lindahl och Per Lodenius (båda C),
2016/17:3392 av Penilla Gunther m.fl. (KD) yrkande 13,
2016/17:3559 av Stefan Jakobsson och Robert Stenkvist (båda SD) yrkande 5,
2016/17:3561 av Linda Snecker m.fl. (V) yrkandena 3 och 5 samt
2016/17:3567 av Christer Nylander m.fl. (L) yrkandena 7 och 16.

Ställningstagande

Jag vill ha ett resursfördelningssystem där kvalitet, arbetslivsanknytning och regional samverkan premieras. Den högre utbildningen behöver vara nära kopplad till arbetsmarknaden med exempelvis praktik, samverkansprojekt och arbetsgivares delaktighet i utbildningens utformning.

Det finns även ett behov av en större översyn av resurstilldelningssystemet, vilket varit mer eller mindre orört sedan det infördes. Exempelvis behöver resursfördelningen per område ses över för att skapa en bättre och jämnare kvalitet på landets alla utbildningar. Jag vill också att det införs mer lärarledd undervisning. Enligt TCO har endast hälften av studenterna i dag lärarledd undervisning i mer än nio timmar per vecka. För ökad kvalitet krävs även ett ökat fokus på återkoppling till studenterna.

Resursfördelningssystemet borde också kunna vara en del i att belöna relevanta sommarkurser, t.ex. genom att fördjupningskurser premieras. Studenterna skulle därmed kunna avsluta sina studier tidigare och komma i arbete snabbare.

För att stärka kvaliteten i den högre utbildningen bör regeringen tillsätta en utredning som ska se över resursfördelningssystemet för högskolan enligt vad som anförts ovan.

6. Utredning om högskolans resurstilldelningssystem m.m., punkt 5 (V)

av Daniel Riazat (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 5 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2016/17:3561 av Linda Snecker m.fl. (V) yrkandena 3 och 5 samt
avslår motionerna

2016/17:831 av Stefan Jakobsson m.fl. (SD) yrkandena 3 och 4,
2016/17:930 av Lars Mejern Larsson m.fl. (S) yrkande 2,
2016/17:1123 av Lars-Axel Nordell (KD) yrkandena 1 och 2,
2016/17:3038 av Fredrik Christensson m.fl. (C) yrkandena 1 och 17,
2016/17:3105 av Helena Lindahl och Per Lodenius (båda C),
2016/17:3392 av Penilla Gunther m.fl. (KD) yrkande 13,
2016/17:3559 av Stefan Jakobsson och Robert Stenkvist (båda SD) yrkande 5,
2016/17:3564 av Fredrik Christensson m.fl. (C) yrkandena 15 och 18 samt
2016/17:3567 av Christer Nylander m.fl. (L) yrkandena 7 och 16.

Ställningstagande

I Statskontorets rapport Forskningsanslagen ur ett jämställdhetsperspektiv (2014) framkommer att inte bara de strategiska forskningsmedlen utan även basanslagen för forskning är ojämnt fördelade. Statskontoret konstaterar även att det i de flesta fall saknas ett medvetet arbete för att förändra situationen. Universitet och högskolor måste komma till rätta med den snedfördelade anslagstilldelningen. Forskning kan inte längre vara en mansdominerad värld. Regeringen föreslår i sin proposition ett antal viktiga åtgärder. Jag vill dock skärpa dessa ytterligare. Regeringen bör införa en jämställdhetsbonus i lärosätenas basanslag för att främja en jämnare könsfördelning inom forskningen och akademien.

Kritiken mot den modell för hyressättning som Akademiska Hus använder har varit stor. Lärare och forskare menar att den höga hyressättningen påverkar undervisningen och forskningen eftersom medel går till hyra i stället för till ökad kvalitet. Jag menar att det inte är rimligt att hyran till Akademiska Hus utgör en så stor del av lärosätenas kostnader som i dag. Regeringen bör därför utreda hur man kan uppnå minskade hyreskostnader för universitet och högskolor som hyr av Akademiska Hus i syfte att frigöra en större andel av lärosätenas budget till forskning.

Regeringen bör vidta lämpliga åtgärder enligt vad som anförts ovan.

7. Utredning om högskolans resurstilldelningssystem m.m., punkt 5 (L)

av Christer Nylander (L).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 5 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförts i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2016/17:3567 av Christer Nylander m.fl. (L) yrkandena 7 och 16 samt
avslår motionerna

2016/17:831 av Stefan Jakobsson m.fl. (SD) yrkandena 3 och 4,
 2016/17:930 av Lars Mejern Larsson m.fl. (S) yrkande 2,
 2016/17:1123 av Lars-Axel Nordell (KD) yrkandena 1 och 2,
 2016/17:3038 av Fredrik Christensson m.fl. (C) yrkandena 1 och 17,
 2016/17:3105 av Helena Lindahl och Per Lodenius (båda C),
 2016/17:3392 av Penilla Gunther m.fl. (KD) yrkande 13,
 2016/17:3559 av Stefan Jakobsson och Robert Stenkvist (båda SD) yrkande 5,
 2016/17:3561 av Linda Snecker m.fl. (V) yrkandena 3 och 5 samt
 2016/17:3564 av Fredrik Christensson m.fl. (C) yrkandena 15 och 18.

Ställningstagande

Jag välkomnar den översyn av resurstilldelningssystemet för grundutbildning, forskarutbildning och forskning som regeringen har aviserat ska påbörjas 2017. Min uppfattning är att den utredning som ska tillsättas också bör få i uppdrag att utreda frågan huruvida anslag till grundutbildning, forskarutbildning och forskning framdeles kan tilldelas lärosätena samlat. Regeringen bör därför låta utreda ett system där lärosätena tilldelas resurser för utbildning och forskning i ett samlat anslag.

Om resurstilldelningssystemet är tillräckligt skarpt och tydligt premierar kvalitet kommer det att leda till en önskvärd ökad specialisering av lärosätenas verksamhet som med fördel kan förstärkas med en tydligare myndighetsdialog. En tydligare myndighetsdialog får dock inte innebära att politiken ska bestämma vilken specialisering de olika lärosätena väljer. Regeringen bör koppla en ökad specialisering till resurstilldelningssystemet.

Regeringen bör vidta lämpliga åtgärder enligt vad som anförts ovan.

8. Utredning om högskolans resurstilldelningssystem m.m., punkt 5 (KD)

av Annika Eclund (KD).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 5 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförts i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2016/17:3392 av Penilla Gunther m.fl. (KD) yrkande 13 och avslår motionerna

2016/17:831 av Stefan Jakobsson m.fl. (SD) yrkandena 3 och 4,
 2016/17:930 av Lars Mejern Larsson m.fl. (S) yrkande 2,
 2016/17:1123 av Lars-Axel Nordell (KD) yrkandena 1 och 2,
 2016/17:3038 av Fredrik Christensson m.fl. (C) yrkandena 1 och 17,
 2016/17:3105 av Helena Lindahl och Per Lodenius (båda C),

2016/17:3559 av Stefan Jakobsson och Robert Stenkvist (båda SD) yrkande 5,
2016/17:3561 av Linda Snecker m.fl. (V) yrkandena 3 och 5,
2016/17:3564 av Fredrik Christensson m.fl. (C) yrkandena 15 och 18 samt
2016/17:3567 av Christer Nylander m.fl. (L) yrkandena 7 och 16.

Ställningstagande

Det är ett starkt incitament att koppla prestation till resurstilldelning. Det är därför viktigt att högskolans resurstilldelningssystem belönar både vetenskaplig kvalitet och kvalitet i samverkan och nyttiggörande.

Regeringen bör vidta lämpliga åtgärder enligt vad som anförts ovan.

9. Omfördelning av resurser, punkt 6 (M, C, L, KD)

av Christer Nylander (L), Camilla Waltersson Grönvall (M), Betty Malmberg (M), Michael Svensson (M), Erik Bengtzboe (M), Annika Eclund (KD) och Fredrik Christensson (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 6 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anføres i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2016/17:3564 av Fredrik Christensson m.fl. (C) yrkande 3,

2016/17:3566 av Annika Eclund m.fl. (KD) yrkande 3,

2016/17:3567 av Christer Nylander m.fl. (L) yrkande 3 och

2016/17:3568 av Camilla Waltersson Grönvall m.fl. (M) yrkande 7.

Ställningstagande

För att premiera vetenskaplig kvalitet införde alliansregeringen en modell där 20 procent av nya resurser omfördelades mellan lärosätena baserat på indikatorerna externa anslag för forskning samt publiceringar och citeringar.

För att stimulera ökat nyttiggörande av forskningen fick Vetenskapsrådet och Verket för innovationssystem (Vinnova) i uppgift att utarbeta modeller för hur framtida resurser också skulle kunna fördelas baserat på lärosätenas samverkan med det omgivande samhället. Vetenskapsrådets modell har remissbehandlats medan Vinnovas modell slutredovisades i december 2016.

För oss är det viktigt att den modell som införs är transparent och enkel att använda samt stimulerar och premierar vetenskaplig kvalitet, resultat i form av forskningsgenombrott och samverkan med det omgivande samhället. Vi har ännu inte tagit ställning till vilken modell som vi förordar och exakt vad vi anser ska ligga till grund för prestationen och omfördelningen av resurser till basanslagen.

Vi anser dock att principen bakom den resursfördelningsmodell som alliansregeringen använde är bra samt att systemet med omfördelning ska finnas kvar och att modellen bör föreskriva att 25 procent av nya medel ska omfördelas baserat på väl kända indikatorer. Vi anser också att alla lärosäten vid omfördelningen ska konkurrera i samma grupp, inklusive Chalmers tekniska högskola och Högskolan i Jönköping.

Regeringen bör vidta lämpliga åtgärder enligt vad som anförts ovan.

10. Redovisning av principer för resursfördelning, punkt 7 (M, C, L, KD)

av Christer Nylander (L), Camilla Waltersson Grönvall (M), Betty Malmberg (M), Michael Svensson (M), Erik Bengtzboe (M), Annika Eclund (KD) och Fredrik Christensson (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 7 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2016/17:3564 av Fredrik Christensson m.fl. (C) yrkande 4,

2016/17:3566 av Annika Eclund m.fl. (KD) yrkande 4,

2016/17:3567 av Christer Nylander m.fl. (L) yrkande 6 och

2016/17:3568 av Camilla Waltersson Grönvall m.fl. (M) yrkande 8.

Ställningstagande

I propositionen presenterar regeringen inte någon färdig modell för fördelning av framtida forskningsmedel. Regeringen definierar inte heller indikatorn samverkan, men vill däremot ge denna indikator samma viktning som de nu gällande indikatorerna: externa anslag samt citeringar och publiceringar. Regeringen behöver tydliggöra hur den avser att definiera samverkan och varför denna indikator ska tillskrivas samma vikt som övriga indikatorer. Samverkan får inte ske på bekostnad av vetenskaplig och konstnärlig kvalitet och excellens. Tidigare förändringar av resursfördelningen till lärosäten har aviserats i forskningspropositionen. Regeringen underlåter att ge besked om hur resurser ska fördelas under 2018 och 2019. Det är allvarligt.

Regeringen bör återkomma till riksdagen i god tid före nästa beslut och redovisa principerna för resursfördelningen.

11. Beslut om principer för resursfördelning, punkt 8 (L)

av Christer Nylander (L).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 8 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2016/17:3567 av Christer Nylander m.fl. (L) yrkande 4.

Ställningstagande

Jag anser att resursfördelningssystemets utformning är en mycket viktig fråga vars principer måste få diskuteras grundligt, även om de bara kommer att få gälla en begränsad period. Jag förutsätter därför att riksdagen kommer att ges möjlighet att besluta i frågan innan definitivt beslut fattas.

Regeringen bör vidta lämpliga åtgärder enligt vad som anförts ovan.

12. Benämningen universitet, punkt 9 (M, SD, C, KD)

av Camilla Waltersson Grönvall (M), Betty Malmberg (M), Stefan Jakobsson (SD), Michael Svensson (M), Erik Bengtzboe (M), Robert Stenkvist (SD), Annika Eclund (KD) och Fredrik Christensson (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 9 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna
2016/17:3564 av Fredrik Christensson m.fl. (C) yrkande 17,
2016/17:3566 av Annika Eclund m.fl. (KD) yrkande 18 och
2016/17:3568 av Camilla Waltersson Grönvall m.fl. (M) yrkande 10 och
avslår motionerna
2016/17:894 av Hans Ekström m.fl. (S) och
2016/17:1669 av Ingela Nylund Watz m.fl. (S).

Ställningstagande

Det är viktigt att möjligheterna för dagens högskolor att få universitetsstatus klargörs. För att undvika godtycklighet ska det finnas fastställda kriterier för vad som gäller för att ett lärosäte ska få benämnas universitet. Regeringen bör därför återkomma till riksdagen med förslag på sådana kriterier.

13. Villkoren för doktorander, punkt 10 (C)

av Fredrik Christensson (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 10 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2016/17:3564 av Fredrik Christensson m.fl. (C) yrkande 19 och
avslår motionerna
2016/17:2961 av Linda Snecker m.fl. (V) yrkande 6 och
2016/17:3561 av Linda Snecker m.fl. (V) yrkande 4.

Ställningstagande

Det är viktigt med bra villkor för att kunna locka de främsta studenterna till en forskarkarriär. Jag kan dock konstatera att avskaffandet av utbildningsbidrag för doktorander, som regeringen aviserar i propositionen, och eventuella begränsningar av stipendier för forskarutbildning, som regeringen öppnar för i propositionen, leder till att doktorander i Sverige kan bli dyra i en internationell jämförelse. Det riskerar i sin tur att leda till färre doktorander. Externt finansierade stipendier som ger resurser till svenska lärosäten och utbildningar bör uppmuntras. Det är förstås motiverat att förbättra doktorandernas villkor. Men om kostnaderna för att utbilda doktorer höjs kraftigt riskerar antalet nya doktorer att minska, något som på sikt riskerar att försämra svensk konkurrenskraft. Regeringen bör ta det i beaktande vad gäller kommande förslag om stipendier till doktorander.

14. Villkoren för doktorander, punkt 10 (V)

av Daniel Riazat (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 10 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna
2016/17:2961 av Linda Snecker m.fl. (V) yrkande 6 och
2016/17:3561 av Linda Snecker m.fl. (V) yrkande 4 och
avslår motion
2016/17:3564 av Fredrik Christensson m.fl. (C) yrkande 19.

Ställningstagande

Osäkra anställningsförhållanden är ett stort problem på den svenska arbetsmarknaden, och problemet är särskilt stort inom högskolesektorn. Av

den senaste årsrapporten från Universitetskanslersämbetet (UKÄ) framgår exempelvis att 31 procent av den forskande och undervisande personalen inom högskolan har en tidsbegränsad anställning. För att öka anställningstryggheten för doktorander bör det därför sättas en övre tidsgräns för hur länge någon kan vara tidsbegränsat anställd hos samma arbetsgivare innan anställningen övergår i en reguljär tillsvidareanställning motsvarande vad som regleras i LAS (lagen [1982:80] om anställningsskydd). Den övre tidsgränsen bör sättas till maximalt 24 månader under de senaste fem åren. Regeringen bör vidta åtgärder för en ändring i högskoleförordningen (1993:100) med denna innebörd.

Regeringen har låtit utreda hur tryggheten för forskare kan förbättras. Den s.k. Forskarkarriärutredningen (SOU 2016:29) har här kommit med flera intressanta förslag. Stipendiefinansiering under forskarutbildningen innebär en rad nackdelar. Jag anser, i likhet med Forskarkarriärutredningen, att stipendiefinansiering på sikt bör avskaffas som tillåten finansiering under forskarutbildning. Utredningen har dock även kommit med en rad förslag för att skärpa reglerna för stipendiefinansiering: en tidsgräns för när doktoranderna i stället ska anställas, ett lägsta belopp för stipendiernas nivå samt förbättrade villkor vid sjukdom eller föräldraledighet genom Kammarkollegiets försäkring. Regeringen bör gå vidare med Forskarkarriärutredningens förslag om bättre villkor för doktorander med stipendier.

Regeringen bör vidta lämpliga åtgärder enligt vad som anförts ovan.

15. Meriteringsanställningar i högskolan, punkt 11 (M, C, L, KD)

av Christer Nylander (L), Camilla Waltersson Grönvall (M), Betty Malmberg (M), Michael Svensson (M), Erik Bengtzboe (M), Annika Eclund (KD) och Fredrik Christensson (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 11 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförts i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2016/17:3564 av Fredrik Christensson m.fl. (C) yrkandena 7 och 9,

2016/17:3566 av Annika Eclund m.fl. (KD) yrkandena 7 och 8,

2016/17:3567 av Christer Nylander m.fl. (L) yrkandena 12 och 14 samt

2016/17:3568 av Camilla Waltersson Grönvall m.fl. (M) yrkandena 18 och 20.

Ställningstagande

Den s.k. autonomireformen gav universitet och högskolor frihet att utforma sin interna organisation på det sätt som passar varje lärosäte. Det finns dock en otydlighet och en osäkerhet beträffande vissa meriteringsanställningar i högskolan. Det krävs därför en tydligare struktur. Sverige saknar ett sammanhållet system för meritering av unga forskare tidigt i karriären. Detta innebär osäkra anställningsförhållanden, och det finns en stor risk att framstående forskare lämnar den akademiska banan för en annan karriär.

Regeringen bör se över högskoleförordningen (1993:100) så att alla meriteringsanställningar kan ge rätt till prövning för tillsvidareanställning. En sådan prövning bör göras mot i förväg uppställda krav. Regeringen bör också överväga ett enhetligt system för meriteringsanställningar vid svenska lärosäten.

16. Meritering för meriteringsanställning, punkt 12 (M, C, L)

av Christer Nylander (L), Camilla Waltersson Grönvall (M), Betty Malmberg (M), Michael Svensson (M), Erik Bengtzboe (M) och Fredrik Christensson (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 12 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2016/17:3564 av Fredrik Christensson m.fl. (C) yrkande 8,

2016/17:3567 av Christer Nylander m.fl. (L) yrkande 13 och

2016/17:3568 av Camilla Waltersson Grönvall m.fl. (M) yrkande 19.

Ställningstagande

Man ska kunna meritera sig både vetenskapligt och pedagogiskt för fortsatt karriär inom högskolan. Även mobilitet bör vara meriterande.

Regeringen bör vidta lämpliga åtgärder enligt vad som anförts ovan.

17. Karriärvägar och meritering i högskolan, punkt 13 (C)

av Fredrik Christensson (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 13 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna
2016/17:3038 av Fredrik Christensson m.fl. (C) yrkandena 2, 3 och 10 samt
2016/17:3564 av Fredrik Christensson m.fl. (C) yrkande 24 och
avslår motion
2016/17:970 av Hanna Westerén m.fl. (S).

Ställningstagande

I dag försvinner många färdiga doktorander från akademien eftersom det finns få anställningar. Att söka externa anslag blir för vissa ett heltidsjobb. Akademien behöver därför ett mer transparent och tydligt karriärsystem. Det kan skapa trygghet och incitament för forskare och lärare att fortsätta sin karriär inom akademien. En större säkerhet kring anställningen skulle även kunna locka fler internationella forskare till de svenska universiteten. Det bör också göras större satsningar på tydliga karriärvägar för unga forskare.

Forskning och näringsliv bör i större utsträckning integreras och bli mer verklighetsnära. I USA har man under de senaste 40 åren analyserat de 100 viktigaste innovationerna varje år. Akademien står för endast 6 procent av de viktigaste innovationerna. En allt viktigare källa till innovationer är små forskningsintensiva företag samt enskilda uppfinnare och företagare. Det ska därför vara lättare och mer förtjänstfullt att gå från forskningsvärlden till näringslivet och vice versa. Det bör även vara meriterande för forskare och professorer att ha varit verksamma i näringslivet. Vidare ska det vara upp till lärosätena själva att bestämma hur icke-akademiska meriter ska jämföras med akademiska meriter vid exempelvis anställningar på högskolor och universitet. Professionen vet bäst vilken kompetens de efterfrågar.

Enligt myndigheten Tillväxtanalys är samverkan mellan näringsliv och akademien bland de viktigaste insatserna som staten kan bidra med för att de internationella koncernernas satsningar på FoU-verksamhet i Sverige ska öka eller bibehållas. Bristen på rörlighet mellan akademi och näringsliv och på geografisk mobilitet ses av svenska storföretag som en stor svaghet för Sverige, och bristen på näringslivserfarenhet hos många seniora forskare försvårar möjligheterna för ett givande samarbete mellan akademi och näringsliv. Det behövs därför starkare incitament för ökad mobilitet. Exempelvis kan rörlighet och erfarenhet av samverkan påverka lärosätenas meriteringssystem och fördelning av forskningsmedel. Även Entreprenörskapsutredningen (SOU 2016:72) kom fram till liknande slutsatser. Jag välkomnar den utredningens förslag och beklagar att de inte tydligare finns med i regeringens forskningsproposition.

Regeringen bör vidta lämpliga åtgärder enligt vad som anförts ovan.

18. Lärosätenas autonomi, punkt 14 (C)

av Fredrik Christensson (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 14 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2016/17:3038 av Fredrik Christensson m.fl. (C) yrkande 6 och

2016/17:3564 av Fredrik Christensson m.fl. (C) yrkande 14 och avslår motion

2016/17:3566 av Annika Eclund m.fl. (KD) yrkande 12.

Ställningstagande

Jag vill att högskolor och universitet ska bli mer autonoma. Jag vill därför flytta makt från politiken till professionen. Det är professionen som bäst känner till verksamheten och vad den behöver för att utvecklas. Politiska regleringar ska begränsas till frågor där staten har ett tydligt intresse av att styra. Det gäller t.ex. uppföljning av resultat och kvalitetsgranskning, ansvarsutkrävande samt rättssäkerhet för studenter. För att stärka lärosätenas autonomi är det också viktigt att ge lärosätena bättre förutsättningar att själva bestämma över sina resurser.

Regeringen bör vidta lämpliga åtgärder enligt vad som anförts ovan.

19. Lärosätenas autonomi, punkt 14 (KD)

av Annika Eclund (KD).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 14 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2016/17:3566 av Annika Eclund m.fl. (KD) yrkande 12 och avslår motionerna

2016/17:3038 av Fredrik Christensson m.fl. (C) yrkande 6 och

2016/17:3564 av Fredrik Christensson m.fl. (C) yrkande 14.

Ställningstagande

Akademins autonomi ska värnas. Forskning kräver integritet och möjlighet att tänka nytt likaväl som fritt och stundtals obekvämt.

Regeringen bör vidta lämpliga åtgärder enligt vad som anförts ovan.

20. Lärosätenas ledning, punkt 15 (M)

av Camilla Waltersson Grönvall (M), Betty Malmberg (M), Michael Svensson (M) och Erik Bengtzboe (M).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 15 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2016/17:3048 av Camilla Waltersson Grönvall m.fl. (M) yrkandena 1 och 2 samt

2016/17:3568 av Camilla Waltersson Grönvall m.fl. (M) yrkande 4.

Ställningstagande

Sveriges universitet och högskolor har en viktig roll att spela som samhällets kritiska och självreflekterande spegel, men också som motor i den kunskapsdrivna tillväxten. I en globaliserad och föränderlig värld ställs stora krav på ett strategiskt ledarskap. Det gäller också för universitet och högskolor. Det finns flera studier som visar att ett välfungerande och akademiskt ledarskap har stor betydelse för den vetenskapliga kvaliteten i utbildning och forskning.

Det är också av vikt att styrelser vid universitet och högskolor har den kompetens som krävs för att svenska lärosäten ska kunna hålla en internationellt sett hög kvalitet. Kompetens och sammansättning spelar stor roll för hur en styrelse fungerar. IVA (Kungl. Ingenjörsvetenskapsakademien) har presenterat en rapport inom ramen för projektet Utsiktsplats forskning som behandlar just utmaningar och utvecklingspotential avseende universitets- och högskolestyrelser (IVA-R 487, 2016). I rapporten föreslås bl.a. att rekryteringen av nya ledamöter till en styrelse ska vara grundad på definierade kompetensprofiler och att hänsyn ska tas till lärosätets sammantagna behov. Regeringen bör vidta lämpliga åtgärder för att stärka lärosätenas ledarskap och tydliggöra rollen för lärosätenas styrelser enligt vad som anförts ovan.

Alliansregeringen tillsatte den s.k. Ledningsutredningen som i november 2015 presenterade ett 50-tal utvecklingsförslag för lärosätena. Utredningen behandlar bl.a. hur de akademiska ledarna och kollegiala organen kan få ett utvecklat och förtydligt uppdrag. Regeringen bör utvärdera resultatet av Ledningsutredningens rekommendationer två år efter att de har presenterats, dvs. 2017.

21. Samverkan mellan lärosäten, punkt 16 (M, C, L)

av Christer Nylander (L), Camilla Waltersson Grönvall (M), Betty Malmberg (M), Michael Svensson (M), Erik Bengtzboe (M) och Fredrik Christensson (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 16 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2016/17:3048 av Camilla Waltersson Grönvall m.fl. (M) yrkandena 12 och 13,

2016/17:3564 av Fredrik Christensson m.fl. (C) yrkande 12,

2016/17:3567 av Christer Nylander m.fl. (L) yrkande 18 och

2016/17:3568 av Camilla Waltersson Grönvall m.fl. (M) yrkande 5.

Ställningstagande

Vi anser att landets lärosäten i högre grad ska renodla sin profil och vidareutveckla sitt strategiska arbete då det gäller såväl grundutbildning som forskning. Under alliansregeringen infördes en stimulanspeng för lärosäten som ville öka sin samverkan. Detta fick till följd att några lärosäten knöt sig mycket nära varandra och till och med gick samman. Det är viktigt att lärosätena i högre grad samverkar då det gäller utbildningsutbud, dimensionering av utbildningsprogram och forskning. Ökad samverkan inom dessa områden bör premieras och hinder undanröjas.

Regeringen bör vidta lämpliga åtgärder enligt vad som anförts ovan.

22. Lärosätenas specialisering och profilering, punkt 17 (M)

av Camilla Waltersson Grönvall (M), Betty Malmberg (M), Michael Svensson (M) och Erik Bengtzboe (M).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 17 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2016/17:3389 av Anna Kinberg Batra m.fl. (M) yrkande 41 och

2016/17:3568 av Camilla Waltersson Grönvall m.fl. (M) yrkande 6 och

avslår motionerna

2016/17:831 av Stefan Jakobsson m.fl. (SD) yrkande 5,

2016/17:2197 av Cassandra Sundin m.fl. (SD) yrkande 2,

2016/17:2520 av Stefan Jakobsson m.fl. (SD) yrkande 4,
2016/17:3564 av Fredrik Christensson m.fl. (C) yrkande 16 och
2016/17:3567 av Christer Nylander m.fl. (L) yrkande 21.

Ställningstagande

Vi vill se över hur högskolor skulle kunna specialisera sig enligt Riksrevisionens rekommendation i granskningsrapporten om statens dimensionering av lärarutbildningen (RiR 2014:18). Det handlar bl.a. om bättre möjligheter för högskolor och universitet att bli riktigt bra på vissa lärarutbildningar, men det är också ett sätt att se till att lärarprogram med låg studentefterfrågan ändå anordnas.

Ökad profilering är ett sätt att höja kvaliteten i såväl högre utbildning som forskning eftersom alltför små utbildningsmiljöer tenderar att ha svårare att uppnå de krav som ställs. Det krävs en kritisk massa av studenter, doktorander och lärare för att uppnå en stimulerande utbildnings- och forskningsmiljö.

Regeringen bör vidta lämpliga åtgärder enligt vad som anförts ovan.

23. Lärosätenas specialisering och profilering, punkt 17 (SD)

av Stefan Jakobsson (SD) och Robert Stenkvist (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 17 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2016/17:831 av Stefan Jakobsson m.fl. (SD) yrkande 5,
2016/17:2197 av Cassandra Sundin m.fl. (SD) yrkande 2 och
2016/17:2520 av Stefan Jakobsson m.fl. (SD) yrkande 4 och
avslår motionerna

2016/17:3389 av Anna Kinberg Batra m.fl. (M) yrkande 41,
2016/17:3564 av Fredrik Christensson m.fl. (C) yrkande 16,
2016/17:3567 av Christer Nylander m.fl. (L) yrkande 21 och
2016/17:3568 av Camilla Waltersson Grönvall m.fl. (M) yrkande 6.

Ställningstagande

I Sverige finns det universitet och högskolor på relativt många orter. I princip bör dessa lärosäten bli kvar. Det är viktigt att kunna erbjuda högre utbildning där den efterfrågas, alltså även utanför de större universitetsstäderna. Inte minst ser vi en stor potential för lokala industrier och andra arbetsgivare att lokalt samverka med universitet och högskolor. Vi ser också problem med brist på t.ex. bostäder i de större universitetsstäderna, varför utbildning måste

kunna erbjudas över hela landet. Det finns dock rationella och administrativa vinster att göra genom att administrativt slå ihop mindre högskolor med större. Kursutbud och utbildningar bör, där det är relevant, koncentreras till vissa högskolor för att ha en god kvalitet. Mindre högskolor behöver inte erbjuda ett alltför brett utbud av kurser och utbildningar. Regeringen bör därför se över högskoleväsendet i syfte att rationalisera och effektivisera administrationen hos vissa lärosäten genom sammanslagningar, som man gjort i Danmark.

Regeringen bör också utse ett nationellt universitet för samisk kultur och utbildning samt de samiska språken. I arbetet med att bevara och förvalta den samiska kulturen är många delar viktiga. Att inrätta ett fristående samiskt universitet skulle kunna vara en betydelsefull satsning då utbildnings- och forskningsmöjligheterna skulle öka, vilket är en förutsättning för den samiska kulturens bevarande.

24. Lärosätenas specialisering och profilering, punkt 17 (C)

av Fredrik Christensson (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 17 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2016/17:3564 av Fredrik Christensson m.fl. (C) yrkande 16 och avslår motionerna

2016/17:831 av Stefan Jakobsson m.fl. (SD) yrkande 5,

2016/17:2197 av Cassandra Sundin m.fl. (SD) yrkande 2,

2016/17:2520 av Stefan Jakobsson m.fl. (SD) yrkande 4,

2016/17:3389 av Anna Kinberg Batra m.fl. (M) yrkande 41,

2016/17:3567 av Christer Nylander m.fl. (L) yrkande 21 och

2016/17:3568 av Camilla Waltersson Grönvall m.fl. (M) yrkande 6.

Ställningstagande

Jag vill stärka lärosätenas möjlighet att profilera sig utifrån sina styrkeområden samt lokala och regionala förutsättningar. Profilering och en stark samverkan mellan akademi och näringsliv är en faktor som bör uppmuntras och premieras.

Regeringen bör vidta lämpliga åtgärder enligt vad som anförts ovan.

25. Lärosätenas specialisering och profilering, punkt 17 (L)

av Christer Nylander (L).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 17 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2016/17:3567 av Christer Nylander m.fl. (L) yrkande 21 och
avslår motionerna
2016/17:831 av Stefan Jakobsson m.fl. (SD) yrkande 5,
2016/17:2197 av Cassandra Sundin m.fl. (SD) yrkande 2,
2016/17:2520 av Stefan Jakobsson m.fl. (SD) yrkande 4,
2016/17:3389 av Anna Kinberg Batra m.fl. (M) yrkande 41,
2016/17:3564 av Fredrik Christensson m.fl. (C) yrkande 16 och
2016/17:3568 av Camilla Waltersson Grönvall m.fl. (M) yrkande 6.

Ställningstagande

Jag anser att lärosätenas strategiska samverkan med utländska universitet bör öka. En målsättning bör också vara att fler utländska universitetsfilialer etablerar sig i Sverige. För att detta ska bli verklighet bör ett stöd inrättas för att svenska universitet ska kunna söka organiserade samarbeten inom olika utbildningsområden. Ett sådant samarbete skulle kunna ge en mer direkt avstämning av om svensk utbildning håller internationell kvalitet.

Regeringen bör vidta lämpliga åtgärder enligt vad som anförts ovan.

26. Utbildningarnas arbetslivsanknytning, punkt 18 (S, MP, V)

av Lena Hallengren (S), Thomas Strand (S), Caroline Helmersson Olsson (S), Håkan Bergman (S), Elisabet Knutsson (MP), Gunilla Svantorp (S), Daniel Riazat (V) och Roza Güclü Hedin (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 18 borde ha följande lydelse:

Riksdagen avslår motionerna
2016/17:1252 av Tina Ghasemi (M),
2016/17:3048 av Camilla Waltersson Grönvall m.fl. (M) yrkande 11,
2016/17:3564 av Fredrik Christensson m.fl. (C) yrkande 11,
2016/17:3566 av Annika Eclund m.fl. (KD) yrkande 10,
2016/17:3567 av Christer Nylander m.fl. (L) yrkande 17 och
2016/17:3568 av Camilla Waltersson Grönvall m.fl. (M) yrkande 21.

Ställningstagande

1993 års högskolereform innebär en decentralisering av utbildningsplaneringen. Lärosätena ansvarar själva för utbildningsutbudet, men det ska svara mot studenternas efterfrågan och arbetsmarknadens behov. En dialog med arbetsmarknaden, och med andra lärosäten vars utbildningsutbud påverkar det egna lärosätet, är därför enligt vår mening en central förutsättning för varje lärosätes beslut om sitt utbildningsutbud. Det finns också olika underlag för lärosätena att utgå från i sina beslut, bl.a. arbetsmarknadsprognoser från Statistiska centralbyrån (SCB) och Universitetskanslersämbetet (UKÄ). UKÄ ska informera universitet och högskolor samt blivande studenter om arbetsmarknadens framtida behov i relation till utbildningsutbudet på grundnivå och avancerad nivå och t.ex. redovisa regionala skillnader i balansen mellan utbud och efterfrågan. UKÄ ska vidare i samverkan med universitet och högskolor följa och redovisa de examinerades etablering på arbetsmarknaden.

Utredningen om högskolans utbildningsutbud har överlämnat sitt betänkande Högre utbildning under tjugo år (SOU 2015:70). Utredningen rör frågor om lärosätenas utbildningsutbud och innehåller ett antal förslag som syftar till att öka samverkan mellan lärosätena och arbetslivet, bl.a. att lärosätena bör skapa arenor för samverkan med arbetslivets företrädare (om sådana inte redan finns) och att arenorna ska utvärderas av UKÄ efter tre år. I utredningen föreslås också att fort- och vidareutbildning tydliggörs i den strategiska utbildningsplaneringen och att lärosätena redovisar hur detta har gjorts i årsredovisningen till regeringen. Regeringskansliet (Utbildningsdepartementet) bereder förslagen i utredningen under våren 2017. Vi kan konstatera att flera av åtgärderna kan beslutas direkt av regeringen.

Mot bakgrund av den kritik som framförts genom åren mot bl.a. lärosätenas förmåga att dimensionera utbildningar utifrån behovet av kompetensförsörjning aviserar regeringen i propositionen att en utredning ska tillsättas med uppdrag att lämna förslag om principer och former för högskolans styrning. Vi delar regeringens uppfattning att ett nytt styrsystem måste kunna fungera under en lång tidsperiod och vara väl förankrat och att arbetet med att utveckla systemet därför måste ges en rimlig tidsplan.

Vi vill avslutningsvis understryka att det i dagsläget inte finns något som hindrar det samarbete och den dialog som behövs mellan lärosäten och företrädare för arbetsmarknaden när det gäller utbildningens innehåll och dimensionering. Lärosätena ska också se till att utbildningsutbudet svarar mot bl.a. arbetsmarknadens behov. Vi vill därför avvakta den pågående beredningen av förslagen i Utredningen om högskolans utbildningsutbud. På sikt ser vi också fram emot resultaten av den utredning om högskolans styrsystem som regeringen aviserar i propositionen.

27. Studenternas etablering på arbetsmarknaden, punkt 19 (SD)

av Stefan Jakobsson (SD) och Robert Stenkvist (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 19 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2016/17:831 av Stefan Jakobsson m.fl. (SD) yrkande 2.

Ställningstagande

Av högskolelagen (1992:1434) framgår att det ingår i universitetens och högskolornas uppgift att samverka med det omgivande samhället och informera om sin verksamhet samt verka för att forskningsresultat tillkomna vid lärosätet kommer till nytta. Enligt Riksrevisionen följs dock inte denna paragraf på ett tillfredsställande sätt, samtidigt som utrymmet för enskilda tolkningar är för stort (RiR 2009:28). Det är allvarligt. Det är av största vikt att universitet och högskolor samarbetar med det omgivande samhället för att forskningsbaserad kunskap ska komma till nytta. Lika viktigt är att lärosätena klarar av att utforma utbildningarna i syfte att säkerställa studenternas anställningsbarhet efter avslutad utbildning samt att lärosätena klarar av att samarbeta och föra dialog med det omgivande samhället och presumtiva arbetsgivare i syfte att öka anställningsbarheten hos studenterna efter avslutad utbildning. För att säkerställa att relevanta utvärderingar görs fortlöpande vill vi att en passus införs i högskolelagen där det framgår att lärosätena har skyldighet att fortlöpande följa upp hur studenter som tagit examen har upplevt utbildningen, om utbildningen varit lämplig för arbetsmarknaden och vilken framgång studenterna har haft på arbetsmarknaden efter avslutad utbildning.

Regeringen bör vidta lämpliga åtgärder enligt vad som anförts ovan.

28. Utbildningarnas kvalitet, punkt 20 (L)

av Christer Nylander (L).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 20 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2016/17:3567 av Christer Nylander m.fl. (L) yrkande 5.

Ställningstagande

Det finns i dag inga tydliga jämförelser av kvaliteten i svensk högre utbildning och kvaliteten i andra länders högre utbildning. Det är viktigt att få en bättre

uppfattning om detta. Regeringen bör därför ge Universitetskanslersämbetet (UKÄ) i uppdrag att jämföra kvaliteten på tentamina inom ett antal svenska utbildningar med motsvarande utbildningar i några jämförbara länder.

29. En strategi för digitalisering av högskolan, punkt 21 (M, SD)

av Camilla Waltersson Grönvall (M), Betty Malmberg (M), Stefan Jakobsson (SD), Michael Svensson (M), Erik Bengtzboe (M) och Robert Stenkvist (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 21 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2016/17:3048 av Camilla Waltersson Grönvall m.fl. (M) yrkande 14 och avslår motion

2016/17:710 av Lars Hjalmered (M) yrkande 4.

Ställningstagande

Avsaknaden av modern teknik (IKT) på många av våra lärosäten är både förvånande och oroande. Vi vill därför att man ser över hur lärosätena ska kunna redovisa infrastrukturella behov och förutsättningar för att anpassa alla utbildningar till modern teknik. På sikt bör en strategi för digitalisering av universitet och högskolor tas fram.

Regeringen bör vidta lämpliga åtgärder i enlighet med det som anförts ovan.

30. Digital kompetens i högskolan, punkt 22 (M)

av Camilla Waltersson Grönvall (M), Betty Malmberg (M), Michael Svensson (M) och Erik Bengtzboe (M).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 22 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2016/17:3568 av Camilla Waltersson Grönvall m.fl. (M) yrkande 11.

Ställningstagande

Modern teknik står inte i motsatsförhållande till traditionell lärarledd undervisning, utan ska snarare ses som ett komplement som kan förbättra undervisningen och höja resultaten. Digitaliseringskommissionen föreslår i sin fjärde temarapport Den högre utbildningens roll i en digital tid (2016:4) att Universitetskanslersämbetet (UKÄ) får i uppdrag att följa och analysera utvecklingen när det gäller digital kompetens inom högre utbildning.

Regeringen bör ge Universitetskanslersämbetet ett uppdrag i enlighet med det som anförts ovan.

31. Högskolans tillgänglighet, punkt 23 (V)

av Daniel Riazat (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 23 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförts i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2016/17:2961 av Linda Snecker m.fl. (V) yrkande 2 och

2016/17:3561 av Linda Snecker m.fl. (V) yrkande 1.

Ställningstagande

Allt fler lärosäten har utsett samordnare för tillgänglighetsarbetet och arbetar med att förebygga och undanröja fysiska hinder inom det systematiska arbetsmiljöarbetet och vid upphandlingar. Däremot har bl.a. andelen lärosäten som har handlingsplaner för tillgänglighetsarbetet minskat. En annan viktig del av tillgänglighet till högskolan är tillgången till pedagogiskt stöd av god kvalitet. Pedagogiskt stöd kan bl.a. handla om anpassad examination, extra handledning, tolkning eller litteratur på anpassat medium. Lagstiftningen ställer höga krav på den fysiska tillgängligheten vid lärosätena och det är också dessa delar som lärosätena framför allt fokuserar på i sitt tillgänglighetsarbete. Tillgänglighetsarbetet som helhet behöver dock stärkas. Regeringen bör därför tillsätta en utredning som tar ett helhetsperspektiv på frågan om tillgängligheten till universitet och högskolor för personer med funktionsnedsättning.

Möjligheterna ser i dag mycket olika ut för olika människor när det kommer till att arbeta inom akademien. Bakgrund, ekonomiska faktorer, kön och inte minst eventuella funktionsnedsättningar spelar in. Eventuella yttre hinder för människor att arbeta med vad de önskar måste motverkas. Det gäller även inom universitets- och högskolevärlden. I dag är kunskaperna om tillgängligheten för forskare för dåliga. Regeringen bör därför tillsätta en utredning som granskar förutsättningarna för forskare med

funktionsnedsättning inom universitet och högskolor samt undersöker vilka åtgärder som krävs för att öka tillgängligheten.

32. Nationella forskningsprogram, punkt 24 (M)

av Camilla Waltersson Grönvall (M), Betty Malmberg (M), Michael Svensson (M) och Erik Bengtzboe (M).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 24 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2016/17:3568 av Camilla Waltersson Grönvall m.fl. (M) yrkandena 24 och 25.

Ställningstagande

Eftersom forskningsprogrammen är mycket översiktligt presenterade i propositionen är det svårt att veta vad som förväntas ingå och hur programmen kan komma att gestalta sig. Vi vill uppmana regeringen och forskningsfinansiärerna att nogsamt studera och utgå från befintlig forskning, för att optimera resursanvändandet och de synergier som detta bör ge. Vi välkomnar forskningsfinansiärernas förslag till ökad samverkan i de utpekade forskningsprogrammen och anser att denna bärande idé ska följas upp sett till såväl kvalitet som effektivitet.

Generellt anser vi att satsningarna på de angivna forskningsprogrammen är positiva. I det följande redovisar vi ett antal synpunkter på de olika forskningsområdena med förslag om hur vi tycker innehåll och utformning bör se ut.

Vi menar att forskningsprogrammet Hållbart samhällsbyggande bör samordnas med delar av forskningsprogrammet Social bostadspolitik samt med Vinnovas uppdrag om tillgänglighetsdesign. Vi föreslår att programmet också ska behandla forskning om effektivare byggprocesser.

När det gäller forskningsprogrammet Social bostadspolitik och tillgänglighetsdesign anser vi som nämnts ovan att det som avser social bostadspolitik ska integreras i det nationella programmet Hållbart samhällsbyggande. Medel för tillgänglighetsdesign ska vara öronmärkta för sitt ändamål.

I forskningsprogrammet Migration och integration menar vi att integration får en för liten vikt av inriktningen.

Det är positivt med en förstärkning av existerande forskningssatsningar om antibiotikaresistens som bl.a. finns inom de strategiska forskningsområdena (SFO). Vi ser gärna en stärkt samverkan mellan det aktuella SFO:t och vårt föreslagna forskningsområde "Höjd beredskap i en orolig tid" som bl. a.

fokuserar på framtida trygghetsfrågor såsom livsmedels- och vattenförsörjning. Regeringens satsningar på området är inte tillräckliga, anser vi.

Enligt vår mening bör programmet Tillämpad välfärdsforskning och den särskilda forskningssatsningen Välfärdens kvalitet, organisation och processer slås samman. Vi föreslår därför att rubricerat forskningsprogram slås ihop med regeringens särskilda forskningssatsning om välfärdens kvalitet, organisation och processer.

Vi vill poängtera att det är viktigt med en långsiktig och stabil finansiering för rymdforskningen.

När det gäller förstärkning av datadriven forskning anser vi att behoven behöver tillfredsställas redan nu.

Tyvärr begränsas möjligheten att använda biobanker och register av en synnerligen föräldrad lagstiftning i Sverige. På grund av detta ökar risken att Sverige inte kan delta i prövningar och forskningssatsningar då länder med mer anpassad och effektiv lagstiftning prioriteras. Vi anser därför att regeringen snarast bör se över denna lagstiftning.

De senaste åren har olika initiativ tillkommit för att möjliggöra en ökad lärandekultur och ett mer forskningsbaserat arbetssätt i skolan. Vi vill att de medel som finns avsatta för det s.k. ULF-projektet i stället ska göras sökbart för verksamheter som redan är i gång eller på väg att startas. Vi föreslår också att den utbildningsvetenskapliga kommittén vid Vetenskapsrådet tillsammans med Skolforskningsinstitutet får i uppdrag att bedöma inlämnade ansökningar. Satsningen på forskarskolor kan också knytas till lektorstjänster inom ramen för karriärtjänstsystemet i skolan.

Vi vill också se satsningar på ett antal områden som regeringen inte har tagit upp i sin proposition.

Vi ser ett stort behov av att öka kunskapen om hur vi bl.a. kan få en säkrare livsmedels- och vattenförsörjning och ökad kunskap om psykologisk krigföring och våldsbejakande extremism. Vi vill därför inrätta ett nytt forskningsprogram som tar sikte på dessa frågor, benämnt En höjd beredskap i en orolig tid.

I händelse av kris måste Sverige kunna försörja sin egen befolkning med livsmedel. För att klara framtida utmaningar måste världen satsa på mer växtförädling, inte mindre, och då är gentekniken viktig. En sådan satsning förstärks också genom vårt ovan föreslagna forskningsprogram.

För att lösa problemet med kemikalier som förekommer i naturen krävs både förebyggande insatser för att kemikalier inte ska komma ut i vattnet och rening av vatten där skadliga ämnen har kommit ut. Det krävs mer forskning och utveckling på området. En sådan satsning förstärks också genom vårt ovan föreslagna forskningsprogram.

Vi vill se en förstärkning av Totalförsvarets forskningsinstitut (FOI) då institutet de senaste åren har haft ekonomiska underskott vilka har inverkat negativt på den befintliga verksamheten. Vi föreslår också att FOI ska få

uppdraget att utreda det psykologiska försvaret. En sådan satsning förstärks också genom vårt ovan föreslagna forskningsprogram.

Vi efterfrågar också forskning inriktad mot den våldsbejakande islamistiska ideologin och hur denna uttrycks och utformas i Sverige, inklusive en kartläggning av omfattningen. En sådan satsning förstärks också genom vårt ovan föreslagna forskningsprogram.

Tjänsteinnovation är en viktig del i näringslivets konkurrenskraft. Behovet av mer kunskap på området är därför stort. Vi vill vidare gynna framväxten av SME-företag och deras möjligheter till utveckling.

Regeringen bör vidta lämpliga åtgärder enligt vad som anförts ovan.

33. Sveriges och EU:s forskningsprogram, punkt 25 (M)

av Camilla Waltersson Grönvall (M), Betty Malmberg (M), Michael Svensson (M) och Erik Bengtzboe (M).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 25 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2016/17:3568 av Camilla Waltersson Grönvall m.fl. (M) yrkande 12 och avslår motion

2016/17:3567 av Christer Nylander m.fl. (L) yrkande 10.

Ställningstagande

Vi anser att Sveriges forskningsprogram ska anpassas till EU:s och bli sjuåriga. Detta ger en möjlighet att optimera och koordinera svenska forskningssatsningar med satsningar inom EU. Vi menar att det finns fördelar med en viss samordning mellan forskningsprogram inom EU då resurser och kompetens kan utnyttjas bättre. Även om långsiktighet är av stort värde måste det vägas mot den konstanta utveckling som ändrar förutsättningarna för forskning och innovation.

Regeringen bör vidta lämpliga åtgärder enligt vad som anförts ovan.

34. Sveriges och EU:s forskningsprogram, punkt 25 (L)

av Christer Nylander (L).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 25 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2016/17:3567 av Christer Nylander m.fl. (L) yrkande 10 och
avslår motion
2016/17:3568 av Camilla Waltersson Grönvall m.fl. (M) yrkande 12.

Ställningstagande

Jag anser att Sverige ska sträva efter att forskningsprogram så långt som möjligt anpassas till EU:s forskningsprogram.

Regeringen bör vidta lämpliga åtgärder enligt vad som anförts ovan.

35. Klimatrelaterad forskning, punkt 26 (C)

av Fredrik Christensson (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 26 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2016/17:3564 av Fredrik Christensson m.fl. (C) yrkandena 27–29, 31, 32 och
34 samt
avslår motion
2016/17:3280 av Lars-Axel Nordell m.fl. (KD) yrkande 7.

Ställningstagande

Jag vill här lyfta ett antal forskningsområden som det enligt min mening är angeläget att ytterligare fokusera på.

I dagens forskning om omställnings- och anpassningsåtgärder i samhället berörs hälsofrågor inom i stort sett alla sektorer men ofta bara i förbigående. Detta är inte tillfredsställande.

Genom forskning och innovation inom ramen för en nationell livsmedelsstrategi vill jag att det görs ett arbete för att öka förädlingsvärdet och att utveckla lantbrukets odlingsmetoder.

Jag anser också att en nationell strategi för en biobaserad samhällsekonomi bör tas fram. Näringslivet och staten behöver sedan arbeta tillsammans för att förverkliga den. En utveckling mot en cirkulär ekonomi behövs för att främja tillväxt och påverka klimatet i mindre grad.

För att framtidens fordonsflotta ska dra mindre bränsle och förlänga räckvidden är lätta material en nyckel. Forskningen behöver bidra till nya

kostnadseffektiva produktionssätt och nya billiga men samtidigt hållbara råmaterial som möjliggör för kommersiella användningsområden.

Sverige har stora fördelar i produktionen av material, inte minst stål och järn. Utmaningen ligger i att hitta bästa tillgängliga teknik, minska miljöpåverkan och bidra till ett hållbart samhälle. För att ligga i framkant krävs bl.a. satsningar på forskning och innovationer när det gäller produktionsprocesser inom stål och järn samt materialutveckling.

Tillgången på rent vatten och livskraftiga marina ekosystem är en mycket angelägen framtidsfråga. Utmaningarna är stora med bl.a. övergödning och överfiske. Jag vill att den maritima forskningen i Sverige stärks och att det tas ett större nationellt ansvar på området.

Regeringen bör vidta lämpliga åtgärder enligt vad som anförts ovan.

36. Klimatrelaterad forskning, punkt 26 (KD)

av Annika Eclund (KD).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 26 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförts i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2016/17:3280 av Lars-Axel Nordell m.fl. (KD) yrkande 7 och avslår motion

2016/17:3564 av Fredrik Christensson m.fl. (C) yrkandena 27–29, 31, 32 och 34.

Ställningstagande

Det behövs ett kraftfullt forsknings- och innovationsarbete inom va-sektorn för att långsiktigt säkra hållbara vattentjänster. För detta krävs ökade satsningar på hållbarhetsfrågor som vatten, klimat och miljö. Satsningar på forskning och innovation i va-sektorn kan stärka Sverige som forskningsnation, leda till nya företag, fler arbetstillfällen och ökade exportintäkter.

Regeringen bör vidta lämpliga åtgärder enligt vad som anförts ovan.

37. Forskning om antibiotika, punkt 27 (C)

av Fredrik Christensson (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 27 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna
2016/17:824 av Annie Lööf m.fl. (C) yrkande 49 och
2016/17:3564 av Fredrik Christensson m.fl. (C) yrkande 35 och
avslår motion
2016/17:2634 av Jan Lindholm (MP) yrkande 4.

Ställningstagande

För att världen ska klara av den ökande antibiotikaresistensen är det helt nödvändigt att nya antibiotika utvecklas. I dag hindras forskningen att ta nya steg, dels eftersom det är komplicerat rent biologiskt att upptäcka nya antibiotika, dels eftersom läkemedelsbolagen har svårt att skapa lönsamhet i sådan forskning. Jag vill därför att det görs en grundlig analys av hur EU och den svenska staten kan bidra till en god forskningsmiljö. Vidare bör också det samarbete som USA och EU redan har ytterligare utvecklas. De internationella regelverk som finns ska också främja forskning på ny antibiotika på bästa tänkbara sätt.

Regeringen bör vidta lämpliga åtgärder enligt vad som anförts ovan.

38. Forskarskolor för socionomer, punkt 28 (L)

av Christer Nylander (L).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 28 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2016/17:3193 av Jan Björklund m.fl. (L) yrkande 6.

Ställningstagande

Ett mycket litet antal aktiva socionomer går vidare till forskarutbildning. Ännu färre får sedan så mycket mer kvalificerade arbeten att det motiverar insatsen. Med större forskningsanknytning kan arbetet med bättre uppföljning och mer evidensbaserade insatser i socialtjänsten stärkas. Forskarskolorna bör utformas med utgångspunkt i de forskarskolor för lärare och förskollärare som alliansregeringen inrättade inom ramen för Lärarlyftet.

Regeringen bör vidta lämpliga åtgärder enligt vad som anförts ovan.

39. Arbetslivsforskning, punkt 29 (KD)

av Annika Eclund (KD).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 29 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2016/17:3279 av Aron Modig m.fl. (KD) yrkande 14 och avslår motion

2016/17:930 av Lars Mejern Larsson m.fl. (S) yrkande 4.

Ställningstagande

Det finns behov av forskning om det moderna arbetslivets villkor och hur det påverkar familjeliv, personlig hälsa och barns välbefinnande.

Regeringen bör vidta lämpliga åtgärder enligt vad som anförts ovan.

40. Annan samhälls- och välfärdsforskning, punkt 30 (SD)

av Stefan Jakobsson (SD) och Robert Stenkvist (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 30 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2016/17:3559 av Stefan Jakobsson och Robert Stenkvist (båda SD) yrkande 3 och

avslår motion

2016/17:2009 av Solveig Zander (C) yrkande 7.

Ställningstagande

Regeringen aviserar en tioårig satsning på forskning om migration och integration. Detta kan vara välbehövligt då all praktisk politik på området misslyckats. Dock motsätter vi oss satsningar på rasismforskning från Vetenskapsrådets sida. Vi anser att tidigare forskning har varit politiserad och vi vill i stället se ett forskningsprogram där forskare har chans att komma fram till stringenta slutsatser.

Regeringen bör vidta lämpliga åtgärder enligt vad som anförts ovan.

41. En svensk rymdstrategi, punkt 31 (M, C, L, KD)

av Christer Nylander (L), Camilla Waltersson Grönvall (M), Betty Malmberg (M), Michael Svensson (M), Erik Bengtzboe (M), Annika Eclund (KD) och Fredrik Christensson (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 31 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2016/17:3564 av Fredrik Christensson m.fl. (C) yrkande 13,

2016/17:3566 av Annika Eclund m.fl. (KD) yrkande 11,

2016/17:3567 av Christer Nylander m.fl. (L) yrkande 22 och

2016/17:3568 av Camilla Waltersson Grönvall m.fl. (M) yrkande 23.

Ställningstagande

Sverige har sedan länge varit förhållandevis framgångsrikt på rymdområdet, men det krävs fortsatt och systematiskt arbete för att tillvarata, samordna och utveckla denna position. Detta är viktigt då rymdforskning också påverkar andra samhällssektorer alltifrån utbildning och forskning till försvar och miljö. Inom EU pågår ett arbete med en ny strategi för rymdområdet. En rymdstrategi är därför mycket angeläget att få på plats.

Regeringen bör senast 2017 presentera ett förslag till en svensk rymdstrategi.

42. Samordning av medicinsk forskning och innovation, punkt 32 (SD)

av Stefan Jakobsson (SD) och Robert Stenkvist (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 32 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2015/16:2846 av Josef Fransson m.fl. (SD) yrkande 4 och

2016/17:152 av Josef Fransson m.fl. (SD) yrkande 4.

Ställningstagande

Vi vill ha en nationell samordningsfunktion som fördelar resurser och uppdrag för medicinsk innovation och kliniska studier och som kan skapa bryggor mellan sjukvård, akademi och den medicinska industrin. Detta är en kostnadseffektiv åtgärd för att fördela resurser och uppdrag. Verksamheten som Kommittén för nationell samverkan av kliniska studier bedriver bör vidareutvecklas. På detta sätt kan säkerställas att en bättre samverkan uppnås inom detta område.

Regeringen bör vidta lämpliga åtgärder enligt vad som anförts ovan.

43. Samverkansmodell, punkt 33 (M, C, L, KD)

av Christer Nylander (L), Camilla Waltersson Grönvall (M), Betty Malmberg (M), Michael Svensson (M), Erik Bengtzboe (M), Annika Eclund (KD) och Fredrik Christensson (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 33 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2015/16:2478 av Cecilia Widegren m.fl. (M) yrkande 9 och

2015/16:2780 av Emma Henriksson m.fl. (KD, M, C, FP) yrkande 17.

Ställningstagande

Vi begär att underlag skyndsamt utvecklas i syfte att stärka samverkan mellan akademi, industri samt vård och omsorg. Vi ser gärna en samverkansmodell som etablerar och utvecklar ökat samarbete mellan såväl akademi, industri som vård.

Regeringen bör vidta lämpliga åtgärder enligt vad som anförts ovan.

44. Utveckling av samverkan, punkt 34 (M)

av Camilla Waltersson Grönvall (M), Betty Malmberg (M), Michael Svensson (M) och Erik Bengtzboe (M).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 34 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2016/17:3187 av Lars Hjalmered m.fl. (M) yrkandena 1 och 2.

Ställningstagande

Vi vill verka för en utvecklad samverkan mellan livsvetenskaps- (life science) och medteknärningen, akademien och hälso- och sjukvården i syfte att tillgängliggöra forskning. Inom såväl klinisk forskning som inom den mer akademiska biomedicinska forskningen har Sverige tappat mark. Forskande företag har haft svårt att få tillgång till hälso- och sjukvården för forskning om nya behandlingsmetoder, såsom nya läkemedel eller mediceknik, och medarbetare inom hälso- och sjukvården med ambitioner om att forska har inte alltid getts möjlighet att göra det.

Regeringen bör vidta lämpliga åtgärder enligt vad som anförts ovan.

45. Utveckling av klinisk forskning, punkt 35 (M)

av Camilla Waltersson Grönvall (M), Betty Malmberg (M), Michael Svensson (M) och Erik Bengtzboe (M).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 35 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anføres i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2016/17:3223 av Cecilia Widegren m.fl. (M) yrkande 4 och avslår motionerna

2016/17:397 av Jenny Petersson (M),

2016/17:1108 av Finn Bengtsson (M),

2016/17:1706 av Finn Bengtsson och Barbro Westerholm (M, L),

2016/17:3564 av Fredrik Christensson m.fl. (C) yrkande 36 och

2016/17:3566 av Annika Eclund m.fl. (KD) yrkande 15.

Ställningstagande

Vi vill sträva efter att långsiktigt stärka och säkra den patientnära kliniska forskningen inom vården för hjärt- och kärlsjukdomar. Denna är central för att kunna ta ytterligare steg mot en ännu mer avancerad vård.

Regeringen bör vidta lämpliga åtgärder enligt vad som anförts ovan.

46. Utveckling av klinisk forskning, punkt 35 (C)

av Fredrik Christensson (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 35 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2016/17:3564 av Fredrik Christensson m.fl. (C) yrkande 36 och
avslår motionerna
2016/17:397 av Jenny Petersson (M),
2016/17:1108 av Finn Bengtsson (M),
2016/17:1706 av Finn Bengtsson och Barbro Westerholm (M, L),
2016/17:3223 av Cecilia Widegren m.fl. (M) yrkande 4 och
2016/17:3566 av Annika Eclund m.fl. (KD) yrkande 15.

Ställningstagande

Biobanker behövs främst för hälso- och sjukvårdens utredningar och behandlingar av patienter men de har också ett stort värde för forskning och utbildning. Regeringens fokus har varit att justera lagar för att underlätta användningen av biobanker och kvalitetsregister i forskning. Denna process är mycket viktig och bör snabbas på ytterligare.

Regeringen bör vidta lämpliga åtgärder enligt vad som anförts ovan.

47. Utveckling av klinisk forskning, punkt 35 (KD)

av Annika Eclund (KD).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 35 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2016/17:3566 av Annika Eclund m.fl. (KD) yrkande 15 och
avslår motionerna
2016/17:397 av Jenny Petersson (M),
2016/17:1108 av Finn Bengtsson (M),
2016/17:1706 av Finn Bengtsson och Barbro Westerholm (M, L),
2016/17:3223 av Cecilia Widegren m.fl. (M) yrkande 4 och
2016/17:3564 av Fredrik Christensson m.fl. (C) yrkande 36.

Ställningstagande

Det bör finnas en nationell prövning av nya produkter i vården för fortsatt forskning. I dag tar det för lång tid innan nya mediciner får användas i Sverige. Det är ett problem både för svårt sjuka patienter och för de forskande företagen. Ett nationellt åtagande är nödvändigt för att komma till rätta med den ojämlika introduktionsprocessen.

Regeringen bör vidta lämpliga åtgärder enligt vad som anförts ovan.

48. Övrig medicinsk forskning, punkt 36 (M)

av Camilla Waltersson Grönvall (M), Betty Malmberg (M), Michael Svensson (M) och Erik Bengtzboe (M).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 36 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2015/16:2479 av Cecilia Widegren m.fl. (M) yrkande 1 och avslår motionerna

2015/16:3118 av Markus Wiechel och Jeff Ahl (båda SD) yrkande 3,

2016/17:282 av Finn Bengtsson och Amir Adan (båda M),

2016/17:1404 av Finn Bengtsson och Lars-Arne Staxäng (båda M) yrkande 3,

2016/17:2892 av Markus Wiechel m.fl. (SD) yrkande 3,

2016/17:3295 av Martin Kinnunen (SD) yrkande 3 och

2016/17:3305 av Emma Henriksson m.fl. (KD) yrkande 57.

Ställningstagande

Vi vill att de långsiktiga förutsättningarna för tillämpad forskning för ökad hälsa stärks. Forte finansierar grundforskning och behovsstyrd forskning inom områdena folkhälsovetenskap, arbetsliv och socialvetenskap. Normalt beviljas forskningsbidrag till treåriga forskningsprojekt, sexåriga programstöd och dessutom till långsiktiga satsningar på starka forskningsmiljöer, s.k. Fortecentra. Dessa mer långsiktiga satsningar kan beviljas i upp till 10 år. Vi vill gärna se att ännu mer av forskningsstöd stöder den tillämpade forskningen för ökad hälsa.

Regeringen bör vidta lämpliga åtgärder enligt vad som anförts ovan.

49. Övrig medicinsk forskning, punkt 36 (KD)

av Annika Eclund (KD).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 36 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2016/17:3305 av Emma Henriksson m.fl. (KD) yrkande 57 och avslår motionerna

2015/16:2479 av Cecilia Widegren m.fl. (M) yrkande 1,

2015/16:3118 av Markus Wiechel och Jeff Ahl (båda SD) yrkande 3,

2016/17:282 av Finn Bengtsson och Amir Adan (båda M),

2016/17:1404 av Finn Bengtsson och Lars-Arne Staxäng (båda M) yrkande 3,

2016/17:2892 av Markus Wiechel m.fl. (SD) yrkande 3 och

2016/17:3295 av Martin Kinnunen (SD) yrkande 3.

Ställningstagande

Bristen på forskning om barn som kommit till genom assisterad befruktning med donerade könsceller bör uppmärksammas. Den etiska fråga som donation av könsceller främst aktualiserar är barnets rätt till sitt biologiska ursprung och de konsekvenser det kan få för barnet att växa upp med någon som inte är dess biologiska förälder. Det finns inga skäl till att ändra nuvarande lagstiftning men det är angeläget att det bedrivs forskning på detta område ur ett barnperspektiv.

Regeringen bör vidta lämpliga åtgärder enligt vad som anförts ovan.

50. Genusaspekter i forskningen, punkt 38 (M)

av Camilla Waltersson Grönvall (M), Betty Malmberg (M), Michael Svensson (M) och Erik Bengtzboe (M).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 38 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2016/17:3222 av Cecilia Widegren m.fl. (M) yrkande 25 och avslår motionerna

2016/17:130 av Jan Ericson (M),

2016/17:154 av Jonas Sjöstedt m.fl. (V) yrkande 4,

2016/17:246 av Jan Ericson (M) och

2016/17:2520 av Stefan Jakobsson m.fl. (SD) yrkande 9.

Ställningstagande

Det är viktigt att se över statliga satsningar på forskning och utveckling gällande prioritering och testning av läkemedel eftersom kvinnors respektive mäns kroppar reagerar olika på behandling. Hittills har mycket av utförd forskning skett med mäns kroppar som utgångspunkt.

Regeringen bör vidta lämpliga åtgärder enligt vad som anförts ovan.

51. Genusaspekter i forskningen, punkt 38 (SD)

av Stefan Jakobsson (SD) och Robert Stenkvist (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 38 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförts i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2016/17:2520 av Stefan Jakobsson m.fl. (SD) yrkande 9 och avslår motionerna

2016/17:130 av Jan Ericson (M),

2016/17:154 av Jonas Sjöstedt m.fl. (V) yrkande 4,

2016/17:246 av Jan Ericson (M) och

2016/17:3222 av Cecilia Widegren m.fl. (M) yrkande 25.

Ställningstagande

Vi menar att genusforskning och jämställdhetsforskning måste vila på vetenskaplig grund och ha sin utgångspunkt i verkliga förhållanden. Att män och kvinnor är exakt lika mycket värda är däremot inte detsamma som att de också är exakt likadana. Enligt vår mening har en stor del av svensk genusforskning inte byggts på vetenskaplig grund. Vi är positiva till seriös genusforskning.

Regeringen bör vidta lämpliga åtgärder enligt vad som anförts ovan.

52. Genusaspekter i forskningen, punkt 38 (V)

av Daniel Riazat (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 38 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförts i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2016/17:154 av Jonas Sjöstedt m.fl. (V) yrkande 4 och avslår motionerna
 2016/17:130 av Jan Ericson (M),
 2016/17:246 av Jan Ericson (M),
 2016/17:2520 av Stefan Jakobsson m.fl. (SD) yrkande 9 och
 2016/17:3222 av Cecilia Widegren m.fl. (M) yrkande 25.

Ställningstagande

De allra flesta kliniska läkemedelsstudier, och även andra studier inklusive basalforskningen, görs på män. Dessutom saknas fortfarande helt köns- och genusanalyser av de kliniska studiernas resultat. Könsskillnader bör beaktas i forskning inom hälso- och sjukvård eftersom kön kan påverka såväl riskfaktorer som reaktioner på medicinering och prognoser.

Regeringen bör tillsätta en utredning för att se över hur köns- och genusaspekter beaktas i medicinsk forskning.

53. Riktad fördelning av forskningsanslag, punkt 39 (SD)

av Stefan Jakobsson (SD) och Robert Stenkvist (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 39 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2016/17:3559 av Stefan Jakobsson och Robert Stenkvist (båda SD) yrkande 2 och

avslår motionerna

2016/17:930 av Lars Mejern Larsson m.fl. (S) yrkande 3,

2016/17:2961 av Linda Snecker m.fl. (V) yrkande 4,

2016/17:3037 av Annika Qarllsson m.fl. (C) yrkande 16,

2016/17:3392 av Penilla Gunther m.fl. (KD) yrkande 21,

2016/17:3561 av Linda Snecker m.fl. (V) yrkande 2,

2016/17:3564 av Fredrik Christensson m.fl. (C) yrkande 20 och

2016/17:3567 av Christer Nylander m.fl. (L) yrkande 20.

Ställningstagande

Jämställdheten ska öka inom forskningsområdet, men utan kvotering och utan att vi överger principen att den bäst lämpade alltid får anslag i opartisk konkurrens. En svårare men betydligt bättre väg för fler kvinnor inom forskningen är att ta reda på varför färre kvinnor söker eller erhåller tjänster, och sedan skapa

de bästa förutsättningarna för att kvinnor ska kunna få olika tjänster inom forskningen.

Regeringen bör vidta lämpliga åtgärder enligt vad som anförts ovan.

54. Riktad fördelning av forskningsanslag, punkt 39 (C)

av Fredrik Christensson (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 39 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförts i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2016/17:3037 av Annika Qarllsson m.fl. (C) yrkande 16 och

2016/17:3564 av Fredrik Christensson m.fl. (C) yrkande 20 och
avslår motionerna

2016/17:930 av Lars Mejern Larsson m.fl. (S) yrkande 3,

2016/17:2961 av Linda Snecker m.fl. (V) yrkande 4,

2016/17:3392 av Penilla Gunther m.fl. (KD) yrkande 21,

2016/17:3559 av Stefan Jakobsson och Robert Stenkvist (båda SD) yrkande 2,

2016/17:3561 av Linda Snecker m.fl. (V) yrkande 2 och

2016/17:3567 av Christer Nylander m.fl. (L) yrkande 20.

Ställningstagande

För att genusperspektiv ska få ett starkare genomslag i forskning, utbildning och forskningsfinansiering menar jag att jämställdhetsintegrering på högskolor och universitet ska ingå som ett självklart verktyg. Det är viktigt att forskningsanslag i större utsträckning än i dag kommer kvinnliga forskare till del. En plan bör tas fram för hur medlen som går till kvinnodominerade respektive mansdominerade fält kan jämnas ut och tydliga mål sättas upp.

Regeringen bör vidta lämpliga åtgärder enligt vad som anförts ovan.

55. Riktad fördelning av forskningsanslag, punkt 39 (V)

av Daniel Riazat (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 39 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförts i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2016/17:2961 av Linda Snecker m.fl. (V) yrkande 4 och
 2016/17:3561 av Linda Snecker m.fl. (V) yrkande 2 och
 avslår motionerna
 2016/17:930 av Lars Mejern Larsson m.fl. (S) yrkande 3,
 2016/17:3037 av Annika Qarlsson m.fl. (C) yrkande 16,
 2016/17:3392 av Penilla Gunther m.fl. (KD) yrkande 21,
 2016/17:3559 av Stefan Jakobsson och Robert Stenkvisst (båda SD) yrkande 2,
 2016/17:3564 av Fredrik Christensson m.fl. (C) yrkande 20 och
 2016/17:3567 av Christer Nylander m.fl. (L) yrkande 20.

Ställningstagande

I Statskontorets rapport Forskningsanslagen ur ett jämställdhetsperspektiv (2014) framkommer att inte bara de strategiska forskningsmedlen utan även basanslagen för forskning är ojämnt fördelade. Jag vill att universitet och högskolor kommer tillräta med den snedfördelade anslagstilldelningen. Forskning kan inte längre vara en mansdominerad värld. Regeringen föreslår i sin proposition ett antal viktiga åtgärder för att komma till rätta med allvarliga jämställdhetsproblem inom den akademiska världen men jag vill skärpa dessa ytterligare.

Regeringen bör utreda införandet av ett mål om att hälften av samtliga statligt finansierade forskningsanslag ska tilldelas kvinnliga forskare och hälften ska tilldelas manliga forskare.

56. Riktad fördelning av forskningsanslag, punkt 39 (L)

av Christer Nylander (L).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 39 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2016/17:3567 av Christer Nylander m.fl. (L) yrkande 20 och
 avslår motionerna
 2016/17:930 av Lars Mejern Larsson m.fl. (S) yrkande 3,
 2016/17:2961 av Linda Snecker m.fl. (V) yrkande 4,
 2016/17:3037 av Annika Qarlsson m.fl. (C) yrkande 16,
 2016/17:3392 av Penilla Gunther m.fl. (KD) yrkande 21,
 2016/17:3559 av Stefan Jakobsson och Robert Stenkvisst (båda SD) yrkande 2,
 2016/17:3561 av Linda Snecker m.fl. (V) yrkande 2 och
 2016/17:3564 av Fredrik Christensson m.fl. (C) yrkande 20.

Ställningstagande

Det är viktigt att tvärvetenskaplig forskning inte missgynnas vid tilldelning av forskningsanslag från forskningsfinansiärerna.

Regeringen bör vidta lämpliga åtgärder enligt vad som anförts ovan.

57. Riktad fördelning av forskningsanslag, punkt 39 (KD)

av Annika Eclund (KD).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 39 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförts i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2016/17:3392 av Penilla Gunther m.fl. (KD) yrkande 21 och
avslår motionerna
2016/17:930 av Lars Mejern Larsson m.fl. (S) yrkande 3,
2016/17:2961 av Linda Snecker m.fl. (V) yrkande 4,
2016/17:3037 av Annika Qarlsson m.fl. (C) yrkande 16,
2016/17:3559 av Stefan Jakobsson och Robert Stenkvist (båda SD) yrkande 2,
2016/17:3561 av Linda Snecker m.fl. (V) yrkande 2,
2016/17:3564 av Fredrik Christensson m.fl. (C) yrkande 20 och
2016/17:3567 av Christer Nylander m.fl. (L) yrkande 20.

Ställningstagande

Det behöver bli mer forskning och utveckling samt utbildningar inom området turismvetenskap och mötesplanering. Utrymmet att driva innovationsarbete är begränsat för småföretagen och det är få personer som jobbar systematiskt med forskning och utveckling. Forskningen om näringen behöver stärkas och forskare inom området kopplas samman.

Regeringen bör vidta lämpliga åtgärder enligt vad som anförts ovan.

58. Särskilda forskningscentrum m.m., punkt 40 (SD)

av Stefan Jakobsson (SD) och Robert Stenkvist (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 40 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförts i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2016/17:2197 av Cassandra Sundin m.fl. (SD) yrkande 1 och avslår motionerna
 2016/17:522 av Edward Riedl (M),
 2016/17:824 av Annie Löf m.fl. (C) yrkande 22,
 2016/17:1052 av Annika Lillemets och Valter Mutt (båda MP),
 2016/17:1461 av Hans Wallmark (M),
 2016/17:1987 av Jonas Sjöstedt m.fl. (V) yrkande 1,
 2016/17:3559 av Stefan Jakobsson och Robert Stenkvist (båda SD) yrkande 4 och
 2016/17:3566 av Annika Eclund m.fl. (KD) yrkande 16.

Ställningstagande

I Umeå finns sedan år 2000 Vaartoe – centrum för samisk forskning, vilket ska fungera som en mötesplats och resurscenter kring forskning om samer, samiska språk och samiska förhållanden i stort. Vaartoe/CeSam fyller en viktig funktion genom sin omfattande, tvärvetenskapliga och framgångsrika samiska forskning.

Regeringen bör utreda möjligheten att utveckla forskningscentret Vaartoe/Cesam och i förlängningen inrätta ett fristående nationellt samiskt forskningscentrum.

59. Särskilda forskningscentrum m.m., punkt 40 (C)

av Fredrik Christensson (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 40 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
 2016/17:824 av Annie Löf m.fl. (C) yrkande 22 och
 avslår motionerna
 2016/17:522 av Edward Riedl (M),
 2016/17:1052 av Annika Lillemets och Valter Mutt (båda MP),
 2016/17:1461 av Hans Wallmark (M),
 2016/17:1987 av Jonas Sjöstedt m.fl. (V) yrkande 1,
 2016/17:2197 av Cassandra Sundin m.fl. (SD) yrkande 1,
 2016/17:3559 av Stefan Jakobsson och Robert Stenkvist (båda SD) yrkande 4 och
 2016/17:3566 av Annika Eclund m.fl. (KD) yrkande 16.

Ställningstagande

Jag vill ge Swetox ett samordningsansvar för kosmetikaforskning. I kosmetika och hygienartiklar kan det förekomma ämnen som är hormonstörande eller allergiframkallande om man exponeras för dem i höga doser. Problemet är att när ett ämne tillsätts en produkt så förutsätter man att användning sker för ett ämne i taget och inte för de 168 olika ämnena som vi applicerar dagligen bara från användning av produkter i vårt badrumsskåp.

Regeringen bör vidta lämpliga åtgärder enligt vad som anförts ovan.

60. Särskilda forskningscentrum m.m., punkt 40 (V)

av Daniel Riazat (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 40 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförts i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2016/17:1987 av Jonas Sjöstedt m.fl. (V) yrkande 1 och avslår motionerna

2016/17:522 av Edward Riedl (M),

2016/17:824 av Annie Lööf m.fl. (C) yrkande 22,

2016/17:1052 av Annika Lillemets och Valter Mutz (båda MP),

2016/17:1461 av Hans Wallmark (M),

2016/17:2197 av Cassandra Sundin m.fl. (SD) yrkande 1,

2016/17:3559 av Stefan Jakobsson och Robert Stenkvist (båda SD) yrkande 4 och

2016/17:3566 av Annika Eclund m.fl. (KD) yrkande 16.

Ställningstagande

I dagsläget är det svårt att mäta exakt vilken effekt eller vilket inflytande som sociala medier har och om det är en avgörande faktor i radikaliseringsprocesser och rekryteringar eller inte, samt hur sociala medier samspelar med den yttre fysiska miljön.

Regeringen bör ge Vetenskapsrådet i uppdrag att initiera forskning om antidemokratiska budskap, med särskilt fokus på sociala medier, och hur dessa budskap tolkas av och påverkar mottagaren.

61. Särskilda forskningscentrum m.m., punkt 40 (KD)

av Annika Eclund (KD).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 40 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2016/17:3566 av Annika Eclund m.fl. (KD) yrkande 16 och
avslår motionerna
2016/17:522 av Edward Riedl (M),
2016/17:824 av Annie Löf m.fl. (C) yrkande 22,
2016/17:1052 av Annika Lillemets och Valter Mutz (båda MP),
2016/17:1461 av Hans Wallmark (M),
2016/17:1987 av Jonas Sjöstedt m.fl. (V) yrkande 1,
2016/17:2197 av Cassandra Sundin m.fl. (SD) yrkande 1 och
2016/17:3559 av Stefan Jakobsson och Robert Stenkvist (båda SD) yrkande 4.

Ställningstagande

Ett statligt stöd bör gå till upprättandet av geriatriska centrum i tre regioner i Sverige. Uppgiften för dessa centrum bör vara att ge förutsättningar för klinisk forskning, utbildning, vård och rehabilitering och samarbete mellan kommun, primärvård och slutenvård.

Regeringen bör vidta lämpliga åtgärder enligt vad som anförts ovan.

62. Forskningsinfrastruktur, punkt 41 (M)

av Camilla Waltersson Grönvall (M), Betty Malmberg (M), Michael Svensson (M) och Erik Bengtzboe (M).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 41 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2016/17:3568 av Camilla Waltersson Grönvall m.fl. (M) yrkandena 14–17 och
avslår motionerna
2016/17:96 av Ewa Thalén Finné (M),
2016/17:292 av Jan R Andersson (M),
2016/17:737 av Erik Ottoson (M) yrkande 2,
2016/17:826 av Michael Svensson (M),
2016/17:1591 av Jörgen Andersson och Jan R Andersson (båda M) yrkande 1,
2016/17:1772 av Mattias Bäckström Johansson m.fl. (SD) yrkande 10 och
2016/17:3564 av Fredrik Christensson m.fl. (C) yrkande 26.

Ställningstagande

Sverige behöver en strategi för hur vi kan nyttiggöra och utveckla svensk forskningsinfrastruktur. Strategin ska innehålla åtgärder för att behålla och locka experter till Sverige, erbjuda ett bra näringslivsklimat samt goda affärsmöjligheter. Vår vision är att Sverige ska bli en s.k. forskningshubb.

Sverige behöver också säkerställa finansieringen av forskningsinfrastruktur lokaliserad vid våra lärosäten. Sverige har också gjort flera åtaganden i internationell infrastruktur. Enligt vår mening krävs det tydligare prioriteringar på nationell nivå såväl som på EU-nivå för att säkerställa finansiering av drift och underhåll av nuvarande och kommande forskningsinfrastruktur.

För att optimera användandet av ESS krävs forskare, tjänsteutvecklare och näringsliv som är insatta i de möjligheter som anläggningarna ger. Svensk forskningsinfrastruktur bör vidare tillgängliggöras för relevanta aktörer i samhället så att de investeringar som har gjorts i forskningsinfrastruktur kan göra maximal nytta. Det förutsätter dels att ägarna av infrastrukturen blir berättigade att ta ut full kostnadstäckning för tjänsten i fråga, dels att man försäkras om att tjänsten inte har inverkan på bl.a. säkerhets- eller integritetsspörsmål eller etiska frågor. Vi anser att Vetenskapsrådet, tillsammans med berörda lärosäten, bör få i uppdrag att göra en konsekvensanalys av vad ett ökat tillgängliggörande av forskningsinfrastruktur skulle innebära.

Regeringen bör vidta lämpliga åtgärder enligt vad som anförts ovan.

63. Forskningsinfrastruktur, punkt 41 (SD)

av Stefan Jakobsson (SD) och Robert Stenkvist (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 41 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anføres i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2016/17:1772 av Mattias Bäckström Johansson m.fl. (SD) yrkande 10 och avslår motionerna

2016/17:96 av Ewa Thalén Finné (M),

2016/17:292 av Jan R Andersson (M),

2016/17:737 av Erik Ottoson (M) yrkande 2,

2016/17:826 av Michael Svensson (M),

2016/17:1591 av Jörgen Andersson och Jan R Andersson (båda M) yrkande 1,

2016/17:3564 av Fredrik Christensson m.fl. (C) yrkande 26 och

2016/17:3568 av Camilla Waltersson Grönvall m.fl. (M) yrkandena 14–17.

Ställningstagande

En lämplig plats för en forskningsreaktor kring fjärde generationens kärnkraft skulle kunna vara Oskarshamn, där det använda kärnbränslet finns i dag.

Regeringen bör vidta lämpliga åtgärder enligt vad som anförts ovan.

64. Forskningsinfrastruktur, punkt 41 (C)

av Fredrik Christensson (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 41 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2016/17:3564 av Fredrik Christensson m.fl. (C) yrkande 26 och avslår motionerna

2016/17:96 av Ewa Thalén Finné (M),

2016/17:292 av Jan R Andersson (M),

2016/17:737 av Erik Ottoson (M) yrkande 2,

2016/17:826 av Michael Svensson (M),

2016/17:1591 av Jörgen Andersson och Jan R Andersson (båda M) yrkande 1,

2016/17:1772 av Mattias Bäckström Johansson m.fl. (SD) yrkande 10 och

2016/17:3568 av Camilla Waltersson Grönvall m.fl. (M) yrkandena 14–17.

Ställningstagande

Infrastruktur, som omfattar bl.a. anläggningar, instrument, kunskapsamlingar och tjänster, är av stor betydelse inom alla forskningsområden för forskare, både inom grundforskning och tillämpad forskning. Det är viktigt att noggrant följa utvecklingen av finansieringen av tung infrastruktur och dess kvalitet för att kunna vidta lämpliga åtgärder vid behov.

Regeringen bör vidta lämpliga åtgärder enligt vad som anförts ovan.

65. Industrieforskningsinstitut, punkt 42 (M)

av Camilla Waltersson Grönvall (M), Betty Malmberg (M), Michael Svensson (M) och Erik Bengtzboe (M).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 42 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2016/17:3568 av Camilla Waltersson Grönvall m.fl. (M) yrkande 30 och
avslår motion
2016/17:3566 av Annika Eclund m.fl. (KD) yrkande 19.

Ställningstagande

Vi menar att industriforskningsinstitutet spelar en betydelsefull roll i att utveckla de mindre och medelstora företagen. Därför vill vi ge RISE (Research Institutes of Sweden AB) och de regionala universiteten i uppdrag att stödja dessa företag.

Regeringen bör vidta lämpliga åtgärder enligt vad som anförts ovan.

66. Industriforskningsinstitut, punkt 42 (KD)

av Annika Eclund (KD).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 42 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförts i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2016/17:3566 av Annika Eclund m.fl. (KD) yrkande 19 och
avslår motion
2016/17:3568 av Camilla Waltersson Grönvall m.fl. (M) yrkande 30.

Ställningstagande

Industriforskningsinstitutet har en viktig roll i att samverka för att bidra till nyttiggörande och spridande av kunskap. De statligt hel- och delfinansierade forskningsinstitutet är många till sitt antal och inte alltid väl kända av de målgrupper som skulle kunna dra nytta av deras verksamheter.

Regeringen bör göra en översyn av samtliga instituts verksamhet när det gäller resultat av insatser, att åstadkomma bättre samverkan med näringslivet och att utveckla formerna för att nå nya målgrupper för verksamheternas inriktningar.

67. Främjande av innovationer, punkt 43 (M)

av Camilla Waltersson Grönvall (M), Betty Malmberg (M), Michael Svensson (M) och Erik Bengtzboe (M).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 43 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2016/17:3568 av Camilla Waltersson Grönvall m.fl. (M) yrkande 29 och avslår motionerna

2016/17:930 av Lars Mejern Larsson m.fl. (S) yrkande 1,

2016/17:951 av Lars Mejern Larsson m.fl. (S) yrkande 4,

2016/17:1730 av Said Abdu och Lars Tysklind (båda L) yrkande 5,

2016/17:3564 av Fredrik Christensson m.fl. (C) yrkandena 22, 25 och 37 samt

2016/17:3566 av Annika Eclund m.fl. (KD) yrkande 17.

Ställningstagande

Genom innovationsupphandling kan offentlig verksamhet bidra till kostnadseffektiv och innovativ utveckling. Innovationsupphandling innefattar dels upphandling som sker på ett sådant sätt att den inte utesluter nya lösningar, s.k. innovationsvänlig upphandling, dels upphandling av innovation, dvs. upphandling av framtagande av nya lösningar som ännu inte finns på marknaden. Genom innovationsupphandling kan offentlig verksamhet bidra till kostnadseffektiv och innovativ utveckling. Vi menar att innovationsupphandling i offentlig sektor, såväl civil som militär, bör beaktas i högre grad.

Regeringen bör vidta lämpliga åtgärder enligt vad som anförts ovan.

68. Främjande av innovationer, punkt 43 (C)

av Fredrik Christensson (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 43 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2016/17:3564 av Fredrik Christensson m.fl. (C) yrkandena 22, 25 och 37 samt avslår motionerna

2016/17:930 av Lars Mejern Larsson m.fl. (S) yrkande 1,

2016/17:951 av Lars Mejern Larsson m.fl. (S) yrkande 4,

2016/17:1730 av Said Abdu och Lars Tysklind (båda L) yrkande 5,

2016/17:3566 av Annika Eclund m.fl. (KD) yrkande 17 och

2016/17:3568 av Camilla Waltersson Grönvall m.fl. (M) yrkande 29.

Ställningstagande

Ett innovationsfrämjande arbetsklimat bidrar inte bara till nya affärsidéer utan kan även stimulera s.k. intraprenörer, innovatörer inom verksamheten, som får möjlighet att göra verklighet av sina idéer och bidra till vardagliga förbättrande åtgärder. Jag vill att det skapas mekanismer för att stärka incitamenten för vardagsnära innovationer. För fler arbetstillfällen och stärkt konkurrenskraft behöver dessutom de kunskapsintensiva tjänsteföretagen få förutsättningar att spela en viktigare roll för svensk forskning och innovation.

Digitaliseringen är en viktig del i att utveckla och stärka välfärden i hela landet. Den har skapat nya möjligheter för jobb och företagande, tillgängliggjort vård för fler samt öppnat upp för utbildning och forskning oavsett geografiskt läge. Om Sverige ska kunna konkurrera globalt som kunskapsnation behöver vi skapa ett innovativt samhällsklimat där nytänkande premieras.

Regeringen bör vidta lämpliga åtgärder enligt vad som anförts ovan.

69. Främjande av innovationer, punkt 43 (L)

av Christer Nylander (L).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 43 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anføres i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen delvis motion

2016/17:1730 av Said Abdu och Lars Tysklind (båda L) yrkande 5 och avslår motionerna

2016/17:930 av Lars Mejern Larsson m.fl. (S) yrkande 1,

2016/17:951 av Lars Mejern Larsson m.fl. (S) yrkande 4,

2016/17:3564 av Fredrik Christensson m.fl. (C) yrkandena 22, 25 och 37,

2016/17:3566 av Annika Eclund m.fl. (KD) yrkande 17 och

2016/17:3568 av Camilla Waltersson Grönvall m.fl. (M) yrkande 29.

Ställningstagande

Forskningsamverkan mellan industrin och högskolor och universitet är betydelsefullt. Det kan också vara en av nycklarna till framgång och överlevnad för hela bygder och branscher.

Regeringen bör vidta lämpliga åtgärder enligt vad som anförts ovan.

70. Främjande av innovationer, punkt 43 (KD)

av Annika Eclund (KD).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 43 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2016/17:3566 av Annika Eclund m.fl. (KD) yrkande 17 och avslår motionerna

2016/17:930 av Lars Mejern Larsson m.fl. (S) yrkande 1,

2016/17:951 av Lars Mejern Larsson m.fl. (S) yrkande 4,

2016/17:1730 av Said Abdu och Lars Tysklind (båda L) yrkande 5,

2016/17:3564 av Fredrik Christensson m.fl. (C) yrkandena 22, 25 och 37 samt

2016/17:3568 av Camilla Waltersson Grönvall m.fl. (M) yrkande 29.

Ställningstagande

Det är viktigt att arbeta med attityder om företagande och forskning. Genom att koppla samman forskare och elever för aktiviteter och projekt med fokus på forskning och företagande kan denna fråga utvecklas.

Regeringen bör vidta lämpliga åtgärder enligt vad som anförts ovan.

71. Villkor för investeringar i forskning och innovation, punkt 44 (M)

av Camilla Waltersson Grönvall (M), Betty Malmberg (M), Michael Svensson (M) och Erik Bengtzboe (M).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 44 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2016/17:3568 av Camilla Waltersson Grönvall m.fl. (M) yrkandena 26 och 28 samt

avslår motion

2016/17:3564 av Fredrik Christensson m.fl. (C) yrkande 23.

Ställningstagande

För att locka utländsk arbetskraft och forskningsinvesteringar till Sverige är det viktigt att kunna erbjuda konkurrenskraftiga och förutsägbara villkor för såväl studenter och experter som företag. Sverige måste lyckas framstå som attraktivt då det gäller att rekrytera expertkompetens och vid kommande val av bostadsort.

Regeringen bör vidta lämpliga åtgärder enligt vad som anförts ovan.

72. Villkor för investeringar i forskning och innovation, punkt 44 (C)

av Fredrik Christensson (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 44 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförts i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2016/17:3564 av Fredrik Christensson m.fl. (C) yrkande 23 och

avslår motion

2016/17:3568 av Camilla Waltersson Grönvall m.fl. (M) yrkandena 26 och 28.

Ställningstagande

Förutom internationellt sett stora satsningar på forskning och utveckling (FoU) samt ett bra utbildningssystem är faktorer som skattenivåer och regelverk avgörande för om ett företag vill investera i Sverige. Det har blivit allt tydligare att Sverige behöver moderniserade regelverk och samhällsstrukturer.

Regeringen bör vidta lämpliga åtgärder enligt vad som anförts ovan.

73. Kommersialisering av forskning vid lärosäten, punkt 45 (M)

av Camilla Waltersson Grönvall (M), Betty Malmberg (M), Michael Svensson (M) och Erik Bengtzboe (M).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 45 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförts i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2016/17:3149 av Lars Hjalmered m.fl. (M) yrkande 7 och

avslår motion

2016/17:3149 av Lars Hjalmered m.fl. (M) yrkande 8.

Ställningstagande

I dag finns det klara incitament för forskare att nyttiggöra sin forskning genom företagande och licensiering, men denna möjlighet används inte i tillräckligt

stor utsträckning. Det s.k. lärarundantaget bör därför ses över i syfte att ge universiteten och högskolorna en tydligare roll i att stötta forskare och uppfinnare i deras arbete med att starta företag och nyttiggöra forskningen. Innovationskontorens uppgift bör tydligare riktas mot att bidra till kommersialisering av forskningsresultat.

Regeringen bör vidta lämpliga åtgärder enligt vad som anförts ovan.

74. Innovationskontor och inkubatorer, punkt 46 (M)

av Camilla Waltersson Grönvall (M), Betty Malmberg (M), Michael Svensson (M) och Erik Bengtzboe (M).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 46 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförts i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2016/17:3568 av Camilla Waltersson Grönvall m.fl. (M) yrkandena 31 och 32.

Ställningstagande

Efter Vinnovas utvärdering av innovationskontoren anser vi att det är fortsatt viktigt att fokusera på kvalitet. De varierande betygen för olika lärosäten bör särskilt beaktas i detta arbete.

Vi menar också att Vinnovas samarbete med inkubatorer ska leda till att inkubatorernas fulla potential som kommersialiseringsmotorer utnyttjas. Ett särskilt fokus på relationen till inkubatorerna bör läggas för att säkerställa ett effektivt flöde av idéer. Det behövs stabila förutsättningar som över tid kan tillgodose behovet av samverkan mellan de akademiska strukturerna och innovatörer som verkar utanför desamma.

Regeringen bör vidta lämpliga åtgärder enligt vad som anförts ovan.

75. Utvärdering av forskning och innovation, punkt 47 (M, C, KD)

av Camilla Waltersson Grönvall (M), Betty Malmberg (M), Michael Svensson (M), Erik Bengtzboe (M), Annika Eclund (KD) och Fredrik Christensson (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 47 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförts i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna
2016/17:3564 av Fredrik Christensson m.fl. (C) yrkande 6,
2016/17:3566 av Annika Eclund m.fl. (KD) yrkande 6 och
2016/17:3568 av Camilla Waltersson Grönvall m.fl. (M) yrkande 9 och
avslår motion
2016/17:3567 av Christer Nylander m.fl. (L) yrkande 8.

Ställningstagande

Sverige saknar i dag ett system för en samlad och oberoende analys av vilka resultat och effekter som statliga investeringar i forskning, utveckling och innovation har. För att säkerställa att investeringar i forskning, utveckling och innovation är effektiva krävs det en bättre uppföljning.

Regeringen bör tillsätta en utredning med uppdrag att lämna förslag om hur statliga investeringar i forskning, utveckling och innovation kan utvärderas.

76. Utvärdering av forskning och innovation, punkt 47 (L)

av Christer Nylander (L).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 47 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2016/17:3567 av Christer Nylander m.fl. (L) yrkande 8 och
avslår motionerna
2016/17:3564 av Fredrik Christensson m.fl. (C) yrkande 6,
2016/17:3566 av Annika Eclund m.fl. (KD) yrkande 6 och
2016/17:3568 av Camilla Waltersson Grönvall m.fl. (M) yrkande 9.

Ställningstagande

Regeringen bör ge Vetenskapsrådet ett särskilt uppdrag att göra jämförande utvärderingar av olika forskningsområden för att kunna jämföra kvaliteten på svensk forskning med motsvarande forskning i andra tunga forskningsländer.

77. Utvärdering av forsknings- och innovationsområden, punkt 48 (C)

av Fredrik Christensson (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 48 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2016/17:3564 av Fredrik Christensson m.fl. (C) yrkande 21 och avslår motion

2016/17:3567 av Christer Nylander m.fl. (L) yrkande 11.

Ställningstagande

Jag menar att arbetet med systematiska uppföljningar och utvärderingar är ett viktigt inslag vid allt strategiskt beslutsfattande. Den nuvarande regeringens hantering av de strategiska forskningsområdena (SFO:erna) är inget gott exempel på detta. De statliga forskningsfinansiärerna med Vetenskapsrådet (VR) i spetsen fick i uppdrag att genomföra en större utvärdering efter fem år. Denna rekommenderade bl.a. att regeringen skulle omfördela medel mellan lärosäten. Dessa råd hörsammade regeringen inte och tog inte heller ställning till dem. I stället hänvisade regeringen till den nya forskningspropositionen, vilken inte förelåg för beslut i riksdagen förrän två år senare. Enligt min mening var det olyckligt och har medfört att forskningsresurserna inte har använts effektivt.

Regeringen bör ge en snabb reaktion på de rekommendationer som myndigheter ger, efter utvärderingar av satsningar på bl.a. långsiktiga strategiska forsknings- och innovationsområden.

78. Utvärdering av forsknings- och innovationsområden, punkt 48 (L)

av Christer Nylander (L).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 48 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2016/17:3567 av Christer Nylander m.fl. (L) yrkande 11 och avslår motion

2016/17:3564 av Fredrik Christensson m.fl. (C) yrkande 21.

Ställningstagande

Långsiktigt strategiska satsningar på forskning och innovation ska utvärderas systematiskt när det gäller kvalitet och effektivitet.

Regeringen bör vidta lämpliga åtgärder enligt vad som anförts ovan.

79. Uppföljning och utvärdering av innovationer, punkt 49 (KD)

av Annika Eclund (KD).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 49 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförts i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion 2016/17:3566 av Annika Eclund m.fl. (KD) yrkandena 13 och 14.

Ställningstagande

Sverige är ett av världens bästa länder på innovation men bland de sämsta på att kommersialisera innovationerna. Samverkan mellan universitet, forskningsinstitut och näringsliv bör stärkas och nya gemensamma forskningsprogram bör inrättas som återspeglar näringslivets behov och där staten deltar som betydande finansiär. Det totala innovationssystemet omsätter mycket offentliga medel, och det behövs en genomgång av aktörer på alla nivåer för att göra systemet lättillgängligt, begripligt och adekvat. Vidare måste det kunna utvecklas en metod för att mäta inte bara antal företag som startar eller växer i omsättning ekonomiskt eller antal anställda. Det bör finnas en metod där innovationer och samhällsnytta kan mätas och utvärderas.

Regeringen bör vidta lämpliga åtgärder enligt vad som anförts ovan.

80. Inriktningen på EU:s forskningsprogram, punkt 50 (M)

av Camilla Waltersson Grönvall (M), Betty Malmberg (M), Michael Svensson (M) och Erik Bengtzboe (M).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 50 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförts i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion 2016/17:3568 av Camilla Waltersson Grönvall m.fl. (M) yrkande 13 och

avslår motion

2016/17:2520 av Stefan Jakobsson m.fl. (SD) yrkande 3.

Ställningstagande

Vi anser att regeringen snarast ska arbeta fram en handlingsplan för att tidigt kunna påverka kommande ramprogram inom EU. Genom att påverka inriktningen på EU:s forskningsprogram kan man ta hem mer resurser för forskning, innovation och infrastruktur.

Regeringen bör vidta lämpliga åtgärder enligt vad som anförts ovan.

81. Inriktningen på EU:s forskningsprogram, punkt 50 (SD)

av Stefan Jakobsson (SD) och Robert Stenkvist (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 50 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anføres i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2016/17:2520 av Stefan Jakobsson m.fl. (SD) yrkande 3 och

avslår motion

2016/17:3568 av Camilla Waltersson Grönvall m.fl. (M) yrkande 13.

Ställningstagande

Vi anser att det är fel att EU prioriterar regioner där forskning och innovation är som svagast i stället för att omvandla bra kunskapskluster till världsledande. Enligt vår mening måste internationell konkurrenskraft baseras på att våra spjutspetsar vässas och inte på att alla regioner lyfts till en medioker nivå. Vi menar därför att regeringen ska verka för att EU satsar mer på den bästa forskningen, utvecklingen och innovationen.

Regeringen bör vidta lämpliga åtgärder enligt vad som anförts ovan.

82. Sveriges andel av beviljade EU-medel för forskning, punkt 51 (M, C, L, KD)

av Christer Nylander (L), Camilla Waltersson Grönvall (M), Betty Malmberg (M), Michael Svensson (M), Erik Bengtzboe (M), Annika Eclund (KD) och Fredrik Christensson (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 51 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna
2016/17:3564 av Fredrik Christensson m.fl. (C) yrkande 5,
2016/17:3566 av Annika Eclund m.fl. (KD) yrkande 5,
2016/17:3567 av Christer Nylander m.fl. (L) yrkande 9 och
2016/17:3568 av Camilla Waltersson Grönvall m.fl. (M) yrkande 3.

Ställningstagande

Lärosätenas förmåga att ansöka om och beviljas externa medel från EU:s forsknings- och partnerskapsprogram har inte varit tillräckligt god de senaste åren. Statistik från oktober 2015 visar att Sverige har tappat i andel beviljade medel jämfört med EU:s tidigare forskningsprogram (FP7). Statistiken visar dessvärre också att svenska forskare inte når upp till tidigare nivåer då det gäller bidrag från det europeiska forskningsrådet (ERC), som beviljas till enskilda forskare baserat på deras grad av vetenskaplig excellens. Det är en oroväckande utveckling som måste brytas, därför krävs ett strategiskt arbete samt tydliga och mätbara mål.

Regeringen bör vidta lämpliga åtgärder för att Sverige ska öka sin andel av beviljade EU-medel för forskning.

83. Hinder för internationella studenter och forskare, punkt 52 (M, C, L, KD)

av Christer Nylander (L), Camilla Waltersson Grönvall (M), Betty Malmberg (M), Michael Svensson (M), Erik Bengtzboe (M), Annika Eclund (KD) och Fredrik Christensson (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 52 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna
2016/17:3564 av Fredrik Christensson m.fl. (C) yrkande 10,
2016/17:3566 av Annika Eclund m.fl. (KD) yrkande 9,
2016/17:3567 av Christer Nylander m.fl. (L) yrkande 15 och
2016/17:3568 av Camilla Waltersson Grönvall m.fl. (M) yrkande 22.

Ställningstagande

Om svensk utbildning och forskning ska kunna hävda sig i den globala konkurrensen finns det ett flertal faktorer som spelar roll, varav det internationella utbytet är en viktig del. Det gäller både internationella forskare

som kommer hit för att arbeta och internationella studenter som väljer att läsa hela eller delar av sin utbildning i Sverige, eller för den delen svenska studenter som reser utomlands. Utan utbyte förlorar svenska lärosäten både kvalitet och mångfald. Om vi inte kan garantera att utländska studenter och forskare får stanna för att studera och forska i Sverige riskerar vi att förlora i anseende och därmed i framtida konkurrenskraft.

Regeringen bör undanröja de problem och hinder som begränsar internationella studenters och forskares möjligheter att studera och forska i Sverige.

84. Uppföljning av regler för internationella studenter och forskare, punkt 53 (M)

av Camilla Waltersson Grönvall (M), Betty Malmberg (M), Michael Svensson (M) och Erik Bengtzboe (M).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 53 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2016/17:3568 av Camilla Waltersson Grönvall m.fl. (M) yrkande 27.

Ställningstagande

2014 års ändringar i utlänningslagen (2005:716) för att fler utländska forskare och studenter ska stanna i Sverige bör utvärderas och följas upp.

Regeringen bör vidta lämpliga åtgärder enligt vad som anförts ovan.

85. Rekrytering av internationella forskare, punkt 54 (L)

av Christer Nylander (L).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 54 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2016/17:3567 av Christer Nylander m.fl. (L) yrkande 19.

Ställningstagande

Ett stort problem är att svensk forskning rekryterar för få internationella forskare. Det bör finnas särskilda medel för att rekrytera utländska toppforskare. En sådan satsning bör inriktas mot yngre lovande forskare som har sin forskarkarriär framför sig, snarare än forskare som är på toppen av sin karriär.

Regeringen bör vidta lämpliga åtgärder enligt vad som anförts ovan.

Särskilda yttranden

Benämningen universitet, punkt 9 (L)

Christer Nylander (L) anför:

Det finns i dag 14 statliga universitet och 17 statliga högskolor i Sverige. Det är regeringen som beslutar om benämningen universitet. Moderaterna, Centerpartiet och Kristdemokraterna anser i sina följdmotioner till propositionen att det ska finnas fastställda kriterier för vad som gäller för att ett lärosäte ska få benämnas universitet. Enligt min uppfattning är det inte aktuellt med fler universitet i Sverige. Jag anser därför att det inte heller behöver fastställas några kriterier för att ett lärosäte ska få benämnas universitet.

BILAGA I

Förteckning över behandlade förslag

Propositionen

Proposition 2016/17:50 Kunskap i samverkan – för samhällets utmaningar och stärkt konkurrenskraft:

1. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i socialförsäkringsbalken.
2. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (1976:1046) om överlämnande av förvaltningsuppgifter inom Utbildningsdepartementets verksamhetsområde.
3. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i högskolelagen (1992:1434).
4. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (1998:676) om statlig ålderspensionsavgift.
5. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i inkomstskattelagen (1999:1229).
6. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i studiestödslagen (1999:1395).
7. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i diskrimineringslagen (2008:567).

Följdmotionerna

2016/17:3559 av Stefan Jakobsson och Robert Stenkvist (båda SD):

1. Riksdagen avslår regeringens föreslagna ändring i högskolelagen (1992:1434) för att göra Malmö högskola till universitet.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om könsmässig kvotering av forskningsanslag och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om politiseringen av forskning om rasism och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om byggandet av Nobel Center på Blasieholmen och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om anslagen till konstnärliga högskolor och tillkännager detta för regeringen.

2016/17:3561 av Linda Snecker m.fl. (V):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör tillsätta en utredning som granskar förutsättningarna för forskare med funktionsnedsättning inom universitet och högskolor

- samt undersöker vilka åtgärder som krävs för att öka tillgängligheten, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör utreda införandet av ett mål om att högst hälften av samtliga statligt finansierade forskningsanslag ska gå till män som forskar, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
 3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör införa en jämställdhetsbonus i lärosätenas basanslag för att främja en jämnare könsfördelning inom forskningen och akademien och tillkännager detta för regeringen.
 4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör vidta åtgärder för en förändring i högskoleförordningen i syfte att öka anställningstryggheten för doktorander på så sätt att det sätts en övre tidsgräns om maximalt 24 månader under de senaste fem åren för hur länge någon kan vara tidsbegränsat anställd hos samma arbetsgivare innan anställningen övergår i en reguljär tillsvidareanställning motsvarande vad som regleras i LAS, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
 5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör utreda hur man kan uppnå minskade hyreskostnader för högskolor och universitet som hyr av Akademiska Hus i syfte att frigöra en större andel av lärosätenas budget för forskning och tillkännager detta för regeringen.

2016/17:3564 av Fredrik Christensson m.fl. (C):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att det övergripande målet för utbildnings- och forskningspolitiken är att Sverige ska vara en framstående kunskapsnation där utbildning, forskning och innovation bedrivs med hög kvalitet och effektivitet samt att den bidrar till samhällets utveckling och näringslivets konkurrenskraft, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att inrätta mätbara delmål som systematiskt ska utvärderas och ingå i regeringens resultatredovisning för berörda utgiftsområden och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att kvalitet och samverkan i forskning bör premieras och att 25 procent av tillförda direkta anslag bör fördelas baserat på prestation enligt en modell där alla lärosäten konkurrerar i samma grupp, inklusive Chalmers tekniska högskola samt Högskolan i Jönköping och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen ska återkomma till riksdagen om ett nytt

- resurstilldelningssystem för högre utbildning och forskning och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att vidta åtgärder för att Sverige ska öka sin andel av beviljade medel från EU:s forsknings- och partnerskapsprogram och tillkännager detta för regeringen.
 6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att tillsätta en utredning med uppdrag att lämna förslag om hur statliga investeringar i forskning, utveckling och innovation kan utvärderas och tillkännager detta för regeringen.
 7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheten att alla meriteringsanställningar ska kunna ge rätt till prövning för tillsvidareanställning och tillkännager detta för regeringen.
 8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att meriteringsanställda ska meritera sig både vetenskapligt och pedagogiskt samt att se över möjligheten att göra mobilitet meriterande och tillkännager detta för regeringen.
 9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör överväga att införa ett enhetligt system för meriteringsanställningar vid svenska lärosäten och tillkännager detta för regeringen.
 10. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att avhjälpa formella hinder för internationella studenter och forskare som söker till, och verkar vid, svenska lärosäten/institut och tillkännager detta för regeringen.
 11. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör verka för ett ökat samarbete mellan lärosäten, arbetsliv och relevanta branschorganisationer samt för en kontinuerlig dialog om utbildningars innehåll och dimensionering av lärosätens utbildning, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
 12. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att olika lärosäten som samverkar med varandra inom utbildningsområdet bör premieras och tillkännager detta för regeringen.
 13. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att senast år 2017 presentera ett förslag till svensk rymdstrategi och tillkännager detta för regeringen.
 14. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om stärkt autonomi för de svenska lärosätena och tillkännager detta för regeringen.
 15. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utredningen om ett nytt resursfördelningssystem för högre utbildning ska utreda hur kvalitet, arbetslivsanknytning, genomströmning och regional samverkan ska premieras och tillkännager detta för regeringen.

16. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om högre utbildning och forskning i hela landet och tillkännager detta för regeringen.
17. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att det ska finnas fastställda kriterier för vad som ska gälla för att ett lärosäte ska få benämnas universitet och tillkännager detta för regeringen.
18. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om ökat fokus på excellens och kvalitet och tillkännager detta för regeringen.
19. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om unga forskare och doktorander och tillkännager detta för regeringen.
20. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att jämställdhetsperspektivet alltid ska vara gällande i forskning och högre utbildning och tillkännager detta för regeringen.
21. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör ge en snabb reaktion på de rekommendationer som av regeringen utsedda myndigheter anför, efter utvärderingar då det gäller satsningar på bl.a. långsiktiga strategiska forsknings- och innovationsområden, och tillkännager detta för regeringen.
22. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att skapa mekanismer för att stärka incitamenten för vardagsnära innovationer och tillkännager detta för regeringen.
23. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om ett stärkt företags- och forskningsklimat och tillkännager detta för regeringen.
24. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om kompetens och samverkan och tillkännager detta för regeringen.
25. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om tjänsteinnovationer och tillkännager detta för regeringen.
26. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om attraktiva forsknings- och innovationsmiljöer och tillkännager detta för regeringen.
27. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om forskning på hälsa och klimat och tillkännager detta för regeringen.
28. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om forskning på livsmedel och tillkännager detta för regeringen.
29. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om biobaserad samhällsekonomi och tillkännager detta för regeringen.
31. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om forskning på material och tillkännager detta för regeringen.
32. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om forskning om grön industri och tillkännager detta för regeringen.
34. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om maritimforskning och tillkännager detta för regeringen.
35. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om forskning på antibiotika och tillkännager detta för regeringen.

36. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om biobanker och tillkännager detta för regeringen.
37. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om digitalisering och tillkännager detta för regeringen.

2016/17:3566 av Annika Eclund m.fl. (KD):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att det övergripande målet för utbildnings- och forskningspolitiken bör vara att Sverige ska vara en framstående kunskapsnation, där utbildning, forskning och innovation bedrivs med hög kvalitet och effektivitet samt bidrar till samhällets utveckling och näringslivets konkurrenskraft, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att inrätta mätbara delmål som systematiskt ska utvärderas och ingå i regeringens resultatredovisning för berörda utgiftsområden, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att kvalitet och samverkan i forskning bör premieras och att 25 procent av tillförda direkta anslag bör fördelas baserat på prestation enligt en modell där alla lärosäten konkurrerar i samma grupp, inklusive Chalmers tekniska högskola och Högskolan i Jönköping, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen ska återkomma till riksdagen om ett nytt resurstilldelningssystem för högre utbildning och forskning och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att vidta åtgärder för att Sverige ska öka sin andel av beviljade medel från EU:s forsknings- och partnerskapsprogram och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att tillsätta en utredning med uppdrag att lämna förslag om hur statliga investeringar i forskning, utveckling och innovation kan utvärderas och tillkännager detta för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheten att alla meriteringsanställningar ska kunna ge rätt till prövning för tillsvidareanställning och tillkännager detta för regeringen.
8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör överväga att införa ett enhetligt system för meriteringsanställningar vid svenska lärosäten och tillkännager detta för regeringen.
9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att avhjälpa formella hinder för internationella studenter och forskare som söker

- till, och verkar vid, svenska lärosäten och institut och tillkännager detta för regeringen.
10. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör verka för ett ökat samarbete mellan lärosäten, arbetsliv och relevanta branschorganisationer samt för en kontinuerlig dialog om utbildningars innehåll och dimensionering av lärosätens utbildning, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
 11. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att senast 2017 presentera ett förslag till en svensk rymdstrategi och tillkännager detta för regeringen.
 12. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om akademins autonomi och tillkännager detta för regeringen.
 13. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en översyn av innovationssystemet och tillkännager detta för regeringen.
 14. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utvärdera samhällsnyttan med innovationer och tillkännager detta för regeringen.
 15. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om vikten av nationell prövning av nya produkter i vården för fortsatt forskning och tillkännager detta för regeringen.
 16. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om regionala demenscentrum och tillkännager detta för regeringen.
 17. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om forskares samarbete med utbildningssystemet och tillkännager detta för regeringen.
 18. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att det ska finnas fastställda kriterier för vad som gäller för att ett lärosäte ska få benämnas universitet, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
 19. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ge regeringen i uppdrag att göra en översyn av samtliga instituts verksamhet när det gäller resultat av insatser, att åstadkomma bättre samverkan med näringslivet och att utveckla formerna för att nå nya målgrupper för verksamheternas inriktningar, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

2016/17:3567 av Christer Nylander m.fl. (L):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att det övergripande målet för utbildnings- och forskningspolitiken bör vara att Sverige ska vara en framstående kunskapsnation, där utbildning, forskning och innovation bedrivs med hög kvalitet och effektivitet samt bidrar till samhällets utveckling och näringslivets konkurrenskraft, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att inrätta mätbara delmål som systematiskt ska utvärderas och ingå i regeringens

- resultatredovisning för berörda utgiftsområden och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att kvalitet och samverkan i forskning bör premieras och att 25 procent av tillförda direkta anslag bör fördelas baserat på prestation enligt en modell där alla lärosäten konkurrerar i samma grupp, inklusive Chalmers tekniska högskola och Högskolan i Jönköping, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
 4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen ska återkomma till riksdagen inför framtida beslut som rör principer om resursfördelning för högre utbildning och forskning, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
 5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör ges i uppdrag att jämföra kvaliteten på tentamina inom ett antal svenska utbildningar med motsvarande utbildningar i några jämförbara länder och tillkännager detta för regeringen.
 6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen ska återkomma till riksdagen om ett nytt resursfördelningssystem för högre utbildning och forskning och tillkännager detta för regeringen.
 7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen ska ges i uppdrag att utreda ett system där lärosätena tilldelas resurser för utbildning och forskning i ett samlat anslag, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
 8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör ge Vetenskapsrådet ett särskilt uppdrag att göra jämförande utvärderingar av olika forskningsområden för att kunna jämföra kvaliteten på svensk forskning med motsvarande forskning i andra tunga forskningsländer och tillkännager detta för regeringen.
 9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att vidta åtgärder för att Sverige ska öka sin andel av beviljade medel från EU:s forsknings- och partnerskapsprogram, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
 10. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige ska sträva efter att forskningsprogram så långt möjligt anpassas till EU:s och tillkännager detta för regeringen.
 11. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att långsiktigt strategiska satsningar på forskning och innovation ska utvärderas systematiskt när det gäller kvalitet och effektivitet, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
 12. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheten att alla meriteringsanställningar ska kunna ge rätt till prövning för tillsvidareanställning och tillkännager detta för regeringen.

13. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att meriteringsanställda ska meritera sig både vetenskapligt och pedagogiskt samt att se över huruvida mobilitet bör vara meriterande, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
14. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör överväga att införa ett enhetligt system för meriteringsanställningar vid svenska lärosäten och tillkännager detta för regeringen.
15. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att avhjälpa formella hinder för internationella studenter och forskare som söker till, och verkar vid, svenska lärosäten och institut, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
16. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att en ökad specialisering bör kopplas till resurssystemet och tillkännager detta för regeringen.
17. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör verka för ett ökat samarbete mellan lärosäten, arbetsliv och relevanta branschorganisationer samt för en kontinuerlig dialog om utbildningars innehåll och dimensionering av lärosätens utbildning, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
18. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att olika lärosäten som samverkar med varandra inom utbildningsområdet bör premieras, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
19. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att särskilda medel bör avsättas för att rekrytera utländska framgångsrika yngre forskare tidigt i karriären och tillkännager detta för regeringen.
20. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om vikten av att tvärvetenskaplig forskning inte missgynnas vid tilldelning av forskningsanslag från forskningsfinansiärerna, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
21. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att den strategiska samverkan med högkvalitativa utländska universitetsfilialer bör öka och tillkännager detta för regeringen.
22. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att senast 2017 presentera ett förslag till en svensk rymdstrategi och tillkännager detta för regeringen.

2016/17:3568 av Camilla Waltersson Grönvall m.fl. (M):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att det övergripande målet för utbildnings- och forskningspolitiken bör vara att Sverige ska vara en framstående kunskapsnation, där utbildning, forskning och innovation bedrivs med hög kvalitet och effektivitet samt bidrar till samhällets utveckling och näringslivets konkurrenskraft, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att inrätta mätbara delmål som systematiskt ska utvärderas och ingå i regeringens resultatredovisning för berörda utgiftsområden, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att vidta åtgärder för att Sverige ska öka sin andel av beviljade medel från EU:s forsknings- och partnerskapsprogram, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att stärka lärosätens ledarskap och att tydliggöra rollen för lärosätenas styrelser, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att olika lärosäten som samverkar med varandra inom utbildningsområdet bör premieras, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om vikten av en fortsatt profilering av universitet och högskolor och tillkännager detta för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att kvalitet och samverkan i forskning bör premieras och att 25 procent av tillförda direkta anslag bör fördelas baserat på prestation enligt en modell där alla lärosäten konkurrerar i samma grupp, inklusive Chalmers tekniska högskola och Högskolan i Jönköping, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen ska återkomma till riksdagen om ett nytt resurstilldelningssystem för högre utbildning och forskning, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att tillsätta en utredning med uppdrag att lämna förslag om hur statliga investeringar i forskning, utveckling och innovation kan utvärderas, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
10. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att det ska finnas fastställda kriterier för vad som gäller för att ett lärosäte ska få benämnas universitet, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
11. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen ska ge Universitetskanslerämbetet (UKÄ) i uppdrag att analysera utvecklingen då det gäller digital kompetens inom högre utbildning, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
12. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sveriges forskningsprogram ska anpassas till EU:s och bli sjuåriga, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
13. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen ska arbeta fram en handlingsplan för att tidigt kunna påverka kommande ramprogram inom EU och tillkännager detta för regeringen.

14. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att göra Sverige till en s.k. forskningshubb och tillkännager detta för regeringen.
15. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att säkerställa forskningsinfrastruktur lokaliserad vid lärosäten och tillkännager detta för regeringen.
16. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om forskning om neutroner och tillkännager detta för regeringen.
17. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ge Vetenskapsrådet, tillsammans med berörda lärosäten, i uppdrag att göra en konsekvensanalys av vad ett ökat tillgängliggörande av forskningsinfrastruktur skulle innebära, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
18. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheten att alla meriteringsanställningar ska ge rätt till prövning för tillsvidareanställning, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
19. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att meriteringsanställda ska meritera sig både vetenskapligt och pedagogiskt samt att se över huruvida mobilitet bör vara meriterande, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
20. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör överväga att införa ett enhetligt system för meriteringsanställningar vid svenska lärosäten och tillkännager detta för regeringen.
21. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör verka för ett ökat samarbete mellan lärosäten, arbetsliv och relevanta branschorganisationer samt för en kontinuerlig dialog om utbildningens innehåll och dimensionering av lärosätens utbildning, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
22. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att avhjälpa formella hinder för internationella studenter och forskare som söker till, och verkar vid, svenska lärosäten och institut, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
23. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att senast 2017 presentera ett förslag till en svensk rymdstrategi och tillkännager detta för regeringen.
24. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om det nationella forskningsprogrammet ”Beredskap i en orolig tid” som presenteras i motionen, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
25. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om de kommentarer och ändringsförslag som gäller regeringens satsningar på olika forskningsprogram och tillkännager detta för regeringen.
26. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige ska erbjuda internationellt konkurrenskraftiga näringsvillkor för att

- locka utländsk arbetskraft och forskningsinvesteringar till Sverige och tillkännager detta för regeringen.
27. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att 2014 års lagändringar för att fler utländska forskare och studenter ska stanna i Sverige bör utvärderas och följas upp, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
 28. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att mer bör göras för att stimulera privata forsknings- och utvecklingsinvesteringar i Sverige, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
 29. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om innovationsupphandling till offentlig sektor, där såväl civil som militär innovationsupphandling bör beaktas i högre grad, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
 30. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om förstärkning av institutssektorn genom Research Institutes of Sweden (RISE) och tillkännager detta för regeringen.
 31. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att stärka kvaliteten och likvärdigheten i innovationskontorens verksamhet och tillkännager detta för regeringen.
 32. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Vinnovas samarbete med inkubatorer ska leda till att utnyttja inkubatorernas fulla potential som kommersialiseringsmotorer, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

Motioner från allmänna motionstiden 2015/16

2015/16:2478 av Cecilia Widegren m.fl. (M):

9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att skyndsamt ta fram ett underlag i syfte att etablera en samverkansmodell mellan akademi, näringsliv och vård och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:2479 av Cecilia Widegren m.fl. (M):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att stärka de långsiktiga förutsättningarna för tillämpad forskning för ökad hälsa och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:2780 av Emma Henriksson m.fl. (KD, M, C, FP):

17. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att skyndsamt utveckla underlag i syfte att stärka samverkan mellan akademi, industri samt vård och omsorg och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:2846 av Josef Fransson m.fl. (SD):

4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en nationell samordningsfunktion för att fördela resurser och uppdrag för medicinsk innovation och kliniska studier och som kan skapa bryggor mellan sjukvård, akademi och den medicinska industrin och tillkännager detta för regeringen.

2015/16:3118 av Markus Wiechel och Jeff Ahl (båda SD):

3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en satsning på forskning om cannabis- och hampabaserat läkemedel och tillkännager detta för regeringen.

Motioner från allmänna motionstiden 2016/17

2016/17:96 av Ewa Thalén Finné (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om ett större statligt engagemang kring etableringen av ESS och MAX IV och tillkännager detta för regeringen.

2016/17:130 av Jan Ericson (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att avskaffa Nationella sekretariatet för genusforskning och tillkännager detta för regeringen.

2016/17:152 av Josef Fransson m.fl. (SD):

4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en nationell samordningsfunktion som fördelar resurser och uppdrag för medicinsk innovation och kliniska studier och som kan skapa bryggor mellan sjukvård, akademi och den medicinska industrin, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

2016/17:154 av Jonas Sjöstedt m.fl. (V):

4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör tillsätta en utredning för att se över hur köns- och genusaspekter beaktas i medicinsk forskning och tillkännager detta för regeringen.

2016/17:246 av Jan Ericson (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att avskaffa statens stöd till genusforskning och tillkännager detta för regeringen.

2016/17:282 av Finn Bengtsson och Amir Adan (båda M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en riktad satsning på forskning om patienter som lider av s.k. myalgisk encefalomyelit, även kallat kroniskt trötthetssyndrom, eller överkänslig tarm (IBS) och tillkännager detta för regeringen.

2016/17:292 av Jan R Andersson (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en forsknings- och skolreaktor vid Oskarshamns kärnkraftverk och tillkännager detta för regeringen.

2016/17:397 av Jenny Petersson (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheterna att förbättra klimatet för klinisk forskning och läkemedelsprövningar i Sverige och tillkännager detta för regeringen.

2016/17:522 av Edward Riedl (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheterna att instifta ett nationellt kunskapscentrum för s.k. Deep Brain Stimulation vid Norrlands universitetssjukhus och tillkännager detta för regeringen.

2016/17:710 av Lars Hjalmered (M):

3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om skolforskning om digital kompetens och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en digital strategi för högre utbildning och tillkännager detta för regeringen.

2016/17:737 av Erik Ottoson (M):

2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör upprätta en plan för hur Sverige kan bidra i det internationella forskningsarbetet för att få fjärde generationens kärnreaktorer i industriell drift så snart som möjligt och tillkännager detta för regeringen.

2016/17:824 av Annie Lööf m.fl. (C):

22. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ge Swetox ett samordningsansvar för kosmetikaforskning och tillkännager detta för regeringen.
49. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utveckla nya antibiotika och tillkännager detta för regeringen.

2016/17:826 av Michael Svensson (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheten att ge tillstånd för byggandet av testreaktorn Electra vid Oskarshamns kärnkraftverk och tillkännager detta för regeringen.

2016/17:831 av Stefan Jakobsson m.fl. (SD):

2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att öka studenternas anställbarhet efter examen och säkerställa relevant forskning genom en ökad skyldighet för högskolorna att samverka med det omgivande samhället och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att en del av elevpengen för högskolestudier betalas ut när studenten erhållit anställning och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda hur ett finansieringssystem för högskolan kan bli mer kvalitetsdrivande och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att slå ihop administrationen hos vissa lärosäten samt att effektivisera det svenska utbildningsväsendet och tillkännager detta för regeringen.

2016/17:894 av Hans Ekström m.fl. (S):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om Mälardalens högskola och tillkännager detta för regeringen.

2016/17:930 av Lars Mejern Larsson m.fl. (S):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om vikten av samverkan och innovationer och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om behovet av en översyn av en jämnare fördelning av forskningsanslag och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om behovet av ett jämställdhetsarbete för fler kvinnliga forskare samt en översyn för en mer rättvis tilldelning av forskningsanslag med hänsyn till kön och ålder och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om vikten av en stark arbetslivsforskning och tillkännager detta för regeringen.

2016/17:951 av Lars Mejern Larsson m.fl. (S):

4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om behovet av innovation, forskning och utveckling i hela landet och tillkännager detta för regeringen.

2016/17:970 av Hanna Westerén m.fl. (S):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om tydliga och säkra karriärsystem och tillkännager detta för regeringen.

2016/17:1052 av Annika Lillemets och Valter Mutt (båda MP):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att upprätta ett fredsinstitut på Gotland och tillkännager detta för regeringen.

2016/17:1108 av Finn Bengtsson (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om problemet med läkemedelsutprovning på medvetlösa personer och tillkännager detta för regeringen.

2016/17:1123 av Lars-Axel Nordell (KD):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att statens anslag till de olika fristående teologiska högskolorna för utbildning och forskning ska ske likvärdigt och utifrån samma beräkningsgrund, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att de fristående teologiska högskolorna ska erhålla statliga fakultetsmedel på samma grunder som de statliga lärosätena och tillkännager detta för regeringen.

2016/17:1252 av Tina Ghasemi (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att en princip om nolltolerans bör råda mot oseriösa universitetskurser i avsaknad av substantiellt innehåll och arbetsmarknadskoppling och tillkännager detta för regeringen.

2016/17:1404 av Finn Bengtsson och Lars-Arne Staxäng (båda M):

3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om forskning och tillkännager detta för regeringen.

2016/17:1461 av Hans Wallmark (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om initierandet av ett oberoende forskningsprojekt för en eller flera institutioner om DDR-regimens relationer med Sverige fram till Berlinmurens fall och tillkännager detta för regeringen.

2016/17:1591 av Jörgen Andersson och Jan R Andersson (båda M):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheten att placera en forskningsreaktor i anslutning till Oskarshamns kärnkraftverk och tillkännager detta för regeringen.

2016/17:1619 av Eva Lindh m.fl. (S):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om vikten av att stärka lärarutbildningens forskningsbas och tillkännager detta för regeringen.

2016/17:1669 av Ingela Nylund Watz m.fl. (S):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om Södertörns högskola och tillkännager detta för regeringen.

2016/17:1706 av Finn Bengtsson och Barbro Westerholm (M, L):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om utbildning och forskning i geriatrisk klinisk farmakologi och tillkännager detta för regeringen.

2016/17:1730 av Said Abdu och Lars Tysklind (båda L):

5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om betydelsen av samverkan på forskarbasis mellan industri och högskola eller universitet och tillkännager detta för regeringen.

2016/17:1772 av Mattias Bäckström Johansson m.fl. (SD):

10. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en svensk forskningsreaktor kring fjärde generationens kärnkraft och tillkännager detta för regeringen.

2016/17:1987 av Jonas Sjöstedt m.fl. (V):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Vetenskapsrådet bör få i uppdrag att initiera forskning om antidemokratiska budskap, med särskilt fokus på sociala medier, och hur dessa budskap tolkas av och påverkar mottagaren, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

2016/17:2009 av Solveig Zander (C):

7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda möjligheten till medel för forskning om utformning av bostäder och boendemiljöer ur ett tillgänglighetsperspektiv och tillkännager detta för regeringen.

2016/17:2197 av Cassandra Sundin m.fl. (SD):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda möjligheten att utveckla forskningscentret Vaartoe/Cesam och i förlängningen inrätta ett fristående nationellt samiskt forskningscentrum och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ett nationellt universitet för samisk kultur och utbildning samt de samiska språken ska utses och tillkännager detta för regeringen.

2016/17:2520 av Stefan Jakobsson m.fl. (SD):

3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige ska verka för en förändrad inriktning på forskningen inom EU och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda hur vi kan optimera högskoleväsendet genom administrativ effektivisering och rationalisering och tillkännager detta för regeringen.
9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att genusforskning och jämställdhetsforskning måste vila på vetenskaplig grund och ha sin utgångspunkt i verkliga förhållanden och tillkännager detta för regeringen.

2016/17:2634 av Jan Lindholm (MP):

4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om vikten av forskning i syfte att ta fram nya antibiotika och tillkännager detta för regeringen.

2016/17:2892 av Markus Wiechel m.fl. (SD):

3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en satsning på svensk forskning på cannabis- och hampabaserat läkemedel och tillkännager detta för regeringen.

2016/17:2961 av Linda Snecker m.fl. (V):

2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att det bör tillsättas en utredning som tar ett helhetsperspektiv på frågan om tillgängligheten till universitet och högskolor för personer med funktionsnedsättning och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör utreda införandet av ett mål om att av samtliga statligt finansierade forskningsanslag ska hälften tilldelas kvinnliga forskare och hälften tilldelas manliga, och tillkännager detta för regeringen.

5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utbildningsbidraget för doktorander bör avskaffas fr.o.m. den 1 juli 2017 och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör gå vidare med Forskarkarriäretredningens (SOU 2016:29) förslag om bättre villkor för doktorander med stipendier och tillkännager detta för regeringen.

2016/17:3037 av Annika Qarlsson m.fl. (C):

16. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att forskningsmedel fördelas jämställt och att en plan för att uppnå målen upprättas och tillkännager detta för regeringen.

2016/17:3038 av Fredrik Christensson m.fl. (C):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheterna att stärka undervisningens kvalitet och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att verka för tryggare anställningsformer för forskare och om att tydliga karriärvägar för unga forskare bör utarbetas och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att det bör bli mer meriterande för forskare att gå mellan akademien och näringslivet och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att lärosätenas autonomi bör stärkas och tillkännager detta för regeringen.
10. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att lärosätena själva får bestämma hur icke-akademiska meriter ska jämföras med akademiska meriter vid exempelvis anställningar på högskolor och universitet och tillkännager detta för regeringen.
17. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheterna att tillsätta en utredning av resursfördelningssystemet till den högre utbildningen och tillkännager detta för regeringen.

2016/17:3048 av Camilla Waltersson Grönvall m.fl. (M):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att resultatet av Ledningsutredningens rekommendationer ska utvärderas två år efter att de har presenterats och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att tydliggöra rollen för lärosätenas styrelser och tillkännager detta för regeringen.
9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda ett reformerat resurstilldelningssystem och tillkännager detta för regeringen.

11. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om krav på ökat samarbete mellan lärosäten, arbetsliv och relevanta branschorganisationer och en kontinuerlig dialog om utbildningars innehåll och dimensionering av lärosätens utbildning och tillkännager detta för regeringen.
12. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att olika lärosäten som samverkar med varandra inom utbildningsområdet bör premieras och tillkännager detta för regeringen.
13. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om vikten av att utreda och avhjälpa formella hinder för ökat samarbete mellan lärosäten och tillkännager detta för regeringen.
14. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utarbeta en strategi om digitalisering och modern teknik på lärosäten och tillkännager detta för regeringen.

2016/17:3105 av Helena Lindahl och Per Lodenius (båda C):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över förutsättningarna för humaniora vid landets lärosäten och tillkännager detta för regeringen.

2016/17:3149 av Lars Hjälmered m.fl. (M):

7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över lärarundantaget och att stärka innovationskontorens uppgift att medverka till kommersialisering av forskningen vid lärosätena och tillkännager detta för regeringen.
8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att i regleringsbrev för innovationskontoren stärka deras uppgift att medverka till kommersialisering av forskningen vid lärosätena och tillkännager detta för regeringen.

2016/17:3187 av Lars Hjälmered m.fl. (M):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att verka för en utvecklad samverkan mellan life science- och medteknaringen, akademien och hälso- och sjukvården i syfte att tillgängliggöra forskning och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att främja forskningskluster och innovationsmiljöer som ger långsiktig förutsägbarhet för forskning och utveckling inom life science i Sverige och att tillse förbättrade möjligheter att kunna utveckla forskningsresultat till nya produkter och tjänster, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

2016/17:3193 av Jan Björklund m.fl. (L):

6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om forskarskolor för yrkesverksamma socionomer och tillkännager detta för regeringen.

2016/17:3222 av Cecilia Widegren m.fl. (M):

25. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om läkemedelstester och kvinnors och mäns olika reaktioner på läkemedel och tillkännager detta för regeringen.

2016/17:3223 av Cecilia Widegren m.fl. (M):

4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om den patientnära kliniska forskningen inom vården för hjärt- och kärlsjukdomar och tillkännager detta för regeringen.

2016/17:3279 av Aron Modig m.fl. (KD):

14. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om behovet av forskning om det moderna arbetslivets villkor och hur det påverkar familjeliv, personlig hälsa och barns välbefinnande och tillkännager detta för regeringen.

2016/17:3280 av Lars-Axel Nordell m.fl. (KD):

7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om behovet av ett kraftfullt forsknings- och innovationsarbete inom va-sektorn och tillkännager detta för regeringen.

2016/17:3295 av Martin Kinnunen (SD):

3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att mer fokus i forskningen bör riktas mot nikotinetns skadeverkningar och tillkännager detta för regeringen.

2016/17:3305 av Emma Henriksson m.fl. (KD):

57. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om bristen på forskning om barn som kommit till genom assisterad befruktning med donerade könsceller och tillkännager detta för regeringen.

2016/17:3389 av Anna Kinberg Batra m.fl. (M):

41. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om högskolors specialisering och tillkännager detta för regeringen.

42. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda ett reformerat resurstilldelningssystem och tillkännager detta för regeringen.
44. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige ska vara en framstående forskningsnation, där forskning och innovation bedrivs med hög kvalitet och bidrar till samhällets utveckling och näringslivets konkurrenskraft, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

2016/17:3392 av Penilla Gunther m.fl. (KD):

13. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att högskolornas samverkansuppdrag behöver tydliggöras och följas upp och tillkännager detta för regeringen.
21. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att verka för att fler utbildningar samt forskning och utveckling sker på området turismvetenskap och mötesplanering och tillkännager detta för regeringen.

BILAGA 2

Regeringens lagförslag

1 Förslag till lag om ändring i socialförsäkringsbalken

Härigenom föreskrivs att 5 kap. 7 §, 6 kap. 20 § och 59 kap. 13 § socialförsäkringsbalken ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

5 kap.

7 §

En i Sverige bosatt person som lämnar landet för att studera i ett annat land ska fortfarande anses vara bosatt här så länge han eller hon genomgår en studiestödsberättigande utbildning *eller har utbildningsbidrag för doktorander.*

Den som kommer till Sverige för att studera ska inte anses vara bosatt här. *Detta gäller dock inte den som har utbildningsbidrag för doktorander.*

En i Sverige bosatt person som lämnar landet för att studera i ett annat land ska fortfarande anses vara bosatt här så länge han eller hon genomgår en studiestödsberättigande utbildning.

Den som kommer till Sverige för att studera ska inte anses vara bosatt här.

6 kap.

20 §

Den som får någon av följande förmåner är försäkrad för inkomstrelaterad sjukersättning och inkomstrelaterad aktivitetsersättning enligt 6 § 5, inkomstgrundad ålderspension enligt 6 § 8 och inkomstrelaterad efterlevandeförmån enligt 6 § 9 och 11:

1. vårdbidrag enligt 5 kap. 9 § 5, som inte enbart avser merkostnader,
2. dagpenning från arbetslöshetskassa,
3. aktivitetsstöd till den som deltar i ett arbetsmarknadspolitiskt program,
4. *utbildningsbidrag för doktorander,*

5. ersättning till deltagare i teckenspråkutbildning för vissa föräldrar (TUFF),

6. dagpenning till totalförsvarspliktiga som tjänstgör enligt lagen (1994:1809) om totalförsvarspikt och till andra som får dagpenning enligt de grunder som gäller för totalförsvarspliktiga, och

4. ersättning till deltagare i teckenspråkutbildning för vissa föräldrar (TUFF),

5. dagpenning till totalförsvarspliktiga som tjänstgör enligt lagen (1994:1809) om totalförsvarspikt och till andra som får dagpenning enligt de grunder som gäller för totalförsvarspliktiga, och

7. stipendium som enligt 11 kap. 46 § inkomstskattelagen (1999:1229) ska tas upp som intäkt i inkomstslaget tjänst.

6. stipendium som enligt 11 kap. 46 § inkomstskattelagen (1999:1229) ska tas upp som intäkt i inkomstslaget tjänst.

59 kap.

13 §

Som inkomst av anställning räknas följande sociala förmåner:

1. Föräldrapenningsförmåner.
2. Vårdbidrag, i den utsträckning bidraget inte är ersättning för merkostnader.
3. Ersättning från Försäkringskassan i form av sjuklönegaranti enligt 20 § lagen (1999:1047) om sjuklön.
4. Sjukpenning eller motsvarande ersättning enligt denna balk eller annan författning eller på grund av särskilt beslut av regeringen. Detta gäller i den utsträckning ersättningen har trätt i stället för en försäkrads inkomst som arbetstagare i allmän eller enskild tjänst.
5. Inkomstrelaterad sjukersättning och inkomstrelaterad aktivitetsersättning.
6. Livränta på grund av arbetsskada eller annan skada som avses i 41–44 kap.
7. Närståendepenning.
8. Dagpenning från arbetslöshetskassa.
9. Aktivitetsstöd till den som deltar i ett arbetsmarknadspolitiskt program.
10. *Utbildningsbidrag för doktorander.*

11. Ersättning till deltagare i teckenspråksutbildning för vissa föräldrar (TUFF).

12. Dagpenning till totalförsvarspliktiga som tjänstgör enligt lagen (1994:1809) om totalförsvarsplikt och till andra som får dagpenning enligt de grunder som gäller för totalförsvarspliktiga.

13. Bidrag från Sveriges författarfond och Konstnärsnämnden i den utsträckning som regeringen föreskriver det.

10. Ersättning till deltagare i teckenspråksutbildning för vissa föräldrar (TUFF).

11. Dagpenning till totalförsvarspliktiga som tjänstgör enligt lagen (1994:1809) om totalförsvarsplikt och till andra som får dagpenning enligt de grunder som gäller för totalförsvarspliktiga.

12. Bidrag från Sveriges författarfond och Konstnärsnämnden i den utsträckning som regeringen föreskriver det.

1. Denna lag träder i kraft den 1 juli 2017.

2. Äldre föreskrifter gäller fortfarande för utbildningsbidrag för doktorander som lämnas senast den 30 juni 2022.

2 Förslag till lag om ändring i lagen (1976:1046) om överlämnande av förvaltningsuppgifter inom Utbildningsdepartementets verksamhetsområde

Härigenom föreskrivs att 2 § lagen (1976:1046) om överlämnande av förvaltningsuppgifter inom Utbildningsdepartementets verksamhetsområde¹ ska upphöra att gälla vid utgången av juni 2017.

Den upphävda paragrafen gäller dock fortfarande för utbildningsbidrag för doktorander som lämnas senast den 30 juni 2022.

¹ Lagen omtryckt 1990:232.
Senaste lydelse av 2 § 1991:932.

3 Förslag till lag om ändring i högskolelagen (1992:1434)

Härigenom föreskrivs att bilagan till högskolelagen (1992:1434) ska ha följande lydelse.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2018.

*Bilaga¹**Nuvarande lydelse*

I denna bilaga anges de högskolor som enligt 1 kap. 17 § får utfärda en gemensam examen.

Uppsala universitet
Lunds universitet
Göteborgs universitet
Stockholms universitet
Umeå universitet
Linköpings universitet
Karolinska institutet (universitet)
Kungl. Tekniska högskolan (universitet)
Luleå tekniska universitet
Karlstads universitet
Linnéuniversitetet
Örebro universitet
Mittuniversitetet
Sveriges lantbruksuniversitet

Blekinge tekniska högskola
Försvarshögskolan
Gymnastik- och idrottshögskolan
Högskolan i Borås
Högskolan Dalarna
Högskolan i Gävle
Högskolan i Halmstad
Högskolan Kristianstad
Högskolan i Skövde
Högskolan Väst
Konstfack
Kungl. Konsthögskolan
Kungl. Musikhögskolan i Stockholm
Malmö högskola
Mälardalens högskola
Stockholms konstnärliga högskola
Södertörns högskola

Föreslagen lydelse

I denna bilaga anges de högskolor som enligt 1 kap. 17 § får utfärda en gemensam examen.

Uppsala universitet
Lunds universitet

¹ Senaste lydelse 2013:1117.

Göteborgs universitet
Stockholms universitet
Umeå universitet
Linköpings universitet
Karolinska institutet (universitet)
Kungl. Tekniska högskolan (universitet)
Luleå tekniska universitet
Karlstads universitet
Linnéuniversitetet
Örebro universitet
Mittuniversitetet
Malmö universitet
Sveriges lantbruksuniversitet

Blekinge tekniska högskola
Försvarshögskolan
Gymnastik- och idrottshögskolan
Högskolan i Borås
Högskolan Dalarna
Högskolan i Gävle
Högskolan i Halmstad
Högskolan Kristianstad
Högskolan i Skövde
Högskolan Väst
Konstfack
Kungl. Konsthögskolan
Kungl. Musikhögskolan i Stockholm
Mälardalens högskola
Stockholms konstnärliga högskola
Södertörns högskola

4 Förslag till lag om ändring i lagen (1998:676) om statlig ålderspensionsavgift

Härigenom föreskrivs att 2 § lagen (1998:676) om statlig ålderspensionsavgift ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 §¹

Avgiften utgör 10,21 procent av ersättning i form av

1. sjukpenning och rehabiliteringspenning enligt 24–28 och 31 kap. socialförsäkringsbalken samt arbetsskadesjukpenning enligt 40 kap. nämnda balk eller motsvarande ersättning som utgetts enligt nämnda balk eller annan författning eller på grund av regeringens förordnande, i den utsträckning ersättningen trätt i stället för en försäkrads inkomst av anställning enligt 59 kap. 8–11 §§ socialförsäkringsbalken eller inkomst av annat förvärvsarbete enligt 59 kap. 14 § första stycket 1–3 nämnda balk,

2. föräldrapenningsförmåner enligt 11–13 kap. socialförsäkringsbalken,

3. närståendepenning enligt 47 kap. socialförsäkringsbalken,

4. ersättning enligt 20 § lagen (1991:1047) om sjuklön,

5. livränta enligt 41–44 kap. socialförsäkringsbalken eller annan motsvarande livränta som bestäms med tillämpning av 41 och 42 kap. nämnda balk,

7. vårdbidrag enligt 22 kap. socialförsäkringsbalken, i den utsträckning bidraget inte är ersättning för merkostnader,

8. dagpenning från arbetslöshetskassa,

10. aktivitetsstöd till den som deltar i ett arbetsmarknadspolitiskt program,

11. utbildningsbidrag för doktorander,

14. ersättning till deltagare i teckenspråksutbildning för vissa föräldrar (TUFF),

15. dagpenning till totalförsvarspiktiga som tjänstgör enligt lagen (1994:1809) om totalförsvarspikt och till andra som får dagpenning enligt de grunder som gäller för totalförsvarspiktiga, samt

16. bidrag från Sveriges författarfond och Konstnärsnämnden i den utsträckning som regeringen så föreskriver.

1. Denna lag träder i kraft den 1 juli 2017.

2. Äldre föreskrifter gäller fortfarande för utbildningsbidrag för doktorander som lämnas senast den 30 juni 2022.

¹ Senaste lydelse 2010:1271.

5 Förslag till lag om ändring i inkomstskattelagen (1999:1229)

Härigenom föreskrivs att 11 kap. 34 § inkomstskattelagen (1999:1229)¹ ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

11 kap.

34 §²

Följande ersättningar i samband med studier ska tas upp:

1. utbildningsbidrag för doktorander,

2. ersättning till deltagare i teckenspråksutbildning för vissa föräldrar (TUFF), och

3. utbildningsbidrag för kompletterande pedagogisk utbildning som leder till ämneslärarexamen för personer som har en examen på forskarnivå.

1. ersättning till deltagare i teckenspråksutbildning för vissa föräldrar (TUFF), och

2. utbildningsbidrag för kompletterande pedagogisk utbildning som leder till ämneslärarexamen för personer som har en examen på forskarnivå.

Studiestöd enligt studiestödslagen (1999:1395) ska inte tas upp. Detta gäller också

1. statsbidrag som administreras av Specialpedagogiska skolmyndigheten för

- kortare studier om funktionshinder,
- kortare studier på grundskole- eller gymnasienivå som är särskilt anpassade för personer med funktionshinder, och
- studier inom särskild utbildning för vuxna,

2. statsbidrag som administreras av Sametinget för kortare studier i alfabetisering i samiska, eller

3. kostnadsersättning till elever i gymnasial lärlingsutbildning som betalas ut av Centrala studiestödsnämnden.

1. Denna lag träder i kraft den 1 juli 2017.

2. Äldre föreskrifter gäller fortfarande för utbildningsbidrag för doktorander som lämnas senast den 30 juni 2022.

¹ Lagen omtryckt 2008:803.

² Senaste lydelse 2016:701.

6 Förslag till lag om ändring i studiestödslagen (1999:1395)

Härigenom föreskrivs att 3 kap. 25 § och 4 kap. 13 § studiestödslagen (1999:1395) ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

3 kap. 25 §¹

Studiemedel får inte lämnas eller tas emot för den tid för vilken det lämnas

1. studiehjälp enligt 2 kap., 2. aktivitetsstöd eller utvecklingsersättning för att delta i ett arbetsmarknadspolitiskt program, 3. utbildningsbidrag för doktorander, 4. sjukersättning, aktivitetsersättning eller rehabiliteringsersättning enligt socialförsäkringsbalken, 5. statsbidrag som administreras av Specialpedagogiska skolmyndigheten för – kortare studier om funktionshinder, – kortare studier på grundskole- eller gymnasienivå som är särskilt anpassade för personer med funktionshinder, och – studier inom särskild utbildning för vuxna, 6. statsbidrag som administreras av Sametinget för kortare studier i alfabetisering i samiska, 7. ersättning enligt lagen (2010:197) om etableringsinsatser för vissa nyanlända invandrare, eller 8. utbildningsbidrag för kompletterande pedagogisk utbildning som leder till ämneslärarexamen för personer som har en examen på forskarnivå.	3. sjukersättning, aktivitetsersättning eller rehabiliteringsersättning enligt socialförsäkringsbalken, 4. statsbidrag som administreras av Specialpedagogiska skolmyndigheten för – kortare studier om funktionshinder, – kortare studier på grundskole- eller gymnasienivå som är särskilt anpassade för personer med funktionshinder, och – studier inom särskild utbildning för vuxna, 5. statsbidrag som administreras av Sametinget för kortare studier i alfabetisering i samiska, 6. ersättning enligt lagen (2010:197) om etableringsinsatser för vissa nyanlända invandrare, eller 7. utbildningsbidrag för kompletterande pedagogisk utbildning som leder till ämneslärarexamen för personer som har en examen på forskarnivå.

Studiemedel får inte lämnas för den tid då den studerande tjänstgör enligt lagen (1994:1809) om totalförsvarsplikt eller fullgör utbildning till reserv- eller yrkesofficer.

¹ Senaste lydelse 2016:702.

Studiemedel får inte lämnas för högskoleutbildning på forskarnivå om den studerande är eller har varit anställd som doktorand *eller har eller har haft utbildningsbidrag för doktorander.*

Studiemedel får inte lämnas för högskoleutbildning på forskarnivå om den studerande är eller har varit anställd som doktorand.

Studiemedel får inte lämnas för den tid då den studerande beviljats studiestöd eller motsvarande studiefinansiering från ett annat land. Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om vilken utländsk studiefinansiering som ska omfattas av detta stycke.

Regeringen får meddela föreskrifter om avvikelser från första stycket.

4 kap. 13 §

Årsbeloppet får sättas ned

1. om låntagaren tar emot studiehjälp, studiemedel *eller utbildningsbidrag för doktorander,*
1. om låntagaren tar emot studiehjälp *eller* studiemedel,
2. om låntagaren fullgör en längre grundutbildning än 60 dagar enligt lagen (1994:1809) om totalförsvarsplikt eller fullgör utbildning till reserv- eller yrkesofficer, eller
3. om det i något annat fall finns synnerliga skäl.

-
1. Denna lag träder i kraft den 1 juli 2017.
 2. Äldre föreskrifter gäller fortfarande för utbildningsbidrag för doktorander som lämnas senast den 30 juni 2022.

7 Förslag till lag om ändring i diskrimineringslagen (2008:567)

Häri genom föreskrivs att 4 kap. 18 § diskrimineringslagen (2008:567) ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

4 kap. 18 §¹

Ett beslut av ett universitet eller en högskola med staten som huvudman får, i fråga om utbildning enligt högskolelagen (1992:1434), överklagas till Överklagandenämnden för högskolan på den grunden att beslutet strider mot

1. diskrimineringsförbudet i 2 kap. 5 §, om beslutet avser a. tillträde till utbildning, b. tillgodoräkning av utbildning, c. anstånd med studier eller fortsättning av studier efter studieuppehåll, d. byte av handledare, e. indragning av handledare och andra resurser vid utbildning på forskarnivå, f. utbildningsbidrag för doktorander, eller g. en ingripande åtgärd mot en student, 2. diskrimineringsförbudet i 1 kap. 4 § 3, eller 3. förbudet mot repressalier i 2 kap. 19 §.	e. indragning av handledare och andra resurser vid utbildning på forskarnivå, eller f. en ingripande åtgärd mot en student,

Om överklagandenämnden finner att det överklagade beslutet strider mot något av förbuden och att detta kan antas ha inverkat på utgången, ska beslutet undanröjas och ärendet, om det behövs, visas åter till universitetet eller högskolan för ny prövning.

Om ett beslut kan överklagas enligt någon annan författning, ska överklagande ske i den ordning som föreskrivs där i stället för enligt första stycket.

-
1. Denna lag träder i kraft den 1 juli 2017.
 2. Äldre föreskrifter gäller fortfarande för utbildningsbidrag för doktorander som lämnas senast den 30 juni 2022.

¹ Senaste lydelse 2014:958.

BILAGA 3

Konstitutionsutskottets yttrande 2016/17:KU4y

Kunskap i samverkan – för samhällets utmaningar och stärkt konkurrenskraft

Till utbildningsutskottet

Utbildningsutskottet har gett konstitutionsutskottet tillfälle att yttra sig över proposition 2016/17:50 Kunskap i samverkan – för samhällets utmaningar och stärkt konkurrenskraft och följdmotioner. Yttrandet tar upp frågor om forskning om våldsbejakande extremism som väcks i motion 2016/17:3568 av Camilla Waltersson Grönvall m.fl. (M) yrkande 24.

Utskottets överväganden

Propositionen

I proposition 2016/17:50 presenterar regeringen sin syn på forskningspolitikens inriktning i ett tioårigt perspektiv, med särskilt fokus på satsningar 2017–2020. Regeringens tanke är att Sverige ska vara en ledande kunskapsnation och ett av världens främsta forsknings- och innovationsländer.

I propositionen anförs bl.a. att politiken för ett hållbart samhällsbyggande utgår från relevanta nationella mål men även från Agenda 2030:s globala hållbarhetsmål. Samhället står inför stora utmaningar, och för att skapa ett säkert, tillgängligt, inkluderande och hållbart samhälle krävs åtgärder på flera plan. Det handlar bl.a. om att bekämpa klimatförändringarna men även om att skapa hållbara städer och hållbara transportsystem, likväl som att skapa ett fredligt, tryggt, jämställt och demokratiskt samhälle där människans livsmiljö sätts i centrum. Det kan även handla om nationella minoriteters och det samiska folkets rättigheter. Vidare anförs att forskning för ett säkert, inkluderande och hållbart samhälle t.ex. kan handla om säkerhetspolitik, stadsutveckling, samhällsplanering och byggande, migration och integration, samhällssäkerhet samt kriminalpolitik. Grundläggande för att skapa ett säkert, inkluderande och hållbart samhälle är att det behövs gränsöverskridande och tvärspektoriella perspektiv. Vidare anför regeringen att i globaliseringens och digitaliseringens spår följer ökade hot mot samhällets säkerhet. En förändrad säkerhetspolitisk situation på många håll i världen, brott mot internationell rätt, gränsöverskridande brottslighet, terrorism, våldsbejakande extremism, digital sårbarhet, informationsoperationer, epidemier och klimatförändringar är exempel på nutida hot. Långsiktiga tioåriga nationella forskningsprogram bör utvecklas av de statliga forskningsfinansiärerna.

Regeringen anser att det bör inrättas ett tioårigt nationellt forskningsprogram för hållbart samhällsbyggande som utgår från relevanta hållbarhetsmål i Agenda 2030, liksom övriga relevanta miljömål. Exempel på andra mål som kan vara av relevans är regeringens mål för arkitektur, kulturmiljö, byggande, samhällssäkerhet, demokrati och kriminalpolitik. Programmet bör inrättas av Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande i samverkan med andra relevanta forskningsfinansiärer och aktörer.

I propositionen föreslås även ändringar i ett antal olika lagar.

Motionerna

Följdmotioner till propositionen har lämnats av Moderaterna, Sverigedemokraterna, Centerpartiet, Vänsterpartiet, Liberalerna och Kristdemokraterna.

I motion 2016/17:3568 av Camilla Waltersson Grönvall m.fl. (M) yrkande 24 begärs ett tillkännagivande om ett nytt forskningsprogram: En höjd

beredskap i en orolig tid. I programmet ska bl.a. forskning om våldsbejakande islamism ingå. Motionärerna anför att det pågår forskning om politisk extremism på flera håll i Sverige, men att det fortsatt finns ett stort behov av mer kunskap. Särskilt gäller det kunskap om våldsbejakande radikal islamism i Sverige, dels eftersom radikal islamism är en relativt ny företeelse i vårt land jämfört med vänster- och högerextremism som studerats och analyserats i årtionden, dels eftersom Säkerhetspolisen bedömer att den våldsbejakande islamismen är det största terrorhotet mot Sverige, dels eftersom den islamistiska miljön sannolikt befinner sig i förändring mot bakgrund exempelvis av att hundratals personer på senare år har rest från vårt land för att strida för Isil/Daish och andra islamistiska grupper i Syrien och Irak och att en del har återvänt.

Vidare anför motionärerna att radikal islamism är en politisk ideologi som har utgångspunkten att religionen islam är överordnad demokratin och därmed den sekulära politiken. Det finns därmed enligt motionärerna en grundläggande skillnad mellan radikal islamism och islam som trossystem. Det är enligt motionärerna viktigt att bredda och fördjupa den samlade kunskapen om den radikala islamismen i Sverige, eftersom den, i likhet med andra antidemokratiska ideologier, utmanar grundläggande demokratiska värderingar. Forskningen bör inriktas mot den våldsbejakande islamistiska ideologin och hur den uttrycks och utformas i Sverige samt en kartläggning av våldsbejakande islamism i Sverige – nätverk, kopplingar till andra länder och ideologiska utgångspunkter. Hur och var forskningen ska bedrivas behöver analyseras ytterligare. Motionärerna hänvisar till Moderaternas budgetmotion 2016, utgiftsområde 1, där de föreslog en förstärkning av anslaget till förebyggande arbete mot våldsbejakande extremism och där forskning om våldsbejakande islamism lyftes fram som en prioriterad satsning. Denna satsning ska enligt motionärerna förstärkas i forskningsprogrammet En höjd beredskap i en orolig tid.

Arbete om våldsbejakande extremism

Skrivelse från regeringen

I regeringens skrivelse Åtgärder för att göra samhället mer motståndskraftigt mot våldsbejakande extremism (skr. 2014/15:144) redovisar regeringen de åtgärder som den har vidtagit för att värna demokratin mot våldsbejakande extremism. Åtgärder syftar till att öka kunskapen om våldsbejakande extremism och att utveckla förebyggande insatser och metoder. Myndigheter, kommuner och det civila samhällets organisationer, inklusive trossamfund, ska genom dessa åtgärder mer samordnat och effektivt kunna bidra till att värna demokratin mot våldsbejakande extremism.

Skrivelsen behandlades av utskottet i betänkande 2015/16:KU4. Utskottet välkomnade regeringens skrivelse och anförde bl.a. att demokratin måste värnas, och samhället måste bli mer motståndskraftigt mot radikalisering till våldsbejakande extremism. Det var enligt utskottet utomordentligt viktigt att

samverkan mellan samtliga berörda aktörer säkerställdes, liksom att arbetet på lokal nivå stärktes. Enligt utskottets mening var de åtgärder m.m. som regeringen presenterade i skrivelsen goda verktyg i det arbetet även om utskottet ansåg att ytterligare åtgärder borde vidtas.

Utskottet föreslog bl.a. ett tillkännagivande (mom. 3) till regeringen om att det finns behov av att sprida kunskap om våldsbejakande islamistiska organisationers övergrepp och ideologi samt att uppgiften att genomföra detta förslagsvis kan tilldelas Forum för levande historia.

Riksdagen beslutade om tillkännagivandet och sex andra tillkännagivanden enligt utskottets förslag (rskr. 2015/16:137).

Budgetpropositionen för 2017

I budgetpropositionen för 2017 (prop. 2016/17:1 utg.omr. 1 s. 68 f.) redogjordes för resultatet av de åtgärder som regeringen har vidtagit för att värna demokratin mot våldsbejakande extremism. Regeringen framhöll att åtgärder för att värna demokratin mot våldsbejakande extremism är en viktig del av arbetet mot terrorism, att insatserna mot terrorism omfattar, utöver det förebyggande arbetet, även åtgärder för att förhindra och försvåra terrorism och att regeringens arbete mot terrorism beskrivs inom utgiftsområde 4 Rättsväsendet.

I propositionen anfördes bl.a. att under 2015 fick den nationella samordnaren för att värna demokratin mot våldsbejakande extremism i uppdrag att inrätta ett expertnätverk vars kunskap och kontakter kan gynna utvecklingen av det förebyggande arbetet på nationell, regional och lokal nivå (dir. 2015:27). Samordnaren har inrättat två olika forum för experter, ett nätverk av forskare och ett nätverk av praktiker. Inom ramen för forskarnätverket har den nationella samordnaren initierat olika forskningsprojekt för att öka kunskapen om våldsbejakande extremism.

I propositionen framhöll regeringen att arbetet med att värna demokratin mot våldsbejakande extremism ständigt måste pågå och utvecklas för att möta nya hot.

Regeringen bedömde att det arbete som den nationella samordnaren för att värna demokratin mot våldsbejakande extremism utfört har bidragit till att Sverige i dag är bättre rustat än tidigare för de utmaningar som finns med våldsbejakande extremism på nationell och lokal nivå. Mycket arbete återstod dock enligt regeringen, och de insatser som gjorts behöver utvecklas och konkretiseras ytterligare. Som exempel nämnde regeringen att fler kommuner behöver genomföra utbildningsinsatser och att myndigheters och kommuners personal behöver utbildning om våldsbejakande extremism.

I avsnittet Politikens inriktning (9.10) behandlade regeringen riksdagens tillkännagivanden om våldsbejakande extremism (se bet. 2015/16:KU4, rskr. 2015/16:137).

När det gäller riksdagens tillkännagivande om att det finns behov av att sprida kunskap om våldsbejakande islamistiska organisationers övergrepp och

ideologi samt att denna uppgift förslagsvis kan tilldelas Forum för levande historia framhöll regeringen att den nationella samordnaren är bäst lämpad för denna uppgift. I denna del lyfte regeringen också fram att den nationella samordnaren enligt tidigare beslutade direktiv också har ett huvudansvar för att genomföra aktuella utbildningsinsatser (dir. 2014:103). Enligt regeringen krävdes ytterligare insatser i denna del, och därför avsattes medel till olika åtgärder t.o.m. 2020. De åtgärder som behöver vidtas borde enligt regeringen omfatta alla former av våldsbejakande extremism, men åtgärdena borde samtidigt kunna anpassas och skraddarsys efter myndigheters och kommuners behov. Vidare framgår det av propositionen att Statens skolverk har påbörjat ett arbete med att göra medarbetare inom skolan uppmärksamma på tendenser till radikaliserings. Enligt tidigare avisering hade även medel tillförts det förebyggande arbetet inom detta område (prop. 2015/16:99 s. 58). Göteborgs universitet, som redan har i uppdrag att utveckla och sprida kunskap och metoder för att minska rekryteringen till våldsbejakande ideologier och rörelser och till rasistiska organisationer, hade fått uppdraget att genomföra ytterligare insatser. En särskilt viktig del av detta uppdrag var enligt regeringen det förebyggande arbetet mot våldsbejakande extremism i skolorna, inklusive stöd till lärare, fritidspersonal och socialarbetare. Dessutom förlängdes uppdraget till Göteborgs universitet om det förebyggande arbetet mot våldsbejakande extremism i skolorna t.o.m. 2018. Med dessa åtgärder ansåg regeringen att riksdagens tillkännagivande om kunskapshöjande åtgärder var tillgodosett och att tillkännagivandet därmed fick anses slutförhandlat.

I betänkande 2016/17:KU1 behandlade utskottet utgiftsområde 1 i budgetpropositionen. I ärendet hade Regeringskansliet lämnat in en skrivelse till utskottet med kompletterande underlag. När det gäller tillkännagivandet om kunskapshöjande åtgärder om våldsbejakande islamistiska organisationers övergrepp och ideologi framgick bl.a. att Göteborgs universitet efter förfrågan från regeringen ska vara värd för en nordisk forskarkonferens om våldsbejakande extremism den 24–26 april 2017. Våldsbejakande islamistisk extremism kommer att vara ett av fokusområdena vid konferensen. Därutöver har Totalförsvarets forskningsinstitut (FOI) fått i uppdrag att göra kvantitativa kartläggningar och analyser av våldsbejakande extremistisk propaganda. Myndigheten ska genomföra kvalitativa analyser av materialet och av innehållet i texter och budskap. Uppdraget pågår till den 6 mars 2019. En delrapport skulle redovisas senast den 12 januari 2017, och den rapporten skulle bl.a. att fokusera på våldsbejakande islamistisk extremism och dess internationella förgreningar. I FOI:s uppdrag ingår även att sprida resultatet av kartläggningen till berörda aktörer. Bland berörda aktörer nämns den nationella samordnaren och kommunerna. Resultatet av FOI:s uppdrag kommer att ge ny kunskap om våldsbejakande islamistisk extremism.

Vidare framgick att Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (MUCF) nyligen hade redovisat sitt uppdrag om unga och våldsbejakande extremism. Bland annat har myndigheten tagit fram en forskningsöversikt (Ung och extrem – om våldsbejakande islamistisk extremism) och poddar med

redovisade rapporter. Vidare har den nationella samordnaren tillsammans med Studentlitteratur och ett antal forskare tagit fram en antologi (Våldets sociala dimensioner). I antologin finns bl.a. en text om den våldsbejakande islamismens teologiska rötter av Mohammad Fazlhashemi, professor vid Uppsala universitet. Det är tänkt att antologin ska användas i undervisningen vid universitet och högskolor.

I betänkandet konstaterade utskottet att regeringen i budgetpropositionen hade behandlat några tillkännagivanden om våldsbejakande extremism. När det gällde tre av riksdagens tillkännagivanden delade utskottet regeringens bedömning att de fick anses tillgodosedda. Det rörde tillkännagivandena om den nationella samordnaren för att värna demokratin mot våldsbejakande extremism, om kunskapshöjande åtgärder om våldsbejakande islamistiska organisationers övergrepp och ideologi samt om att stärka och stödja samfund och organisationer som vill motverka radikaliserings.

Utskottets ställningstagande

Utskottet anser att det finns ett stort behov av kunskap om våldsbejakande extremism, och särskilt gäller det kunskap om våldsbejakande radikal islamism. Det är en relativt ny företeelse i vårt land jämfört med vänster- och högerextremism. Det är viktigt att bredda och fördjupa den samlade kunskapen om den radikala islamismen i Sverige, eftersom den, i likhet med andra antidemokratiska ideologier, utmanar grundläggande demokratiska värderingar. Utskottet anser därför att det vid bestämmandet av forskningspolitikens inriktning bör tas hänsyn till behovet av forskning inriktad mot den våldsbejakande islamistiska ideologin och hur den uttrycks och utformas i Sverige. Konstitutionsutskottet överlåter till utbildningsutskottet att inom ramen för en samlad bedömning av olika forskningsinsatser ta ställning till frågan om forskning om våldsbejakande islamism.

Från de utgångspunkter som utskottet har att beakta har utskottet inte något ytterligare att tillägga.

Stockholm den 21 februari 2017

På konstitutionsutskottets vägnar

Andreas Norlén

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Andreas Norlén (M), Björn von Sydow (S), Hans Ekström (S), Annicka Engblom (M), Veronica Lindholm (S), Jonas Millard (SD), Maria Abrahamsson (M), Per-Ingvar Johnsson (C), Patrick Reslow (M), Emanuel Öz (S), Fredrik Eriksson (SD), Tina Acketoft (L), Mia Sydow Mölleby (V), Laila Naraghi (S), Berit Högman (S), Niclas Malmberg (MP) och Sofia Modigh (KD).

BILAGA 4

Socialutskottets yttrande 2016/17:SoU5y

Kunskap i samverkan – för samhällets utmaningar och stärkt konkurrenskraft

Till utbildningsutskottet

Utbildningsutskottet beslutade den 17 januari 2017 att ge socialutskottet tillfälle att yttra sig över regeringens proposition 2016/17:50 Kunskap i samverkan – för samhällets utmaningar och stärkt konkurrenskraft och motioner som väckts med anledning av propositionen i de delar som berör utskottets beredningsområde.

Socialutskottet har beslutat att yttra sig över motionerna 2016/17:3564 (C) yrkandena 27 och 36 och 2016/17:3566 (KD) yrkande 16.

Socialutskottet anser inte att några initiativ är nödvändiga med anledning av motionsyrkandena. Utbildningsutskottet bör därför avstyrka yrkandena.

I yttrandet finns tre avvikande meningar (C, L, KD) och ett särskilt yttrande (M).

Utskottets överväganden

Propositionen

Regeringen presenterar sin syn på forskningspolitikens inriktning i ett tioårigt perspektiv, med särskilt fokus på satsningar 2017–2020. Målet för forskningspolitiken är att Sverige ska vara en ledande kunskapsnation och ett av världens främsta forsknings- och innovationsländer.

Regeringen har tillsammans med Nationella innovationsrådet pekat ut klimatutmaningen, hälsoutmaningen inklusive samverkansprogrammet Life science och digitaliseringsutmaningen som särskilt viktiga. Klimatfrågan är vår tids ödesfråga, och det krävs förståelse för hur klimatförändringar hör ihop med andra miljö- och samhällsmål. Hälsoutmaningen är både nationell och global. Det blir alltmer angeläget att främja hälsa, förebygga ohälsa, utveckla läkemedel och behandlingar och arbeta för skydd mot globala hälsohot såsom utbrott av smittsamma sjukdomar och ökad antimikrobiell resistens. Psykisk ohälsa är ett av våra största hälsoproblem.

Genom nationella forskningsprogram skapas förutsättningar för forskningens medverkan i att lösa samhällsutmaningar, för tvärvetenskaplig och tvärssektoriell samverkan såväl som samband mellan forskning och utbildning. Regeringen föreslår att tioåriga nationella forskningsprogram om bl.a. klimat, antibiotikaresistens och tillämpad välfärdsvetenskap inrättas. De nationella forskningsprogrammen ska komplettera andra forskningssatsningar och motverka oönskade överlappningar mellan forskningsfinansierarnas satsningar. I fråga om det föreslagna tioåriga nationella forskningsprogrammet om klimat anför regeringen att forskning behövs inom flera ämnesområden för att möta klimatutmaningen, liksom tvärvetenskaplig och tvärssektoriell forskning och innovation.

Vidare föreslår man ett antal strategiska forskningssatsningar inriktade mot särskilda områden, bl.a. för att förstärka biobanker och registerforskning, klinisk forskning och forskning om välfärdens kvalitet, organisation och processer. Regeringen anför att det finns goda förutsättningar att förstärka svensk klinisk forskning genom att skapa bättre nationell samordning där både universitet och högskolor och hälso- och sjukvården verkar för en gemensam forskningsinfrastruktur för att samla in biologiskt material från människor och bevara det i biobanker. Forskning på registerdata är ett angeläget område. Därför tillförs Vetenskapsrådet medel för att stödja en nationell forskningsinfrastruktur inom biobanker och för att tillvarata den potential för forskning som finns i biobanker och i olika personppgiftsregister.

Den kliniska forskningens genomslag kan enligt propositionen stärkas genom att forskningsresultat tas tillvara i hälso- och sjukvården i form av evidenssäkrade behandlingsmetoder och innovationer. Satsningen på klinisk forskning består av två delar: dels en förstärkning av Vetenskapsrådets finansiering av klinisk behandlingsforskning som utgår från hälso- och

sjukvårdens behov, dels en förstärkning av klinisk forskning. Inom ramen för förslaget om förstärkning av klinisk forskning föreslår man att tematiska forsknings- och innovationssamarbeten ska utvecklas mellan hälso- och sjukvården, högskolesektorn och näringslivet. Bättre samverkan mellan dessa aktörer är avgörande för att tillämpa och kommersialisera forskningsresultat.

Mot bakgrund av att flera av de samhällsutmaningar som världen står inför har koppling till hälsa, t.ex. åldrande befolkningar, livsstilsrelaterade sjukdomar och risk för pandemier och antibiotikaresistens har regeringen inrättat samverkansprogrammet Life science. Dessa utmaningar kräver enligt propositionen ett gemensamt angreppssätt där näringslivets, hälso- och sjukvårdens, omsorgens och forskningens samverkan och synergier är centrala utgångspunkter.

Motionerna

I kommittémotion 2016/17:3564 av Fredrik Christensson m.fl. (C) yrkande 27 begär man att hälsokonsekvenser integreras bättre i klimatforskningen och blir en del av regeringens föreslagna tioåriga nationella forskningsprogram om klimat. I motionens yrkande 36 begär man att arbetet med att justera lagar för att underlätta användningen av biobanker och kvalitetsregister i forskning skyndas på ytterligare.

I kommittémotion 2016/17:3566 av Annika Eclund m.fl. (KD) yrkande 16 begär man att regionala demenscentrum upprättas i tre regioner i Sverige. Dessa centrum bör ge förutsättningar för klinisk forskning, utbildning, vård och rehabilitering och samarbete mellan kommun, primärvård och slutenvård.

Pågående behandling

Tioårigt nationellt forskningsprogram om klimat

I Miljö- och energidepartementets arbete med regeringens uppdrag att utarbeta underlag till den s.k. Kontrollstation 2015 för anpassning till ett förändrat klimat framkom att det fanns ett behov av att lyfta hälsofrågan inom klimatanpassningsarbetet (M2013/3204/K1). Folkhälsomyndigheten har i 2017 års regleringsbrev fått i uppdrag att utveckla de övervakningssystem som myndigheten ansvarar för, eller använder sig av i sina analyser, så att de kan indikera klimatets påverkan på befolkningens hälsa. Uppdraget ska redovisas senast den 31 maj 2018.

Förstärkning av biobanker och registerforskning

Utredning om humanbiologiskt material, s.k. vävnadsprover, och information om proverna i biobanker

Regeringen beslutade den 26 maj 2016 att en särskild utredare ska göra en översyn av den lagstiftning som reglerar hanteringen av humanbiologiskt material, s.k. vävnadsprover, och informationen om proverna i biobanker (dir.

2016:41). Syftet med utredningen är bl.a. att anpassa lagstiftningen så att den underlättar utvecklingen och förbättrar förutsättningarna för användning av prover och uppgifter i svenska biobanker för patienters, hälso- och sjukvårdens och forskningens behov. Utredaren ska bl.a. se över lagen (2002:297) om biobanker i hälso- och sjukvården m.m. och andra angränsande författningar som har betydelse på området och lämna förslag på hur gränsen kan definieras mellan biobankslagen och den lagstiftning som rör hantering av vävnader och celler, organ och blod samt kliniska prövningar. Vidare bör utredaren göra en översyn av om användningen av biologiskt material i biobanker kan kombineras med olika registerdata, t.ex. befolkningsbaserade register, i syfte att stärka Sveriges konkurrenskraft internationellt inom medicinsk högkvalitativ forskning samtidigt som skyddet för den personliga integriteten upprätthålls. Utredaren ska föreslå de författningsändringar som krävs. En delredovisning ska lämnas den 1 maj 2017 och uppdraget ska slutredovisas senast den 31 december 2017.

Kvalitetsregister

Enligt en överenskommelse mellan staten och Sveriges Kommuner och Landsting (SKL) lämnades under 2012–2016 stöd för att vidareutveckla kvalitetsregistren och att öka registrens användning både inom vården och forskningen. Kvalitetsregistren har framför allt utvecklats för att uppfylla syftet att stödja det kliniska förbättringsarbetet. Satsningen har förlängts under 2017, och ett förslag på en nationell organisation kommer enligt uppgift från Socialdepartementet att presenteras under 2017 för att kunna gälla fr.o.m. 2018.

Förstärkning av klinisk forskning

Nationellt kompetenscentrum inom demensområdet

För att långsiktigt öka kunskapen och expertstödet inom demensområdet gav regeringen den 7 maj 2015 Socialstyrelsen i uppdrag att i samråd med bl.a. SKL säkerställa verksamhet i form av ett nationellt kompetenscentrum inom demensområdet. Verksamhetens huvudsakliga uppgift ska vara expertstöd till kommuner, landsting och enskilda utförare. Ansvaret för råd och stöd till enskilda ligger hos kommunerna och landstingen. Kompetenscentret ska bidra till högre kvalitet och produktivitet inom sitt område.

I beslutet konstateras att Svenskt Demenscentrum har utvecklats till ett nationellt kunskapscentrum för spridning av information och kunskap om demenssjukdomar.

Socialutskottets ställningstagande

Regeringen presenterar i propositionen sin syn på forskningspolitikens inriktning i ett tioårigt perspektiv, med särskilt fokus på satsningar 2017–2020. Ett antal motioner har väckts med anledning av propositionen och en del av

dessa berör socialutskottets beredningsområde. Socialutskottet vill med anledning av dessa motioner anföra följande.

Utskottet konstaterar att hälsofrågan har uppmärksammats inom klimatanpassningsarbetet (M2013/3204/K1) och att Folkhälsomyndigheten har fått i uppdrag att utveckla de övervakningssystem som myndigheten ansvarar för eller använder sig av i sina analyser så att de kan indikera klimatets påverkan på befolkningens hälsa. Mot den bakgrunden anser socialutskottet att något initiativ inte är nödvändigt med anledning av motion 2016/17:3564 (C) yrkande 27.

Regeringen har gett en särskild utredare i uppdrag att göra en översyn av den lagstiftning som reglerar hanteringen av humanbiologiskt material, s.k. vävnadsprover, och informationen om proverna i biobanker (dir. 2016:41). Syftet med utredningen är bl.a. att anpassa lagstiftningen så att den underlättar utvecklingen. Utredningsresultatet ska slutredovisas senast den 31 december 2017. I avvaktan på utredningsresultatet anser utskottet att något initiativ inte är nödvändigt med anledning av motion 2016/17:3564 (C) yrkande 36.

Som regeringen anför i propositionen föreslår man inom ramen för förslaget om förstärkning av klinisk forskning att tematiska forsknings- och innovationssamarbeten ska utvecklas mellan hälso- och sjukvården, högskolesektorn och näringslivet. Nätverk och centrum bör fungera som nationella noder för specifika diagnosområden, gärna folksjukdomar, och samla den viktigaste kunskapen inom området, samordna kontaktnät och vara nationella ingångar för externa parter. Detta och vad i övrigt anförts bör i allt väsentligt tillgodose syftet med motion 2016/17:3566 (KD) yrkande 16.

Socialutskottet föreslår att utbildningsutskottet avstyrker motionerna.

Stockholm den 21 februari 2017

På socialutskottets vägnar

Emma Henriksson

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Emma Henriksson (KD), Anna-Lena Sörenson (S), Cecilia Widegren (M), Catharina Bråkenhielm (S), Amir Adan (M), Mikael Dahlqvist (S), Anders W Jonsson (C), Jan Lindholm (MP), Jenny Petersson (M), Carina Herrstedt (SD), Barbro Westerholm (L), Karin Rågsjö (V), Hans Hoff (S), Yasmine Larsson (S), Ann-Britt Åsebol (M) och Christina Östberg (SD).

Avvikande meningar

1. Kunskap i samverkan – för samhällets utmaningar och stärkt konkurrenskraft (C, L)

Anders W Jonsson (C) och Barbro Westerholm (L) anför:

I dag finns det ca 450 biobanker förtecknade i Socialstyrelsens register över Sveriges biobanker. Varje år tillförs biobankerna ca 3–4 miljoner biobanksprov. Biobanker behövs främst för hälso- och sjukvårdens utredningar och behandlingar av patienter, men de har också ett stort värde för forskning och utbildning. Regeringens fokus har varit att justera lagar för att underlätta användningen av biobanker och kvalitetsregister i forskning. Denna process är mycket viktig och bör snabbas på ytterligare.

Mot denna bakgrund bör utbildningsutskottet tillstyrka kommittémotion 2016/17:3564 (C) yrkande 36.

2. Kunskap i samverkan – för samhällets utmaningar och stärkt konkurrenskraft (C)

Anders W Jonsson (C) anför:

I dagens forskning om omställnings- och anpassningsåtgärder i samhället berörs hälsofrågor inom i stort sett alla sektorer, men hälsofrågor är oftast inte explicit riktade utan nämns ofta bara i förbigående. På så sätt utelämnas viktiga hälso- och samhällsutmaningar. Lösningar med ett helhetsperspektiv måste arbetas fram, och alla sektorer bör representeras i arbetet. Att utelägna hälsokonsekvenser och hälsosektorn i klimatomställnings- och klimatanpassningsarbetet framöver riskerar att försämra folkhälsan under 2000-talet, bl.a. ur ett jämlikhetsperspektiv. Hälsokonsekvenser bör därför vara en del av regeringens föreslagna tioåriga nationella forskningsprogram om klimat och integreras bättre i klimatforskningen.

Mot denna bakgrund bör utbildningsutskottet tillstyrka kommittémotion 2016/17:3564 (C) yrkande 27.

3. Kunskap i samverkan – för samhällets utmaningar och stärkt konkurrenskraft (KD)

Emma Henriksson (KD) anför:

Vi föreslår att geriatrika centrum upprättas i tre regioner i Sverige. Uppgiften för dessa centrum bör vara att ge förutsättningar för klinisk forskning, utbildning, vård och rehabilitering och samarbete mellan kommun, primärvård och slutenvård. De delar som berör praktisk vård- och omsorgsverksamhet vid dessa centrum förutsätter överenskommelser med och intresse från berörda huvudmän.

Mot denna bakgrund bör utbildningsutskottet tillstyrka kommittémotion 2016/17:3566 (KD) yrkande 16.

Särskilt yttrande

Kunskap i samverkan – för samhällets utmaningar och stärkt konkurrenskraft (M)

Cecilia Widegren (M), Amir Adan (M), Jenny Petersson (M) och Ann-Britt Åsebol (M) anför:

Vi anser att regeringens forskningspolitiska ambitioner i propositionen 2016/17:50 Kunskap i samverkan – för samhällets utmaningar och stärkt konkurrenskraft är för lågt ställda och alltför otydliga. Vi vill lyfta fram vad som framförs i kommittémotion 2016/17:3568 av Camilla Grönvall Waltersson m.fl. (M).

Vi välkomnar regeringens prioritering av tillämpad välfärdsforskning. I flera kommittémotioner har vi särskilt lyft upp krisen inom socialtjänsten som en akut och stor utmaning. Vi menar att dessa problem måste mötas bl.a. genom nationella strategier, förslag och forskning. Inte minst behövs en långsiktig nationell handlingsplan för att stärka landets socialsekreterare och socialtjänsten som helhet. Vi efterfrågar också en liknande nationell handlingsplan när det gäller den psykiska ohälsan. Med dessa nationella handlingsplaner blir det också enklare att följa upp och beforska insatserna. Det skulle ge ett ovärderligt kunskapsunderlag såväl till samhället i stort som till de människor som är i ett mycket stort behov av hjälp.

När det gäller det tioåriga nationella forskningsprogrammet om antibiotikaresistens satsar regeringen totalt 25 miljoner kronor. Det anser vi inte är tillräckligt med tanke på det hot som antibiotikaresistens är mot mänskligheten. Vi vill därför förstärka Vetenskapsrådets anslag med 10 miljoner kronor 2018 för detta forskningsprogram.

Vi välkomnar den särskilda forskningssatsningen på biobanker och registerforskning. Med tanke på områdets stora betydelse för förbättrad vård och omsorg och med tanke på att biobanker och registerforskning är ett prioriterat område från såväl politiskt som vetenskapligt håll gäller det att inte tappa fart. Politiken måste därför säkerställa att svenska biobanker och kvalitetsregister kan utvecklas vidare och därmed bidra till ny forskning och på sikt bättre behandlingar inom vården. Det är därför förvånande att regeringen inte har skjutit till några särskilda medel under 2017. I detta sammanhang kan upplysningsvis nämnas att Moderaterna föreslog en förstärkning av Vetenskapsrådets anslag med 20 miljoner kronor jämfört med regeringens förslag i sitt förslag till budget för 2017. Detta för att ytterligare stärka forskningen.

BILAGA 5

Kulturutskottets protokollsutdrag

KULTURUTSKOTTET

**Utdrag ur:
PROTOKOLL UTSKOTTSSAMMANTRÄDE 2016/17:18**

DATUM Tisdagen den 14 februari 2017
 TID 11.00–11.25
 NÄRVARANDE Se bilaga

**§ 3 Yttrande till utbildningsutskottet över proposition 2016/17:50
 Kunskap i samverkan – för samhällets utmaningar och stärkt
 konkurrenskraft**

Utskottet behandlade frågan om yttrande till utbildningsutskottet över proposition 2016/17:50 Kunskap i samverkan – för samhällets utmaningar och stärkt konkurrenskraft samt motioner (jfr. prot. 2016/17:17.4).

Utskottet beslutade om följande yttrande till utbildningsutskottet.

Utskottet delar regeringens bedömning att en utgångspunkt för forskningspolitiken bör vara att värna den fria forskningen samtidigt som forskningspolitiken svarar mot globala och nationella samhällsutmaningar. Utbildning, forskning och innovation ska stå i människornas tjänst för ett hållbart, solidariskt, jämlikt och jämställt samhälle, där forskningen angår hela samhället, inte bara dem som är direkt verkamma inom forskningen.

Den förra forskningspolitiska propositionen 2012/13:20 innebar bl.a. att konstnärlig forskning i lag jämställdes med vetenskaplig forskning och att en ny högskola, Stockholms konstnärliga högskola inrättades och fick ökade anslag. Dessa satsningar har inneburit att förutsättningarna för att bedriva konstnärlig forskning avsevärt har förbättrats och att det har skapats en god grund för en långsiktigt stark konstnärlig forskningsmiljö. Utskottet delar regeringens bedömning att den konstnärliga forskningen utvecklats i positiv riktning, men att det för de övriga konstnärliga högskolorna – Konstfack, Kungl. Konsthögskolan och Kungl. Musikhögskolan i Stockholm – kvarstår ett behov av ytterligare förstärkningar. Detta skulle bl.a. kunna bidra till ökad samverkan med det omgivande samhället såsom olika kulturinstitutioner. Utskottet kommer att noga följa den fortsatta utvecklingen på området. Utskottet delar inte bedömningen i motion 2016/17:3559 (SD) yrkande 5 att verksamhetsanslaget och forskningsanslaget för de konstnärliga högskolorna ska slås ihop. Detta yrkande bör därför avstyrkas.

Modern forskning genererar kraftigt ökande datavolymer, något som har förändrat förutsättningarna för hur forskning bedrivs. Behoven av ändamålsenlig digital infrastruktur för att bearbeta, analysera, lagra och tillgängliggöra data har ökat snabbt. Utskottet välkomnar att regeringen

lyfter fram behovet av att digitalisera material som i dag främst finns vid kulturarvsinstitutionernas arkiv, samlingar och bibliotek. En digitalisering av detta material kan bidra till bredare användningsområden av kulturarvsmaterial och skapa nya möjligheter för forskning på olika vetenskapliga områden. I motion 2016/17:3564 (C) yrkande 37 anför motionärerna att man ser positivt på att regeringen väljer att fokusera på digitaliseringens utmaningar. Detta yrkande får anses vara tillgodosett.

Öppen tillgång till forskningsresultat bidrar till att upprätthålla och främja en hög forskningskvalitet. Grunden för att tillgängliggöra forskningsdata är att materialet arkiveras systematiskt och strukturerat och att det bevaras långsiktigt. Regeringen påpekar att det enligt Vetenskapsrådet finns brister i lärosätenas arbete med dessa frågor. Det är därför viktigt med ett fortsatt arbete på området och utskottet välkomnar därför de satsningar som regeringen aviserar när det gäller uppdrag till Vetenskapsrådet och Kungl. biblioteket. Utskottet ser också positivt på att regeringen avser att återkomma om det fortsatta arbetet med öppen tillgång till konstnärliga verk och om beslut om nationella riktlinjer för öppen tillgång till forskningsresultat.

Utskottet ser vidare positivt på att regeringen aviserar en satsning på humanistisk och samhällsvetenskaplig forskning. Denna forskning bidrar, som regeringen anför, till kunskap om människan, kulturer och samhällen men även om historiska skeenden och processer samt grundläggande frågor om beslutsfattande, mänskligt tänkande, språk och drivkrafter för samhällets utveckling.

Sverigedemokraternas ledamöter anmälde följande avvikande mening: Sverigedemokraterna delar utskottsmajoritetens bedömning om att en utgångspunkt för forskningspolitiken bör vara att värna den fria forskning samtidigt som forskningspolitiken svarar mot de samhällsutmaningar som kräver vidare forskning. Samtidigt kan vi inte ställa oss bakom utskottets yttrande i sin helhet, utan anmäler avvikande mening till förmån för motion 2016/17:3559 (SD) yrkande 5, vilket vi menar bör bifallas.

Denna paragraf förklarades omedelbart justerad.

VID
PROTOKOLLET

Charlotte Rundelius

JUSTERAT

Olof Lavesson

RÄTT UTDRAGET
INTYGAR

Charlotte Rundelius

Exp. 2017-02-16

UbU

BILAGA 6

Trafikutskottets yttrande 2016/17:TU3y

Regeringens forskningsproposition Kunskap i samverkan

Till utbildningsutskottet

Utbildningsutskottet beslutade den 17 januari 2017 att ge konstitutionsutskottet, försvarsutskottet, socialutskottet, kulturutskottet, trafikutskottet, miljö- och jordbruksutskottet samt näringsutskottet tillfälle att senast den 21 februari 2017 yttra sig över proposition 2016/17:50 och de motioner som väckts med anledning av propositionen.

Trafikutskottet redovisar i yttrandet vissa utgångspunkter för forsknings- och innovationsarbetet inom utskottets beredningsområde liksom vissa specifika synpunkter med anledning av två yrkanden i följdmotionerna om dels forskning och innovationer på luftfartsområdet, dels digitaliseringsutmaningen. Trafikutskottet understryker att forskning och innovation är av strategisk betydelse för många av frågorna inom trafikutskottets beredningsområde och bedömer att de frågor som tas upp i yrkandena är angelägna och omfattas av pågående insatser.

Utskottets överväganden

Bakgrund

Regeringen lämnar under varje mandatperiod en forskningspolitisk proposition som anger inriktningen för regeringens politik inom området för de närmast kommande åren. I proposition 2016/17:50 presenterar regeringen sin syn på forskningspolitikens inriktning i ett tioårigt perspektiv, med särskilt fokus på satsningar 2017–2020.

Propositionen

Regeringens nya forskningspolitiska mål är att Sverige ska vara ett av världens främsta forsknings- och innovationsländer och en ledande kunskapsnation, där högkvalitativ forskning, högre utbildning och innovation leder till samhällets utveckling och välfärd och näringslivets konkurrenskraft och svarar mot de samhällsutmaningar vi står inför, både i Sverige och globalt.

Regeringen pekar ut tre uppföljningsbara delmål för tioårsperioden:

- Sverige ska vara ett internationellt attraktivt land för investeringar i forskning och utveckling. De offentliga och privata investeringarna i forskning och utveckling bör även fortsatt överskrida EU:s mål.
- En övergripande kvalitetsförstärkning av forskningen ska ske och jämställdheten ska öka.
- Samverkan och samhällspåverkan ska öka.

Regeringen framhåller i propositionen sin ambition att värna den fria forskningen samtidigt som forskningspolitiken måste svara mot globala och nationella samhällsutmaningar och samhällsbehov. Regeringen anger att den tillsammans med Nationella innovationsrådet har pekat ut klimatutmaningen, hälsoutmaningen samt digitaliseringsutmaningen som särskilt viktiga för att uppnå en hållbar utveckling globalt sett liksom en stärkt konkurrenskraft. Prioriteringar av mer nationell karaktär inkluderar bl.a. att skapa ett säkert, inkluderande och hållbart samhälle.

Regeringen framhåller att klimatfrågan är vår tids ödesfråga och en av regeringens högst prioriterade frågor. Det är därför enligt regeringen av stor betydelse att forsknings- och innovationspolitiken kan bidra till kunskap för att skapa mer hållbara städer och transportsystem med fossilfria och resurseffektiva transporter och resor. Forskning och innovation som kan bidra till minskade transportbehov är också av betydelse. Vidare framhålls att ökad kunskap också behövs om klimatprocesser, om effekterna av klimatförändringar och om hur samhället kan anpassas till ett förändrat klimat.

Om digitaliseringsutmaningen anför regeringen att digitaliseringen är den enskilt viktigaste drivkraften för dagens utveckling av offentlig verksamhet

och att den samtidigt är det viktigaste verktyget för att skapa systemövergripande värdekedjor, i samverkan med privata aktörer, som kan klara av nya samhällsutmaningar. I propositionen påpekas att informations- och kommunikationssektorn för närvarande genomgår en stark struktur- omvandling och att det är viktigt att Sverige tar till vara och behåller den kompetens som finns när det gäller t.ex. högteknologisk produktion. Regeringen konstaterar att samtidigt som den snabba digitalisering som samhället genomgår öppnar stora möjligheter finns också risker som bör beaktas, t.ex. nät- och informationssäkerhet och skydd av den personliga integriteten.

För att möta samhällsutmaningarna har regeringen efter diskussioner i Nationella innovationsrådet lanserat fem samverkansprogram som bygger på samverkan mellan staten och näringslivet inom särskilt prioriterade områden. Programmen är Nästa generations resor och transporter, Smarta städer, Cirkulär och biobaserad ekonomi, Life science samt Uppkopplad industri och nya material. En viktig del av samverkansprogrammen består av satsningen på strategiska innovationsområden som lanserades i propositionen Forskning och innovation (prop. 2012/13:30).

När det gäller samverkansprogrammet Nästa generations resor och transporter understryker regeringen att ett långsiktigt hållbart transportsystem för resor och transporter är avgörande för Sveriges fortsatta utveckling och välbefinnande. Regeringen pekar på att miljö- och klimatutmaningarna skapar nya behov och på att digitaliseringen i det sammanhanget har möjlighet att bidra till framtidens transportlösningar genom att fokus ändras från själva transporten till att erbjuda en skräddarsydd mobilitetslösning för personer eller varor. Digitaliseringen skapar också enligt regeringen möjligheter för utveckling av uppkopplade, kommunicerande fordon och system som är mer eller mindre självkörande och som kan bidra till ökad svensk export av högkvalitativa tjänster och produkter. Genom att fordon och fartyg blir alltmer uppkopplade och i högre grad kan kommunicera med varandra och det övriga transportsystemet skapas förutsättningar för en hållbar stadsutveckling och ökad trafiksäkerhet för både skyddade och oskyddade trafikanter. Samverkande och uppkopplade fordon och fartyg leder också enligt regeringen till effektivare resursanvändning genom bättre utnyttjande av infrastrukturens kapacitet. Regeringen uppger vidare att ett robust järnvägssystem kan bidra till att möta några av de globala samhällsutmaningarna där bl.a. samverkan och innovationer inom underhåll och nyinvesteringar är viktiga. Regeringen lyfter även fram vikten av samverkan för sjöfarts- och luftfartsområdet.

När det gäller samverkansprogrammet Smarta städer pekar regeringen på att utvecklingen i städer har en avgörande roll för transportsektorns utsläpp av klimatgaser och luftföroreningar. Hur städer utformas har en väsentlig roll för att minska utsläppen. Regeringen påminner i sammanhanget bl.a. om digitaliseringens möjligheter och understryker samtidigt att standarder behöver säkerställas och öppna data användas. Regeringen betonar att

eventuella hinder bör undanröjas så att fungerande marknader för tjänster och lösningar som optimerar person- och godstransporter ska kunna utvecklas.

Regeringen redovisar också i propositionen vissa satsningar och åtgärder som bidrar till samverkansprogrammen, bl.a. programmet Fordonsstrategisk Forskning och Innovation (FFI). Programmet är i dag en avtalsreglerad samverkan mellan fordonsindustrin och staten genom Vinnova, Energimyndigheten och Trafikverket. Regeringen pekar på att det tidigare kravet på att fordonsindustrin ska vara part i projekt har tagits bort och att programmet nu är öppet för alla med relevanta projektförslag. Denna utveckling har skett för att svara mot de behov av sådan gräns- och sektorsöverskridande samverkan som är nödvändig för att säkerställa en fortsatt global konkurrenskraft. Regeringen aviserar också att berörda myndigheter bör få i uppdrag att fortsätta utveckla FFI så att arbetssätt och struktur dels öppnar för fler aktörer, dels stärker kopplingen till de strategiska innovationsområdena och eventuellt andra relevanta program. Syftet med förändringarna är enligt regeringen att öka resultatspridningen och involvera fler relevanta aktörer inom industrin, myndigheter, universitet och högskolor för att därigenom bidra till forskning och ökad innovationskraft av stor betydelse för den globala konkurrenskraften.

Motionerna

Regeringens forskningspolitiska proposition har lett till att sex följdmotioner har väckts. I dessa finns två yrkanden som berör i synnerhet trafikutskottets beredningsområde.

I kommittémotion 2016/17:3564 av Fredrik Christensson m.fl. (C) yrkande 33 framhålls behovet av att bl.a. stimulera forskning och innovationer när det gäller effektivare flygmotorer. Motionärerna konstaterar att eldrivna flyg länge har setts som en utopi men att stora framsteg har gjorts på området. De önskar främja och påskynda denna utveckling och ser potential för svenska aktörer att vara delaktiga i detta. Viktigt i närtid är enligt motionärerna utvecklingen av effektivare flygmotorer för biobränslen och på längre sikt forskning och framtagning av eldrivna flygmotorer där hybridmotorer är en milstolpe.

I samma motion yrkande 37 efterfrågas ett fortsatt fokus på digitaliseringens utmaningar. Motionärerna anför att digitaliseringen är en viktig del i att utveckla och stärka välfärden i hela landet och har bidragit till att skapa nya möjligheter för jobb och företagande, gjort vård tillgänglig för fler samt öppnat för utbildning och forskning oavsett geografiskt läge. Motionärerna understryker att det behövs ett innovativt samhällsklimat där nytänkande premieras om Sverige ska kunna konkurrera globalt som kunskapsnation. Motionärerna är därför positiva till att regeringen nu fokuserar på digitaliseringens utmaningar.

Utskottets ställningstagande

Inledande kommentarer

Trafikutskottet konstaterar inledningsvis att forskningspropositionens förslag till riksdagsbeslut inte direkt faller inom utskottets beredningsområde. Utskottet avstår därför från att yttra sig i denna del. Trafikutskottet ser det dock som värdefullt att i det följande redovisa vissa utgångspunkter för forsknings- och innovationsarbetet inom utskottets beredningsområde så att dessa bl.a. kan sättas in i ett större forskningspolitiskt sammanhang i samband med riksdagsbehandlingen av regeringens proposition. Trafikutskottet lämnar därefter vissa specifika synpunkter med anledning av de två motionsyrkanden som behandlas i detta yttrande.

Forskning och innovation inom trafikutskottets beredningsområde

Trafikutskottet vill inledningsvis understryka att forskning och innovation är av strategisk betydelse för många av frågorna inom trafikutskottets beredningsområde. Forskningen har också väsentlig betydelse för att uppnå såväl de transportpolitiska som de it-politiska målen.

Regeringen har i forskningspropositionen pekat ut bl.a. klimatutmaningen och digitaliseringsutmaningen som särskilt viktiga att hantera för att uppnå en hållbar utveckling globalt sett och för att stärka konkurrenskraften. Trafikutskottet delar denna uppfattning. Klimatfrågan är vår tids ödesfråga, och det är av stor betydelse att forsknings- och innovationspolitiken bidrar till kunskap för att skapa ett transportsystem med fossilfria och resurseffektiva transporter och resor. Utskottet påminner också om att regeringen i den infrastrukturproposition som beslutades under hösten 2016 (prop. 2016/17:21) framhåller att regeringens transportpolitik och politik för forskning och innovation inom området ska bidra till ett långsiktigt hållbart transportsystem och att innovationer för minskad miljö- och klimatpåverkan är ett område som regeringen vill prioritera inom transportområdet. Utskottet välkomnar detta.

Satsningar på forskning och innovation är angelägna för att kunna möta utmaningarna inom transportsystemet, och utskottet vill därför understryka att forskning och kunskapsuppbyggnad behövs inom samtliga transportområden. Inte minst inom järnvägsområdet är det viktigt med kunskapsutveckling i fråga om fordon och infrastruktur mot bakgrund av de mycket stora och angelägna järnvägssatsningar som planeras för de kommande åren samt den uttalade ambitionen att flytta långväga godstransporter från lastbil till tåg och sjöfart.

Utskottet vill även framhålla vikten av att förbättra kunskapen om cyklingens villkor och om vilka åtgärder som är effektiva att vidta för att främja ett ökat och säkert cyklande. Kommunerna har en central roll i arbetet för att främja cyklingen, och det är därför viktigt att forskningen också tar sikte på att vara ett stöd i kommunernas ansträngningar. Enligt utskottets mening vore det t.ex. värdefullt med en kompetens- och samverkansplattform inom cykelområdet, något som i dag saknas. Utskottet noterar att cykling inte omnämns specifikt i forskningspropositionen men vill understryka att detta

färdsätt kan anses ingå i samverkansprogrammet Nästa generations resor och transporter. Cykelfrågor bör även vara av betydelse att beakta i samverkansprogrammet Smarta städer som bl.a. ska bidra till att nå regeringens övergripande mål om minskade utsläpp av växthusgaser. I regeringens infrastrukturproposition framhölls bl.a. att det är angeläget att samhällsplaneringen främjar en hållbar samhällsstruktur och ett hållbart transportsystem med goda möjligheter att använda cykeln som färdmedel. Utskottet vill i sammanhanget också påminna om att regeringen arbetar med att ta fram en nationell cykelstrategi.

För att kunna möta utmaningarna inom transportsystemet är det angeläget att i forskningen också tillämpa ett trafikslagsövergripande perspektiv och att sträva efter att tillfredsställa behoven hos medborgare och näringsliv. I detta sammanhang vill utskottet peka på att det bl.a. inom Statens väg- och transportforskningsinstitut (VTI) pågår ett flertal viktiga initiativ inom områdena hållbar infrastruktur, framtidens trafikant, näringslivets transporter och urbana transporter.

Utskottet vill vidare lyfta fram vikten av forskning på logistikområdet. Det är angeläget med klimat- och miljömässigt hållbara godsflöden med hög effektivitet och hög tillförlitlighet. Trafikverket prognostiserar stora ökningar av godstransportarbetet under de kommande åren, och effektiva transportlösningar kommer därför att vara alltmer nödvändiga för att undvika kapacitetsbrister och trängsel i transportsystemet. Det finns exempelvis fördelar med samordnade godstransporter inom städer, där bl.a. nya innovationer kan bidra till effektiva logistiklösningar.

Utskottet vill också framhålla behovet av forskning om hur olika transportsätt och tjänster kan kombineras för att möta förändrade beteenden och krav från resenärerna. Det är angeläget att utvärdera hur vi kan motverka ett fragmenterat transportsystem där individerna har svårt att på ett smidigt sätt kombinera olika transportsätt i det dagliga resandet. Trafikutskottets uppföljningsgrupp har bl.a. lyft problemet kring bytespunkter i uppföljningen Kollektivtrafiklagen – en uppföljning (2015/16:RFR14). Rätt utformade kommer kombinerade mobilitetstjänster enligt utskottets mening att kunna vara ett värdefullt bidrag till förverkligandet av målen för kollektivtrafikens utveckling och minska miljöpåverkan från transporter.

Automatisering, digitalisering av resor och transporter samt multimodala transportlösningar kan möjliggöra effektivare och säkrare användning av infrastrukturen. Utskottet bedömer i likhet med vad regeringen anfört i infrastrukturpropositionen att framtidens transportsystem kommer att kräva mer interaktion mellan trafik och infrastruktur, där fordon och infrastruktur är uppkopplade mot varandra. Den snabba tekniska utvecklingen och globaliseringen skapar möjligheter till bättre optimering av resor och transporter. Ny kunskap behövs därför för att ta till vara dessa nya möjligheter. Utskottet vill i detta sammanhang understryka att det även är relevant att följa utvecklingen av nya och framtida tekniker inom transportområdet, t.ex. elvägar, drönare och hyperloopar. Utskottet vill samtidigt betona vikten av att

vid sidan om teknikaspekter även lägga ett större fokus på beteendefrågor för att bättre kunna förstå och hantera samspelet mellan människa, fordon och transportsystem. Exempelvis är förbättrad kunskap om förarbeteende av stor betydelse ur trafiksäkerhetssynpunkt och för den fortsatta utvecklingen av system för förarstöd liksom vid övergången till alltmer autonoma fordon.

Mot bakgrund av fordonsindustrins betydelse i omställningen för att uppnå en fossilfri och hållbar transportsektor, liksom fordonsindustrins betydelse för tillväxten, ser utskottet mycket positivt på det samarbete som pågår mellan staten och fordonsindustrin inom FFI för att gemensamt finansiera forsknings-, innovations- och utvecklingsaktiviteter med fokus på områdena klimat och miljö samt säkerhet. Utskottet välkomnar i sammanhanget också att programmet öppnats för alla aktörer med relevanta projektförslag.

Sverige har världsledande företag inom transport- och telekomsektorn, vilket skapar goda förutsättningar att ta en ledande roll internationellt inom områden som stärker Sverige industriellt samtidigt som vårt transportsystem förbättras. Svensk kompetens inom bl.a. intelligenta transportsystem (ITS) och elektrifiering av vägar kan skapa nya möjligheter till ett hållbart transportsystem samt nya arbetstillfällen. Utskottet välkomnar också i sammanhanget att regeringen i november 2015 tillsatte en utredning som ska analysera om och hur reglerna behöver anpassas för självkörande fordon, i syfte att skapa bättre rättsliga förutsättningar för introduktion och försök.

Det är också angeläget att det finns lämpliga test- och demonstrationsmiljöer för nya infrastrukturlösningar. Utskottet vill i detta sammanhang bl.a. peka på behovet av testanläggningar inom järnvägsområdet och för självkörande fordon.

Särskilt om forskning och innovationer på luftfartsområdet

Mot bakgrund av yrkandet i motion 2016/17:3564 (C) om behovet av forskning och innovationer för effektivare flygmotorer vill utskottet inledningsvis understryka betydelsen av att uppnå en hållbar luftfart med minskad miljöpåverkan som också bidrar till kampen mot klimatförändringarna. Nya lösningar såsom bl.a. biodrivmedel till flyg är enligt utskottets mening av stor betydelse i detta sammanhang. Utskottet påminner om att riksdagen under våren 2016 riktade ett tillkännagivande till regeringen om att verka för ett ökat användande av biodrivmedel inom luftfarten (bet. 2015/16:TU9, rskr. 2015/16:193). I den luftfartsstrategi som regeringen beslutade om i januari 2017 framhålls att regeringen stöder forskning som syftar till att minska produktionskostnaderna av biobränsle till transportsektorn. Regeringen konstaterar också i strategin att det pågår en mängd initiativ när det gäller biobränsle för flyget.

Utskottet påminner också om att det under riksmötet 2013/14, med hjälp av utskottsavdelningens forsknings- och utvärderingssektariat, lät ta fram en studie om framtidens flyg, avgränsad till civilt flyg (2013/14:RFR16). Av rapporten framgår att det finns tekniska och operativa lösningar för ett

framtida hållbart flyg. Det pågår effektiviseringar såväl inom ramen för etablerade tekniker och metoder som med hjälp av mer innovativa lösningar. Rapporten visar att tekniska och flygoperativa åtgärder kan komplettera varandra. I rapporten framförs dock att hindren för att införa ny teknik är stora och att det tar tid att utveckla ny flygteknik. Höga säkerhetskrav gör att ny teknik måste prövas under en lång tid innan den kan certifieras. Vidare framhålls att flygplan, motorer och bränslen har utvecklats tillsammans och är beroende av varandra. Rapporten pekar samtidigt på att de praktiska och ekonomiska hindren är omfattande och gör att många tror på förbättringar inom ramen för etablerad teknik snarare än en mer språngartad utveckling. Det konstateras att det finns bättre möjligheter att åstadkomma mer omfattande miljöförbättringar genom teknisk utveckling av flygplan och motorer än genom flygoperativa åtgärder. Det innebär dock inte att man ska avstå från att genomföra effektiviseringar inom det flygoperativa området. I rapporten framförs även att internationellt samarbete och långsiktighet är den bästa grunden för ett hållbart framtida flyg.

I regeringens luftfartsstrategi framhålls att Sverige är en framgångsrik flygindustrination och att denna position ska upprätthållas. Regeringen pekar på att lätta material, effektiva motorer samt nya varor och tjänster inom exempelvis flygtrafikledning är några exempel där svenska företag ligger i framkant och kan bidra till en mer effektiv och hållbar luftfart. Regeringen pekar också på att det finns en stark koppling och tydliga synergier mellan flygstrategin och nyindustrialiseringsstrategin Smart industri som regeringen beslutade i januari 2016, och på att de nya strategiska samverkansprogrammen ska stärka samordningen av insatser som leder till innovationer.

Utskottet finner sammanfattningsvis att de frågor som tas upp i motion 2016/17:3564 (C) yrkande 33 är angelägna och torde omfattas av de ovannämnda insatserna.

Särskilt om digitaliseringens utmaningar

Mot bakgrund av vad som framförs i motion 2016/17:3564 (C) yrkande 37 om behovet av ökat fokus på digitaliseringens utmaningar ställer sig utskottet, i likhet med motionärerna, positivt till att regeringen i forskningspropositionen identifierar ökad digitalisering som en av de prioriterade utmaningarna för att uppnå en hållbar utveckling globalt sett liksom en stärkt konkurrenskraft. Regeringen framhåller att forskning och innovation har en betydande roll för fortsatt digitalisering i samhället samtidigt som digitaliseringen utmanar forskning och innovation med nya möjligheter och problemställningar. Regeringen betonar att det är avgörande att Sverige står starkt inför de möjligheter och utmaningar som digitaliseringen erbjuder för världsledande forskning och innovation. Utskottet delar denna bedömning. Den snabba digitalisering som samhället genomgår öppnar stora möjligheter. Utskottet vill dock samtidigt, liksom regeringen, peka på att det finns risker som bör beaktas,

inte minst när det gäller skyddet av den personliga integriteten liksom nät- och informationssäkerhet.

Utskottet vill i sammanhanget även påminna om att regeringen i december 2016 presenterade en ny bredbandsstrategi som handlar om tillgång för alla till bredband både i och utanför hemmet och arbetet, och att regeringen parallellt utformar en digitaliseringsstrategi för att stödja näringslivet och samhällsutvecklingen. I bredbandsstrategin delger regeringen bl.a. sin avsikt att ge Bredbandsforum i uppgift att återkommande sammankalla ad hoc-mässigt sammansatta grupper anpassade efter teman. Grupperna ska få i uppgift att i en omvärldsanalys belysa hur industrin utvecklas. Viktiga teman är exempelvis utvecklingen när det gäller 5G-teknik i Sverige, resultatet av forskningen om teknik som syftar till att lösa utmaningen med snabbt och kostnadseffektivt bredband till hela Sverige, samt samhällseffekter av bredbandsutbyggnad. Utskottet är positivt till detta.

Utskottet vill också peka på att mot bakgrund av it-infrastrukturens stora betydelse tog utskottets arbetsgrupp för forskningsfrågor under förra året fram rapporten It-infrastrukturen – i dag och i framtiden (2016/17:RFR1) där ett antal centrala frågor behandlas. Tillgången till snabbt bredband i Sverige är bra i jämförelse med i andra länder, och den snabba utbyggnaden av nät gör att täckningen och kapaciteten blir allt bättre. Av rapporten framgår att forskningen visar tydliga samband mellan tillgång till bredband och ekonomisk tillväxt. Likaså visar forskningen på att de potentiella nyttorna är mycket stora på lång sikt. Med utgångspunkt i studiens resultat vill arbetsgruppen särskilt framhålla behovet av tillgång till bredband med hög hastighet i hela landet.

Utskottet finner sammanfattningsvis att de frågor som tas upp i motion 2016/17:3564 (C) yrkande 37 ligger väl i linje med tagna initiativ.

Stockholm den 16 februari 2017

På trafikutskottets vägnar

Karin Svensson Smith

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Karin Svensson Smith (MP), Jessica Rosencrantz (M), Pia Nilsson (S), Suzanne Svensson (S), Edward Riedl (M), Lars Mejern Larsson (S), Tony Wiklander (SD), Sten Bergheden (M), Anders Åkesson (C), Borian Åberg (M), Jasenko Omanovic (S), Emma Wallrup (V), Robert Halef (KD), Johan Andersson (S), Rikard Larsson (S) och Jimmy Ståhl (SD).

BILAGA 7

Miljö- och jordbruksutskottets yttrande 2016/17:MJU3y

Kunskap i samverkan

Till utbildningsutskottet

Den 17 januari 2017 beslutade utbildningsutskottet att ge bl.a. miljö- och jordbruksutskottet tillfälle att yttra sig över proposition 2016/17:50 Kunskap i samverkan – för samhällets utmaningar och stärkt konkurrenskraft och de motioner som väckts med anledning av propositionen i de delar som rör utskottets beredningsområde. Miljö- och jordbruksutskottet har beslutat att yttra sig över propositionen i de delar som rör utskottets beredningsområde samt över kommittémotion 2016/17:3564 (C) yrkandena 26, 28, 29 och 34.

Utskottet anser att motionen kan lämnas utan vidare åtgärd i berörda delar. I yttrandet finns en avvikande mening (C).

Utskottets överväganden

Inledning

I propositionen presenterar regeringen sin syn på forskningspolitikens inriktning i ett tioårigt perspektiv, med särskilt fokus på satsningar 2017–2020. Syftet är att Sverige ska vara en ledande kunskapsnation och ett av världens främsta forsknings- och innovationsländer.

En utgångspunkt är att värna den fria forskningen samtidigt som forskningspolitiken svarar mot globala och nationella samhällsutmaningar. Prioriterade utmaningar är klimat och miljö, hälsa, ökad digitalisering, ett hållbart samhälle och förbättrade kunskapsresultat i det svenska skol- och utbildningssystemet. Ett antal satsningar som stärker den fria forskningen och svarar mot samhällsutmaningarna presenteras.

Förutsättningarna för universitetens och högskolornas långsiktiga strategiska planering bör förbättras genom ökade anslag för forskning och utbildning på forskarnivå. Även lärosätenas samverkan med det omgivande samhället och sambandet mellan utbildning och forskning förväntas stärkas. Vidare redovisar regeringen ett antal åtgärder för att främja attraktiva villkor för studerande på forskarnivå och unga forskare och för att främja jämställdhet i högskola och forskning.

Regeringen har i budgetpropositionen för 2017 lämnat förslag och redovisat bedömningar om fördelning av medel till forskning och innovation. I denna proposition beskrivs satsningarna närmare. Forskningsatsningarna avser dels långsiktiga nationella forskningsprogram som utgår från de utpekade samhällsutmaningarna, dels vissa särskilda forskningsatsningar.

Satsningarna på innovation avser bl.a. en förstärkning av strategiska innovationsområden, vilka ska kopplas till prioriteringarna i regeringens samverkansprogram för forskning och innovation. Vidare redovisas satsningar på forskningsinstitut och test- och demonstrationsmiljöer. Syftet med dessa satsningar är att lägga grunden för ny, långsiktig och fördjupad gränsöverskridande samverkan och stärkt innovationsförmåga. Regeringen presenterar ett antal åtgärder för att forskare, näringsliv och offentlig sektor så långt som möjligt ska ha tillgång till den bästa forskningsinfrastrukturen.

Motionen

När det gäller attraktiva forsknings- och innovationsmiljöer framhålls i kommittémotion 2016/17:3564 av Fredrik Christensson m.fl. (C) att även om vi lyckas hejda och minska utsläppen kommer samhället att behöva hantera och anpassa sig till konsekvenserna av klimatförändringarna. Övergången från en fossilbaserad ekonomi till ett förnybart och biobaserat samhälle innebär också stora möjligheter, för jobb, tillväxt och utveckling, inte minst i Sverige. Det är därför av stor vikt att skapa rätt förutsättningar och ett

innovationsvänligt samhällsklimat för minskad klimatpåverkan. Forskning, innovation och teknikutveckling behövs i en rad sektorer från produktion, distribution och lagring av energi, för smarta fossilberoende transporter, till jordbruk, hälsa och ekonomi. Inte minst finns ett stort behov av sektorsövergripande arbete så att ny kunskap och teknik kombineras med politik och ekonomi där tekniken kan samspela med och förstärka nya affärsmodeller, investeringar och beteenden (yrkande 26).

För att den svenska livsmedelsproduktionen ska öka behöver den ges förutsättningar att växa. Det finns därför behov av en bred strategi för hur man kan stärka den svenska livsmedelsindustrin och den svenska livsmedelskonsumenten, en strategi som har ett brett stöd och som blir ett konkret verktyg för att stärka konkurrenskraften. Regeringen kommer i propositionen inte med några konkreta förslag på hur den svenska livsmedelsindustrin kan stärkas via forskning och innovation. Enligt motionärerna bör svensk livsmedelsinnovation främjas inom ramen för en nationell livsmedelsstrategi. Strategin bör involvera forskning och innovation för att möjliggöra ökat förädlingsvärde och utveckling av lantbrukets odlingsmetoder. Framtiden ställer krav på alternativa livsmedel, och Sverige har god potential att leda arbetet inom livsmedelsinnovation i och med sitt goda renommé, sitt miljöarbete och sina framgångsrika företag som specialiserar sig på innovativa matprodukter. För att stärka livsmedelsinnovationen i Sverige bör företagens villkor förbättras och inkubatorverksamheten främjas (yrkande 28).

Jorden och skogen är viktiga resurser för Sverige och leder till klimat- och miljönytta i hela världen. Därför måste landsbygden ha rätt verktyg för att kunna bedriva ett modernt jord- och skogsbruk. För att ta ett samlat grepp kring de affärsmöjligheter som en övergång till ett biobaserat samhälle ger, anser motionärerna att en nationell strategi för en biobaserad samhällsekonomi bör tas fram. Strategin ska bidra till att öka användningen av biobaserade material över tid. För ett förverkligande av strategin är det samverkan mellan näringsliv och stat som behövs. Det finns potential att öka resurseffektiviteten av material- och energianvändning i ekonomin. Studier har visat att det kan leda till minskade utsläpp av växthusgaser, samtidigt som vi kan skapa jobbtillfällen och öka tillväxten (yrkande 29).

Haven täcker en stor del av jordens yta och det är viktigt att havsmiljön är bra. Utmaningarna är stora med bl. a. övergödning och överfiske. I Sverige bedrivs det mycket forskning på området och Sverige deltar även aktivt internationellt. Enligt motionärerna behöver den maritima forskningen i Sverige stärkas och ett större nationellt ansvar tas på området (yrkande 34).

Utskottets ställningstagande

Cirkulär och biobaserad ekonomi

Samverkansprogram och strategiska innovationsområden

Som redovisas i propositionen har regeringen efter diskussioner i Nationella innovationsrådet inrättat fem strategiska samverkansprogram. Den övergripande målsättningen med dessa är att gemensamt samordna innovationsinsatser för att stärka Sveriges konkurrenskraft och samtidigt möta kommande samhällsutmaningar. Programmen ska stärka Sverige och svenskt näringsliv på områden som bedöms vara av särskild betydelse för framtida tillväxt och som samtidigt är centrala för att hantera de omfattande globala utmaningarna. Nationella innovationsrådet har bl.a. identifierat miljö- och klimatteknik som ett område som är centralt för att lösa vårt samhälles utmaningar. Ett av samverkansprogrammen är cirkulär och biobaserad ekonomi.

Strategiska innovationsområden är en insats som har pågått sedan 2012 och är ett centralt verktyg för att förverkliga samverkansprogrammen. Genom att tillföra bl.a. Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande (Formas) ytterligare medel skapar man förutsättningar för strategiska innovationsområden att utvecklas i linje med samverkansprogrammen. Aktörerna inom de strategiska innovationsområdena ska fortsätta att realisera och vidareutveckla sina strategiska innovationsagendor.

Utskottet ansluter sig till regeringens bedömning att det genom samverkansprogrammen skapas goda förutsättningar för ökad samverkan mellan de strategiska innovationsområdena och för att utveckla insatser för att nå övergripande mål. På så sätt kommer man att kunna kraftsamla forsknings- och innovationsarbetet och förbättra förutsättningarna för att forskningsresultaten kommer till nytta.

Som framhålls i propositionen riktar sig strategiska innovationsområden till skillnad från tidigare branschforskningsprogram till bredare grupperingar och syftar till att stärka hela innovationskedjan, från forskning till genomförda lösningar. Strategiska innovationsområden stärker och förnyar svenska styrkeområden. De stimulerar även till förnyad, långsiktig och fördjupad gränsöverskridande samverkan. Inom de strategiska innovationsområdena samverkar branscher och sektorer, universitet och högskolor, forskningsinstitut, unga innovativa små och medelstora företag, stora etablerade företag, offentlig sektor, civilsamhälle och andra aktörer. På så vis stärks Sveriges förutsättningar att bidra med lösningar på de globala samhällsutmaningarna. Som regeringen anför är strategiska innovationsområden därmed ett verktyg för att utveckla internationellt konkurrenskraftiga innovationsmiljöer genom nationell kraftsamling och stärkt förmåga till samverkan mellan aktörer från olika sektorer och aktörsgupper.

Enligt propositionen ska den utökade satsningen på strategiska innovationsområden bl.a. leda till

- satsningar på små och medelstora företag och inkubatorer
- strategiska innovationsområden ska aktivt arbeta för att stärka förutsättningarna för samverkan mellan universitet och högskolor, offentlig sektor, stora företag och små och medelstora företag
- ökad samordning och samverkan med andra nationella och regionalt initierade initiativ
- strategiska innovationsområden bör när det är relevant aktivt samspela med andra nationella initiativ inom, eller med koppling till, innovationsområdet och när så är möjligt samspela med regionala satsningar, inte minst inom ramen för strukturfondsprogrammen.

I budgetpropositionen för 2017 (prop. 2016/17:1 utg.omr. 20 och 23) beräknar regeringen en ökning av Formas två forskningsanslag till följd av satsningar på ovanstående ändamål. Satsningen omfattar 50 miljoner kronor 2018 och ytterligare 25 miljoner kronor per år 2019 och 2020. Därmed beräknas anslagsnivån bli 100 miljoner kronor högre 2020 än 2016 för detta ändamål.

Samverkansprogrammet Cirkulär och biobaserad ekonomi

Enligt propositionen syftar samverkansprogrammet Cirkulär och biobaserad ekonomi till att kraftsamla regeringens innovationsinsatser relaterade till cirkulär och biobaserad ekonomi och på så sätt bidra till att stärka Sveriges innovations- och konkurrenskraft. I likhet med regeringen anser utskottet att en omställning till en cirkulär och biobaserad ekonomi är nödvändig för att öka resurseffektiviteten och minska miljö- och klimatpåverkan samtidigt som det stärker konkurrenskraften, gynnar näringslivsutveckling och nya jobb. Utgångspunkten bör vara en hållbar råvaruproduktion och giftfria kretslopp. En biobaserad ekonomi innebär att förnybara, biobaserade produkter används eller ersätter fossila produkter. Den cirkulära ekonomin innebär att man främjar en resurseffektiv återanvändning och återvinning, reparation och uppgradering av produkter och material baserade på såväl förnybara som ändliga råvaror samt att man använder avfall som en resurs.

Omställningen till ett fossilfritt samhälle och ett hållbart utnyttjande av naturresurser är en stark drivkraft för strukturuomvandling till en cirkulär och biobaserad ekonomi. Innovationer skapar möjligheter för ökad export, tillväxt och sysselsättning. Utskottet ansluter sig till regeringens bedömning att Sverige har goda förutsättningar för att ställa om till en biobaserad ekonomi och öka värdeskapandet från biobaserade näringar, dvs. skogsbruk, jordbruk, fiskeri och vattenbruk. Det finns en stor potential i att förbättra produktionskedjorna och höja förädlingsvärdet hos de förnybara råvaror som dagens svenska processindustri använder. En effektivare användning av råvaror, biprodukter och avfall och effektivare produktkedjor minskar belastningen på ekosystemen. Som framhålls i propositionen är det viktigt med forskning i samverkan med näringslivet och offentlig sektor på lokal, regional och nationell nivå, både på kort och lång sikt, för att finna innovativa lösningar i linje med de prioriteringar som regeringen redovisar.

Strategiska innovationsområden inom cirkulär och biobaserad ekonomi

Som framhålls i propositionen behövs för att stödja samverkansprogrammet bl.a. en bred satsning som omfattar hela värdekedjor och de möjligheter och effekter en cirkulär och biobaserad ekonomi kan medföra. En omställning till en cirkulär och biobaserad ekonomi är av stor vikt för att uppnå nationella miljö kvalitetsmål, öka konkurrenskraften för svenskt näringsliv på regional och nationell nivå samt bidra till de globala hållbarhetsmålen. För omställningen till en cirkulär och biobaserad ekonomi behövs mer forskning, innovation och samverkan om biobaserade produktionssystem på land och i vatten inklusive hållbar avfallshantering. En sådan satsning kan också bidra till att underlätta anpassning till ett förändrat klimat.

Utskottet konstaterar i likhet med regeringen att tillgången till biomassa är en nyckelfaktor i en framtida bioekonomi. Ett systemperspektiv behöver anläggas, vilket innebär att olika nyttor som ekosystemen bidrar med beaktas. En ökad hållbar produktion av biomassa från de areella näringarna samt tillvaratagande av restströmmar av biomassa och återanvändning av andra substanser är av avgörande betydelse för omställningen till en cirkulär och biobaserad ekonomi. Några viktiga frågor är nya klimatsmarta produkter, produktionens effektivitet, dess positiva bieffekter, effekter på och nytta för miljö och samhälle samt resurseffektivt användande av vatten.

I en framtida cirkulär biobaserad ekonomi kommer även livsmedelskedjan att vara en central del, vilket kräver en systemtäckande forsknings- och innovationssatsning inom livsmedelsområdet. Satsningen bör, som regeringen anför, omfatta hela kedjan från grundläggande forskning om produktionen och dess materialströmmar till "framtidens livsmedel", som bl.a. rör innovativa och smarta produkter, tillvaratagande av restströmmar samt konsumentfrågor. En cirkulär ekonomi och ett samhälle med bättre resursutnyttjande av avfall kräver forskning om bl.a. hållbar produktdesign, resurseffektiva råvaruuttag och processer, ersättning av fossila material och farliga kemikalier, utveckling av marknaderna för sekundärt material och återvinning, mätmetoder och standarder för bl.a. ekologiskt fotavtryck och kvalitetssäkring.

Nya innovativa affärsmodeller som utnyttjar möjligheterna i funktionsförsäljning och ny teknik behöver utvecklas och främjas. Det kan handla om att dela på resurser, hyra och låna produkter och tjänster och att samlokalisera verksamheter som kan dra nytta av varandra.

Satsningen genomförs via strategiska innovationsområden i samarbete mellan Formas, Vinnova och Energimyndigheten. Som regeringen anför förutsätter en effektiv satsning på cirkulär och biobaserad ekonomi samarbete mellan forskningsfinansiärerna och berörda forskningsutförare, myndigheter och aktörer som t.ex. Sveriges lantbruksuniversitet, Jordbruksverket, Skogsstyrelsen, Naturvårdsverket, Konsumentverket, Kemikalieinspektionen och Tillväxtverket. Samarbete krävs också mellan aktörer med regionalt utvecklingsansvar liksom med näringslivet, branschorganisationer samt enskilda företag. I budgetpropositionen för 2017 (prop. 2016/17:1 utg.omr. 20

och 23) beräknar regeringen en ökning av Formas två forskningsanslag till följd av satsningen på cirkulär och biobaserad ekonomi.

Mot bakgrund av det anförda anser utskottet att motion 2016/17:3564 (C) yrkandena 26, 28 och 29 i allt väsentligt kan anses tillgodosedda och därmed kan lämnas utan vidare åtgärd.

Marin forskning

I Havs- och vattenmyndighetens (HaV) uppdrag ingår att identifiera och samordna forskningsbehov, både inom och utanför myndigheten. HaV samverkar med andra forsknings- och utvecklingsfinansiärer nationellt och internationellt genom att medverka i styrgrupper, referensgrupper och arbetsgrupper samt följer pågående forskningsprojekt. Målet är att påverka inriktningen på forskningen till nytta för HaV:s verksamhetsområden samt att föra ny kunskap tillbaka till myndigheten.

HaV stöder olika forsknings- och utvecklingsprojekt som finansieras via Miljöforskningsanslaget. I budgetpropositionen för budgetåret 2017 under anslaget 1:5 Miljöforskning föreslog regeringen att riksdagen skulle anvisa 80 036 000 kronor. Riksdagen beslutade enligt förslaget (prop. 2016/17:1 utg.omr. 20, rskr. 2016/17:116). Anslaget får användas till utgifter för miljöforskning, främst till stöd för arbete med miljökvalitetsmålen, miljöbalken och underlag för internationellt förhandlingsarbete. Anslaget får även användas till utgifter för statens andel av den forskning som bedrivs samfinansierat med näringslivet vid IVL Svenska Miljöinstitutet AB.

Tillsammans med Naturvårdsverket stödjer HaV bl.a. projekt inom Östersjöprogrammet Bonus. Programmet är ett stort internationellt forskningsprogram som fokuserar på Östersjöns miljö- och samhälls-utveckling. De svenska huvudfinansiärerna är

- Havs- och vattenmyndigheten (HaV)
- Naturvårdsverket
- Forskningsrådet Formas
- Mistra – Stiftelsen för miljöstrategisk forskning
- Vetenskapsrådet
- Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB)
- Vinnova.

EU bidrar med upp till 50 procent av finansieringen. Programmets totala budget fram t.o.m. 2017 är ca 100 miljoner euro.

HaV fördelar också s.k. villkorsmedel som stöder forskning och utveckling inom fiskförvaltningen.

Vidare bör uppmärksammas att statligt finansierad marin forskning också bedrivs vid främst Umeå, Stockholms och Göteborgs universitet samt Sveriges lantbruksuniversitet (SLU). Även vid Lunds universitet och Linnéuniversitetet bedrivs viss marin forskning.

Med det anförda anser utskottet att motion 2016/17:3564 (C) yrkande 34 kan lämnas utan vidare åtgärd.

I övrigt har utskottet inte något att anföra med anledning av regeringens proposition.

Stockholm den 21 februari 2017

På miljö- och jordbruksutskottets vägnar

Matilda Ernkrans

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Matilda Ernkrans (S), Kristina Yngwe (C), Jonas Jacobsson Gjörtler (M), Isak From (S), Sara Karlsson (S), Martin Kinnunen (SD), Åsa Coenraads (M), Stina Bergström (MP), Gunilla Nordgren (M), Monica Haider (S), Anders Forsberg (SD), Lars Tysklind (L), Jens Holm (V), Lars-Axel Nordell (KD), Marianne Pettersson (S), Petra Ekerum (S) och Jesper Skalberg Karlsson (M).

Avvikande mening

Forskning om klimat, cirkulär biobaserad ekonomi och havsmiljö (C)

Kristina Yngwe (C) anför:

När det gäller attraktiva forsknings- och innovationsmiljöer kommer samhället, även om vi lyckas hejda och minska utsläppen, att behöva hantera och anpassas sig till konsekvenserna av klimatförändringarna. Övergången från en fossilbaserad ekonomi till ett förnybart och biobaserat samhälle innebär också stora möjligheter, för jobb, tillväxt och utveckling inte minst i Sverige. Det är därför av stor vikt att skapa rätt förutsättningar och ett innovationsvänligt samhällsklimat för minskad klimatpåverkan. Forskning, innovation och teknikutveckling behövs i en rad sektorer från produktion, distribution och lagring av energi, för smarta fossilberoende transporter, till jordbruk, hälsa och ekonomi. Inte minst finns ett stort behov av sektorsövergripande arbete så att ny kunskap och teknik kombineras med politik och ekonomi där tekniken kan samspela med och förstärka nya affärsmodeller, investeringar och beteenden.

För att den svenska livsmedelsproduktionen ska öka behöver den ges förutsättningar att växa. Det finns därför behov av en bred strategi för hur vi stärker den svenska livsmedelsindustrin och den svenska livsmedelskonsumenten, en strategi som har ett brett stöd och som blir ett konkret verktyg för att stärka konkurrenskraften. Regeringen kommer i propositionen inte med några konkreta förslag på hur den svenska livsmedelsindustrin kan stärkas via forskning och innovation. Enligt motionärerna bör svensk livsmedelsinnovation främjas inom ramen för en nationell livsmedelsstrategi. Strategin bör involvera forskning och innovation för att möjliggöra ökat förädlingsvärde och utveckling av lantbrukets odlingsmetoder. Framtiden ställer krav på alternativa livsmedel och Sverige har god potential att leda arbetet inom livsmedelsinnovation i och med sitt goda renommé, sitt miljöarbete och sina framgångsrika företag som specialiserar sig på innovativa matprodukter. För att stärka livsmedelsinnovationen i Sverige bör företagets villkor förbättras och inkubatorverksamheten främjas.

Jorden och skogen är viktiga resurser för Sverige och leder till klimat- och miljönytta i hela världen. Därför måste landsbygden ha rätt verktyg för att bedriva ett modernt jord- och skogsbruk. För att ta ett samlat grepp kring de affärsmöjligheter som en övergång till ett biobaserat samhälle ger anser Centerpartiet att en nationell strategi för en biobaserad samhällsekonomi bör tas fram. Strategin ska bidra till att öka användningen av biobaserade material över tid. För ett förverkligande av strategin är det samverkan mellan näringsliv och stat som behövs. Det finns potential att öka resurseffektiviteten av

material- och energianvändning i ekonomin. Studier har visat att det kan leda till minskade utsläpp av växthusgaser, samtidigt som vi kan skapa jobbtillfällen och öka tillväxten.

Haven täcker en stor del av jordens yta och det är viktigt att havsmiljön är bra. Utmaningarna är stora med bl. a. övergödning och överfiske. I Sverige bedrivs det mycket forskning på området och Sverige deltar även aktivt internationellt. Enligt Centerpartiet behöver den maritima forskningen i Sverige stärkas och ett större nationellt ansvar tas på området.

Därmed anser vi att utbildningsutskottet bör tillstyrka motion 2016/17:3564 (C) yrkandena 26, 28, 29 och 34.

Särskilt yttrande

Forskning om klimat, cirkulär biobaserad ekonomi och havsmiljö (SD)

Martin Kinnunen (SD) och Anders Forsberg (SD) anför:

Sveriges landsbygd är ett mångfasetterat kulturlandskap skapat genom mänsklig påverkan under generationer. De naturgivna resurserna, den naturliga geografin och mänsklig aktivitet har format kulturlandskapet och banat väg för landsbygdernas utveckling.

De landsbygdsnära näringarna skapar viktiga arbetstillfällen och bidrar till en livskraftig och levande landsbygd. Livsmedelsproduktion, skogsbruk, energi, jakt, fiske och besöksnäring är exempel på verksamheter som nyttjar mark- och naturresurser och har en stark potential att växa och utvecklas.

Vi anser att regeringen i större utsträckning bör stödja satsningar på innovation och utveckling inom de landsbygdsnära näringarna. Dessa verkar under nationellt specifika förhållanden, vilket innebär att det är viktigt att vi i Sverige har en egen forskning som fokuserar på svenska förutsättningar.

Ytterligare medel för forskning och utveckling behöver tillföras inom strategiska områden såsom jordbruk, livsmedel och skogsbruk för att stärka produktionen och effektiviteten och förbättra marknadskunnandet.

Vi vill även uppdra åt Formas och SLU att tydligare redovisa vilka andelar av forskningen som går till behovsdriven forskning samt vilka behov denna forskning svarar emot. Den behovsdrivna forskningen borde ha intagit en mer framträdande plats i regeringens forskningsproposition, allt i syfte att stärka konkurrenskraften och effektiviteten inom de landsbygdsnära näringarna. Sverigedemokraterna anser att regeringen i högre grad borde ha prioriterat detta.

BILAGA 8

Näringsutskottets yttrande 2016/17:NU5y

Kunskap i samverkan – för samhällets utmaningar och stärkt konkurrenskraft

Till utbildningsutskottet

Utbildningsutskottet beslutade den 17 januari 2017 att ge bl.a. näringsutskottet tillfälle att yttra sig över regeringens proposition 2016/17:50 Kunskap i samverkan – för samhällets utmaningar och stärkt konkurrenskraft samt följdmotioner.

Näringsutskottet begränsar yttrandet till motionerna 2016/17:3564 (C) yrkandena 1, 2, 6, 13, 22, 23, 25, 26 och 32, 2016/17:3566 (KD) yrkandena 1, 2, 6, 11, 13, 14 och 19, 2016/17:3567 (L) yrkandena 1, 2, 11 och 22 samt 2016/17:3568 (M) yrkandena 1, 2, 9, 23, 26, 28 och 30–32.

Sammanfattningsvis föreslår näringsutskottet att utbildningsutskottet avstyrker samtliga motionsyrkanden som utskottet uttalar sig om.

I yttrandet finns 10 avvikande meningar (M, SD, C, L, KD).

Utskottets överväganden

Inledning

Enligt riksdagsordningen bereder näringsutskottet bl.a. ärenden om allmänna riktlinjer för näringspolitiken och forskningsfrågor som hänger samman med dessa. I propositionen lämnas ett antal förslag till lagändringar. Förslagen berör inte näringsutskottets beredningsområde. Näringsutskottet berörs huvudsakligen av propositionens avsnitt om politikens inriktning och satsningar för att stärka forskning och innovation (avsnitt 4), förstärkning av rymdforskning och rymdverksamhet (avsnitt 8.2.2), särskilda åtgärder för att stödja svensk forskning och innovation (avsnitt 8.2.9), samverkansprogram genom strategiska innovationsområden (avsnitt 9.1), ökad effektivitet i insatser för främjande av innovation och näringsliv (avsnitt 9.2.5), starka gränsöverskridande forsknings- och innovationsmiljöer (avsnitt 10) och attraktiva villkor för investeringar och innovation (avsnitt 11) samt motsvarande delar i följdmotionerna (totalt 29 yrkanden).

Den 14 februari 2017 fick utskottet information av Kungl. Ingenjörsvetenskapsakademien (Iva).

Propositionen

Politikens inriktning och satsningar för att stärka forskning och innovation

Regeringens bedömning är att det behövs ett nytt fokus för forsknings- och innovationspolitiken för att främja ett mer effektivt och långsiktigt resursanvändande samt en starkare och tydligare samverkan mellan universitet och högskolor och det omgivande samhället.

Regeringens nya mål för forskningspolitiken är att ”Sverige ska vara en ledande kunskapsnation, där högkvalitativ forskning, högre utbildning och innovation leder till samhällets utveckling och välfärd, näringslivets konkurrenskraft och svarar mot de samhällsutmaningar vi står inför, både i Sverige och globalt”.

Regeringen pekar ut tre uppföljningsbara delmål för tidsperioden.

- Sverige ska vara ett internationellt attraktivt land för investeringar i forskning och utveckling. De offentliga och privata investeringarna i forskning och utveckling bör även fortsatt överskrida EU:s mål.
- En övergripande kvalitetsförstärkning av forskningen ska ske och jämställdheten öka.
- Samverkan och samhällspåverkan ska öka.

Förstärkning av rymdforskning och rymdverksamhet

Regeringen anför att det för närvarande sker omfattande förändringar av rymdverksamheten, i Europa och globalt. Detta ställer enligt regeringen krav på nya arbetssätt och verktyg och därmed även förstärkta resurser. Regeringen redogör också för vissa investeringar som har gjorts på området inom EU, och framhåller de beräkningar som regeringen gjort i budgetpropositionen för 2017 och den där aviserade särskilda satsningen på rymdforskning och rymdverksamhet. Av propositionen framgår vidare att Rymdutredningens betänkande En rymdstrategi för nytta och tillväxt (SOU 2015:75) har remissbehandlats och att förslagen i betänkandet bereds inom Regeringskansliet.

Särskilda åtgärder för att stödja svensk forskning och innovation

Regeringen ser ett behov av att effektivisera, stärka och samla forskningsfinansiärernas internationella insatser för att ge universitet och högskolor, andra forskningsutförare och innovatörer de bästa förutsättningarna att verka internationellt och för att Sverige ska kunna stå starkt på en global arena. Regeringen avser därför att ge Verket för innovationssystem (Vinnova) i uppdrag att i samverkan med andra forskningsfinansiärer inrätta en nationell samordningsfunktion för finansiering och samordning av internationella forsknings- och innovationssamarbeten utanför EU. Möjligheter att utnyttja synergier med aktiviteter på EU-nivå, regeringens forskningsavtal med andra länder samt regeringens exportstrategi kan beaktas.

För att inrätta en internationell samordningsfunktion avser regeringen att fördela 15 miljoner kronor 2018 och därefter 25 miljoner kronor per år av de befintliga medel som används för europeiska partnerskapsprogram inom anslaget 1:2 Verket för innovationssystem: Forskning och utveckling.

Samverkansprogram genom strategiska innovationsområden

Regeringen har efter diskussioner i Nationella innovationsrådet under ledning av statsministern inrättat fem strategiska samverkansprogram: Nästa generations resor och transporter, Smarta städer, Cirkulär och biobaserad ekonomi, Life science samt Uppkopplad industri och nya material. Den övergripande målsättningen med dessa är att gemensamt samordna innovationsinsatser för att stärka Sveriges konkurrenskraft och samtidigt möta de samhällsutmaningar som regeringen ser och som även beskrivs i propositionen. Programmen ska stärka Sverige och svenskt näringsliv på områden som bedöms vara av särskild betydelse för framtida tillväxt och som samtidigt är centrala för att hantera de omfattande globala utmaningarna. Nationella innovationsrådet har identifierat tre områden som centrala för att lösa dessa samhällsutmaningar: digitalisering, livsvetenskap (life science) samt miljö- och klimatteknik.

Inom varje samverkansprogram samlas ett urval av innovationsinsatser för området som är samfinansierade av olika aktörer i samhället, t.ex. näringsliv,

kommuner, aktörer med regionalt utvecklingsansvar, universitet och högskolor, institut, forskningsfinansiärer och andra myndigheter.

Strategiska innovationsområden är en insats som har pågått sedan 2012 och regeringen anför att det är ett centralt verktyg för att förverkliga regeringens samverkansprogram. Regeringen menar att det genom samverkansprogrammen skapas goda förutsättningar för ökad samverkan mellan de strategiska innovationsområdena och för att utveckla insatser för att nå övergripande mål. Detta är enligt regeringen ett sätt att kraftsamla forsknings- och innovationsarbetet och förbättra förutsättningarna för att forskningsresultaten kommer till nytta inom de fem områden som utgör regeringens samverkansprogram.

Regeringen vill öka den statliga finansieringen av strategiska innovationsområden från Vinnova, Statens energimyndighet och Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande (Formas). Regeringen framhåller att strategiska innovationsområden är en insats som bygger på kontinuerlig utvärdering och tilldelning av medel i konkurrens. Av propositionen framgår att det är för tidigt att göra en omfattande utvärdering av programmets resultat, men att regeringens bedömning är att utvecklingen av insatserna går i en riktning som motiverar en förstärkning.

De strategiska innovationsområdena är ett tvärsektoriellt initiativ där insatser som genomförs ska delfinansieras från näringsliv och offentlig verksamhet. Näringslivet ska också vara delaktigt i planering och genomförande och samtliga projekt som tilldelas medel ska utgå från samhällsutmaningar, ha tydliga mål, hålla hög vetenskaplig kvalitet i forskningsprojekt och kunna påvisa ny aktörs- eller områdesöverskridande samverkan.

Regeringen avser att den utökade satsningen på strategiska innovationsområden ska leda till

- ökad orientering mot de samhällsutmaningar som regeringen pekat ut genom regeringens fem samverkansprogram.
- förstärkning av befintliga innovationsområden, i syfte att skapa förutsättningar för nationella och internationella samarbetsprojekt av dignitet som får betydande påverkan.
- kontinuerlig förnyelse av programportföljen, baserad på behov, omvärldsanalys och utvärdering. Detta kan ske i form av ökad samordning mellan program, nya delområden, omfördelning av resurser och genom att program avslutas.
- ökad tydlighet och effektivitet genom att de administrativa rutinerna för hantering av de strategiska innovationsområdena ska vara gemensamma för de involverade myndigheterna samt följa den struktur som Vinnova har byggt upp.
- ökad samordning och samverkan med andra nationella och regionalt initierade initiativ, internationella samarbeten samt test- och demonstrationsmiljöer och genom satsningar på små och medelstora företag och inkubatorer.

Regeringen anför att den i budgetpropositionen för 2017 (prop. 2016/17:1 utg.omr. 24) föreslår och beräknar en ökning av Vinnovas forskningsanslag till följd av satsningar på strategiska innovationsområden. Satsningen omfattar 155 miljoner kronor 2017 och därefter ytterligare 45 miljoner kronor 2018, 75 miljoner kronor 2019 och 125 miljoner kronor 2020. Därmed beräknas anslagsnivån bli 400 miljoner kronor högre 2020 än 2016 för detta ändamål.

Regeringen beräknar även en ökning av Formas två forskningsanslag.

Öka effektiviteten i insatser för främjande av innovation och näringsliv

Regeringen framhåller i linje med tidigare bedömning att möjligheterna att få fram fler tillväxtprojekt och innovativa företag ökar när staten betalar ut stöd till forskning och utveckling (prop. 2015/16:110). Samtidigt är förekomsten av tvärsektoriella analyser om styrning och organisering samt effekterna av insatser för innovation och näringslivsfrämjande begränsad.

Regeringen refererar till en granskning som Riksrevisionen genomfört av statligt stöd till innovation och företagande (RiR 2016:22) och Entreprenörskapsutredningens slutbetänkande Entreprenörskap i det tjugoförsta århundradet (SOU 2016:72). Båda dessa visar på att det saknas en samlad bild av stöden och deras effekter. Det är därmed svårt att följa upp och utvärdera vilken betydelse stöden har för att de övergripande målen för politiken ska kunna nås.

Regeringen betonar att en mer systematisk utvärdering av de samlade insatserna för främjande av innovation och näringsliv är en förutsättning för att kunna öka effektiviteten i denna del av forskningen och utvecklingen. Regeringen anför att ett första steg är att regeringen i den kommande skrivelsen till riksdagen med anledning av Riksrevisionens rapport återkommer med förslag till åtgärder när det gäller hur stöd till forskning och utveckling samt satsningar på innovation och näringslivsfrämjande bättre ska kunna följas upp och utvärderas för att stärka effektiviteten i de samlade insatserna.

Starka gränsöverskridande forsknings- och innovationsmiljöer

För att säkerställa att Sverige även fortsättningsvis är en stark forsknings- och innovationsnation behövs enligt regeringen ett väl fungerande ekosystem där forskningsinstitut, näringsliv, lärosäten och övrig offentlig sektor samverkar.

Regeringen anför att det är önskvärt att användningen av befintliga forskningsinfrastrukturer (t.ex. anläggningar, instrument, kunskapsinsamlingar och tjänster) breddas genom att aktörer från näringslivet och den offentliga sektorn ges möjlighet att bedriva framstående forskning och utveckling vid anläggningarna. På så sätt främjas innovationer, teknikutveckling och i vissa fall även utveckling av diagnostik inom sjukvården. En breddad användning av forskningsinfrastruktur förväntas bidra till ökad tillväxt och samhällsnytta.

Regeringen framhåller vidare test- och demonstrationsmiljöer som ett komplement till forskningsinfrastruktur eftersom de stöder olika delar i

forsknings- och innovationsprocessen. Båda typerna av verksamhet utgör viktiga kontaktytor för samverkan mellan forskningsinstitut, näringsliv, civilsamhälle, lärosäten och övrig offentlig sektor.

Test- och demonstrationsanläggningar är en insats som är nära knuten till regeringens satsning på Testbädd Sverige. Regeringen anför att miljöerna bidrar till att tiden från forskning och utveckling till innovation och marknad kan minskas avsevärt. Det ger också möjlighet till samverkan mellan olika samhällssektorer, näringsliv, offentlig sektor samt universitet och högskolor.

Regeringen framhåller att dessa miljöer gör att stora såväl som små företag, lärosäten samt övrig offentlig sektor kan testa forskningsresultat tidigt i innovationsprocessen men även testa avancerade prototyper under verkliga förhållanden. Regeringen anser att störst utvecklingsbehov liksom störst potential finns inom kategorin verkliga miljöer som utvecklas och drivs tillsammans med problem- och behovsägare, med verklighetsnära förutsättningar. Testbäddar i verkliga miljöer är också ett område där Sverige, med sin välfungerande offentliga sektor och många utvecklade systemlösningar, har bäst förutsättningar att skapa något unikt, anför regeringen.

Ett ökat anslag för utveckling av test- och demonstrationsmiljöer bör enligt regeringen användas för att utveckla och investera i befintliga miljöer samt stimulera nyetableringar av test- och demonstrationsmiljöer, både i privat och i offentlig regi samt en bredare användning av testbäddsmiljöer runt om i landet.

För att möjliggöra en utveckling av attraktiva test- och demonstrationsmiljöer samt för att tillgängliggöra och optimera användningen i hela landet finns enligt regeringen behov av en nära dialog mellan bl.a. universitet och högskolor, forskningsinstitut, teknikparker, företag, landsting och kommuner samt övriga relevanta aktörer på nationell och regional nivå. Vinnova bör här ges ansvar för att i nära dialog med relevanta aktörer ta fram en förstudie. Förstudien bör behandla frågor om t.ex. hur slutanvändarna kan involveras i utveckling och drift och vad som krävs för att göra det lättare för offentlig sektor att öppna upp som arena för innovation. Förstudien bör även behandla hur tillgängligheten till test- och demonstrationsmiljöer kan öka för små och medelstora företag och hur de kan bidra till innovationsspridning och nyttiggörande i samhället.

Regeringen anför att man i budgetpropositionen för 2017 (prop. 2016/17:1 utg.omr. 24) beräknar att Vinnovas anslag ökar med 75 miljoner kronor 2018 och ytterligare 25 miljoner kronor 2019 för detta ändamål.

Utvecklade insatser via industriforskningsinstitut

Industriforskningsinstitutet bedriver behovsmotiverad forskning och utveckling i global samverkan med lärosäten, näringsliv och samhälle inom flera olika områden och branscher. Av propositionen framgår att ungefär två tredjedelar av den svenska institutssektorn i dag ingår i den s.k. Risegruppen. Industriforskningsinstitutet inom Risegruppen är hel- eller delägda av staten

genom Research Institutes of Sweden AB (Rise AB). Risegruppen fyller enligt regeringen en viktig roll i det svenska forsknings- och innovationssystemet, bl.a. genom att sammanföra aktörer från olika sektorer och genom att koordinera komplexa nationella och internationella projekt.

Regeringen framhåller vidare att instituten kan spela en viktig roll som forsknings- och utvecklingsresurs för stora delar av det svenska näringslivet, men även för offentlig sektor. Instituterna kan t.ex. tillgängliggöra ny kunskap och teknik från forskningsbaserad kunskap eller omsätta denna i nya lösningar och affärsm modeller. Institutens kompetens och testmiljöer är, anför regeringen, särskilt viktiga för små och medelstora företag som kan ha svårt att matcha stora utvecklingsbehov med egna resurser.

Risegruppen har hittills enligt vad som anför i propositionen visat sig framgångsrik i att lyfta innovationsförmågan och kunskapsintensiteten i små och medelstora företag.

Regeringen vill se en förstärkning av Rise och bedömer att Risegruppen som helhet med det nya sammanslagna Rise AB har goda förutsättningar att agera katalysator för det svenska näringslivet och att mer aktivt bidra till den strukturomvandling som är nödvändig för att Sverige ska kunna hävda sig i den globala konkurrensen.

Rise AB bör enligt regeringen fortsatt verka för att

- den svenska institutssektorn blir mer sammanhållen och kan inkludera institut som i dag står utanför Rise AB
- vidareutveckla kriterierna för fördelning av strategiska kompetensmedel
- införa ett effektutvärderingssystem i förhållande till regeringens målsättning
- uppnå en närmare samverkan med universitet och högskolor samt näringsliv och offentlig sektor på nationell och regional nivå
- vidareutveckla spetskompetens inom strategiskt viktiga områden för industrins och övriga näringslivets omvandling i nära samverkan med lärosäten och näringsliv
- öka mobiliteten bland Risegruppens forskare
- utveckla och öka användandet av dynamiska och ledande miljöer för tester, demonstration och pilotproduktion
- slutanvändarna i ökad utsträckning involveras i finansiering, utveckling och drift av test- och demonstrationsmiljöer
- stödet till medelstora företag blir mer attraktivt
- främja den egna och företagens, särskilt små och medelstora företags, förmåga att medverka i och dra nytta av internationella forsknings-samarbeten inom EU:s forskningsprogram.

Regeringen anför att den i budgetpropositionen för 2017 (prop. 2016/17:1 utg.omr. 24) beräknar att institutens strategiska kompetensmedel till Rise AB ökar med 100 miljoner kronor fr.o.m. 2018. Därmed beräknas anslagsnivån bli 100 miljoner kronor högre 2020 än 2016.

Attraktiva villkor för investeringar och innovation

Regeringen anför att ett väl utvecklat innovationsstödssystem med attraktiva villkor och en effektiv samverkan mellan stora och små innovativa företag, universitet och högskolor och offentlig sektor i övrigt är centralt för att skapa ett innovationsklimat med förmåga till förnyelse och för att möta samhällsutmaningarna. Innovationsstödssystemet består bl.a. av innovationskontor, holdingbolag, forskningsparker och inkubatorer. Regeringen anser att aktörer i innovationsstödssystemet bör ha kompetens, nätverk och resurser att stödja olika typer av innovatörer och innovationer utifrån deras unika behov, något som i längden bidrar till en hållbar och diversifierad tillväxt och en ökad mångfald av kompetens och erfarenheter i näringslivet. Innovationsstödssystemet skapar förutsättningar för att idéer i tidiga utvecklingskedan ska kunna komma vidare i kommersialiseringsprocessen. Regeringen framhåller att små och medelstora företag, i alla delar av landet, behöver ha en naturlig tillgång till universitet och högskolor. För att åstadkomma detta behöver universitet och högskolor fortsättningsvis stärka sin förmåga till samverkan med små och medelstora företag, i både tätbefolkade och glesbefolkade regioner.

För att öka kapaciteten i Sverige och stärka nyttiggörandet av innovativa idéer bedömer regeringen vidare att entreprenörskapet behöver stärkas. Regeringen konstaterar att entreprenörskap ingår i grundskolans och gymnasieskolans styrdokument och att flera universitet och högskolor erbjuder kurser och utbildningsinslag relaterade till entreprenörskap.

Innovationskontoren ska verka för nyttiggörande av forskningsbaserad kunskap och riktar sig till forskare, studenter och andra anställda vid lärosätena. Nyttiggörande av forskningsbaserad kunskap inkluderar bl.a. kommersialisering, sociala innovationer och socialt entreprenörskap, hantering av immateriella rättigheter och samverkan av olika slag. Regeringen anser att universitet och högskolor har en mycket viktig roll i innovationsstödssystemet och att innovationskontorens roll och utveckling bör ses över. Detta inkluderar även deras relation till inkubatorerna för att säkerställa ett effektivt flöde av idéer. Regeringen avser att återkomma i frågan.

I betänkandet En fondstruktur för innovation och tillväxt (SOU 2015:64) konstaterar utredningen om statliga marknadskompletterande finanseringsinsatser att innovationsstödet till företag och projekt i tidiga utvecklingskedan behöver stärkas. Utredningen föreslår att Almi Företagspartner AB ska ges möjligheter att utöka sin utlåning i form av innovationslån samt att Vinnovas medel till verifiering av forskningsresultat och projekt ska öka. Utredningen menar vidare att beredningen av ärenden om innovationslån och stöd för verifiering borde decentraliseras till olika aktörer, exempelvis till inkubatorer och innovationskontor. Regeringen delar utredningens bedömning att dagens nivå för verifiering av forskningsresultat och projekt inte räcker för att möta den kvalificerade efterfrågan som finns. Ett starkt innovationsstöd bedöms ha

stor påverkan på möjligheterna att få fram fler tillväxtprojekt och innovativa företag.

Regeringen framhåller att det är lokalt, nära de potentiella företagarna, som mycket av kunskapen om enskilda projekt finns, exempelvis vid universitet och högskolor. Därför bör samarbetet mellan inkubatorer, innovationskontor, holdingbolag och andra relevanta aktörer enligt regeringen utvecklas i syfte att ta till vara deras kompetens och kännedom om företag och affärsidéer som är lämpliga för finansiering. Regeringen har därför för avsikt att låta Vinnova fortsätta att vidareutveckla samarbete med inkubatorer och andra relevanta aktörer. Insatserna bör omfatta former för medinflytande i ärenden om medel för verifiering av forskningsresultat där så är möjligt och ändamålsenligt.

Motionerna

I kommittémotion 2016/17:3568 av Camilla Waltersson Grönwall m.fl. (M) framhålls att Sverige behöver en långsiktigt hållbar strategi för forskning och innovation för att behålla en stark position i den internationella konkurrensen. Motionärerna förordar mot den bakgrunden ett tillkännagivande om att det övergripande målet för utbildnings- och forskningspolitiken bör vara att Sverige ska vara en framstående kunskapsnation, där utbildning, forskning och innovation bedrivs med hög kvalitet och effektivitet samt bidrar till samhällets utveckling och näringslivets konkurrenskraft (yrkande 1).

Vidare föreslås ett tillkännagivande om att målet ska följas upp och utvärderas systematiskt genom ett antal mätbara delmål och att detta ska ingå i regeringens resultatredovisning för berörda utgiftsområden (yrkande 2). Bland delmålen kan nämnas att svensk forskning och innovation fortsatt ska vara ledande jämfört med andra europeiska länder mätt som citeringsgenomslag och samlat innovationsindex samt att mobiliteten bland svenska forskare ökar såväl mellan lärosäten som mellan lärosäten och näringsliv samt offentliga verksamheter.

Motionärerna konstaterar vidare att Sverige i dag saknar ett system för en samlad och oberoende analys av resultat och effekter av statliga investeringar i forskning, utveckling och innovation, något som enligt motionärerna finns i de flesta jämförbara länder. Motionärerna menar att det behövs en bättre uppföljning av investeringarna för att säkerställa att dessa är effektiva och föreslår att riksdagen genom ett tillkännagivande ska begära att regeringen tillsätter en utredning med uppdrag att lämna förslag om hur statliga investeringar i forskning, utveckling och innovation kan utvärderas (yrkande 9).

I motionen föreslås också ett tillkännagivande om att regeringen senast under 2017 ska presentera ett förslag till svensk rymdstrategi (yrkande 23). Motionärerna påminner om att alliansregeringen under 2014 tillsatte en utredning med uppdrag att utarbeta en strategi för att använda rymdverksamhet som en strategisk tillgång för att möta samhällets behov och för att stärka den svenska industrins konkurrenskraft.

I motionen konstateras vidare att privata investeringar i forskning och innovation har minskat den senaste tiden. Motionärerna anför att 70 procent av de samlade innovationerna kommer fram utanför den akademiska sektorn och efterlyser aktiva insatser för att förbättra näringsvillkoren. I motionen förordas ett tillkännagivande om att Sverige ska erbjuda internationellt konkurrenskraftiga näringsvillkor för att locka utländsk arbetskraft och forskningsinvesteringar till Sverige (yrkande 26) samt ett tillkännagivande om att mer bör göras för att stimulera privata forsknings- och utvecklingsinvesteringar i Sverige (yrkande 28).

Motionärerna vill vidare se en förstärkning av industrisektorn genom Research Institutes of Sweden (Rise) (yrkande 30). Motionärerna anser att anslagen till Rise bör öka och är kritiska till att institutens arbete ska skjutas upp ett helt år. Motionärerna framhåller även institutens roll att utveckla mindre och medelstora företag som betydande och vill ge Rise och de regionala universiteten i uppdrag att stödja de mindre företagen.

Motionärerna vill även att kvaliteten och likvärdigheten i innovationskontorens verksamhet ska stärkas, vilket riksdagen bör tillkänna för regeringen (yrkande 31). Utgångspunkten för detta arbete bör vara den utvärdering som Vinnova har gjort. De olika lärosätenas varierande betyg bör särskilt beaktas i arbetet, och för att säkerställa ett effektivt flöde av idéer bör det också finnas ett särskilt fokus på lärosätenas relation till inkubatorerna.

Vidare förordas ett tillkännagivande om att Vinnovas samarbete med inkubatorer måste vidareutvecklas för att utnyttja inkubatorernas fulla potential som kommersialiseringsmotorer (yrkande 32). Motionärerna vill se riktade satsningar på inkubatorverksamheten.

I kommittémotion 2016/17:3564 av Fredrik Christensson m.fl. (C) förordas i likhet med i Moderaternas kommittémotion ett tillkännagivande om att det övergripande målet för utbildnings- och forskningspolitiken bör vara att Sverige ska vara en framstående kunskapsnation där utbildning, forskning och innovation bedrivs med hög kvalitet och effektivitet samt att den bidrar till samhällets utveckling och näringslivets konkurrenskraft (yrkande 1).

Även i Centerpartiets kommittémotion föreslås ett tillkännagivande om att det ska inrättas mätbara delmål som systematiskt ska utvärderas och ingå i regeringens resultatredovisning för berörda utgiftsområden (yrkande 2).

I likhet med i föregående motion konstaterar motionärerna att Sverige i dag saknar ett system för en samlad och oberoende analys av resultaten och effekterna av statliga investeringar i forskning, utveckling och innovation, något som enligt motionärerna finns i de flesta jämförbara länder. Motionärerna anser att det krävs en bättre uppföljning för att säkerställa att investeringar i forskning, utveckling och innovation är effektiva och förordar att riksdagen genom ett tillkännagivande ska uppmana regeringen att tillsätta en utredning med uppdrag att lämna förslag om hur statliga investeringar i forskning, utveckling och innovation kan utvärderas (yrkande 6).

I motionen föreslås vidare, också i likhet med i föregående motion, ett tillkännagivande om att regeringen senast under 2017 ska presentera ett förslag

till svensk rymdstrategi (yrkande 13). Även här påminner motionärerna om syftet med Rymdutredningen som tillsattes av alliansregeringen 2014 och påtalar vikten av att fortsatt och systematiskt arbeta för att tillvarata, samordna och utveckla Sveriges position på rymdområdet.

I motionen framhålls vidare att den snabba teknikutvecklingen ger stora möjligheter till smarta och innovativa lösningar på vardagliga utmaningar, t.ex. inom vården. Enligt motionärerna bidrar ett innovationsfrämjande arbetsklimat inte bara till nya affärsidéer utan kan även stimulera s.k. intraprenörer, innovatörer inom verksamheten, som får möjlighet att göra verklighet av sina idéer och bidra till vardagliga förbättrande åtgärder. För att främja en sådan utveckling föreslår motionärerna ett tillkännagivande om att skapa mekanismer för att stärka incitamenten för vardagsnära innovationer (yrkande 22).

I motionen konstateras att Sverige börjar tappa mark i den allt hårdare globala konkurrensen, och motionärerna är kritiska till att regeringen inte presenterar mer konkreta eller effektiva förslag för att stärka det svenska företags- och innovationsklimatet. Motionärerna framhåller att villkoren för att bedriva företag måste vara lika bra som i konkurrerande länder och efterfrågar åtgärder för ett stärkt företags- och innovationsklimat (yrkande 23).

I motionen anförts att drygt 60 procent av alla nya jobb som skapats under de senaste 20 åren har skapats inom den kunskapsintensiva tjänstesektorn. Motionärerna efterlyser fler åtgärder för att kunna utnyttja den potential som finns i denna sektor och är kritiska till att regeringen inte väljer att satsa på tjänsteinnovationer i propositionen. Detta bör riksdagen tillkännage för regeringen (yrkande 25).

I motionen framhålls vidare vikten av attraktiva forsknings- och innovationsmiljöer (yrkande 26). Attraktiva innovationsmiljöer med bra test- och demoanläggningar är viktiga för att företag ska kunna testa och utveckla nya tjänster, produkter och affärsmodeller. I motionen betonas särskilt vikten av att små och medelstora företag får god tillgång till dessa innovationsmiljöer för att kunna utvecklas.

Motionärerna lyfter även fram vikten av forskning om grön industri. I motionen anförts att Sverige har Europas mest högkvalitativa järnmalm och en specialiserad och innovativ stålindustri. Motionärerna framhåller vikten av att värna om och utveckla denna samtidigt som man strävar efter att hitta bästa tillgängliga teknik och minska miljöpåverkan och bidra till ett hållbart samhälle. För att ligga i framkant kommer det enligt motionärerna bl.a. att krävas satsningar på forskning och innovationer när det gäller produktionsprocesser inom stål och järn samt materialutveckling. Detta bör riksdagen tillkännage för regeringen (yrkande 32).

I likhet med i de båda föregående motionerna förordas i kommittémotion 2016/17:3567 av Christer Nylander m.fl. (L) ett tillkännagivande om att det övergripande målet för utbildnings- och forskningspolitiken bör vara att Sverige ska vara en framstående kunskapsnation, där utbildning, forskning och

innovation bedrivs med hög kvalitet och effektivitet samt bidrar till samhällets utveckling och näringslivets konkurrenskraft (yrkande 1).

Vidare förordas, även det i likhet med i de båda föregående motionerna, ett tillkännagivande om att inrätta mätbara delmål som systematiskt ska utvärderas och ingå i regeringens resultatredovisning för berörda utgiftsområden (yrkande 2).

I motionen framhålls vidare att arbetet med systematiska uppföljningar och utvärderingar är ett viktigt inslag i allt strategiskt beslutsfattande. Motionärerna betonar också betydelsen av att ta till sig resultaten och ge väl motiverade svar på desamma. Motionärerna föreslår ett tillkännagivande om att långsiktigt strategiska satsningar på forskning och innovation ska utvärderas systematiskt när det gäller kvalitet och effektivitet (yrkande 11).

Vidare föreslås, i likhet med i de föregående motionerna, ett tillkännagivande om att regeringen senast under 2017 ska presentera ett förslag till svensk rymdstrategi (yrkande 22). Liksom i de föregående motionerna hänvisas till den rymdutredning som alliansregeringen tillsatte 2014.

I kommittémotion 2016/17:3566 av Annika Eclund m.fl. (KD) förordas i likhet med i föregående motioner ett tillkännagivande om att det övergripande målet för utbildnings- och forskningspolitiken bör vara att Sverige ska vara en framstående kunskapsnation, där utbildning, forskning och innovation bedrivs med hög kvalitet och effektivitet och bidrar till samhällets utveckling och näringslivets konkurrenskraft (yrkande 1).

Vidare förordas, även detta i likhet med i föregående motioner, att det ska inrättas mätbara delmål som systematiskt ska utvärderas och ingå i regeringens resultatredovisning för berörda utgiftsområden (yrkande 2).

I motionen konstateras liksom i tidigare nämnda motioner att Sverige saknar ett system för en samlad och oberoende analys av resultaten och effekterna av statliga investeringar i forskning, utveckling och innovation. För att säkerställa att investeringar i forskning, utveckling och innovation är effektiva föreslår motionärerna att riksdagen ska uppmana regeringen att tillsätta en utredning med uppdrag att lämna förslag om hur statliga investeringar i forskning, utveckling och innovation kan utvärderas (yrkande 6).

I likhet med i föregående motioner förordas vidare ett tillkännagivande om att regeringen senast 2017 ska presentera ett förslag till svensk rymdstrategi (yrkande 11).

I motionen framhålls vidare att det totala innovationssystemet omsätter mycket offentliga medel, och motionärerna anser att det behövs en genomgång av aktörer på alla nivåer för att göra systemet lättillgängligt, begripligt och adekvat. Riksdagen bör därför genom ett tillkännagivande begära en översyn av innovationssystemet (yrkande 13). Motionärerna anser att det är viktigt att Vinnova och Tillväxtverket har frihet att fördela medlen utan statlig inverkan.

Vidare bör enligt motionärerna samhällsnyttan med innovationer utvärderas (yrkande 14). Motionärerna menar att det måste kunna utvecklas en metod för att mäta inte bara antalet företag som startar eller växer i omsättning

ekonomiskt eller i antalet anställda utan att det även bör finnas en metod där innovationer och samhällsnytta kan mätas och utvärderas.

Riksdagen bör även enligt motionärerna genom ett tillkännagivande ge regeringen i uppdrag att göra en översyn av samtliga instituts verksamhet när det gäller resultat av insatser, att åstadkomma bättre samverkan med näringslivet och att utveckla formerna för att nå nya målgrupper för verksamheternas inriktningar (yrkande 19).

Vissa kompletterande uppgifter

Tidigare riksdagsbehandling

Vid behandlingen av budgetpropositionen för 2017 (prop. 2016/17:1 utg.omr. 24) ställde sig utskottet bakom ökningen av anslaget 1:2 Verket för innovationssystem: Forskning och utveckling om 265 miljoner kronor med anledning av den forskningspolitiska propositionen som då nyligen överlämnats till riksdagen (bet. 2016/17:NU1).

Inom ramen för nämnda budgetbetänkande tillstyrkte utskottet även regeringens förslag om att verksamhetsinriktningarna för både Rise AB och Sveriges Tekniska Forskningsinstitut AB (SP) ska breddas samt att en fusion ska kunna genomföras mellan SP och Rise AB. Utskottet anförde att man inte hade något att invända mot regeringens förslag och ansåg således att riksdagen bör bemyndiga regeringen ett vidta de åtgärder som föreslås i propositionen.

Statliga stöd till innovation och företagande

Som framgår av propositionen har Riksrevisionen i sin rapport Statliga stöd till innovation och företagande (RiR 2016:22) granskat vissa av de stöd till innovation och företagande som näringslivet kan söka från myndigheter. Riksrevisionen har noterat att de utvärderingar som gjorts av stöden inte har gett en entydig bild av vilka effekter de har haft för enskilda företag eller för Sveriges ekonomiska tillväxt. Riksrevisionen har därför valt att granska om Vinnova, Energimyndigheten och Tillväxtverket har tydliga och uppföljningsbara mål för sina program, hur myndigheternas processer vad gäller tilldelning av stöd fungerar, om stöden ger några mätbara effekter och om regeringen har överblick över stöden.

Riksrevisionens bedömning är att regeringen inte har en tillräckligt samlad och tydlig bild av stöden och deras effekter. Detta leder till att det är svårt att svara på frågan om stöden kompenserar för misslyckanden på marknaden, stimulerar forskning och utveckling eller skapar ett system för utveckling. Stöden utvärderas kontinuerligt av forskare och utredare, men den kritik som framförs tas inte alltid till vara för lärande och utveckling. Vidare saknas användbara data som gör att stöden går att följa upp på ett ändamålsenligt sätt, samtidigt som målen för programmen som beslutar om stöd formuleras på ett sätt som gör dem svåra att följa upp.

Riksrevisionen anför att trots bristen på överblick över stöden och deras effekter kan det vara så att stöden skapar nytta. Men för att öka tilltron till systemet och för att kunna styra insatserna dit de gör mest nytta bör regeringen skapa förutsättningar för att få en bättre överblick över stöden till näringslivet och deras effekter.

Den 24 januari 2017 överlämnade regeringen en skrivelse med anledning av Riksrevisionens rapport (skr. 2016/17:79). Av skrivelsen framgår bl.a. att regeringen avser att följa Riksrevisionens rekommendation och bidra till att utveckla arbetet med utvärderingar och analysmetoder. Regeringen avser att ge Tillväxtanalys en central roll i att hålla ihop utvecklingsarbetet för att på ett mer ändamålsenligt sätt kunna bidra till mer systematisk och sammanhållen kunskap om företagsstöd. Regeringen avser också att ge ett metodutvecklingsuppdrag till myndigheten att, i nära dialog med näringslivsfrämjande myndigheter, ta fram förslag till en sammanhållen metodik för att analysera och utvärdera (offentliga) insatser som avser att leda till strukturomvandling och ekonomisk förnyelse.

Utskottet kommer att behandla regeringens skrivelse under våren 2017.

Entreprenörskapsutredningen

Regeringen beslutade i februari 2015 att tillsätta en utredning om utveckling av innovations- och entreprenörskapsklimatet i Sverige (dir. 2015:10). Professor Pontus Braunerhjelm utsågs till särskild utredare. Uppdraget slutredovisades i oktober 2016 när utredningen lämnade sitt betänkande Entreprenörskap i det tjugoförsta århundradet (SOU 2016:72).

I utredningen presenteras bl.a. ett antal generella förslag för att öka möjligheterna att utveckla entreprenörskap och innovation inom flera områden som präglas av samhällsutmaningar. Det handlar t.ex. om behovet av att göra tydligare nationella prioriteringar för att kunna koncentrera begränsade resurser till områden där Sverige har bäst förutsättningar att lösa problem och utveckla internationell konkurrenskraft. Vidare konstaterar utredningen att dagens främjarsystem består av ett stort antal aktörer och insatser på internationell, nationell, regional och lokal nivå samt att systemet överlag är oöverskådligt och i stora delar omöjligt att utvärdera så som det organiseras i dag. Utredningen lämnar förslag som syftar till att skapa bättre beslutsunderlag i framtiden, vilket bl.a. handlar om att öka förutsättningarna för utvärdering genom utveckling av uppföljningsbara mål. Utredningen föreslår att Tillväxtanalys eller en annan myndighet renodlas för att kunna genomföra professionella utvärderingar.

Remisstiden för utredningen gick ut den 31 januari 2017, och svaren bereds för närvarande tillsammans med utredningen inom Regeringskansliet.

Exportstrategin

Den 24 september 2015 fattade regeringen beslut om en exportstrategi. Våren 2016 behandlade utskottet regeringens skrivelse om exportstrategi (skr.

2015/16:48, bet. 2015/16:NU13). Exportstrategin innehåller ett flertal åtgärder som regeringen avser att vidta för att möta de utmaningar som den svenska utrikeshandeln enligt regeringen står inför. Exportstrategin har flera delsyften, varav ett, som aktualiseras i det här sammanhanget, är att öka Sveriges attraktionskraft för investeringar.

Enligt uppgift från Regeringskansliet i november 2016 har arbetet med att ta fram en nationell inriktning av investeringsfrämjandet påbörjats. Team Sweden Invest lanserades av statsrådet Mikael Damberg den 21 oktober 2016. Business Sweden har vidare fått i uppdrag att genomföra insatser för stärkt investeringsfrämjande för Smart industri.

Exportstrategin innehåller även vissa åtgärder när det gäller innovativa och tidigt internationaliserade företag. Business Sweden har inom ramen för detta område fått i uppdrag att utveckla former och genomföra insatser för att inkludera innovativa och tidigt internationaliserade företag vid export- och investeringsfrämjande aktiviteter. I uppdraget ingår även att locka utländska start-up-företag att etablera sig i Sverige. Uppdraget ska genomföras i samverkan med Vinnova, Almi och svenska inkubatorer, vetenskapspark och start-up-miljöer.

Utskottets ställningstagande

Inledning

I det följande redovisar utskottet sitt ställningstagande under rubrikerna Övergripande om forskning och innovation, Systematiska utvärderingar, Attraktiva forsknings- och innovationsmiljöer, En svensk rymdstrategi och Övrigt om forskning och innovation.

Övergripande om forskning och innovation

Utskottet vill inledningsvis framhålla att det är positivt till att regeringen presenterar en sammanhållen forsknings- och innovationspolitik. Sveriges välstånd och samhällets utveckling och därmed i förlängningen den svenska modellen vilar på gemensamma investeringar i kunskap, utbildning, forskning och utveckling. Utskottet välkomnar regeringens ambition att Sverige ska vara en av de allra främsta kunskapsnationerna och delar uppfattningen att de strävanden som görs inom forskning, innovation och högre utbildning ytterst ska syfta till att främja hela samhällets utveckling och stärka samhällsbygget. I detta ingår att utbildning, forskning och innovation ska stå i människornas tjänst för ett hållbart, solidariskt, jämlikt och jämställt samhälle. Forskning behövs också för att utsätta samhället för kritisk granskning. Utskottet delar den uppfattning som kommer till uttryck i propositionen att det krävs att samverkan mellan universitet och högskolor, näringsliv och det övriga samhället stärks och förnyas i hela landet för att Sverige ska kunna fortsätta vara ett framstående forsknings- och innovationsland. Samverkan får dock inte leda till negativ inverkan på forskningens frihet. Utskottet konstaterar också

att en utgångspunkt för regeringen är att den fria forskningen värnas samtidigt som forskningspolitiken svarar mot globala och nationella samhällsutmaningar.

Det utskottet har anfört stämmer väl överens med regeringens nya övergripande mål för forsknings- och innovationspolitiken. Utskottet har heller inte något att invända mot de uppföljningsbara delmål som regeringen anger i propositionen, och utgår från att dessa systematiskt kommer att följas upp och redovisas för riksdagen på ett ansvarsfullt vis. Därmed föreslår utskottet att utbildningsutskottet avstyrker motionerna 2016/17:3564 (C) yrkandena 1 och 2, 2016/17:3566 (KD) yrkandena 1 och 2, 2016/17:3567 (L) yrkandena 1 och 2 samt 2016/17:3568 (M) yrkandena 1 och 2.

Systematiska utvärderingar

I motionerna 2016/17:3564 (C), 2016/17:3566 (KD), 2016/17:3567 (L) och 2016/17:3568 (M) föreslås tillkännagivanden om systematiska utvärderingar av resultat och effekter av statliga satsningar på forskning, utveckling och innovation. Utskottet har ingen annan uppfattning än motionärerna om att det är viktigt att satsningar som genomförs med statliga medel också ska följas upp och utvärderas för att man ska kunna förvissa sig om att dessa är ändamålsenliga och effektiva. Som framgår av det föregående uppger regeringen i sin skrivelse till riksdagen (skr. 2016/17:79) med anledning av Riksrevisionens granskning av statligt stöd till innovation och företagande att man i enlighet med myndighetens rekommendation avser att bidra till att utveckla arbetet med utvärderingar och analysmetoder. Utskottet noterar vidare att regeringen avser att ge Tillväxtanalys en central roll i att hålla ihop utvecklingsarbetet för att på ett mer ändamålsenligt sätt kunna bidra till mer systematisk och sammanhållen kunskap om företagsstöd. Regeringen avser vidare att ge myndigheten ett metodutvecklingsuppdrag att i samverkan med näringslivsfrämjande myndigheter ta fram förslag till en sammanhållen metodik för att analysera och utvärdera offentliga insatser som är avsedda att leda till strukturomvandling och ekonomisk förnyelse. Utskottet anser att det därmed redan sker ett arbete i linje med det som efterfrågas i motionerna och föreslår därför att utbildningsutskottet avstyrker motionerna 2016/17:3564 (C) yrkande 6, 2016/17:3566 (KD) yrkande 6, 2016/17:3567 (L) yrkande 11 och 2016/17:3568 (M) yrkande 9.

Attraktiva forsknings- och innovationsmiljöer

I motionerna 2016/17:3564 (C) och 2016/17:3568 (M) och framhålls behovet av konkurrenskraftiga näringsvillkor för att locka utländsk arbetskraft och forskningsinvesteringar till Sverige, ett stärkt företags- och forskningsklimat, attraktiva forsknings- och innovationsmiljöer och stimulerandet av privata forsknings- och utvecklingsinvesteringar i Sverige.

Utskottet noterar att det pågår ett antal åtgärder för att möta dessa behov. Utöver det som redovisas i propositionen kan t.ex. nämnas de åtgärder som

presenteras inom regeringens exportstrategi som redovisats i det föregående. Detta innebär naturligtvis inte att det inte kan göras mer. Många av de åtgärder som utskottet hänvisat till befinner sig dock ännu i sin linda, och det är därför för tidigt att uttala sig om vilka eventuella effekter dessa insatser kommer att ha. Utskottet ser därför inte, oaktat de enskilda partiernas inställning i sak, i nuläget något skäl till tillkännagivanden enligt det som föreslås i de nämnda motionerna. Utskottet vill i sammanhanget klargöra att det inte har tagit ställning till de synpunkter och förslag till förändringar som framförs i de båda ovanstående motionerna om skatteregler för att underlätta för företag eftersom skattefrågor bereds av skatteutskottet. Med detta föreslår utskottet att utbildningsutskottet avstyrker motionerna 2016/17:3564 (C) yrkandena 23 och 26 och 2016/17:3568 (M) yrkandena 26 och 28.

En svensk rymdstrategi

I motionerna 2016/17:3564 (C), 2016/17:3566 (KD), 2016/17:3567 (L) och 2016/17:3568 (M) förordas ett tillkännagivande om att regeringen senast 2017 ska presentera ett förslag till svensk rymdstrategi. Utskottet vill med anledning av detta inledningsvis framhålla vikten av att göra det möjligt för svenska företag att även i fortsättningen befinna sig i framkant i den framtida ökade konkurrensen inom rymdsektorn. Utskottet konstaterar att sektorn blir alltmer kommersiell och att näringslivet deltar i utökad omfattning. Den teknik och utveckling som kommer fram i rymdsektorn är också ofta användbar inom andra områden som miljö, klimat, väderprognoser, infrastruktur och telekommunikation. Insatser för rymdindustrin kan därmed ha betydelse för tillväxten och sysselsättningen inom andra sektorer. Av regeringens proposition framgår att Rymdutredningens betänkande En rymdstrategi för nytta och tillväxt (SOU 2015:75) har remissbehandlats och att utredningens förslag bereds inom Regeringskansliet. Utskottet ser inte något skäl för riksdagen att föregripa detta arbete och föreslår att utbildningsutskottet avstyrker motionerna 2016/17:3564 (C) yrkande 13, 2016/17:3566 (KD) yrkande 11, 2016/17:3567 (L) yrkande 22 och 2016/17:3568 (M) yrkande 23.

Övrigt om forskning och innovation

I motion 2016/17:3568 (M) efterfrågas en förstärkning av Rise. Utskottet konstaterar att regeringen aviserar ett förslag till förstärkning av Rise i propositionen och ser mot den bakgrunden inte något skäl till ett tillkännagivande i enlighet med förslaget i motionen. I samma motion förordas vidare att kvaliteten och likvärdigheten i innovationskontorens verksamhet ska stärkas och att Vinnovas samarbete med inkubatorer ska leda till att man utnyttjar inkubatorernas fulla potential som kommersialiseringsmotorer. Utskottet noterar att regeringen anser att innovationskontorens roll och utveckling bör ses över och att detta även ska inkludera deras relation till inkubatorerna för att stärka ett effektivt flöde av idéer. Av propositionen

framgår att regeringen avser att återkomma i frågan, och utskottet ser därför ingen anledning för riksdagen att förekomma detta arbete.

I motion 2016/17:3564 (C) efterfrågas mekanismer för att stärka incitamenten för vardagsnära innovationer samt satsningar på tjänsteinnovationer. Utskottet delar motionärernas uppfattning om att det finns en stor potential i båda dessa innovationsområden. Utskottet noterar att regeringen i propositionen anför att industriforskningsinstitutet har en central roll i att möjliggöra för framför allt små och medelstora företag att hänga med i och utnyttja möjligheterna med den snabba tekniska utvecklingen, och att industriforskningsinstitutets verksamhet har förstärkts för att öka näringslivets förmåga att konkurrera med specialiserade produkter och tjänster. Vidare noterar utskottet att regeringen också framhåller betydelsen av test- och demonstrationsmiljöer som en infrastruktur för innovation som fyller en viktig funktion för utveckling av nya produkter, tjänster och affärsmodeller. Även här har det tillförts medel för att skapa bättre förutsättningar för företag och offentlig sektor att göra utvecklings- och innovationssatsningar. I sammanhanget kan även det nationella forskningsprogrammet om tillämpad välfärdsforskning som beskrivs närmare i propositionen nämnas. Programmet ska stärka samverkan mellan forskning och praktik samt öka brukares och anhörigas delaktighet och bl.a. leda till teknikutveckling. Utskottet ser mot bakgrund av det anförda inte skäl till några tillkännagivanden enligt det som föreslås i motionen.

I den senast nämnda motionen förordas även ett tillkännagivande om forskning om grön industri. Utskottet noterar att ett av de temaområden inom de insatser som regeringen presenterar inom ramen för den s.k. energiforskningspropositionen (prop. 2016/17:66) är Energiintensiv industri. Inom området finansieras forskning och innovation om effektivare energianvändning inom industrin och nya resurseffektiva produkter och tjänster. Utskottet ser inte något skäl för ett tillkännagivande enligt det som efterfrågas i motionen.

I motion 2016/17:3566 (KD) efterfrågas en översyn av innovationssystemet och vidare föreslås att samhällsnyttan med innovationer utvärderas. Motionärerna föreslår också att det ska göras en översyn av samtliga instituts verksamhet när det gäller resultat och insatser, att åstadkomma bättre samverkan med näringslivet och att utveckla formerna för att nå nya målgrupper för verksamhetens inriktning. Utskottet vill med anledning av dessa förslag inledningsvis framhålla att det delar den uppfattning som framförs i motionen att det är svårt att ha en överblick över innovationssystemet och de många aktörer som finns vad gäller både innovationsfrämjande och forskningsinstitutet. Liksom motionärerna anser utskottet att det är ett problem när de system och aktörer som finns inte är väl kända bland de målgrupper som skulle kunna dra nytta av deras verksamheter. Utskottet konstaterar att det nyligen genomförts flera översyner av statens stöd till innovation och företagande, nu senast inom ramen för Riksrevisionens granskning av statliga stöd till innovation och företagande. Utskottet kommer

under våren att behandla regeringens skrivelse med anledning av Riksrevisionens granskning (skr. 2016/17:79). Utskottet vill i sammanhanget också påminna om att Entreprenörskapsutredningen (dir. 2015:10) bl.a. hade i uppdrag att se över, analysera och lämna förslag på hur det svenska innovations- och företagsfrämjande stödet kan samordnas och effektiviseras för ökat entreprenörskap, stärkt tillväxtförmåga, ökad internationalisering och ökad innovationskapacitet. Som framgår av det föregående har Entreprenörskapsutredningen remissbehandlats, och svaren bereds nu tillsammans med utredningens förslag inom Regeringskansliet. Sammantaget anser utskottet mot bakgrund av det pågående arbetet att riksdagen inte bör förekomma detta.

Med detta föreslår utskottet att utbildningsutskottet avstyrker motionerna 2016/17:3564 (C) yrkandena 22, 25 och 32, 2016/17:3566 (KD) yrkandena 13, 14 och 19 och 2016/17:3568 (M) yrkandena 30–32.

Stockholm den 16 februari 2017

På näringsutskottets vägnar

Jennie Nilsson

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Jennie Nilsson (S), Lars Hjalmered (M), Åsa Westlund (S), Hans Rothenberg (M), Ingemar Nilsson (S), Hanif Bali (M), Per-Arne Håkansson (S), Lise Nordin (MP), Anna Wallén (S), Mattias Bäckström Johansson (SD), Said Abdu (L), Birger Lahti (V), Penilla Gunther (KD), Anna-Caren Säterberg (S), Sofia Fölster (M), Johan Nissinen (SD) och Rickard Nordin (C).

Avvikande meningar

1. Övergripande om forskning och innovation (M, C, L, KD)

Lars Hjälmered (M), Hans Rothenberg (M), Hanif Bali (M), Said Abdu (L), Penilla Gunther (KD), Sofia Fölster (M) och Rickard Nordin (C) anför:

Sverige behöver en långsiktigt hållbar strategi för forskning och innovation för att behålla en stark position i den internationella konkurrensen. Det kräver tydliga mål som kan följas upp och starkt ledarskap. Vi anser därför att det övergripande målet för högre utbildning, forskning och innovationspolitik bör vara att Sverige ska vara en framstående kunskapsnation, där utbildning, forskning och innovation bedrivs med hög kvalitet och effektivitet samt bidrar till samhällets utveckling och näringslivets konkurrenskraft. Detta mål bör ersätta det mål som regeringen presenterar i propositionen. I likhet med vad som anføres i motionerna 2016/17:3564 (C), 2016/17:3566 (KD), 2016/17:3567 (L) och 2016/17:3568 (M) anser vi att målet ska följas upp och utvärderas systematiskt genom att man inrättar mätbara delmål i enlighet med det som presenteras i de nämnda motionerna. Utvärderingen bör ingå som en del i regeringens resultatredovisning i budgetpropositionen för berörda utgiftsområden. Därmed föreslår vi att utbildningsutskottet tillstyrker motionerna 2016/17:3564 (C) yrkandena 1 och 2, 2016/17:3566 (KD) yrkandena 1 och 2, 2016/17:3567 (L) yrkandena 1 och 2 samt 2016/17:3568 (M) yrkandena 1 och 2.

2. Övergripande om forskning och innovation (SD)

Mattias Bäckström Johansson (SD) och Johan Nissinen (SD) anför:

I motionerna 2016/17:3564 (C), 2016/17:3566 (KD), 2016/17:3567 (L) och 2016/17:3568 (M) föreslås tillkännagivanden dels om ett annat övergripande mål för forsknings- och innovationspolitiken än det som regeringen har presenterat i propositionen, dels om att inrätta mätbara delmål som systematiskt ska utvärderas och ingå i regeringens resultatredovisning för berörda utgiftsområden. Vi vill med anledning av dessa förslag anför följande. Sverigedemokraterna har inte föreslagit något alternativt övergripande mål för forsknings- och innovationspolitiken, och vi ser inte något skäl för ett tillkännagivande om ett nytt övergripande mål enligt det som föreslås i de aktuella motionerna. När det gäller de tre delmålen delar vi regeringens uppfattning om att Sverige ska vara ett attraktivt land för utländska forskningsinvesteringar. En motsatt uppfattning vore anmärkningsvärd. Vi håller även med om att investeringarna i forskning och utveckling bör ligga över EU:s genomsnitt. Målsättningen att samverkan ska öka är också något vi delar med regeringen. Vi menar dock att samverkan alltid ska föra ett

mervärde med sig; i annat fall är det negativt med samverkan. Vår uppfattning är att kvalitet i forskningen alltid måste gå före samverkan. Att som regeringen aviserar sätta samverkan som kvalitetsindikator rent allmänt anser vi är en farlig väg att gå. I stället menar vi att en bedömning måste göras av när det är relevant med samverkan och när det inte är det, samt vilken samverkan som tjänar syftet bäst. Detta gäller i hög grad också samverkan med det omgivande samhället, där samverkan kan vara en viktig kvalitetskomponent eller enbart dränera resurser. Vi ser dock inte något skäl till ett tillkännagivande om alternativa delmål enligt det som föreslås i de aktuella motionerna. Därmed föreslår vi att utbildningsutskottet avstyrker motionerna 2016/17:3564 (C) yrkandena 1 och 2, 2016/17:3566 (KD) yrkandena 1 och 2, 2016/17:3567 (L) yrkandena 1 och 2 samt 2016/17:3568 (M) yrkandena 1 och 2.

3. Systematiska utvärderingar (M, C, KD)

Lars Hjälmered (M), Hans Rothenberg (M), Hanif Bali (M), Penilla Gunther (KD), Sofia Fölster (M) och Rickard Nordin (C) anför:

Sverige saknar i dag ett system för en samlad och oberoende analys av resultatet och effekterna av statliga investeringar i forskning, utveckling och innovation. För att säkerställa att investeringar i forskning, utveckling och innovation är effektiva krävs bättre uppföljning. Vi konstaterar att detta finns i de flesta jämförbara länder och anser att riksdagen genom ett tillkännagivande bör uppmana regeringen att tillsätta en utredning för att lämna förslag om hur ett sådant system kan inrättas. Utan ordentlig uppföljning och ordentliga effektutvärderingar av statliga projekt riskerar staten inte enbart att missbruka skattebetalarnas pengar utan även att gå miste om mer ändamålsenlig forskning och innovation. Därmed föreslår vi att utbildningsutskottet tillstyrker motionerna 2016/17:3564 (C) yrkande 6, 2016/17:3566 (KD) yrkande 6 och 2016/17:3568 (M) yrkande 9 och avstyrker motion 2016/17:3567 (L) yrkande 11.

4. Systematiska utvärderingar (L)

Said Abdu (L) anför:

Jag anser i likhet med vad som anförs i motion 2016/17:3567 (L) att långsiktiga strategiska satsningar på forskning och innovation ska utvärderas systematiskt när det gäller kvalitet och effektivitet. Jag och övriga inom Liberalerna delar regeringens uppfattning att uppföljning och utvärdering är viktiga verktyg för regeringens styrning, och att det behövs viss uppföljning och utvärdering på nationell nivå för detta ändamål. Arbetet med systematiska uppföljningar och utvärderingar är ett viktigt inslag vid allt strategiskt beslutsfattande, men det är också viktigt att politiken inrättar en kultur där det inte bara krävs in utvärderingar utan att resultaten även beaktas och leder till väl motiverade svar på desamma. Så bedrivs ett seriöst strategiskt förbättringsarbete, och detta är en viktig princip som det är upp till regeringen att leva

efter. Den nuvarande regeringens hantering av de strategiska forskningsområdena är dessvärre inget gott exempel på detta. Tvärtom skapade regeringens brist på besked osäkerhet om satsningens framtid, något som bl.a. ledde till att framstående forskare sökte sig till mer finansiellt säkra forskningsprojekt. I en utvärdering av satsningen som genomfördes av de statliga forskningsfinansiärerna med Vetenskapsrådet i spetsen rekommenderades bl.a. att regeringen skulle omfördela medel mellan lärosäten, något som regeringen inte hörsammade. Jag förordar att utbildningsutskottet ska tillstyrka motion 2016/17:3567 (L) yrkande 11. Motionerna 2016/17:3564 (C) yrkande 6, 2016/17:3566 (KD) yrkande 6 och 2016/17:3568 (M) yrkande 9 bör avstyrkas av utbildningsutskottet.

5. Attraktiva forsknings- och innovationsmiljöer (M)

Lars Hjälmered (M), Hans Rothenberg (M), Hanif Bali (M) och Sofia Fölster (M) anför:

I likhet med vad som anføres i motion 2016/17:3568 (M) menar vi att entreprenören och innovatören är den avgörande länk som krävs mellan forskningsvärlden och samhället för att många idéer ska få genomslag i vår vardag. Att entreprenörer och innovatörer har tagit idéer och fört ut dem brett i samhället så att fler får ta del av dem har åtskilliga gånger varit avgörande för utvecklingen av god välfärd, tillväxt och företagsamhet. För att goda villkor ska råda menar vi att det krävs en politik som stimulerar och inte hindrar den inneboende kraften hos forskare och innovatörer. Sverige behöver kunna erbjuda internationellt konkurrenskraftiga näringsvillkor för att locka utländsk arbetskraft och forskningsinvesteringar till Sverige. Vidare anser vi att mer behöver göras för att stimulera privata forsknings- och utvecklingsinvesteringar i Sverige. Under det senaste decenniet har de privata investeringarna i forskning och utveckling sjunkit med 1 procentenhet som andel av BNP enligt Statistiska centralbyrån (SCB). Det motsvarar 35 miljarder kronor på årsbasis av uteblivna investeringar. Många stora och viktiga kunskapsintensiva företag avvecklar verksamhet i Sverige eller investerar utomlands. Vi anser att det är mycket oroande att regeringen inte tar dessa signaler på allvar och presenterar aktiva insatser för att förbättra näringsvillkoren. Vi ser ett behov av strategiska innovationsprogram och de industriella behovens tillgång till testbäddar, vilka kan vara avgörande för att forskningsresultat ska leda till innovationer som kan kommersialiseras. För att dessa över tid ska få möjlighet att bidra till världen är det avgörande att de utvecklas och kopplas ihop till en sammanhållen kedja från forskning till stöd för internationalisering där grundläggande förutsättningar för ett attraktivt näringsklimat är helt avgörande. Regeringens proposition svarar inte på hur ovanstående mål ska nås. Det enda förslaget om en nationell funktion för Testbädd Sverige kopplad till Vinnova räcker inte ensamt till för att stärka Sveriges attraktivitet.

Med detta föreslår vi att utbildningsutskottet tillstyrker motion 2016/17:3568 (M) yrkandena 26 och 28 och delvis tillstyrker motion 2016/17:3564 (C) yrkandena 23 och 26 i den utsträckning det överensstämmer med det vi här har anfört.

6. Attraktiva forsknings- och innovationsmiljöer (C)

Rickard Nordin (C) anför:

Attraktiva forsknings- och innovationsmiljöer är avgörande för att klara den internationella konkurrensen om forskare och talanger samt om investeringar till forskning och utveckling i Sverige. Svenska forskare, företag och offentliga organisationer behöver ha tillgång till den bästa forskningsinfrastrukturen för att kunna bedriva forskning med god kvalitet. Jag och Centerpartiet delar i stort sett regeringens syn på satsningar på forskningsinfrastruktur men jag saknar besked om den långsiktiga finansieringen av tung infrastruktur, utöver Sci Life Lab, ESS och MAX-labb IV, och jag menar att det behövs en tydlighet när det gäller finansiering och hantering av dessa framöver. Utvecklingen på området bör därför noga följas, och vid behov bör lämpliga åtgärder vidtas för att trygga den långsiktiga finansieringen av tung infrastruktur och dess kvalitet. Det är, menar jag, avgörande för att skapa attraktiva forsknings- och innovationsmiljöer för både forskare och företag.

Vidare behövs det fler konkreta och effektiva förslag för att stärka det svenska företags- och innovationsklimatet. Detta är centralt för att Sverige ska kunna hävda sig som kunskapsnation. De största investeringarna i svensk forskning och innovation kommer från företagen, och mätt som andel av BNP har Sverige under en lång period tillhört de ledande länderna när det gäller satsningar på forskning och utveckling. Tyvärr kan det dock konstateras att Sverige börjar tappa mark i den allt hårdare globala konkurrensen. För att behålla och utveckla Sveriges starka ställning krävs gynnsamma ramvillkor såväl för forskning och innovation som för entreprenörskap.

Med det sagda föreslår jag att utbildningsutskottet tillstyrker motion 2016/17:3564 (C) yrkandena 23 och 26 och delvis tillstyrker motion 2016/17:3568 (M) yrkandena 26 och 28 i den utsträckning det överensstämmer med det jag här har anfört.

7. En svensk rymdstrategi (M, C, L, KD)

Lars Hjalmered (M), Hans Rothenberg (M), Hanif Bali (M), Said Abdu (L), Penilla Gunther (KD), Sofia Fölster (M) och Rickard Nordin (C) anför:

Vi anser att Sverige behöver en rymdstrategi. I april 2014 tillsatte alliansregeringen en utredning med syfte att utarbeta en strategi för att använda rymdverksamhet som en strategisk tillgång, för att möta samhällets behov och för att stärka den svenska industrins konkurrenskraft. Sverige har länge varit förhållandevis framgångsrikt på rymdområdet, men det krävs fortsatt och

systematiskt arbete för att tillvarata, samordna och utveckla denna position. Detta är inte minst viktigt då rymdforskningen också påverkar andra samhällssektorer, alltifrån utbildning och forskning till försvar och miljö. Inom EU pågår ett arbete med en ny strategi för rymdområdet. En nationell rymdstrategi är därför mycket angelägen att få på plats. Trots att Rymd-utredningen presenterade sitt betänkande En rymdstrategi för nytta och tillväxt (SOU 2015:75) hösten 2015 har regeringen ännu inte agerat. Vi anser därför att riksdagen genom ett tillkännagivande ska uppmana regeringen att senast under 2017 presentera ett förslag till svensk rymdstrategi. Därmed föreslår vi att utbildningsutskottet tillstyrker motionerna 2016/17:3564 (C) yrkande 13, 2016/17:3566 (KD) yrkande 11, 2016/17:3567 (L) yrkande 22 och 2016/17:3568 (M) yrkande 23.

8. Övrigt om forskning och innovation (M)

Lars Hjälmred (M), Hans Rothenberg (M), Hanif Bali (M) och Sofia Fölster (M) anför:

Vi anser i likhet med vad som anförts i motion 2016/17:3568 (M) att Riseinstituten kan ha en större roll i att arbeta med samhällsutmaningar och involvera små och medelstora företag i detta arbete, men då behövs en större basfinansiering för detta. Vi ser inte att de insatser som presenteras i propositionen som helhet trimmar det svenska forsknings- och innovationssystemet tillräckligt för global konkurrens. Liksom Organisationen för ekonomiskt samarbete och utveckling (OECD) vill vi att Sverige ska utveckla en forsknings- och innovationspolitik där prioriteringar, styrkeområden och samhällsutmaningar kommer i fokus. Till det behövs ett sammantaget grepp där hela det svenska forsknings- och innovationssystemet tar större hänsyn till internationell forskning och rekommendationer. Vi kan konstatera att detta perspektiv tyvärr saknar genomslag i forsknings- och innovationspropositionen. Den förstärkning av instituten som gjordes under den tidigare alliansregeringen menar vi behöver ta ytterligare ett steg. Vi vill därför stärka institutsektorn genom att göra en ytterligare förstärkning av Rise. Vi är kritiska till att Riseinstitutens viktiga arbete skjuts upp ett helt år. Det går på total tvärs mot såväl regeringens retorik som branschens och expertorganisationernas logik. Vi ser institutens roll att utveckla de små och medelstora företagen som betydande och vill ge Rise och de regionala universiteten i uppdrag att stödja de mindre företagen.

Vi anser vidare mot bakgrund av Vinnovas utvärdering av innovationskontoren att det fortsatt är viktigt att fokusera på kvalitet och likvärdighet, och i detta arbete bör de varierande betygen för de olika lärosätena särskilt beaktas. Ett särskilt fokus behöver också läggas på lärosätenas relation till inkubatorerna för att säkerställa ett effektivt flöde av idéer. Vi menar att Vinnovas samarbete med inkubatorer och andra relevanta aktörer måste vidareutvecklas, till vilket vi också vill tillskjuta extra resurser för att utnyttja

inkubatorernas fulla potential som kommersialiseringsmotorer. Vi vill därför se en riktad satsning på inkubatorer.

Mot bakgrund av detta anser vi att utbildningsutskottet bör tillstyrka motion 2016/17:3568 (M) yrkandena 30–32 och avstyrka motionerna 2016/17:3564 (C) yrkandena 22, 25 och 32 och 2016/17:3566 (KD) yrkandena 13, 14 och 19.

9. Övrigt om forskning och innovation (C)

Rickard Nordin (C) anför:

Jag och Centerpartiet vill att offentlig sektor bättre ska stimulera innovationer. Med den snabba teknikutvecklingen finns stora möjligheter till smarta och innovativa lösningar på vardagliga utmaningar inom t.ex. vården. För att dra nytta av den tekniska utvecklingen är det därför viktigt att myndigheterna och politiken kontinuerligt ser över aktuella regelverk för att garantera att dessa inte hindrar utvecklingen. Ett innovationsfrämjande arbetsklimat bidrar inte bara till nya affärsidéer utan kan även stimulera s.k. intraprenörer, innovatörer inom verksamheten, som får möjlighet att göra verklighet av sina idéer och bidra till vardagliga förbättrande åtgärder. I likhet med vad som anförs i motion 2016/17:3564 (C) vill jag att det ska skapas mekanismer för att stärka incitamenten för vardagsnära innovationer. Mekanismer som uppmuntrar innovativa produkter, tjänster och arbetssätt kommer att förbättra kvaliteten i välfärden.

Jag och Centerpartiet ser vidare en stor potential i den kunskapsintensiva tjänstesektorn. Det är därför olyckligt att regeringen inte väljer att satsa på tjänsteinnovationer i propositionen. För fler arbetstillfällen och stärkt konkurrenskraft behöver även de kunskapsintensiva tjänsteföretagen få förutsättningar att spela en viktigare roll för svensk forskning och innovation.

Slutligen vill jag med anledning av de här aktuella motionsyrkandena framhålla min och Centerpartiets vision om en grön och hållbar industri. Sverige har Europas mest högkvalitativa järnmalm och en specialiserad och innovativ stålindustri, som det är viktigt att värna och utveckla. Samtidigt är stålindustrin en av de branscher som i dag släpper ut mest koldioxid. Sverige har stora fördelar i produktion av material och därmed goda förutsättningar att vara världsledande. Utmaningen ligger i att hitta bästa tillgängliga teknik, minska miljöpåverkan och bidra till ett hållbart samhälle. För att Sverige ska ligga i framkant anser jag att det bl.a. krävs satsningar på forskning och innovationer när det gäller produktionsprocesser inom stål och järn samt materialutveckling. Det är inte minst viktigt för att minska koldioxidutsläppen och bidra till industrins gröna omställning.

Med detta föreslår jag att utbildningsutskottet tillstyrker motion 2016/17:3564 (C) yrkandena 22, 25 och 32 och avstyrker motionerna 2016/17:3566 (KD) yrkandena 13, 14 och 19 och 2016/17:3568 (M) yrkandena 30–32.

10. Övrigt om forskning och innovation (KD)

Penilla Gunther (KD) anför:

Sverige är ett av världens bästa länder på innovation men bland de sämsta på att kommersialisera dessa. I likhet med vad som anförts i motion 2016/17:3566 (KD) vill jag stärka samverkan mellan universitet, forskningsinstitut och näringsliv och se nya gemensamma forskningsprogram som återspeglar näringslivets behov och där staten deltar som betydande finansiär. Det totala innovationssystemet omsätter dock mycket offentliga medel, och det behövs en genomgång av aktörer på alla nivåer för att göra systemet lättillgängligt, begripligt och adekvat. Jag och övriga kristdemokrater anser att en översyn av innovationssystemet är nödvändig. Mycket offentliga medel läggs på alla nivåer. Statliga medel fördelas t.ex. genom myndigheter som Vinnova och Tillväxtverket, andra typer av stöd fördelas genom forskningsinstitut och företagsrådgivarorganisationer. Det är viktigt att dessa myndigheter har frihet att fördela medlen utan detaljstyrning av statsmakterna. Vidare fördelas regionala och kommunala medel till inkubatorer, science centers, utvecklingscenter och samverkan genom kommunalförbund och andra organisationer. Jag menar, i likhet med vad som anförts i den nämnda motionen, att det måste kunna utvecklas en metod för att mäta inte bara antalet företag som startar eller växer i omsättning ekonomiskt eller antal anställda. Det bör även finnas en metod där samhällsnyttan med innovationer kan mätas och utvärderas.

De statligt hel- och delfinansierade forskningsinstituten är många till antalet och inte alltid väl kända av de målgrupper som skulle kunna dra nytta av deras verksamheter. Därutöver finns det även forskningsinstitut som är knutna till olika lärosäten. Institutens roll att samverka för att bidra till nyttiggörande och spridande av kunskap är viktig. Instituterna tar den tidiga akademiska kunskapen vidare till tillämpning i projekt initierade av företagen. Även test och demonstration av nya varor, processer och tjänster, där kommersiella aktörer saknar intresse, är en viktig funktion som instituten har. Att instituten har en viktig roll att fylla i innovations- och utbildningssystemet råder det därmed ingen tvekan om. Instituterna måste dock mot bakgrund av näringslivets strukturomvandling dels vidga sina intressegrupper för verksamheterna till att även inkludera nya eller omdanade branscher, dels utvidga de sätt på vilka de närmar sig företagen. Många företag står inför komplexa och tvärvetenskapliga utmaningar, och instituten måste kunna möta upp med ett helhetsperspektiv. Jag delar därmed uppfattningen i den nämnda motionen om att det behövs en översyn av samtliga instituts verksamhet när det gäller resultat av insatser, att åstadkomma bättre samverkan med näringslivet och att utveckla formerna för att nå nya målgrupper för verksamhetens inriktningar. Med detta föreslår jag att utbildningsutskottet tillstyrker motion 2016/17:3566 (KD) yrkandena 13, 14 och 19 samt avstyrker motionerna 2016/17:3564 (C) yrkandena 22, 25 och 32 och 2016/17:3568 (M) yrkandena 30–32.

Särskilda yttranden

Övergripande om forskning och innovation (V)

Birger Lahti (V) anför:

Som framgår av utskottets ställningstagande, som jag i det föregående ställt mig bakom, är jag och Vänsterpartiet positiva till en sammanhållen forskningspolitik. Jag står också bakom flera av de ambitioner och förslag som regeringen presenterar i propositionen. I Vänsterpartiets motion 2016/17:3561 presenteras ett antal förslag där det enligt partiets mening saknas åtgärder i propositionen eller där regeringens åtgärder är otillräckliga. Inget av dessa förslag berör dock näringsutskottets beredningsområde. Jag vill i det här sammanhanget även nämna att Vänsterpartiets syn på industriforskning presenteras närmare i motion 2016/17:1737 (V). Jag och övriga vänsterpartister i riksdagen kommer därmed att få anledning att återkomma till och utveckla vår syn på det området i samband med att dessa motionsyrkanden hanteras.